

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE MİLLİYETÇİ HAREKET DÜŞÜNCESİNİN
GENÇLİK TEŞKİLATLARINA ETKİSİ: ÜLKÜ OCAKLARI
ÖRNEĞİ**

(DOKTORA TEZİ)

Hasan ACAR

BURSA-2018

**T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE MİLLİYETÇİ HAREKET DÜŞÜNCESİNİN
GENÇLİK TEŞKİLATLARINA ETKİSİ: ÜLKÜ OCAKLARI
ÖRNEĞİ**

(DOKTORA TEZİ)

Hasan ACAR

Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR

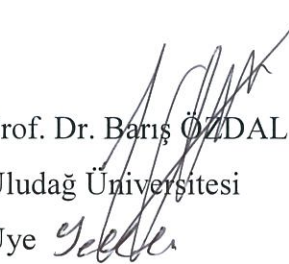
BURSA-2018

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bilim Dalı'nda 711415011 numaralı Hasan ACAR'ın hazırladığı "Türkiye'de Milliyetçi Hareket Düşüncesinin Gençlik Teşkilatlarına Etkisi: Ülkü Ocakları Örneği" konulu Doktora Tezi ile ilgili tez savunma sınavı 10.07.2018 günü 11:00-12:30 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin Başarılı.....(Başarılı/Başarısız) olduğuna.....Oy Birliği..... (Oy Birliği/ Oy Çokluğu) ile karar verilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR
Uludağ Üniversitesi
Tez Danışmanı/ Sınav Komisyon Başkanı

Prof. Dr. Kamuran REÇBER
Uludağ Üniversitesi
Üye

Prof. Dr. Barış ÖZDAL
Uludağ Üniversitesi
Üye

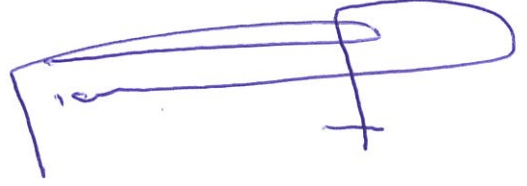

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÖZÇELİK
Nişantaşı Üniversitesi
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Burak DARICILI
Bursa Teknik Üniversitesi
Üye

...10 / 07 /2018

Yemin Metni

Doktora tezi olarak sunduğum ‘‘Türkiye’de Milliyetçi Hareket Düşüncesinin Gençlik Teşkilatlarına Etkisi: Ülkü Ocakları Örneği’’ başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Adı Soyadı: Hasan ACAR

Öğrenci No: 711415011

Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Programı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Statüsü: Doktora

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 03/07/2018

Tez Başlığı / Konusu: Türkiye’de Milliyetçi Hareket Düşüncesinin Gençlik Teşkilatlarına Etkisi: Ülkü Ocakları Örneği

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 245 sayfalık kısmına ilişkin, 03/07/2018 tarihinde şahsım tarafından adlı Turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4 ‘tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

03.07.2018

Adı Soyadı: Hasan ACAR
Öğrenci No: 711415011
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Programı: Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR
03.07.2018

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Hasan ACAR
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Tezin Niteliği : Doktora Tezi
Sayfa Sayısı : VII + 231
Mezuniyet Tarihi : 10.07.2018
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Sertaç SERDAR

TÜRKİYE’DE MİLLİYETÇİ HAREKET DÜŞÜNCESİNİN GENÇLİK TEŞKİLATLARINA ETKİSİ: ÜLKÜ OCAKLARI ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de milliyetçilik düşüncesinin gelişim süreci içerisinde önemli siyasi hareketlerden biri olarak kabul edilen “milliyetçi hareket” düşüncesinin, 1960’lı yılların ortalarından itibaren farklı isimler altında kurulan dernek ve kuruluşlar yoluyla bir gençlik teşkilatı olarak varlığını devam ettirmekte olan Ülkü Ocakları’na etkisini ortaya koymaktır.

Türkiye’de milliyetçi hareket düşüncesinin gelişimini Ülkü Ocakları temelinde ifade etmeyi amaçlayan bu çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, millet kavramından yola çıkarak milliyetçilik düşüncesinin ortaya çıkış süreci ve milliyetçilik kuramları incelenmiştir. Daha sonra Türkiye’de milliyetçilik düşüncesinin gelişimi ve bu süreçte önemli kabul edilen olaylar ile dönüm noktaları tartışılarak, ülkemizde “milliyetçi hareket” düşüncesinin gelişim süreci izah edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, milliyetçi hareketlerin etkisiyle ortaya çıkan bir gençlik teşkilatı olarak Ülkü Ocakları’nın kuruluş süreci ve teşkilatın farklı isimler altında kurulan dernek ve birliklerinin dönüşüm süreci izah edilmiştir. Sonrasında Ülkü Ocakları’nın sahip olduğu temel değerler ve kavramlar, eğitim ve teşkilat yapısı ile amaç ve ülküleri açıklanmıştır. Bunun yanında Ülkü Ocakları’nın üniversitelerde verdiği mücadeleler ve askeri darbeler sonrasında yaşadığı olumsuzluklar anlatılmış, ülkücülük kavramının taşıdığı anlam ve milliyetçi hareket açısından önemi tartışılmıştır.

Son bölümde ise Ülkü Ocakları’nın bugününe ilişkin amacı ve teşkilat yapısı ile yürütülen sosyal sorumluluk projeleri anlatılmıştır. Son olarak, ülkücü hareketin dünü, bugünü ve geleceği arasında bir köprü vazifesi gören “Ülkücü Hareket Araştırması” yoluyla, hareketin ülkücüler açısından ne ifade ettiği açıklanmış ve harekete gönül verenlerin ülkücülük bilinci, örgütsel bağlılık düzeyi ile gelecek tasavvurları ortaya koyulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Milliyetçilik, Ülkücü Hareket, Türk-İslam Ülküsü, Anti-Komünizm, Turancılık.

ABSTRACT

Name and Surname : Hasan ACAR
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : Political Science and Public Administration
Branch : Political Science and Public Administration
Degree Awarded : PhD
Page Number : VII + 231
Degree Date : 10/07/2018
Supervisor : Dr. Lecturer Sertaç SERDAR

THE EFFECTS OF NATIONAL MOVEMENT IDEA TO THE YOUNG ORGANISATIONS IN TURKEY: THE EXAMPLE OF ÜLKÜ OCAKLARI

ABSTRACT

The purpose of this study is to put forth the influence of “nationalist movement” thought, which is considered as one of the important political movements in the evolution of the idea of nationalism in Turkey, on Ülkü Ocakları which has been continuing its existence as a youth organization through associations and organizations founded under different names since the mid-1960s.

This study, which aims to express the development of the nationalist movement thought in Turkey on the basis of Ülkü Ocakları consists of three parts. In the first part, from the concept of nation, the process of emergence of national states and nationalism has been examined. The development process of the idea of "nationalist movement" in our country has been explained by discussing the development of the idea of nationalism in Turkey, events considered important in this process and the milestones.

In the second part of the study, the establishment process of Ülkü Ocakları as a youth organization emerging under the influence of nationalist movements and the transformation process of associations and unities established under different names of the organization have been examined. Later on, the basic values and concepts possessed by Ülkü Ocakları, education and organization structure, aims and ideals have been explained. Ülkü Ocakları's fights in universities and the negativities experienced after the military coup have been told, and the significance of the concept of nationalism and the significance of it in the terms of nationalist movement have been discussed.

In the last part, the purpose and organizational structure of Ülkü Ocakları and social responsibility projects have been told. Finally, through the "Nationalist Movement Questionnaire”, which is a bridge between the present and the future of the nationalist movement, what the movement means in terms of ülkücüler has been explained; and the idealism consciousness of the ones committing themselves to the movement, level of organizational commitment, and the future concepts have been revealed.

Keywords: Nationalism, Nationalist Movement, Turkish-Islamic Nationalism, Anti-Communism, Turanism.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLOLAR	vi
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK

1.KAVRSAMSAL ÇERÇEVE.....	9
1.1. Millet Kavramı ve Kökeni.....	11
1.2. Milli Kimlik ve Milli Kültür	15
1.3. Milliyetçilik Kavramı	19
1.4. Milliyetçilik Kuramları.....	23
1.4.1. İlkçilik (Primordialism)	25
1.4.2. Modernist Kuram.....	27
1.4.3. Etno-Sembolizm	31
1.4.4. Sosyo-Biyolojik Yaklaşım.....	33
1.5. Milliyetçilik Retoriği.....	34
1.6. Milliyetçilik Kuramları Bağlamında Ülkücü Hareket.....	35
2. TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN GELİŞİMİ	37
2.1. Osmanlı Devleti'nde Milliyetçi Hareketler	41
2.2. Türk Milliyetçiliğinin Filizlenme Dönemi	44
2.3. Türk Ocakları'nda Milliyetçi Hareket Düşüncesi	47
2.4. Cumhuriyet'in İlanı'ndan Çok Partili Dönem'e Kadar Türk Milliyetçiliği	50
2.5. Anadolu Milliyetçilik Anlayışı	52
2.6. 1944 Turancılık Davası (Devletçi ve Toplumcu Milliyetçiliğin Çatışması).....	54
2.7. Çok Partili Dönem Sonrası Milliyetçilik Anlayışı	59
2.8. Milli Türk Talebe Birliği ve Milliyetçilik Anlayışı.....	61
2.9. 1965 Kırılması ve Milliyetçi Muhafazakâr Tepki	64
2.10. 12 Eylül Sonrası Milliyetçi Hareket ve Ayrışmalar	67
2.11. Türk Milliyetçiliğinde Yeni Akımlar	74

2.11.1. Ulusalçılık.....	74
2.11.2. Avrasyacılık.....	77
2.11.3. Tengricilik (Tengrizm)	79

İKİNCİ BÖLÜM

ÜLKÜ OCAKLARI

1. ÜLKÜ OCAKLARI'NIN KURULUŞ SÜRECİ	83
1.1. Ülkü Ocakları'nın Temelleri	83
1.2. Ülkü Ocakları Birliği.....	85
1.3. Genç Ülkücüler Teşkilatı.....	87
1.4. Ülkü Ocakları Derneği	89
1.5. Ülkücü Gençlik Derneği.....	94
1.6. Ülkü Yolu Derneği	95
1.7. Bizim Ocak Dergisi	96
2. MİLLİYETÇİ HAREKETTE TEŞKİLATLANMA: ÜLKÜ OCAKLARI.....	97
2.1. Ülkü Kavramı	99
2.2. Temel Görüşler.....	101
2.2.1. Ahlaki Vasıflar.....	103
2.2.2. Lider-Teşkilat-Doktrin.....	107
2.2.3. Dokuz Işık Doktrini	113
2.2.4. Nizam-ı Âlem ve İ'lay-ı Kelimetullah Kavramı.....	118
2.2.5. Turan Ülküsü	121
2.3. Eğitim Yapısı.....	126
2.4. Türk-İslam Ülküsü	133
2.5. Bozkurt Kavramı	140
3. MİLLİYETÇİ HAREKETTE ÜLKÜCÜLÜK	145
3.1. Ülkücülük Kavramı	146
3.2. Ülkü Ocakları'nın Milliyetçilik Mücadeleleri.....	151
3.2.1. Üniversite Olayları.....	152
3.2.2. Darbelerin Etkisi.....	157
3.3. Ülkücü Harekette Şehitlik Söylemi.....	163
3.4. Siyasi Alanda Ülkü Ocakları'nın Etkisi	168

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜLKÜCÜ HAREKETİN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

1. ÜLKÜ OCAKLARI EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI	174
1.1. Kuruluş Amacı	174
1.2. Teşkilat Yapısı.....	176
1.2.1. Genel Merkez Teşkilat Yapısı	176
1.2.2. İl Teşkilat Yapısı.....	177
1.2.3. İlçe Teşkilat Yapısı	178
2. SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ.....	178
2.1. “Gelecek Okulla Başlar” Eğitim Projesi	179
2.2. Engelli Koordinasyon ve Projeler Merkezi	179
2.3. “Bizim Sesimizden Sizin Yüreğinize” Sesli Kitap Projesi	180
2.4. “Türkiye Nefes Alsın” Ağaç Dikme Projesi	180
2.5. Ülkü Evleri Projesi	180
2.6. Yardım Kampanyaları	182
2.7. Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler	183
2.8. Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı ile Mücadele.....	184
3. ÜLKÜCÜ HAREKETİN GELECEĞİ.....	184
3.1. Ülkücülük Bilinci ve Temel Görüşlere Bağlılık Düzeyi	184
3.2. Örgütsel Bağlılık Düzeyi.....	187
3.3. Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru	189
SONUÇ	191
EK (ÜLKÜCÜ HAREKET ARAŞTIRMASI)	197
KAYNAKLAR	216
ÖZGEÇMİŞ	231

TABLolar

- Tablo 1:** Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler
- Tablo 2:** KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları
- Tablo 3:** Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler
- Tablo 4:** Güvenilirlik Değeri
- Tablo 5:** Demografik Bilgilere İlişkin Dağılımlar
- Tablo 6:** Yaşa Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi
- Tablo 7:** Yaşadığı Yere Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi
- Tablo 8:** Harekete Katılma Nedenlerine Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi
- Tablo 9:** Eğitim Durumuna Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi
- Tablo 10:** Aylık Gelir Durumuna Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi
- Tablo 11:** Ülkücü Hareketin; Ülkücü Harekete Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru Etkisi Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

KISALTMALAR

ANAP:	Anavatan Partisi
AP:	Adalet Partisi
BBP:	Büyük Birlik Partisi
CHF:	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP:	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CMP:	Cumhuriyetçi Millet Partisi
DİSK:	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DYP:	Doğru Yol Partisi
FKF:	Fikir Kulüpleri Federasyonu
GÜT:	Genç Ülkücüler Teşkilatı
MBK:	Milli Birlik Komitesi
MÇP:	Milliyetçi Çalışma Partisi
MHP:	Milliyetçi Hareket Partisi
MP:	Millet Partisi
MSP:	Milli Selamet Partisi
MTTB:	Milli Türk Talebe Birliği
RP:	Refah Partisi
SHP:	Sosyaldemokrat Halkçı Parti
TKMD:	Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği
TİP:	Türkiye İşçi Partisi
TRT:	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
ÜGD:	Ülkücü Gençlik Derneği
ÜOB:	Ülkü Ocakları Birliği
ÜOD:	Ülkü Ocakları Derneği
ÜOEKV:	Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı
ÜYD:	Ülkü Yolu Derneği
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK:	Türk Dil Kurumu
TSK:	Türk Silahlı Kuvvetleri
TUİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK:	Yükseköğretim Kurumu

GİRİŞ

Millet ve milliyetçilik kavramları, siyaset bilimi ile toplumsal ilişkilerde son birkaç yüzyıldır üzerinde derinlemesine tartışılan kavramlar haline gelmiştir. 20. yüzyılın başlarından itibaren millet ve milliyetçilik üzerine farklı bakış açılarıyla yapılan araştırmalar ve ortaya koyulan çalışmalar sonucunda bu kavramlara ilişkin önemli bir bilgi birikimi (Yahşi, 2017: 699) ortaya çıkmıştır. Millet ve milliyetçiliğin neyi ifade ettiği ve ne zaman ortaya çıktığı üzerinde yürütülen tartışmalar kavramlara olan ilginin artmasını sağlamıştır.

Milliyetçilik, tarihsel ve sosyolojik olarak her milletin kendine özgü ortaya çıkma koşulları ekseninde ifade edilebilen bir kavramdır. Milliyetçilik bu özelliğinin yanında birey ve toplum üzerinde duygusal tepkiler oluşturabilme özelliği ile siyasi iktidar tarafından yönetilenler üzerinde mutlak hâkimiyeti sağlamayı kolaylaştıracak bir silah niteliği (Bilge, 2017: 475) taşımaktadır. Milliyetçilik kavramının taşıdığı bu özgünlük, onun farklı milliyetçilik tipolojileri ile ifade edilebilmesini sağlamıştır. Milliyetçiliği, birçok ideoloji içerisinde yer alabilen, eklektik yapısı nedeniyle herhangi bir ideolojiye tam olarak bulaşmayan “ilişkisz” bir kavram olarak ifade edenler olduğu gibi (Yıldırım, 2015: 3), “bukalemun” benzeri¹ (Smith, 2010: 129), eklemlendiği ideolojinin rengini alan bir kavram olarak değerlendirenler (Turan, 2011: 137) de mevcuttur.

Milliyetçilik hakkında yapılan çalışmalar genellikle milletin ne olduğunu tanımlamakla başlamıştır. Milletin öznel ve nesnel kriterlerden yola çıkılarak yapılan tanımları sayesinde farklı birçok millet tanımı ortaya çıkmıştır. Fransız Devrimi'nin etkisiyle “*Avrupa’da yeni bir sosyopolitik güç*” olarak ortaya çıkan milliyetçilik (Dayı, 2014: 8), sosyolojik gözlemlerden ziyade felsefi temelli yaklaşımlar ekseninde tanımlanmaya çalışılmıştır.

Milletlerin tek bir kriter veya bir takım kriter kümesinden oluştuğunu kabul ettiğimizde millet bir eşyaya yüklenen anlamdan farklı bir anlam taşımayacaktır. Oysa bir şeye yüklenen anlam, onu tasvir eden bir takım kriterlerden çok daha fazlasını ifade

¹ Milliyetçiliğin bukalemun benzeri bir yapıda farklı şekillerde karşımıza çıkması, milliyetçilik türlerinin birbirinden bağımsız ve apayrı ideolojiler olarak değerlendirilmesine (Akıncı, 2014: 133) yol açmıştır. Ortaya çıkan bu durum, bizi yanılgıya düşürerek milliyetçiliğin ortak özelliklerini gözden kaçırmamıza neden olabilir.

etmektedir. Millet hakkında yapılacak tanımlarda öznel ve nesnel kriterlerden yola çıkılması, milletin ne olduğunun ifade edilmesi amacıyla yapılan çalışmaların bir yanını eksik bırakacaktır. Bu nedenle milletin ne olduğu hakkında yapılan çalışmalarda, milletin aynı dili konuşan ve aynı kaderi paylaşan insanlardan oluştuğu kabul edilse dahi öznel ve nesnel bir takım kriterlerin sıralanarak ifade edilmesinin yerine, “varlığının üzerine yükseldiği asıl zemin” (Köktürk, 2016: 15) olarak ifade edilen ontolojik temellerden yola çıkılması, daha doğru ve gerçekçi sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

Milletin ne zaman ortaya çıktığı hakkında yapılan araştırmalar genellikle üç farklı görüş üzerinde birleşmektedir. Bunlar, milletin insanlığın varoluşu ile ortaya çıktığını düşünen “ilkçiler” (daimici/kadimciler); milletin Fransız Devrimi’nden doğan düşünce akımlarının etkisiyle üretilmiş ve icat edilmiş olduğunu savunan “modernistler” ve bu iki görüş arasında ortak bir nokta bulma çabasıyla ortaya koyulan, milletin sadece modern çağın ürünü olduğu veya tarihin başlangıcından beri var olduğu düşüncelerini reddederek, milletlerin modern çağın bir ürünü olmakla birlikte, yüzyıllar boyunca gelişen akrabalıklar yoluyla oluştuğunu kabul eden “etno-sembolistler” şeklindedir.

Türkiye’de milliyetçiliğin gelişimi, Osmanlı milliyetçiliğinin aksine (Zürcher, 2000: 188) ve Avrupa’ya kıyasla uzun bir süreç sonucunda (Georgeon, 2006: 1; Barikat, 2018) gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti’nin geleneksel yönetim anlayışı içerisinde demokratik yönetimlerin ortaya çıkması uzun süren çabalar sonucunda (Oğuz, 2013: 109) gerçekleşmiştir.

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde Avrupa’da etkisini gösteren milliyetçi akımlar devlet içerisinde coğrafi olarak Avrupa’ya komşu olan Balkanlar’ı diğer bölgelere göre daha hızlı etkisi altına almıştır (Kalaycı ve Aytekin, 2016: 107). Bu dönemde, devleti dağılmaktan kurtarmaya yönelik ortaya çare olarak atılan “Osmanlıcılık”, “İslamcılık” ve “Türkçülük” gibi akımlardan hiçbiri devleti parçalanmaktan kurtaramamıştır.

Buna karşın Türklerin Osmanlı Devleti içerisinde ayrı bir millet olduğunu ifade eden ve Avrupa’da yürütülen Türkoloji çalışmaları² (Çolak, 2016: 64) Türkçülük düşüncesinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Türkçülük düşüncesinin gelişmesine ve Osmanlı-Türk kimliğinin oluşmasına katkı sağlayan diğer bir hadise, Osmanlı Devleti’nin son yıllarında Rusya topraklarında yaşayan aydın Türk kesim tarafından Türkleri tek bir çatı altında toplama amacıyla gösterilen çabalara karşın (Akıncı, 2013: 2) Rusya tarafından sürdürülen baskılar sonucu Türkçü aydınların Osmanlı Devleti’ne kaçmak durumunda kalmalarıdır.

Türkçülük düşüncesi, Osmanlı Devleti içerisinde başlangıçta bir kültür hareketi şeklinde ortaya çıkmış (Bayraktar, 2016: 35) ve devletin beka sorunuyla karşılaştığı son yıllarında kurulan çeşitli dernek ve teşkilatlar³ yoluyla Türklük bilincinin oluştuğu “aksiyoner bir hareket” (Bayraktar, 2016: 47) şekline dönüşmüştür. Osmanlı Devleti’nde milliyetçilik hareketleri topraklarında birbirine yabancı birçok toplumun bulunması sonucunda müşterek tek bir kimlik altında uzlaşamamış olması nedeniyle geç bir şekilde (Öğün, 2000: 96-97) tezahür etmiştir.

Türkiye’de milliyetçiliğin filizlenme döneminin 19. yüzyılın son çeyreği ile başlayan dönem olduğu (Georgeon, 2006: 1; Bora, 2003: 15) değerlendirilmektedir. 19. yüzyılda eğitimin modernleşmesi dâhil olmak üzere devletin ve toplumun birçok alanında gerçekleştirilmeye çalışan reform hareketleri ile birlikte (Genç, 2007: 136) Türk tarihi ve edebiyatına olan ilgi artmaya başlamış, bunun yanında Türkçü aydınların eserleri sayesinde (Aslan ve Alkış, 2015: 28) Türkçülük fikirlerinin zemini oluşmuştur.

Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle birlikte resmi ideoloji içerisinde kabul edilen “milliyetçilik” düşüncesi (Altındağ, 2016: 50) bu dönemde devletin ayakta kalmasını sağlayacak bir düşünce olmaktan ziyade milletin fertlerinin en medeni ve en ileri

² Avrupalı devletlerin öncülüğünü yaptığı Türkoloji çalışmaları, Osmanlı Devleti içerisinde bir Türk kimliğinin oluşturulması sürecine önemli katkılar sağlamıştır. Bu süreç içerisinde Türkler, milliyetlerinin farkına varma fırsatı bulmuştur (Çolak, 2016: 64-65).

³ Bu derneklerden ilki, 1908 yılında Yusuf Akçura, Necip Asım Bey ve Veled Çelebi öncülüğünde, amacını, “Bütün Türklerin geçmişini, bugününü öğrenmek ve öğretmek, Türk kavimlerinin edebiyatını, arkeolojisini, sosyal durumlarını araştırmak, tüm dünyaya yaymak ve Türkçeyi sadeleştirmek” olarak ifade eden *Türk Yurdu Derneği*’dir. Bunun yanında 1911 yılında, Mehmet Emin Yurdakul, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Akil Muhtar Özden, Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Akçura, Hüseyinzade Ali Turan öncülüğünde, İstanbul’da *Türk Yurdu Cemiyeti* adıyla, “öğrencilere yardım etme amacı taşıyan” bir cemiyet daha kurulmuştur. 1911 yılında, 190 Tıbbiyeli öncülüğünde kurulan *Türk Ocağı*’nın söz konusu bu teşkilatların arasına katılmasıyla birlikte, Türklük bilincinin artmasına (Bayraktar, 2016: 47) katkı sağlayacak gelişmeler yaşanmıştır.

toplumların seviyesine ulaşması için ortaya koyulan (Feyzioğlu, 2018: 9) bir amaç haline gelmiştir.

Atatürk'ün vefatından Çok Partili Dönem'in başlangıcına kadar olan zaman Türk milliyetçiliğinin gelişimi içerisinde ayrı bir dönem olarak değerlendirilmektedir (Saklı, 2011: 12-13). Bu dönem içerisinde yaşanan 1944 yılı Turancılık Davası, Türkçülük fikrini benimseyenler arasındaki bir grubun fikirleri nedeniyle hesaba çekildiği bir hadise olmuştur.

Türkçülük düşüncesini benimseyen bir grubun resmi ideoloji tarafından kontrol altına alınması amacıyla yürütüldüğü değerlendirilen (Ete vd., 2014: 19-21) bu Dava, dönemin anti-komünist Türkçülerinin gözaltına alınarak cezaevlerinde birtakım olumsuz hadiselerle karşılaşmak durumunda kalmalarına sebep olmuştur (Sefercioğlu, 2009: 7). Milliyetçi hareketin ideolojik yönünün kuvvetlendiği bu hadise, çalışma içerisinde “Devletçi ve Toplumcu Milliyetçiliğin Çatışması” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Farklı zihin yapısına sahip iki kişi⁴ üzerinden başlayan Turancılık Davası, milliyetçi hareketi benimseyenler tarafından Dava'ya karşı yürütülen toplumsal tepkiler ile birlikte genişlemiştir (Öztekin, 2018: 218). Turancılık Davası, tüm sanıkların beraat etmesi ile sonuçlanmış olsa da (Vural, 2009: 52) bu dönem milliyetçilerin bir takım olumsuz hadiselerle karşılaşmak durumunda kaldıkları bir dönem olarak değerlendirilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde ortaya çıkan milliyetçi hareketlerin çeşitli vakıf ve dernekler aracılığıyla teşkilatlanma süreci, Çok Partili Dönem ile birlikte 1948 yılında kurulan Millet Partisi aracılığıyla siyasi alana taşınmıştır (Bayraktar, 2016: 60; Kaysılı ve Acar, 2014: 208). 1960'lı yıllar ile birlikte Avrupa'da meydana gelen öğrenci hareketleri üniversitelerimizdeki gençler arasında yayılarak gençlik içerisinde karşıt görüşlere sahip kutupların oluşmasına neden olmuştur. Bu döneme damgasını vuran gençlik hareketlerinin etkisiyle yaşanan toplumsal olaylar (Bulut, 2011: 140), Türkiye'de milliyetçiliğin gelişim sürecini etkilemiştir.

1960'lı yıllar ile birlikte Avrupa'nın önemli bir bölümü ile Amerika'nın bazı kesimlerinde “özgürlük, eşitlik, adalet ve temiz çevre” arayışları ile başlayan gençlik

⁴ Hüseyin Nihal Atsız ve Sebahattin Ali.

hareketleri “bir başkaldırı ve isyan hareketi” olarak algılanmış ve gençliğin yaptığı eylemler “yeni kızıl kuşak hareketleri” (Bulut, 2011: 126-129) şeklinde ifade edilmiştir. Masum söylemler ile başlayan bu gençlik hareketleri, 1968 yılında kitlesel ve şiddet içeren eylemlere dönüşmüştür. Siyasi ve kültürel alanlarda var olan düzene bir başkaldırı niteliği taşıyan bu hareketler, öğrenciler tarafından “tarihi değiştirecekleri inancıyla” (Cogito,1968) yaygın şiddet hareketlerine dönüşmüştür.

Karşıt gruplar içerisinde, bir tarafta 1968 yılında yaşanan öğrenci olayları ve ekonomik çıkmazların etkisiyle tepkisel bir davranış içerisine giren ülkücü/milliyetçi gruplar, bir tarafta da komünist düşünce ekseninde aynı tarihlerde örgütlenmeye başlayan dernek ve yapılardan⁵ oluşan gruplar yer almıştır (Tuncel, 2010: 90-92). 12 Eylül 1980 Darbesi’ne kadar gençlik içerisinde süren bu kutuplaşma süreci (Kaysılı ve Acar, 2014: 208) zaman zaman çok sayıda gencin hayatını kaybetmesine neden olan eylemler ile sonuçlanmıştır.

12 Eylül 1980 Darbesi, o dönem öğrenci olup farklı siyasi düşünceleri benimseyen birçok gencin cezaevleriyle tanıştıkları bir sürecin başlangıcı olmuştur. Ülkücü cephe açısından ise bu süreç, cezaevlerinde yaşanan hadiselerin etkisiyle İslami değerlerin ön plana çıktığı bir dönemin başlangıcı (Bayraktar, 2016: 76) olmuştur. Dönemin milliyetçi siyasi elitlerinin 12 Eylül Darbecileri’nin yanında yer almaya çalışmış olması ülkücüler arasında gelişen “*ortada kalmışlık hissiyatını*” (Bayraktar, 2015: 36) kuvvetlendirmiş ve ideolojik boyutta yaşanan bu boşluk ülkücüler tarafından Türk-İslam Ülküsü’nün benimsenmesi ile doldurulmaya çalışılmıştır.

Birinci bölüm, bahsedilen tüm bu olaylar ışığında, millet ve milliyetçilik kavramlarından yola çıkarak Türkiye’de milliyetçiliğin gelişim sürecini milliyetçi hareket düşüncesinin önemli kırılma anlarının göz önüne alındığı bir bakış açısıyla ifade etme amacı taşımaktadır. Bunun yanında birinci bölüm, ülkücü hareketin bahsedilen milliyetçilik kuramları arasında hangi kurama yakın izler taşıdığını ifade etme amacı taşımaktadır.

⁵ Komünist düşüncenin etkisiyle örgütlenmeye başlayan yapılar arasında *Dev-Genç, İşçi Partisi, Fikir Kulüpleri Federasyonu, Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi, Türkiye Komünist Partisi/Marksist-Leninist* isimli yapılar sıralanmaktadır (Tuncel, 2010: 90-92).

İkinci bölümde, 1960'lı yılların ortalarından itibaren farklı adlarla ortaya çıkan dernek ve birlikler aracılığıyla teşkilatlanmış olan Ülkü Ocakları'nın⁶ ortaya çıkış süreci ve var olma mücadelesi ele alınacaktır. Ülkücü hareketin bugüne kadar geçen süre içerisinde farklı adlarla kurulan dernek ve teşkilatlarının dönüşüm sürecinin ifade edildiği bu bölüm, ülkücü hareketin bugüne nasıl ulaştığı hakkında ışık tutma amacı taşımaktadır. Bu bölümde, Ülkü Ocakları'na faaliyetlerinde yön veren ve ocakları bugüne kadar ayakta tutan temel değerler ve görüşler ile eğitim yapısı açıklanacaktır. "Ülkü" kavramının taşıdığı anlam ifade edilerek Ülkü Ocakları'nın büyük ülküsü olarak kabul edilen "Turan" (Gökalp, 1918; Karataş, 2013: 42) ve ülkücü/milliyetçi hareketin simgesi olarak "Bozkurt" kavramlarının hareket açısından ne ifade ettiği açıklanacaktır.

Bunun yanında ikinci bölümde Ülkü Ocakları'nın ne olduğundan ziyade milliyetçi harekete ne şekilde katkı sağladığı ve bu amaçla gösterdiği çabalar ortaya koyulacaktır. Ülkücülük kavramının bu harekete gönül verenler açısından ne ifade ettiğinden yola çıkılarak ülkücü hareket tarafından bir tehdit olarak görülen komünizmin yayılmasının önlenmesi amacıyla gösterilen çabalar izah edilecektir.

Ülkücü harekete gönül verenler tarafından karşıt gruplarla ortaya çıkan çatışmalar esnasında ülkücüler içerisinde yaşanan can kayıpları, ideolojik ayrışmayı derin olarak yaşayan diğer gençlik hareketlerinde olduğu gibi "şehit" oldukları yönünde değerlendirilmektedir. Bu nedenle çalışmanın ikinci bölümünde, ülkücü harekette "şehitlik" söyleminin neyi ifade ettiği açıklanmıştır. 1960'lı yıllarda tüm dünyayı etkisi altına alan gençlik hareketlerinin etkisiyle üniversitelerimizde yaşanan bir takım hadiselerin ifade edildiği bu bölüm, ülkemizde karşıt grup gençler arasında yaşanan ideolojik mücadelelerin hangi şiddette seyrettiğini ortaya koyma amacı taşımaktadır.

Üçüncü ve son bölüm ise ülkücü hareketin geçmişi ile geleceği arasında bir köprü vazifesi görme amacı taşımaktadır. Bu bölümde günümüzde "*Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı*" çatısı altında faaliyet gösteren ülkücülerin amacı, teşkilat yapıları ve sosyal sorumluluk projeleri ifade edilecektir.

Bunun yanında bu bölümde ülkücü hareketin geçmişte benimsenen ve hareketin temelini oluşturan bir takım değerlerinin, günümüzde harekete gönül verenler arasından

⁶ Kuruluşundan günümüze kadar farklı adlar altında teşkilatlanmış ülkücü hareketin teşkilatlarını ifade etmek amacıyla çalışma içerisinde genel olarak "Ülkü Ocakları" ibaresi kullanılacaktır.

hangi ölçüde benimsendiği ortaya koyulacaktır. Ayrıca bu bölümde, ülkücü harekete gönül verenlerin gelecek tasavvurları hakkında bir takım çıkarımlarda bulunmak amacıyla harekete gönül veren 2567 katılımcı ile yapılan “Ülkücü Hareket Araştırması”nın sonuçları değerlendirilecektir.

Ülkemizde milliyetçi bir takım değerler ekseninde faaliyet gösteren ülkücü hareketin millet ve milliyetçilik kavramlarını anlamlandırma biçimini doğru ifade edebilmek için tanım sorununu ortadan kaldıracak bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir. Bu nedenle farklı milliyetçilik kuramlarından yola çıkarak millet ve milliyetçilik kavramlarının ülkücü hareketin benimsediği temel değerler ışığında ne şekilde yorumlandığı tartışılacak ve ülkücü hareketin söz konusu milliyetçilik kuramları arasından hangisi üzerine inşa edilebileceği tartışılacaktır.

Bu kavramsal çerçeve üzerinden yola çıkarak çalışmada cevap aranacak sorular şu şekilde belirlenmiştir:

- Ülkücü hareketin temel değerlerini teşkil eden millet ve milliyetçilik kavramları, kuramsal çerçevede ne şekilde izah edilmektedir?
- Ülkücü hareket, literatür içerisinde yer alan milliyetçilik kuramlarından hangisi üzerine inşa edilebilir/edilmelidir?
- Ülkücü hareket, tarihsel süreç içerisinde hangi aşama ve dönüşüm süreçlerinden geçmiştir?
- Türkiye’de milliyetçiliğinin gelişim süreci içerisinde, Ülkü Ocakları’nın/ülkücü hareketin rolü ve etkisi nedir?
- Ülkü Ocakları, milliyetçi hareket düşüncesini benimseyen bir teşkilat olarak hangi temel değerler üzerine inşa edilmiştir?
- Milliyetçi hareket açısından ülkücülerin ve Ülkü Ocakları’nın önemi ve değeri nedir?
- Ülkücü hareket, ortaya çıkışından bugüne kadar hangi amacı gerçekleştirmek uğruna çaba göstermektedir? Bu süreçte hareketin amacı ve temel değerlere olan bağlılığı göz önüne alındığında ülkücü hareketin güç kaybettiğini söylemek mümkün müdür?
- Ülkücü hareketin dünü, bugünü ve gelecek tasavvuru üzerinde ülkücü harekete gönül verenler tarafından bir uzlaşma söz konusu mudur?

Tüm bu anlatılanların oluşturulan kavramsal çerçevede içerisinde izah edileceği bu tezin amacı, milliyetçilik kuramlarından yola çıkarak ülkücü hareketin varlık nedeninin harekete gönül verenler tarafından ne şekilde tanımlandığını ve milliyetçi hareketle olan etkileşimini ifade etmektir. Bu nedenle Türkiye’de milliyetçiliğin gelişim sürecini etkileyen bir gençlik hareketi olarak kuruluşundan günümüze kadar farklı isimler altında teşkilatlanan Ülkü Ocakları’nın tarihsel dönüşüm süreci ile harekete gönül verenlerin hangi temel değerleri benimsediği, amaçları ve düşünce yapıları izah edilecektir.

Ülkücü hareket düşüncesini literatürde yer alan milliyetçilik kuramları içerisinde yorumlama amacı da taşıyan bu çalışma, kurumsal hafızasını ortaya koyabilecek gelişmişlikte bir arşiv sistemi bulunmayan ülkücü hareketin tarihsel dönüşüm sürecini ve temel değerlerini, harekete gönül verenlerin bakış açısıyla kapsamlı bir şekilde ortaya koymaya çalışmaktadır.

Bu çalışma tarafından savunulan düşünce, ülkücü hareketin Türk milliyetçiliğinin gelişim sürecini etkileyen bir gençlik hareketi olarak hareketin amaçları ve bağlı olduğu temel değerleri göz önüne alındığında, harekete gönül verenler tarafından kendilerine özgü bir takım değerlerin ve davranış kalıplarının benimsendiği “ideolojik bir hareketin” izlerini taşıdığı düşüncesidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Milliyetçilik fikri, ortaya çıkışından itibaren üzerine yüklenen farklı anlamlar nedeniyle toplumsal ilişkilerde ve siyaset biliminde son birkaç yüzyıldır önemli tartışma alanlarından biri haline gelmiştir. Milliyetçilik üzerine yürütülen tartışmaların çoğunluğu, onun toplumsal ilişkilerde içerisinde günlük hayatımızı ne derecede etkilediğinden ziyade ne olduğu ve ne zaman ortaya çıktığı hakkında yürütülmüştür.⁷ Milliyetçilik fikrinin taşıdığı anlam itibarıyla farklı coğrafyalarda ortaya çıkardığı farklı yüzleri, bu fikrin tek bir düşünce sistematiği içerisinde ifade edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu duruma ilave olarak millet ve milliyetçilik üzerine yürütülen tartışmaların çokluğu ve karmaşıklığı, bu kavramları tek bir tanımla ifade etmeyi güçleştirmektedir.

Milliyetçilik üzerine yürütülen çalışmalar genellikle milleti tanımlamaya çalışmakla başlamıştır. Çalışmalar içerisinde milletin mi milliyetçiliği oluşturduğu yoksa milliyetçilik fikrinin mi milletleri ortaya çıkardığı, bir başka tartışma alanı olarak ifade edilmiştir. Özkırımlı'ya göre araştırmacıların önemli bir kısmı “milliyetçiliğin kökenini ve doğasını açıklayabilecek tek bir kuramın üretilemeyeceğini, bu nedenle milliyetçiliğin ne olduğunu anlamak için farklı milliyetçilik tipolojilerini ortaya koymanın daha doğru olacağını” (Özkırımlı, 2017: 69) öne sürmüştür. Tanım sorununu ortadan kaldırarak sağlam bir zemin üzerinde hareket etmemiz amacıyla, millet ve milliyetçilik kavramlarını çalışmamızın amacına uygun fikirler ışığında ifade etmek daha doğru olacaktır.

Kendi deyiimiyle tanım sorununu “*terminolojik kaos*” olarak ifade eden ve tanım konusunu en çok önemseyen yazarlardan biri olan Walker Connor, “*tanım sorunu çözülmediği sürece milliyetçiliği anlamının mümkün olmadığını*” ifade etmiştir. Connor çalışmasında (1994), bu kaosun nedeninin “millet” ve “devlet” kavramlarının

⁷ Milliyetçilikleri sınıflandırma konusunda yürütülen çalışmalar 20. yüzyılın başlarında Carlton Hayes ve Hans Kohn öncülüğünde başlamış olup (Kılıç, 2017: 114) günümüzde de devam etmektedir.

birbirlerinin yerine kullanılmasından kaynaklandığı savunmuştur. Bu hataya düşülmesini “sadece akademik yazılarda değil en basitinden devletlerden oluşan Birleşmiş Milletler’in adında “devlet” yerine “millet”in kullanılmasında da görebileceğimizi” (Connor, 1994; Özkırımlı, 2017: 70) ifade etmiştir.

Arvasi’ye göre her milletin kendini mutluluğa götüreceği bir davası vardır. Bu dava, milli hedeflerin yanında beşeri hedefleri de barındırmaktadır. Buna göre milliyet kavramı başlı başına bir ideoloji olarak ifade edilmemekle birlikte davası ve fikriyatı ile birlikte bir ideolojiye dönüşür. Toplumların bulunduğu doğal bir hal olarak milliyet duygusunun, milliyetçiliğe dönüşebilmesi için her milletin kendi ideolojisini tam manasıyla ifade edebilmesi gerekmektedir. Çünkü milletler mutluluklarını sağlayarak yücelmek istediklerinde bunu bir ideoloji ile ifade etmek durumunda kalacaklardır. Milletlerin tarihsel geçmişi incelendiğinde dini, milli veya felsefi düşünceden güç olarak ortaya koyulmuş herhangi bir ideolojiye sahip olmayan tek bir milletin olmadığı (Arvasi, 2009: 282) görülecektir.

Ülkücü hareket üzerine yürütülen bu çalışma esnasında millet ve milliyetçilik kavramlarının kökenine ilişkin bir takım kuramların ve kavramsallaştırmaların ortaya koyulması bu hareket hakkında yapacağımız tespitlerin daha gerçekçi olarak ifade edilmesini sağlayacaktır. Bu nedenle Ülkü Ocakları özelinde yürütülen bu çalışmaya kavramsal çerçeveye uygun olarak millet ve milliyetçilik kavramlarının ifade edilmesiyle başlanmıştır.

Bunun yanında ülkücü hareketin Türklüğü ön plana çıkarmaya çalışan davranış biçimini doğru anlamlandırabilmemiz için “milli kimlik” ve “milli kültür” kavramlarının taşıdıkları anlam ifade edilmiştir. Ülkücü hareketin tepkisel davranışlarına etkisi olan söylemlerin anlamlandırılabilmesi için milliyetçiliğin söylemsel boyutunu ifade eden “milliyetçilik retoriği” ifade edilmiş ve çalışmanın üzerine oturduğu asıl zemin olarak ülkücü hareketin milliyetçilik kuramları arasında hangisi üzerine inşa edilebileceği yorumlanmıştır.

1.1. Millet Kavramı ve Kökeni

Milletle ilgili yapılan farklı tanımlarda, öznel ve nesnel kriterler rol oynamıştır. Örneğin Joseph Stalin⁸ milleti: “*Ortak dil, ülke, iktisadi yaşam ve ortak bir kültürde ortaya çıkan ruhsal yapı temelinde biçimlenmiş, tarihsel olarak kurulmuş, istikrarlı bir halk topluluğu*” olarak nesnel etkenlerle tanımlamaktayken; Benedict Anderson: “*Hem yapısı gereği, hem de egemen olarak hayal edilmiş bir siyasi topluluk*” (Smith, 2013: 23) şeklinde öznel etkenlerle tanımlamıştır.

“Milletlerin ebedi olmadığını, bir başlangıçları olduğu gibi bir sonlarının da bulunduğunu, milletleri millet yapanın ise büyük liderler ve kahramanlıklarla dolu ortak bir geçmiş olduğunu” ifade eden Renan, milleti tanımlamada öznel etkenleri önemsemiş ve liberal ilkelere bağlı kalmakla birlikte milletin “*her gün tekrarlanan bir halk oylaması*” (Renan, 2016: 50-51; Özkırımlı, 2017: 55-56) olduğu şeklindeki meşhur ifadesiyle milletin siyasi yönünü ortaya çıkarmaya çalışmıştır.

Renan’ın ifadelerine (2016: 50-51) benzer bir şekilde millet kavramının siyaset alanına ilişkin olduğu fikrine katılan E. J. Hobsbawm, millet olmak için saptanan nesnel kriterlerin veya belirli gruplar milletleşirken niçin belirli grupların milletleşemediğini açıklama girişimlerinin Stalin’in yaptığı gibi nesnel yapıdaki tek bir millet tanımı ortaya çıkaramayacağını (Hobsbawm, 2014: 19) savunmuştur.

Hobsbawm, f“milletlerin tek bir kritere veya kriterler kümesine denk düşmeyeceği bu nedenle de bütün nesnel tanımların bir noktada tıkanıldığını” ifade etmiştir. *A priori*⁹ hiçbir tanım öngörmeyerek “*kendilerini bir milletin üyeleri gören yeterli büyüklükteki insan toplulukları*”nı millet olarak tanımlamakta ve milleti; “*özünde tepeden oluşturulmuş ancak sıradan insanların mutlaka milli olması gerekmediği gibi, milliyetçiliği daha da az olan vasayımları, umutları, ihtiyaçları, özlemleri, çıkarları temelinde analiz edilmedikçe anlaşılabilen ikili bir olgu*” (Hobsbawm, 2014: 20-25) olarak ifade etmiştir.

⁸ Rus milliyetçiliğinin önemli aktörlerinden olan Stalin, 1924’te Lenin’in ardından başına geçtiği Komünist Parti içinde benimsenen, milliyetçilik esasına dayanan parti politikaları sayesinde, Rus İmparatorluğu’ndan geriye kalan halkların büyük kısmını, başkenti Moskova olan, “Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti” şeklinde teşkil ederek yeniden düzenlemiştir (Özel, 2014: 108).

⁹ Deneyden gelmeyen, sezgi ile ya da aritmetik, cebir ve geometrideki benzeri kesin bilgi sağlayan önergeler içeren, “kanıtlama yöntemiyle” ortaya koyulan bir kavram (Öktem, 2004: 31) olarak ifade edilir. *A priori* kavramı ile ilgili daha detaylı bilgi için bkz. Nimtz vd., 2009.

Millet kavramının “günlük dilde bir ülkenin vatandaşı olmak, başka deyişle bir toplumun üyesi olmak anlamına gelmediğini” (Weber, 2006: 182) ifade eden Max Weber milleti: “kendini devleti içinde açıkça gösterebilecek ve bu yüzden de genellikle kendi devletini kurmak isteyecek olan bir toplum” olarak tanımlarken, “millet teriminin birden fazla anlam taşıyan ve hiçbir ortak nesne barındırmayan siyaset alanına ait olduğunu” (Weber, 2006: 183-185) değerlendirmiştir.

Milletin kökeninin bir takım koşullara bağlı olduğunu savunan Bauer milleti: “kendine özgü bir karakteri ve kültürü olan ‘kader topluluğu” (Bauer, 2000) olarak tanımlamıştır. Bauer’e göre millet, ilk aşamada aynı dili konuşan bir dil topluluğu olarak ortaya çıkmış ve zamanla insanlar milli bir kimliğe kavuşmuştur. Ortaya çıkan bu milli kimlik yoluyla millet, bir kültür topluluğuna dönüşecektir. Bauer, kültür topluluğunu millete dönüştüren faktörü ise “ortak geçmiş ve ortak kadere olan inançlar” (Özkırmı, 2017: 53) şeklinde ifade etmiştir.

Milletin kökenine ilişkin fikir üretenden biri Türk milliyetçiliğinin önemli fikir adamlarından olan Ziya Gökalp’tir. Gökalp, milletin hangi nitelik üzerinde teşkil edildiğini sorgulayarak yola çıkmış ve millet düşüncesini ifade ettiği millet tanımını bir nokta üzerinde toplamıştır. Gökalp’e göre millet, “ırkın, kavmin, politikanın, coğrafyanın ve iradenin belirlediği bir topluluk değildir. Millet, aynı terbiyeyi almış kişilerden oluşan, yani dil, din, ahlak ve güzellik bakımından ortak olanlardan oluşan bir topluluktur” (Gökalp, 2017a: 21-22). Bu kavram “köken birliği” (Aydınoglu, 2011: 23) olarak da ifade edilmektedir.

Türk Dil Kurumu (TDK) büyük Türkçe sözlükte millet: “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus” (TDK, 2017) olarak tanımlanmıştır.

Millet üzerine yapılan çalışmalarda milleti millet yapan niteliklerin arka arkaya sıralanarak tasvir edildiğini eleştiren Köktürk, “burada yapılanın aslında bir eşyayı anlatmaktan farklı olmadığını hâlbuki eşyanın tasvir edilen niteliklerinden oluşmakla birlikte onların basitçe toplamını aşan bir şey olduğunu bu nedenle milletin de böyle olması nedeniyle niteliklerle tasvir edilmesinin onu tam anlamıyla anlatmakta yetersiz kalacağını” (Köktürk, 2016: 14) savunmuştur. Bu nedenle milliyetçiliklerin “sahip oldukları felsefi sefaletler ve tutarsızlıklar nedeniyle” diğer ideolojilerle

kıyaslandığında, “Hobbes’lar, Tocqueville’ler Marx’lar ya da Weber’ler ölçeğinde büyük düşünürler yaratamadıkları” (Anderson, 2017: 19) ifade edilmiştir.

“Milletler yoktur” demekle milletlerin yok olmayacağını ifade Seyyid Ahmet Arvasi, “Milletler olmamalı idi” demenin tarihi bilmemek olduğunu savunmuştur. “Milletler çağı kapanmıştır” diyenlerin ise dünyada devam eden bağımsızlık savaşlarını göremediği gerekçesiyle “kör” olduğunu değerlendirmiştir. Arvasi’ye göre milletler, “inkârları mümkün olmayan birer sosyolojik gerçek”tir. Bu nedenle millet ve milliyet gerçeğini reddeden kozmopolitik düşünce akımları “tarihin sert tokadını yiyerek yenik düşecektir” (Arvasi, 2017: 121).

Milletin ne olduğu hakkında TDK sözlüğünün de aralarında bulunduğu nesnel ve öznel birçok tanımın bulunması bu alanda yapılacak çalışmaları zorlaştırmaktadır. Farklı bakış açılarıyla yapılan birçok tanım bulunmakla birlikte “varlığın varoluşunun doğru, haklı, akla uygun nedenleri; varlığın o varlık olarak var olmasına neden olan en temeldeki unsurları; varlığın üzerinde yükseldiği asıl zemin” şeklinde ifade edilen “ontolojik temeller”¹⁰ üzerinden milleti tanımlamakta fayda görülmektedir. Ontolojik temellere göre milletin varoluş unsurları şu şekilde ifade edilmiştir (Köktürk, 2016: 15-16):

- a) Soy ya da biyolojik varoluş, bir coğrafyada yaşıyor olma (fiziksel temel),
- b) Kültürel varoluş (sosyal/tarihsel temel),
- c) Bilinç varlığı olarak varoluş (bireysel bilinç temeli)”

Milletin ne olduğu konusundaki fikirlerin tamamı bu ontolojik temellerin bir veya birkaçı üzerine temellenmektedir. Dolayısıyla “Millet Nedir?” sorusunu karşıt fikirler üzerinden tartışmak yerine bahsedilen ontolojik temeller üzerinden açıklamak daha doğru sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

Köktürk’e göre ontolojik temelli yaptığımız millet tanımından yola çıkarak fiziksel temeli esas alacak olursak bireyin bir millete ait coğrafya üzerinde doğması, onun o millete ait olduğuna dair silinemeyecek bir damga vurmayabilir. Birey, sadece o coğrafya üzerinde bir soyun fiziksel halkası olarak dünyaya gelmektedir. Bu biyolojik

¹⁰ Ontoloji kavramı, “insanın varlık yapısını ve insani potansiyeli düşünme konusu olarak alan” bir kavram şeklinde ifade edilmiştir (Küçükalp, 2016: 22). Milletin tanım sorununun çözülmesi açısından ontolojik temellerin kullanılması millet kavramının daha sağlam bir zemin üzerine inşa edilmesini sağlayacaktır.

aidiyet, bizim toplumsal hayattaki aidiyetimizin mutlak temsilcisi değildir. Ancak diğer bir açıdan bakacak olursak bireyin dünyaya geldiği milleti hiç hesaba katmadan da milletten bahsedemeyiz. Bu açıdan soyumuz, aidiyetliğimizi belirleyen mutlak ve tek aidiyet nedeni değildir. Soy, yalnızca aitliğimizi belirleyen kodları sonraki nesillere aktaran doğal bir taşıyıcı konumundadır. Dünya üzerindeki varoluş tarzımızı ise bilincimiz belirler. Bireyin bir halkası olduğu “başkaları” ve birlikte toplumsal hayatı paylaştığı “ötekiler” vardır. Burada bilincin rolü kendini ötekilerle birlikte tanımlamayı içerir (Köktürk, 2016: 17-18). Bu durum milli kimliğin oluşum sürecinde önemli rol oynayan aidiyet bilincini meydana getirerek bireye sorumluluklar yükleyecektir.

Millet üzerine yapılan tüm bu tanımlardan yola çıkarak milliyetçilik alanında kavramların birbirinin yerine kullanılmasından kaynaklanan ciddi bir tanım sorunu olduğundan bahsetmek mümkündür. Özkırımlı’ya göre tanım sorununu çıkmazlara sokan başka bir etken daha vardır ki o da “*milletlerin varlığının bir dönem hiç sorgulanmamış olması*”dır (Özkırımlı, 2017: 72).

Milletleri doğal bir oluşum olarak gören, milletlerin geçmişte var oldukları gibi gelecekte de var olacaklarını savunan bu görüşe göre “varlığı sorgulanmayacak bir oluşum olan” milletin tanımlanması gereksizdir. 20. yüzyılın sonuna kadar yapılan pek çok araştırmada, milliyetçiliği çözümlenmekten çok milliyetçilik tipolojileri üretilmeye çalışılmasının izlerini görmek mümkündür (Özkırımlı, 2017: 73). Milliyetçilik kuramlarının büyük bir çoğunluğunun yanıtlamaya çalıştığı ilk soru, milliyetçiliğin nasıl tanımlanması gerektiği olmasına rağmen bu konuda bugüne kadar pek fazla bir ilerleme kaydedilmediğini ifade etmek mümkündür.

Milletler, tarihi geçmişleri ve tecrübeleri ölçüsünde farklı özellikte olduklarından (Durgun, 2014: 59) milletler hangi özelliklerinin ön plana çıkarılarak inşa edileceği noktasında farklılık göstermektedirler. Bu nedenle “*milliyetçilik yoktur, milliyetçilikler vardır*” (Kaysılı ve Acar, 2014: 204) anlayışı milliyetçilik tipolojilerinin geliştirilmesi ile sonuçlanmıştır.

Milliyetçi hareketin sembol isimlerinden olan Dündar Taşer milleti, “*binlerce sene içinde, kanın, imanın, duyguların birleşmesi ile yoğrulmuş; müşterek kıymet hükümleri halinde billurlaşmış, müşterek davranış halinde görünmekte olan, haz ve*

elemi beraber tadan, birbirlerinden haberi yokken de birbiri gibi olan varlık” (Kösoğlu, 2015: 101) şeklinde tanımlamıştır.

Bu tanımlar içerisinde Dündar Taşer’in ifade ettiği millet tasavvuru, ülkücü harekete yön veren ve hareketin temel değerlerine yakın bir noktada bulunmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde izah edileceği üzere ülkücü hareketin millet kavramsallaştırması sembol, mit ve hatıralara olan yaklaşımı esas alındığında Türk milli kültürünün Oğuzlar’dan günümüze kadar asırlarca süren mücadelelerin etkisiyle oluştuğu fikri üzerinde temellenmektedir. Dündar Taşer’in millet tanımında ifade ettiği üzere “milletin binlerce sene içinde oluştuğu düşüncesi” (Kösoğlu, 2015: 101), ülkücü hareket tarafından benimsenen ve çalışmanın ilerleyen bölümlerinde izah edilen temel değerlerin ve sembollerin tarihselliğine yakın bir noktada bulunmaktadır.

1.2. Milli Kimlik ve Milli Kültür

Milliyetçilik hakkında geniş ve soyut bir çerçeve sunan “*milliyetçiliğin çekirdek öğretisi*” (Smith, 2013: 43), “*milli özerklik*”, “*milli birlik*” ve “*milli kimlik*” olmak üzere üç temel ülkü şeklinde ifade edilmektedir.

Milli kimlik kavramı, ulus devletlerin inşa sürecinin ivme kazandığı son birkaç yüzyıldır milli bir aidiyet ve modern bireyselliğin bir yansıması (Şimşek ve Ilgaz, 2007: 193-194) olarak karşımıza çıkmıştır. Anthony D. Smith’e göre milliyetçilik alanındaki diğer terimler gibi “*milli kimlik*” kavramı da “*tanımlanmaya direnen*” (Smith, 2013: 31) kavramlardandır. Bunun yanında dünya üzerinde farklı kimlik yapısı içerisinde bir arada yaşamaya çalışan toplumların varlığı, bu kavramın tanımlamasını zorlaştırmaktadır.

Smith’e göre milli kimlik ülküsü, milliyetçiliğin çekirdek öğretisi içerisinde diğerlerine nazaran anlaşılması daha güç olan ülküdür. Kimlik kavramı, belirli bir nesne üzerinde belirli bir zaman aralığında aynılığı ve devamlılığı ifade etmekten milli kimlik kavramı (Smith, 2013: 46), taşıdığı ortak karakter yapısı ve tarihsel kültürel temeliyle kimlik kavramından ayrılmaktadır.

Milletin kimliklerini nasıl koruyabilecekleri, milletin ortak karakterini nasıl yeşertebilecekleri konusunda Herder¹¹ çalışmasında (1880), “*kültürel popülizm*”¹² kavramsallaştırmasıyla ortaya koyduğu, her milletin kendine ait “milli dahi”leri olduğu ve bunların takip edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Smith’e göre bu durum her milletin bütün üyeleri tarafından paylaşılan, üye olmayanların ise üye olmamaları nedeniyle paylaşmadıkları, tek bir düşünme, tek bir hareket ve tek bir iletişim tarzı olduğuna yönelik bir ima ifadesi olarak karşımıza çıkar. Milli kimliğin kaybolduğu, karanlığa gömüldüğü anlarda hatırlanması ve gün ışığına çıkarılması gerektiği konusuyla ilgili milliyetçilerin görevleri arasında “*milletin dâhilerini yeniden keşfetmek*” ve “*millete özgün kimliği yeniden kazandırmak*” (Smith, 2013: 47) gelmektedir.

Milleti oluşturan ontolojik temellerden, bilinç durumunun bir ifadesi (Köktürk, 2016: 16) olarak kültür kavramı, milletin ifade edilmesinde belirleyici bir nitelik taşımaktadır. Millete ait bir bağlılık bilinci olarak kültür kavramı, bireysel bilinçleri zedelemeyen ve bireysel bilinçlerin dışına taşarak milli bir duruşla ortaya çıkabilir. Bu noktada kültür, “*bireysel keskinliklerin bitişi*” (Köktürk, 2016: 102-103) olarak milli yapıda bir ortaklık alanı sağlayabilecektir.

Liberal ve romantik hareketlerle kendini gösteren bir aksiyon olarak kültürel milliyetçilik, 19. yüzyılın başlangıcıyla birlikte Avrupa’da büyük bir hızla yayılmaya başlamıştır. Kültürel milliyetçiliğin en etkili öncüsü Lutherci bir din adamı olan Johann Gottfried von Herder’dir (1744-1803). Herder’in yanı sıra Friedrich von Schlegel (1772-1829), John Grimm (1785-1829), Friedrich von Savigny (1779-1861) gibi Alman bilgin ve yazarları da (Hayes, 2010: 85) kültürel milliyetçilik akımının yaygınlaşmasında öncülük etmiştir

Fransız Devrimi’nden beş yıl önce Herder (1880) tarafından 19. yüzyıl milli kültürünün bir başyapıtı olarak “*İnsanlık Tarihinin Felsefesi Üzerine Düşünceler*” isimli eser¹³ insanlığa sunulmuştur. Herder’e göre insanlığın en temel ve doğal bölümleri milliyetlerdir. İnsanlar önce coğrafi çevreleri ve iklimsel şartları ile farklılaşmış daha sonra her biri kendi ayrı âdetini, dilini, edebiyatını geliştirerek milli

¹¹ Herder’in milliyetçilik kavramsallaştırması hakkında detaylı bilgi için bkz. İplikçi, 2017: 126-135.

¹² Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Toprak, 2014: 22-27.

¹³ Detaylı bilgi için bkz. Herder, 2014: 24-30.

bir ruh ekseninde kendi halk kültürünü yaratmıştır (Herder, 1880; Hayes, 2010: 84). Böylece insanların yabancı bir yere göç ettiklerinde dahi nesiller boyu korudukları milli bir kültürleri tesis edilmiştir. İnsanlar oluşan bu milli kültür çerçevesinde (Sevim, 2008: 329) barış içinde bir arada yaşamayı amaçlayacaktır.

Hayes'e göre Alman bilginleri arasında 1800'lü yılların ilk çeyreği ile birlikte çok sayıda taraftar kazanan milli kültür kavramı, Batı Avrupa ülkelerinde gelişmekle kalmayıp Doğu Avrupa ve özellikle Slav halkları arasında da yayılma göstermiştir. Halk kültürünün toplanmasına ve yayılmasına, milli destanların keşfedilmesine özel bir ilgi duyulan bu dönem, fertlerin eseri olan halk giysilerini ve halk danslarını modalaştıran romantik ve melankolik bir atmosferde (Hayes, 2010: 86-87) gerçekleşmiştir. Ancak milli kültürün etkisiyle ortaya çıkan bu durum şahsi hürriyeti teminat altına alan araçlarla ve anayasal hükümetleri kurmaya çalışan liberaller aracılığıyla bastırılmaya çalışılmıştır.

Smith'e göre kültürün milletin oluşumu sürecindeki rolü değerlidir. Milleti oluşturan değerler içerisinde hiçbiri, üyelerin aitlik hissini artıran dokunaklı törenler, büyük toplantılardaki müzik ve imgeler kadar derinden etkileyemez. Milleti diğerlerinden ayırmanın ve ona milli bir kimlik kazandırmanın daha tesirli bir yolu mümkün gözükmemektedir (Smith, 2017: 75-76). Milliyetçilerin kültür ortaklığına verdiği değer ölçülemez bir hale gelmektedir. Bu nedenle milli kültürün milliyetçi hareketlerin itici bir gücü olduğunu ifade etmek mümkündür.

Milleti, *“halk kültürünün, siyasi temsilin bilinçli bir hali, yurttaşların anavatanlarını korumaları ve milletlerini sevmeleri konusunda harekete geçirmeye çalışan siyasileşmiş kitle kültürünün bir biçimi olarak”* (Smith, 2013: 55) tanımlayacak olursak kültür kavramını, millet oluşumunun temelini etkileyen bir yere oturtmuş oluruz. Smith'e göre milli kültür, milli tarihinin bilincinde olan ve kendi milli kişiliklerini, milli kurumlar aracılığıyla anadilde, yerel göreneklerde ve sanatta yansıtan milletin fertleri arasında gelişir (Smith, 2013: 56-57). Milli kültür buradaki anlatımıyla yalnızca dünyevi bir kültürden de ibaret değildir. Milli kültür, büyük liderler ya da ülkeleri için canlarını feda eden şehitler adına düzenlenen anma törenlerinde de gözlemlenebilir. Bu noktada milleti *“kutsal yurttaşlar cemaati”*, milliyetçiliği de *“ikame bir din”* (Hayes, 2010) olarak tanımlayanlar mevcuttur.

Kültürün gelişimi konusunda yaygın olarak iki teori kabul görmektedir. Bunlardan birincisi “tekâmülcülük” olarak ifade edilen “evolutionism”¹⁴, ikincisi ise “dağılmacılık”, “yayılmacılık” şeklinde ifade edilen “diffusion”¹⁵ teorileridir (Arvasi, 2017: 244). Millet kavramının modern dünyanın bir ürünü olduğunu savunan modernistlere göre milli kültürün milletlere süreklilik sağlayan bir rolü (Smith, 2017: 119) bulunmaktadır. Bunun örneklerinden birini genellikle özel koleksiyonlarla başlayıp ardından devlet himayesine geçerek sanatsal veya tarihsel kriterler tarafından kategorileştirilerek evrilen, halka açık milli müzelerde görmekteyiz. Sergilenen eserler farklı medeniyetlere ait olduğunda dahi kurulacak bir bağlantıyla o milletin hikâyesini anlatacak şekilde tanzim edilmektedir.

Ziya Gökalp, kültürün ne olduğu hakkında ortaya çıkan yanlışlıkların Fransızca “culture” kelimesinin iki ayrı anlamı bulunmasından kaynaklandığını ifade etmiştir. Bu iki ayrı anlamlardan biri Gökalp tarafından “*hars (milli kültür)*” olarak ifade edilirken diğeri “*tezhîb (yetiştirme, yükseltme)*” olarak ifade edilmiştir. Hars, “*halkın geleneklerinden, yapa geldiği şeylerden, örflerinden, sözlü ve yazılı edebiyatından, dilinden, müziğinden, dininden, ahlakından, estetik ve ekonomik ürünlerinden ibaret*” olduğu; tezhibin ise, “*yalnız yüksek bir tahsil görmüş, yüksek bir eğitim ile yetişmiş gerçek aydınlara özgü*” olarak ifade edilmiştir. “Hars” milli iken “tezhîb”in milletlerarası olmasından yola çıkarak Ziya Gökalp milleti; “*aynı milli kültürde bulunan fertlerin bütünü*” (Gökalp, 2017a: 100-101) olarak ifade etmiştir. Burada kullanılan milli kültür, milletlerarası değerlerin toplamından ziyade her milletin kendine has birtakım özellikleri olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle Amerika Birleşik Devletleri gibi çok uluslu yapılar Ziya Gökalp’in millet tanımı içerisinde yer alan milli kültür kavramı ile izah edilememektedir.

Arvasi’ye göre ortak medeniyete rağmen milletleri birbirinden ayırt eden sahip oldukları kültür ve kültürel ayrılıklardır. Bu nedenle her milletin kendince has bir kültürü vardır. Medeniyet içinde yer almak için dil, din, örf ve adetler, ortak hatıralar, sosyal yapı, iktisadi hayat, tarih gibi birçok kültürel farklılıklardan oluşan milletlerin, birbirlerinin bu kültürel farklarına karşı saygı ve hoşgörü göstermesi (Keskin, 1999: 15) gerekmektedir. Milli kültür bu noktada toplumların medeni dünya içindeki yerini ve

¹⁴ Detaylı bilgi için bkz. Creanza vd., 2017: 7782-7789.

¹⁵ Konuyla ilgili önemli çalışmalardan biri olması bakımından detaylı bilgi için bkz. Mathur, 2015.

kıymetini anlaması açısından büyük rol oynamaktadır. Kültürel farkları inkâr etmek veya ortadan kaldırmaya çalışmak kültürüyle doğal halde bulunan sosyal toplumları ve milletleri yok etme noktasına getirecektir.

Ülkücü hareket açısından milli kültür kavramının ne şekilde izah edildiği ile ilgili olarak hareketin bir yayın organı olan *Devlet Gazetesi*'nde Kurt Karaca tarafından kaleme alınan, "Milliyetçiliğin Anlamı ve Dayandığı Temeller" başlığı taşıyan yazıda milli kültür şu şekilde izah edilmiştir (Öznur, IV: 1999, 308):

"Milli kültür, millet denen canlı organizmanın beyin hücreleridir. Bir milletin moral, yani manevi ve ahlak yapısını o milletin kültürü meydana getirir. Nasıl ki, canlı bir organizma olan insan, ruhsuz, beyinsiz yaşayamazsa, ondan çok daha önemli ve kutsal olan millet de kültürsüz yaşayamaz. Kültür bir milletin ruhu, beynidir. Keza nasıl ki, manevi ve ahlaki yönü bozulmuş, kendi öz benliğinden ayrılmış, kendi kendisine yabancılaşmış bir insan, normal bir insan sayılmazsa, kültürü bozulmuş ve yabancılaşmış bir millet de, normal bir millet sayılamaz. Bu sebeple yaşadığı toplumda normal sayılmadığı için, toplum dışı edilen insan gibi, milli kültürden uzaklaşmış, yabancılaşmış, millet de, milletler toplumundan, tarih sahnesinden atılır"

Toplumların millet olma yolundaki birlikteliği, bir mensubiyet şuuru ve tarih şuuru ile gerçekleşmektedir (Öksüz, 2017a: 266). Milli kültür bu noktada mensubiyet şuurunu tarihsel gerçeklikle harmanlayarak toplumları millet haline getirecek bir ruhu aşılacaktır. Bu şuur sayesinde milletler kendi içlerinde dayanışma ve birlik duygularını artıracaklardır. Bu noktada kültürü, "*bir insan grubunun tabiatı değiştirerek kendine uygun sosyal, ekonomik, estetik, moral ve politik yeni bir çevre geliştirmesi*" (Arvasi, 2017: 239) olarak tanımlayan Arvasi'nin tanımı önem kazanmaktadır.

1.3. Milliyetçilik Kavramı

Milliyetçilik kavramının gelişimi, Hayes'e göre Avrupa'da liberal temalar öncülüğünde gerçekleşmiştir. Kültürel milliyetçiliğin siyasi bir amaç taşımadığı, sadece milletlerin geçmişiyle bugünü arasında bir köprü vazifesi gördüğü düşüncesine karşı geliştirilen liberal milliyetçilik kavramı, "*her fert gibi milletlerin de doğuştan hürriyet hakkına sahip olduğu*" (Hayes, 2010: 87-88) düşüncesiyle ifade edilmiştir. 1830-1850 yılları arasında özellikle Almanya, İtalya ve Polonya'da ortaya çıkan liberal

milliyetçiler, milliyetçik kavramının gelişimine katkıları sunan liberal anayasal hükümetlerin kurulmasına vesile olmuştur.

İngiliz düşünür John Stuart Mill, kendisinden önceki liberal milliyetçilere benzer bir şekilde “cumhuriyetçi vatandaşlık” kavramıyla “milliyet” düşüncesini birleştirmiştir. Mill çalışmasında (1996) milleti, “*aralarında bir yakınlık olan insan grubu*” olarak tanımlamıştır. Bu yakınlığı ise ortak dil, din, tarih ve anıların sağlayacağını ifade etmiştir. Mill, “özgür siyasi rejimlerin ancak ortak milli bir kimlik tarafından kurulabileceğini” (Mill, 1996) ifade etmiştir. Farklı milliyetlerden oluşan bir ülkede özgür kurumlar oluşturmanın imkânsızlığına değinen Mill’e göre temel siyasi birim çok uluslu devletler değil “millet” olmalıdır.

Liberal düşünceye sahip İngiliz tarihçi Lord Acton çalışmasında (1996) Mill’in düşüncelerine “bireysel özgürlüğün tek bir yönetim merkezinden ziyade birden fazla yönetim merkezine sahip devletlerde daha iyi korunacağı” fikriyle karşı çıkmıştır. Acton’a göre “milli birlikte ısrar etmek devrime ve despotluğa neden olacaktır.” (Acton, 1996) Acton, farklı toplumsal yapıları tek uluslu yapılar içerisinde görmezden geldiğimizde bu devletin “*kendini lanetleyerek canlılığını yitireceğini*” (Özkırmı, 2017: 42-44) savunmaktadır.

Milliyetçiliğin anlaşılmasına önemli katkıları sunan Çek asıllı sosyal bilimci Ernest Gellner milliyetçiliği, “*siyasi ve milli yapıların birbiriyle uyumlu olması gerektiğini savunan ilke*” (Gellner, 2016: 8) şeklinde tanımlamıştır.

Çalışmalarını insanlığın gelişim sürecinin evrelere ayrıldığı kabulüne göre şekillendiren Gellner (2016), insanlığın tarihsel evrimi sürecinde son birkaç yüzyıl hariç siyasi örgütlenmelerin milliyetçi kuramlar ışığında düzenlenmediğini ifade ederek “milliyetçiliğin modern çağa özgü bir olgu olduğunu, bu nedenle feodal yapılarda ve imparatorluklarda milliyetçiliğin izlerini göremeyeceğimizi” ifade etmiştir. Bunun bir sonucu olarak milletleri doğal ve kendiliğinden oluşan yapılar olarak kabul eden kuramları reddetmiştir.

Hayes’e göre tarım ve ticaretin hâkim olduğu bir toplum düzeni içerisinde ortaya çıkan modern milliyetçilik, öncüleri tüccar, toprak asilzadeleri, hukukçu, gazeteci ve aydınlardan oluşan “*orta direk profesyoneller*” (Hayes, 2010: 99-100) arasından çıkmıştır.

16. ve 17. yüzyılda İngiltere’de ve 18. yüzyılda Fransa’da bu yapı daha belirgin olarak gözlenmektedir. Orta ve Doğu Avrupa’da kültürel faaliyetlerin geliştirdiği bu sosyal yapı öncülüğünde ortaya çıkan milliyetçilik hareketleri politik milliyetçiliğin özünü teşkil etmektedir.

Toplumsal yapıların kitlesel bir milliyetçilik hareketine dönüşmesinin ekonomik çıkar sağlama veya iktidarı ele geçirme mücadelesi ile gerçekleşeceğini savunan Amerikalı siyaset bilimci Paul R. Brass, milliyetçi hareketlerin başarıya ulaşmasını siyasi etkenlere bağlar. Brass çalışmasında¹⁶ (1991), milliyetçi hareketin başarıya ulaşmasını üç siyasi etkene bağlamaktadır (Özkırmı, 2017: 139):

- “Milliyetçi siyasi örgütlenmelerin bulunması ve bunların izledikleri stratejiler
- Etnik grupların öne sürdüğü isteklere yönetimlerin verdiği yanıt ve gösterilen tepkinin türü,
- Genel siyasi ortam”

Milliyetçiliği kendine özgü yaklaşımıyla bir siyaset biçimi olarak gören İngiliz tarihçi John Breuilly çalışmasında (1993) milliyetçiliğin tek bir kuramla ifade edilemeyecek kadar değişken bir olgu olduğunu savunmuş ve milliyetçiliği “*iktidarı ele geçirmeye ya da kullanmaya çalışan siyasi hareketler*” (Breuilly, 1993) olarak tanımlamıştır. Breuilly’nin milliyetçi söylemlerle ifade ettiği siyasi doktrinine¹⁷ göre milliyetçiliği toplumsal veya kültürel oluşumların yansıması olarak görmek belirli milliyetçilikleri açıklayabilir fakat milliyetçiliği genel olarak ifade edemeyecektir. Ona göre “*milliyetçilik siyasetle, güç ve iktidarla ilişkilidir. Bu nedenle milliyetçilikle ilgili genel bir yöntem oluşturmak için ilk adım, milliyetçiliğin bir siyaset biçimi olduğunu*” (Özkırmı, 2017: 128-132) kabul etmektedir.

Elie Kedourie’ye göre milliyetçiliğin sağ veya solun politikası olup olmadığını sorgulamak doğru değildir. Milliyetçiliğin bu ikisi de olmadığını iddia eden Kedourie, sol ve sağ politik anlayışın 19 ve 20. yüzyıllarda aristokrasi ile orta sınıf işçilerin mücadelelerinden doğan fikirler olduğunu savunmakla birlikte yine de 19. yüzyıl milliyetçiliğinin, “*demokratik ve solcu bir hareket*” (Kedourie, 2017: 109-110) olarak kabul edildiğini ifade etmiştir. Hitler’in Alman Milliyetçi Sosyalist İşçi Partisi lideri

¹⁶ Bu çalışma hakkında detaylı bilgi için bkz. Brass, 1991.

¹⁷ Doktrin, “*olaylar hakkında bilimsel ve somut araştırmalara dayanmadan, daha çok değer yargılarına dayanılarak hazırlanmış sistemli fikirler*” (Öztekin, 2016: 271-272) olarak ifade edilmektedir.

olması gibi sol politik anlayışa sahip olduğu düşünülürse de sağ politik anlayışa sahip olduğu ortaya koyulmuştur. Konuyla ilgili kavramsal bu gibi çelişkilerin bulunması milliyetçiliğin hangi grubun politik düşüncesini taşıdığı hakkındaki tasnifleri de zorlaştırmaktadır.

Kösoğlu'na göre milliyetçilik kavramı, tarihsel ve toplumsal olarak ortaya çıkma koşulları ile milliyetçiliğe şekil veren sebeplerin ışığında anlam kazanmaktadır. Bütün milletleri kapsayacak ortak unsurlara dayalı tek bir milliyetçilik tarifine ulaşılamamıştır (Kösoğlu, 2016: 93). Ortak ve tek bir milliyetçilik tarifine ulaşılamamasının nedeni milletlerin yapılarındaki özgünlüktür. Milletlerin yapısal özelliğine göre farklı milliyetçilik yüzleri ortaya çıkmaktadır.

Milletlerin tek bir soydan gelmediği, tam tersine birkaç soyun birleşiminden oluştuğu fikri, son zamanlarda milliyetçilik ile ilgili konularda çalışma yapan araştırmacıların bir kesin kabulü (Dayı, 2013: 316) haline gelmiştir. Bu nedenle her toplumla ilgili bir köken bulma arayışı, milliyetçilik üzerine araştırma yapanları bu tür tartışmalardan uzak durmaya sevk etmiştir.

Toplumlar üzerinde farklı kökenler ortaya çıkarmak, bunu duyana kadar tek millet olduklarını düşünen toplulukların aklını çelerek buldukları toplumun kendi içinde yeni bir ayrışma alanı bulmasıyla sonuçlanabilecektir. Bunun sonucunda aynı millet olmalarına rağmen kendi içlerinde çeşitli uzlaşmazlıklar bulunan grupların varlığı bir kavga toplumu meydana getirecektir. Her büyüklükteki toplulukların kendi milliyetçi fikirlerini öne çıkarmaya çalışmasıyla birlikte toplumların birbiriyle en ufak bir uzlaşmama durumunda kendine benzeyenlerle ayrı bir topluluk oluşturmak üzere kutuplaştığı bir dünya düzeni ortaya çıkacaktır. Milliyetçilik bu noktada birleştirici ve bütünleştirici yapısından uzak bir ötekileştirme aracı haline gelecektir.

Bu nedenle Türk-İslam Ülküsü savunucusu Arvasi'ye göre bölücü ve parçalayıcı bir karakter taşıyan biyolojik ırkçılık yerine birleştirici ve bütünleştirici "içtimai ırk" kavramı (Arvasi, 2017: 120) esas alınmalıdır. Nitekim Arvasi milleti, "*tipik bir kültür etrafında toplanan içtimai bir ırk*" (Arvasi, 2017: 261) olarak tanımlamaktadır.

Günümüz dünyasında küreselleşmenin yıkıcı etkisiyle ulus devletlerin varlık nedeni önemli tartışma alanlarından biri haline gelmiştir (Turan, 2011: 135). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan ulus devletler, 19. yüzyılda "milliyetçilik çağı"

olarak ifade edilen dönemin tamamlandığı şeklinde yorumlara neden olmuş ancak Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra ortaya çıkan devletler ile dünyanın farklı bölgelerinde süregelen etnik çatışmalar durumun aslında böyle olmadığını göstermiştir. Sovyetler Birliği'nin ulusal kimliklerin üzerinde egemen bir kimlik yaratma çabasında uğradığı başarısızlık, tüm çabalara rağmen milliyetçiliklerin yok edilemeyeceği şeklinde yorumlara neden olmuştur.

1990'lı yıllarda, küreselleşme sürecinin hız kazanmasıyla ortaya çıkan en önemli tartışmalardan biri olan “ulus-devletlerin işlevinin bittiğine” yönelik tartışmalar, 11 Eylül 2001'de Amerika'da yaşanan terör olayı sonrasında dünyanın birçok yerinde milliyetçi hareketlerin yeniden canlanmasıyla sonuçlanmıştır. Bu durum milliyetçiliğin “küreselleşmenin adaletsizliklerine bilinçli bir başkaldırı olup olmadığı” (Sarıbay, 2012: 123) sorusunu gündeme getirmiştir. Bu tartışmalardan yola çıkarak milliyetçiliğin ortadan kaldırılması güç bir hareket olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

1.4. Milliyetçilik Kuramları

Milletin modern bir dünyanın ürünü olduğu kabul edilmekle birlikte milli devletlerin ortaya çıkışı hakkında üzerinde tartışmaların devam ettiği farklı yaklaşımlar (Özkırımlı, 2017: 102) ortaya çıkmıştır. Milleti tanımlamanın zorluğu kadar milli devletlerin ortaya çıkış sürecini izah etmek de bir o kadar zor bir durumdur. Devletin milli olarak tanımlanması, ona millilik katan unsurların tanımlanmasını da zorunlu kılmaktadır. Bu durum, milletin ne olduğu ve milli devletlerin ne zaman ortaya çıktığını açıklamanın zorluğu noktasında uzlaşır.

Günümüzde “millet nedir?” sorusu üzerine yapılan tartışmaların yerini “millet ne zaman?” sorusu almıştır. Sosyolojik olarak millet teorileri milletlerin ortaya çıktıkları iddia edilen tarihsel sınıflandırmaya göre açıklanmaya çalışılır. Öksüz'ün “milletin ne zaman olduğu” hususu ile ilgili “kemikleşmiş” olarak ifade ettiği sıralama şu şekildedir (Öksüz, 2017a: 203-204):

- “1.Primordializm
- 2.Perennializm
- 3.Modernizm
- 4.Etno-sembolizm
- 5.Sosyobiyojoloji”

Milli devletlerin ortaya çıkışına yönelik söz konusu tartışmalara geçmeden önce milliyetçiliğin temellerinden biri olarak sıklıkla bahsedilen “etnisite (etnies)”, “etnik topluluklar” kavramına değinmek faydalı olacaktır.

Smith’e göre etnisite kavramı, “*bir anavatana bağlı, atalardan kalma mitlere, ortak anılara, paylaşılan kültürden bir ya da birden çok öğeye, en azından seçkinler arasında belirli ölçüde dayanışmaya haiz, adlandırılmış insan topluluğu*” (Smith, 2013: 25) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu nedenle millet kavramsallaştırılmasında etnik temellerin rol oynadığı fikrinde uzlaşmakla birlikte milletin sadece etnik bir topluluktan ibaret olmadığını ifade etmek mümkündür.

Millet ile etnik topluluklar arasındaki sınıra bakacak olursak her ikisi de ortak kültürel kimliklere bağlı olmakta kısmen örtüşmekle birlikte (Smith, 2013: 24) etnik topluluğun siyasi bir boyutu bulunmadığı noktasında ayrılırlar.

Etnik topluluklar fiilen bir ülke üzerinde yaşamak zorunda olmadıklarından herhangi bir ülke üzerinde birlikte yaşayan milletlerin sahip oldukları halk kültüründen de uzaktırlar. Millet ise kendini bir millet olarak nitelendirebilmesi için anavatan olarak gördüğü yerde uzunca bir süredir yaşaması gerekir. Bunun yanında milletin, millet olmayı arzulaması gerekir. Bu nedenle her etnik topluluk millet olarak ifade edilemez.

Milliyetçilik üzerine yapılan çalışmalarda etnik kimlik ile milliyetçilik arasında olduğu varsayılan güçlü bağlantı nedeniyle etnik toplulukların varlığını göz ardı etmek yapılacak çalışmanın bir yanını eksik bırakacaktır. Etnik topluluk ile millet arasındaki ilişki, toplumda etnik yapılara ilişkin oluşturulan kurumsal ve yasal çerçeveler ile gayri-resmi pratiklerin tarihsel olarak incelenmesiyle gözlenebilir. Etnik toplulukları birebir millet ile özdeşleştirmek hatalı bir yaklaşım olmakla birlikte etnik yapıların “millet”le özdeş sayıldığı, tek etnili, birkaç etnik yapının bir araya gelmesiyle oluşan çok-etnili ve milletin herhangi bir etnik yapı olmadan tanımlandığı gayri-etnik milletler (Aktürk, 2006: 23-24) mevcuttur. Bu nedenle milleti sadece modern olarak tanımlamaktan ziyade “*Millet Ne Zaman?*” sorusuyla ilgili yapılan sosyolojik sınıflandırma aşamalarını değerlendirmek faydalı olacaktır.

1.4.1. İlkçilik (Primordialism)

Milletin ifadesinde sıraladığımız ilk yaklaşım olan primordiyalist yaklaşımı savunanlar “milletin toplumun doğal bir yapısı olduğunu, insanların yeryüzüne geldiğinden beri taşıdıkları birlikte yaşama içgüdüleriyle hareket etmelerinden dolayı topluluk halinde yaşamaya başlama ile milletlerin doğuşunun aynı tarihe denk geldiği, dolayısıyla milletin tarihinin insanlık tarihi kadar eski olduğunu” (Öksüz, 2017a: 204) savunurlar. Bu yaklaşım dilimizde “ilkçilik” olarak ifade edilmiştir.

“Primordialist” yaklaşım şeklinde ifade edilen ilkçilik kavramı en temel şekilde “milletleri eski çağlardan beri var olan siyasi oluşumlar olarak” kabul edenleri ifade etmektedir. Primordialism kavramının ilk olarak İngiliz tarihçi Edward Shils tarafından 1957 yılında yayınlanan ve aile içi şiddetten söz eden bir makalesinde¹⁸ “aile bağlarının iletişimden ziyade kelimelerle ifade edilmesi güç birincil bir bağ ile sağlandığını ifade etmek amacıyla” kullanıldığı (Özkırımlı, 2017: 80) bilinmektedir. Bunun yanında ilkçi yaklaşım, “*milletlerin dil ve kültürlerin etkisiyle meydana geldiğini*” savunan Herder Romantizmi’nin (Akıncı, 2014: 139; Gökcalp, 2007: 281) izlerini taşımaktadır.

İlkçiliği savunanlar milletlerin “*zamanın başlangıcından beri var olduğunu, milletin insanın varoluşuna ilişkin olduğunu*” (Öksüz, 2017a: 204) düşünmektedir. Milliyetçiliğin bir ideoloji¹⁹ ve hareket olarak yakın tarihli ve yeni bir düşünce olabileceği konusunda açık bir kapı bırakmakla birlikte milleti tarihin var olmasıyla birlikte ortaya çıkan dolayısıyla başlangıcının bulunmadığı bir topluluk olarak tasvir etmektedirler. Bu yaklaşım milletlerin tasviri konusunda modernist yaklaşımı savunanlara karşı bir eleştiri olarak değerlendirilebilir.

Smith’e göre primordiyalist yaklaşımı kabul ettiğimizde insanlığın Afrika’dan bugünkü anlamda milletler halinde çıktığını bilime kabul ettirmekte zorlanırsınız. Çünkü bu yaklaşımı eleştirenlere göre böyle bir iddia ancak insanları Âdem’in ve Nuh’un oğulları olarak tasnif eden Sami Mitolojisi’nde olabilir (Smith, 2017: 19-20). Milletlerin kökeni tarihsel olarak ne kadar eskiye dayanırsa dayansın bugüne kadar aynı millet

¹⁸ Söz konusu makale hakkında detaylı bilgi için bkz. Shils, 1957.

¹⁹ İdeoloji, Fransız Devrimi’nden sonra fikir ve düşünce kökünden türeyen bu kavram, “*insanları ve toplumu harekete geçirebilecek aktif, sistemli ve düzenli fikir ve düşünceler*” (Öztekin, 2016: 271) şeklinde ifade edilmektedir.

olarak geldiklerini kabul etmek mümkün değildir. Bunun yanında tarihte şimdiye kadar ulaşmamış onlarca millet bulunmaktadır.

Perennializm ise birçok kaynakta primordializm ile birlikte anılmakla beraber İngilizce *perennia* kelimesi, “*sürekli ya da uzun zamandan beri var olan ve uzun ömürlü, dayanıklı, yılmayan*” (Özkırımlı, 2017: 84) anlamına gelen özellikle botanik biliminde yer alan bir terim olarak “*ömürü bir yılı aşan bitkiler*” için kullanılmaktadır. Bu anlamda milletler “*çok yavaş değişen, değişiklik olması için uzun yılların geçmesi gereken kararlı sosyal yapılar*” (Öksüz, 2017a: 205) olarak ifade edilir. Bu noktada milletlerin birkaç yüzyıl önce oluşturuldukları iddiasını savunan modernistlerden ayrılırlar. Perennializm, milletlerin kararlı yapılar olduğu konusundaki bakış açısından dolayı literatürde “*daimicilik*” (Smith, 2017: 20) ve “*eskilcilik*” (Özkırımlı, 2017: 85) olarak ifade edilmiştir.

Smith’e göre daimici yaklaşıma göre milletler, “*genişletilmiş akrabalık formları*” (Smith, 2017: 20) olarak tasvir edilmektedir. Dolayısıyla bu anlayışa göre milletler, evrensel ve aile kavramı kadar eski olarak değerlendirilmektedir. Yine bu yaklaşıma göre milletler tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkıp her organizma gibi değişikliğe açıktır. Ancak bir topluluk biçimi olarak millet, tarih ötesi ve kültürler arası tekerrür eden sürekli yapısıyla ifade edilmektedir. Bu nedenle daimici yaklaşım, milletlerin biyolojik temelden geldiği düşüncesini değişime açık bir süreklilik ile zayıflatmaktadır.

Daimiciler milleti, “*yüzyıllardan beri var olan bir birlikteliğin günümüzdeki uzantısı*” olarak tanımlar. Bu görüşü savunan yazarlara göre millet, “*ortak bir tarihi, kültürü, dili ve toprağı paylaşan insan topluluğı*” (Özkırımlı, 2017: 85) olarak ifade edilir. Daimiciler için bütün gereken: “*biraz ampirik gözleme dayanan milletlerin, her ne olursa olsun uzun bir süredir var oldukları inancı*”dır (Smith, 2013: 75). Bu nedenle daimiciler, ilkçiler gibi milletlerin doğal, organik ve tarihin başlamasıyla birlikte var olduğu inancına katılmak zorunda değildirler.

Daimiciliğın kabul edilen iki temel türü bulunmaktadır. İlkinde, belirli milletlerin uzun ve kesintisiz bir tarihe sahip oldukları ve izlerinin genellikle ortaçağı, hatta bazen de ilkçağılara kadar sürebileceğidir. Hugh Seton-Watson çalışmasında (1977), eski milletlerin bilinçli bir şekilde oluşturulan sonraki milletlerden ayrılacağını

savunarak, bu uzun ömürlü ülkeler arasında Fransa, İngiltere, İspanya ve İskoçya'nın bulunduğu bahsetmiştir.

Daimiciliğin diğer biçimi belirli milletlerin tarihsel olmakla birlikte zamanla yinelenip değiştiği şeklinde ifade edilmiştir. Bu düşünceye göre milletlerden bazıları yok olup gitseler de millet düşüncesi tarihin içerisinde gömülü kalmış evrensel bir düşünce olup yer kürenin her kıtasında her an tekrar karşımıza çıkabilir (Smith, 2013: 75-76). Kenneth R. Minogue bu görüşü ifade ettiği çalışmasında (1967), milleti “uyuyan prenses”e, milliyetçileri ise “öpücüğüyle prensesi uyandıracak olan prens”e (Özkırıklı, 2017: 85) benzetmiştir.

1.4.2. Modernist Kuram

Millet kavramının “modern çağın bir ürünü” olduğunu savunan modernistlere göre millet, “kentleşmenin yarattığı sınıflar arası hareketlilik ve endüstriyel kapitalizmden” doğmuştur. Modernizmin millete olan etkisi ise iki şekilde kendini göstermiştir: İlkinde, milletlerin düzensiz modernleşme sürecinde görülen lüzum üzerine ortaya çıktığı öne sürülürken; ikinci biçimde ise “ilk durumdaki düzensizliğin meydana getirdiği çatışma biçiminden kaçınarak, seçkinler tarafından ‘icat edilmiş gelenekler’ yoluyla toplumsal dayanışmanın sağlandığı” (Smith, 2017: 34-35) ifade edilmiştir.

Modernist düşüncenin ilk örneklerinin, Karl Deutsch tarafından 1953 yılında yayımlanan “*Nationalism and Social Communication*” isimli eser ile Elie Kedourie tarafından 1960 yılında yayımlanan “*Nationalism*” isimli eser (Bayraktar, 2016: 18) olduğu kabul edilmektedir.

Milletleri “modern çağın bir ürünü olarak” kabul eden modernist teorisyenlerin öncüllerini Ernest Gellner (1983), Eric Hobsbawm (2014), Miroslav Hroch (1998), Tom Nairn (1997), John Breuilly (1993), Benedict Anderson (2017), Etienne Balibar (1990), Partha Chatterjee (1994) oluşturmaktadır.

Milliyetçilik üzerine yapılan çalışmaların önemli bir çoğunluğunun uzlaştığı nokta, milliyetçiliğin “modern” bir olgu olduğu (Deutsch, 1996; Hayes, 2010; Kohn, 1982; Anderson, 2017; Renan, 2016; Hroch, 1998) üzerinedir.

İnsanlığın ilk çağlardan günümüze geçirdiği toplumsal ve siyasal evrimi içerisinde birlikte yaşama arzusuyla oluşturulan toplumsal dayanışma fikri, ancak modern çağlara ulaştığımızda “milliyetçilik” şeklinde ifade edilen düşünsel durumu ortaya çıkarmıştır. Milliyetçilik fikrinin ortaya çıktığı tarih hakkında günümüzde farklı tartışmalar sürdürülmekle birlikte araştırmacılar genellikle milliyetçilik fikrinin Fransız Devrimi ile birlikte ortaya çıkan düşünce akımlarının etkisiyle şekillenmiş olduğu (Zürcher, 2000: 46-47; Çolak, 2016: 65; Uca, 2017: 152) noktasında büyük bir uzlaşma içerisindedir.

Modernist yaklaşımın öncülerinden biri olan Karl W. Deutsch, milliyetçiliğin “*siyasal ve toplumsal gelişmenin ulaştığı en üst seviyeyi ifade ettiğini*” (Akıncı, 2014: 132) belirterek milletin oluşumunu toplumsal süreçlerle açıklamaya çalışmıştır. Deutsch çalışmasında (1966), kitle iletişim araçlarının etkisiyle kentleşme, toplumsal hareketlilik ve kültürel bütünleşmenin birbirini tamamladığını ve bu şekilde milletin oluşumunu sağlayacak ortamın hazırlandığını (Özkırımlı, 2017: 62) ifade etmiştir. Toplumun ortak ideallere inandırma ve topluma yeni bakış açısı kazandırma yolunda kitlesel iletişim araçlarının önemine (Deutsch, 1966) vurgu yapmıştır.

Milli devletlerin ortaya çıkışı ile ilgili savunulan fikirlerden en fazla destek göreni “milletin modern bir olgu olduğu” üzerinedir. Bir toplumun, antik çağdan modern çağa kadar, kendi varlığında gücü, asaleti, üstünlüğü kabul etme düşüncesi “kavmiyetçilik” olarak adlandırılır. Kavmiyetçilik bunun yanında “*milleti yücelterek hakikatin merkezine yerleştiren bir ideoloji*” (Yıldırım, 2006: 183-184) olarak da ifade edilir. Dünyanın baştan aşağıya müthiş bir değişim ve dönüşüm yaşamasıyla birlikte - Sanayi Devrimi, Rönesans, Fransız ve Britanya Devrimleri- modernliğin doğuşuna inanılır. Bu düşünceye göre modernliğin doğuşuyla “kavmiyetçilik” daha zengin donanımlarla yüklenerek karşımıza “milliyetçilik” olarak çıkmıştır.

Modernliğin doğuşu olarak kabul edilen ve milletin ne zaman oluştuğu konusunda modernistlerin hemfikir olduğu tarih Fransız Devrimi’dir. 1789’da Joseph Sieyes²⁰ tarafından yayınlanan risalede²¹ millet, üçüncü sınıf ile özdeşleştirilerek

²⁰ Fransız Devrimi’nin gelişmesinde önemli rol oynayan isimlerden biri olan Sieyes (1748-1836), yazdığı eserler ile o dönemde Fransız Devrimi’nin körüklenmesine neden olmuştur. Yazdığı eserler ilk etapta otuz bin adet basılmış ve Almanca ile İngilizce’ye çevrilmiştir. İhtilalin ateşini körüklediği dönemin müteakibinde, Millet Meclisi Başkanlığı’na, Direktuar’a, ve Konsül’lüğe yükselmiştir (Derbil, 1951: 136).

aristokrat ve ruhban sınıfına verilen ayrıcalıklara tepki gösterilmiştir.²² Aynı yıl “*Tüm egemenliğin kaynağı esasen millettir: hiçbir insan topluluğu, hiçbir birey açıkça ondan kaynaklanmayan bir yetkiyi kullanamaz*” (Smith, 2013: 67) diyen “İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi” (1789) yayınlanarak mesele özetlenmiştir.

Öksüz’e göre milli devletin ortaya çıkışı konusunda “sosyologların Fransız Devrimi’ni merkeze almaları kuşkusuz nafile değildir” (Öksüz, 2017a: 212). Ortaçağ Avrupası’nda toprak sahibi asiller, ruhban sınıfı ve halk olmak üzere toplumsal üç kesim bulunmaktadır. Bunların hepsinin üzerinde de kral vardır. 1789’da halk ayaklanarak millet meclisi ilan etmiş ve asalet unvanlarını kaldırarak bundan sonra sadece “vatandaş” kavramı olacağını bildirmiştir. Halk bunu “*Hâkimiyet milletindir!*” diyerek siyasi bir meydan okuma ile (Öksüz, 2017a: 213) ortaya koymuştur.

Modernizmle ortaya çıkan kitlesel üretim, kentleşme, aydınlanmaya dayalı elit kültürü ve siyasi düzende demokratikleşme gibi faktörler kavmiyetçiliği milliyetçiliğe dönüştürmüştür. Modern dönemde matbaanın icadıyla birlikte yazınsal faaliyetlerin hız kazanması milliyetçiliğin kitleselleşmesinde (Yıldırım, 2006: 185) büyük rol oynamıştır.

Böylelikle başlangıçta hükümdar ve kralın kişiliğinde sembolik hale gelen millet, Fransız Devrimi ile birlikte halkla bütünleşerek, “ulus devlet” milliyetçiliğinin bir anlamda meşruiyeti olarak ortaya çıkmıştır. Milliyetçilik aracılığıyla ortak bir ideolojik kimlik oluşturulmuş ve bu bütünleşme ulus-devlet eliyle sağlanmıştır. Bu nedenle ulus-devletlerin ilk metinlerinde millet: “*aynı siyasi iradenin çatısı altında yaşayan bireylerin oluşturduğu kolektivite*” (Yıldırım, 2006: 186) olarak tanımlanmaktadır.

Modernistlere göre milletin modern dünyanın getirdiği bir yeniliğin ürünü olduğundan bahsetmiştik. Kuşkusuz “millet” diye tanımlanan bu gerçeklik, tarihin herhangi bir anında birdenbire ortaya çıkan bir varlık olsaydı onun ne şekilde biçimlendiği konusunda hiçbir fikrimiz olmayabilirdi. Köktürk’e göre tarihsel bir doğallıkla süregelen kendini geleceğe taşıma hissiyatı, Sanayi Devrimi ve Fransız Devrimi sonrasında daha bilinçli olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla “millet olma” bir süreç içerisinde gerçekleşir (Köktürk, 2016: 19-20). Bu nedenle milleti ilkçağlarda

²¹ Sieyes tarafından yayınlanan bu risale “*Ayrıcalıklar Üzerine Deneme*” ve “*Tiers Etat Nedir?*” (eserin orijinali *Qu'est-ce que le Tiers-État?*) başlıklarını taşımıştır (Derbil, 1951: 136.)

²² Eserin orijinali ve detaylı bilgi için bkz. Sieyes, 1789.

başlayan birlikte yaşama arzusu olarak ortaya çıkan toplumsal bir aidiyet hissinden ziyade, bilinçli bir şekilde karakterize edilen, onu var eden unsurların birbiriyle etkileşerek toplumsal yapıları bütünleştirdiği bir süreç olarak ortaya koymak daha mantıklı ve gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

Milliyetçilik üzerindeki araştırmaların iki kurucu atası Hans Kohn ve Carlton Hayes²³, “*milliyetçilik ve milliyet kavramlarının 18.yy sonuna doğru yaratıldığını*” (Hayes, 2010: 59; Kohn, 1982; Anderson, 2017: 18) iddia etmiştir.

Hayes’e göre milliyetçilik, “*özellikle haberlerde sürekli söz edilmesinden dolayı kanıksanan, modern dünyadaki aşikâr ve sürükleyici bir harekettir.*” Hayes milliyetçiliğin sadece Hristiyan Batı’ya ait olmadığını ifade ederek, “*milliyetçiliğin modern bir olgu olarak kaynağını ve yükselişini Avrupa’da bulduğunu, Avrupa’nın etkisiyle Amerika ve Batı medeniyetinin diğer bölgelerine yerleştiğini*” (Hayes, 2010: 11) savunmuştur.

Milletlerin tarihte oldukça yeni olduğunu savunanlardan biri Ernest Renan’dır. Renan’a göre “*Eski Mısır ve Çin, güneşin ve göğün bir evladı olarak yönetilen sürülerden ibarettir ve hiçbir şekilde ulus özelliği taşımamıştır.*” Klasik eski çağlarda cumhuriyet konfederasyonları ve imparatorluklar bulunmasına rağmen “*bugünkü anlamda milletlerin bulunmadığını*” ifade eden Renan, “*milletlerin uygarlık tarihine çok önemli katkılarda bulunduğunu kabul etmesine rağmen, milletin kökenlerini İskender’e dayandırmanın bir maceradan ibaret olduğunu*” (Renan, 2016: 34-35) ifade etmiştir.

Milliyetçilik konusunda yapılan bu tartışmalardan yola çıkarak milliyetçiliğin büyük ölçüde “modern paradigmanın bir ürünü” olduğu konusunda fikir birliğine varmak mümkündür. Bunu kabul ettiğimizde yapacağımız millet tanımlarının da milliyetçilik tanımlarıyla uyumlu olması gerekmektedir. Milliyetçilik konusunda yapılan çalışmaları zor kılan nedenlerden biri yapılacak millet ve milliyetçilik tanımlarında söz konusu bu uyumun sağlanması gerekliliğidir.

²³ Hayes’in milliyetçiliği hakkında detaylı bilgi için bkz. Hayes J.H., 1948.

1.4.3. Etno- Sembolizm

İlkçiliği reddetmekle birlikte modernistlerin millete bakışının eksik olduğunu ifade eden “John Armstrong²⁴, Anthony D. Smith²⁵ ve John Hutchinson²⁶” bu iki yaklaşımı ılımlı bir hale getirerek sentezlemiştir. Geliştirdikleri bu “orta yol”, milliyetçilik kuramları içerisinde “etno-sembolist” yaklaşım olarak ifade edilmiştir.

Etno-sembolistlere göre milliyetçilik, modern çağın bir ürünü olmakla birlikte sadece endüstrileşme ve kapitalizm gibi modern süreçlerle açıklanamamalıdır. Onlara göre milletler, tarihin kurduğu tüm tuzaklara yüzyıllar boyunca dayanan etnik kimlikler ve kültürlerin modern kuramlarla akrabalığı sonucu meydana gelirler (Özkırımlı, 2017: 203-204). Yüzyıllar boyunca kendini muhafaza eden bu etnik kültür, geçmişten gelen semboller ve efsaneler yoluyla vücut bulmaktadır.

Millet oluşumunun dönemselleştirilmesi ve etnik kökenin rolü konusunda modernistlere katılmayan etno-sembolistlere göre uzun vadede sağlam bir millet yaratabilmek için “*etnik kökenin rolü*” (Smith, 2017: 36) önem taşımaktadır.

Milletin “*hayal edilmiş siyasal bir topluluk*” olduğunu savunan Benedict Anderson, “*yüz yüze görüşme imkânı bulamayan ilkel köyler dışındaki tüm milletlerin fertlerinin birbirini tanımaması nedeniyle hayal edildiklerini*” (Anderson, 2017: 21-22) söyler. Bu nedenle Anderson’a göre milletler, bu hayal edilme tarzına göre (Smith, 2017: 39) nitelendirilmelidir. Birbirinden herhangi bir fikri olmayan milyonlarca insanın bu hayal edilmişlik üzerinde toplumsal bir ortaklık kurmasında kuşkusuz bahsettiğimiz mit, sembol ve hatıralar büyük rol oynayacaktır.

Sembollerin, mit, hatıra ve değerlerin önemine vurgu yapan etno-sembolistler, bu unsurların toplumsal yapıların ve kimliklerin şekillendirilmesinde büyük rol oynadığını, kriz ve hızlı değişim dönemlerinde ortak bilinci bir dereceye kadar sağladıklarını ileri sürer. Dahası bu unsurlar etno-sembolistlere göre toplumun kendi üyeleri açısından benzer toplumlardan ayırt edilmelerini sağlayan sembolik bir repertuar kazandırarak toplumda “biz”i “onlar”dan ayırmaya yardımcı olmaktadır. Bu duygu, milli marş, milli bayramlar ve bayrak gibi kolektif sembollerin yaygın şekilde kabul

²⁴ Detaylı bilgi için bkz. Armstrong, 1982.

²⁵ Smith’in bu düşüncüyü kavramsallaştırmasıyla ilgili detaylı bilgi için bkz. Anthony D Smith, 2017.

²⁶ Hutchinson’un bu konuyu kavramsallaştırması hakkında detaylı bilgi için bkz. Hutchinson, 1987.

edilmesiyle (Smith, 2017: 39-40) ortak bağları ve milli kimlik anlayışını yaratmayı ve sürdürmeyi pekiştirmektedir.

Gökalp'e göre milliyetçiliğin en etkili ve sürekli boyutu, milli simgeler ve törenler ile ortaya çıkmaktadır. Milletın kolektif duygusal niteliklerinin bir ifadesi olarak simge ve törenler, millete ait değerleri elle tutulur bir hale getirmektedir. Simgeler, toplumsal kültür içerisinde milli bir kimlik yaratma amacıyla (Gökalp, 2007: 293) yalnızca o millete ait olan fertler tarafından anlamlandırılabilen temsili yapılarıdır.

Milliyetçi modern kültürde hiçbir sembolün “Meçhul Asker Anıtları” kadar kayda değer olmadığını ifade eden Anderson, fani kalıntılardan veya ölümsüz ruhlardan yoksun olarak değerlendirilen bu alanların etrafında milletin fertlerini bir araya getiren milli sembollerin yer aldığından (Anderson, 2017: 23) bahseder. Ulus devletler yakın döneme ait olarak ifade edilmekle birlikte ulusa ezeli bir geçmiş ile sınırsız bir gelecek gömleği biçilmesinin nedenleri arasında tebaaları milletleştiren sembollerin etkisi büyüktür.

Anderson'a göre milliyetçiliğin sembollerinden biri milli gün ve bayramlarda söylenen milli marşlardır. Ezgisi ve sözleri ne kadar basit ve sıradan olursa olsun birbirlerine tamamen yabancı olan insanlar aynı melodiyle aynı sözleri okuyarak milli bir ruhla bütünleşirler. Bu “*tek bir tınıda buluşma faaliyeti*” (Anderson, 2017: 162-163), bizim kim oldukları hakkında bir fikrimizin olmadığı milletin başka fertleriyle yapılan bir faaliyet olarak değerlendirildiğinde sembolik yapılar aracılığıyla milleti nasıl tek bir çatı altında toplayabileceğimizle ilgili bize yol gösterecektir.

Gökalp'e göre simgeler, herhangi bir düşünceyi temsil etmelerinin yanı sıra aynı zamanda kendilerini kullananlara anlamlarının bir kısmını kazandırmaktadır. Bir düşüncenin temsil edilmesi ve anlamının kitlelere sunulabilmesi için simgenin bir anlam yaratma kapasitesi taşıması gerekir. Aksi takdirde söz konusu simgeler farklı kaynaklar tarafından manipüle edilerek asıl anlamının ve taşıdığı temsili durumun dışına çıkacaktır. Simgeler farklı toplumsal yapıları birleştirerek farklılıkları benzerlik görüntüsüne kavuşturma niyetiyle ortaya konulduğunda, millet kendi üyelerini farklılıklarına rağmen dışarıya karşı birleştirici bir üslupla (Gökalp, 2007: 292) hareket edecektir.

Kelimeler bir şeyin sadece kendisini anlatmaktayken onun özellikleri hakkında bir şey ifade etmezler. Oysa sembolik dil, bir şeyin başka ne olabileceği hakkındaki dolaylılıklarla ve metaforlara açık (Sarıbay ve Öğün, 2013: 98) olarak ifade edilmektedir.

Anthony D.Smith çalışmasında (2017), milletlerin kökenini ifade etmede kullanılan etno-sembolist bakış açısının üç yönden avantajı olduğunu ifade etmiştir. Birincisi, bu yaklaşım yeterli koşullar oluştuğunda hangi milletlerin milliyetçi bir hareket başlatılacağını belirlememize yardım edecektir. İkinci olarak sembollerin, geleneklerin ve hatıraların milliyetçiliğin şekillenmesindeki önemini materyalist ya da modernist kuramların açıklayamadığı derecede anlamamızı sağlayacaktır. Son olarak etno-sembolist yaklaşım, milliyetçiliğin nasıl bu kadar büyük bir halk desteğine sahip olabildiğini de açıklamaktadır (Smith, 2017). Bu konuda benzer fikirlere sahip olan Anderson, geçmişten gelen simgelerin ve törenlerin bugünün milliyetçilik söylemlerine yansıtacak bir “*ana dolgu malzemesi olduğunu*” (Anderson, 2017; Özkırımlı, 2017: 204-205) savunur.

1.4.4. Sosyo-Biyolojik Yaklaşım

Milletin ne zaman ortaya çıktığı konusundaki diğer bir görüş sosyo-biyologlara aittir. Sosyo-biyolojik düşüncenin temelinde üreme ve çoğalma davranışı bulunmaktadır. Bu yaklaşım insanların çoğalma davranışında başarıya ulaşması için bunu tanıdıkları akrabalarla, kendisine yakın olan insanlarla yerine getireceğini, akrabalık diye ifade bu ettiğimiz kavramın “*kültürel benzerlik*” (Özkırımlı, 2017: 87) olduğunu ifade eder.

Bu yaklaşımı benimseyenlere göre toplumların davranışları rastgele değildir. Her canlının kendi evrim sürecinde dünya üzerinde kendine bir ortam hazırladığını savunan sosyo-biyologlar, insanın bu süreçte tabiatta topluluk olarak yaşama içgüdü ve davranışını edinerek kendi toplumsal ortamını oluşturduğunu (Öksüz, 2017a: 248) savunur. Dolayısıyla onlara göre insan, doğada yaşadığı bu toplumsal birlikteliği adeta bir donanımı haline getirerek nesilden nesile aktarmıştır. Bu toplumsal birliktelik ise milletlerin temelini oluşturmuştur.

Sosyo-biyolojik yaklaşımın en önemli temsilcisi olarak ifade edilen Pierre van den Berghe çalışmasında (1994), “*insan ilişkilerine hısum/akraba olanın seçilmesi*”, “*bireylerin karşılıklı yarar sağlayabilmek için işbirliği yapması*” ve “*tek taraflı yarar sağlamak için güç kullanılması*” olmak üzere insan ilişkilerinde üç güdünün egemen olduğunu savunur. Berghe’ye göre bu üç güdü etnik gruplara yöneliktir. Etnik gruplar da ailelerin bir uzantısı olarak “*süper aileler*” (Berghe, 2014; Özkırımlı, 2017: 88) olarak ifade edilmektedir.

İşbirliği ve toplumsal yaşam konusunda insanın milyonlarca yıllık edinimleriyle yaşadığı görüşünü savunan sosyo-biyologlara göre milletin ve milliyetçiliğin inşa edilmiş yapılar olduğu görüşü reddedilmelidir.

Sosyo-biyologlara göre insan, akraba-kültür ortamında doğarak dayanışma durumuna geçer (Öksüz, 2017a: 253). Milletlerin temelini oluşturan ise insanların milyonlarca yıldan beri genetiklerine işleyen edindikleri bu toplumsal bir arada yaşama davranışlarıdır.

1.5. Milliyetçilik Retoriği

Milliyetçiliğin ne olduğu konusunda yapılan tanım ve tartışmaların çokluğu onun bu yapısı gereği birçok farklı yüz taşıdığını göstermektedir. Milliyetçilik tüm bu farklı yüzlerini söylemsel olarak inşa edilen farklı fikirler bütününden kazanmaktadır. Marksizm’in indirgemeci sınıf ve ulus kavramına alternatif olarak söylemsel oluşumlar toplumların millileşme sürecini yönlendirmektedir (Eryılmaz, 2010: 186).

Eryılmaz’a göre milliyetçiliğin sınıfsal eşitsizlikleri, ayrılıkları, ulusal amaçlar doğrultusunda ve ulusal sınırlar etrafında birleştirici yapısı, onun söylemsel bir oluşum olarak ne denli etkili olduğuyla ilgilidir. Bu açıdan milliyetçi söylemler, sınıfsal ayrımların çok parçalı yapısını yok etmeye çalışmadan uzlaştırıcı ve tek tipleştirici prosedürler ve kimlikler vasıtasıyla bu ayrımlar üzerindeki hâkimiyeti esas alan toplumun siyasi ihtiyaçlarıyla uyumlu bir yapı üzerine kurgulanır (Eryılmaz, 2010: 187). Bu yapının ifadesi olarak milliyetçi söylemin üç temel özelliği bulunmaktadır (Özkırımlı, 2017: 276-277):

1. “Millet her şeyden önce gelir. Milletın çıkar ve değeri diğeri tüm çıkar ve değeri üstündür.
2. Milliyetçilik söylemi, milleti yalnızca siyasi bir meşruiyet değil daha genel ve tek bir meşruiyet kaynağı olarak görür.
3. Milliyetçilik söylemi dünyayı ikili kategorilere ayırır; ‘biz’ ve ‘onlar’, ‘dostlar’ ve ‘düşmanlar’ gibi. Başka bir deyişle kimlikler ve karşı-kimlikler üretir. ‘Biz’i ‘ötekiler’e göre tanımlar. Kendinden bir türlü emin olamadığı için de bu ayrımı hep canlı tutar.”

Milliyetçilik söylemsel bir oluşum olarak ifade edildiğinde “*kültürel bir toplulukta ‘biz’in anlamlandırıldığı, tanımlandığı, kolektif bir iradenin ürünü olarak ortaya çıkan, milletin çıkarları bağlamında bir birlik tahayyülünün üretildiği stratejik bir bakış*” (Küçük-Durur, 2011: 40) şeklinde özetlenmektedir. Bu noktada ‘biz’i ‘onlar’dan ayıran her kurgu, söylemsel bir oluşum olarak milliyetçiliğin inşasına katkı sağlamaktadır.

Milliyetçiliğin söylemsel bir oluşum olarak ifadesinde özellikle ‘kimlik’ kavramı önem kazanmaktadır. ‘Biz’i ‘onlar’dan ayıran etmenler, ‘biz’i oluşturan bireylerin sahip olduğu bir bilinç durumuyla birlikte milli bir kimlik ortaya çıkmaktadır. Toplumsal alanda dile getirilen milliyetçilik söylemleri gündelik gerçeklerin ürünü olarak milli kimlikleri sürekli yeniden üretmektedir. Milli kimliğin sürekli tekrarlarla üretilmesi aynı milli kimliğe sahip bireylerin kendi tarihsel köklerinde buldukları “ortak geçmiş” kurgusuyla mümkündür. Bireyleri ‘biz’ haline getiren, kendi varlığından emin olmayı sağlayan bu tarihi ortaklık, “diğerlerinden farklılık” temelinde ayrıcalıklı bir durumu ortaya çıkarır. Bu nedenle milletin bütünlüğünü yapılandıran tarih, geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurarak bugünü meşrulaştıran milliyetçi söylemlerle (Küçük-Durur, 2011: 40-41) vücut bulmaktadır.

1.6. Milliyetçilik Kuramları Bağlamında Ülkücü Hareket

Milliyetçilik kuramlarını milletlerin “*zamanın başlangıcından beri var olduğunu, milletin insanın varoluşuna ilişkin olduğunu*” savunan “ilkçilik” (Öksüz, 2017a: 204); milliyetçiliğin “modern” bir olgu olduğunu savunan “modernist kuram” (Deutch, 1996; Hayes, 2010; Kohn, 1982; Anderson, 2017; Renan, 2016; Hroch, 1998) ve bu ikisi arasında bir ortak nokta bulma amacıyla milliyetçiliğin modern çağın bir

ürünü olduğunu kabul etmekle birlikte milletlerin tarihin kurduğu tüm tuzaklara rağmen yüzyıllar boyunca dayanan etnik kimlikler ve kültürlerin modern kuramlarla akrabalığı sonucu meydana geldiklerini ve geçmişten gelen semboller ve efsaneler yoluyla yüzyıllar boyunca kendini muhafaza eden bu etnik kültürün sadece endüstrileşme ve kapitalizm gibi modern süreçlerle açıklanmaması gerektiğini savunan “etno-sembolist” yaklaşım (Özkırmı, 2017: 203-204) ile ifade etmek mümkündür.

Ülkücü hareketin bahsettiğimiz milliyetçilik kuramları arasında hangisine daha yakın bir karakter taşıdığını ortaya koymaya çalıştığımızda, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde izah edilecek olan hareketin temel değerlere ve milli sembollere olan yaklaşımını esas alarak etno-sembolist kuram içerisinde değerlendirilmesi daha uygun olarak gözükmektedir.

Bunun birinci nedeni etno-sembolistlerin ve ülkücülerin etnik kökene, sembol ve mitlere olan bağlılıklarıdır. Ülkücü hareket içerisinde sembolleştirilen Bozkurt’un Türklerin Ergenekon’dan çıkışı efsanesine dayandırıldığını düşündüğümüzde bu hareketin etno-sembolist kurama uygun davranış ve benzerlikler sergilediği tezimizi desteklemektedir.

İkincisi, Türkiye’de milliyetçilik düşüncesi, tarihsel temellerini yüzyıllar öncesine dayandırmakla birlikte Avrupa öncülüğünde meydana gelen modernist milliyetçilik akımlarının etkisiyle ortaya çıkmıştır. Bu nedenle milletlerin doğal bir oluşum olduklarını savunan ilköğütlerden ayrılmaktadır.

Anthony Smith tarafından kavramsallaştırılan etno-sembolist milliyetçilik anlayışında “*milletin sembolik kaynakları*” ifade edilmiştir. Bu sembolik kaynaklardan birincisi “soy mitleri”dir. Temel işlevi “*kolektif aidiyet hissi yaratmak ve milletin üyelerine nesiller boyunca güvenlik, itibar ve devamlılık sağlamak*” (Smith, 2017: 128-130) olarak ifade edilen soy mitleri, ülkücü hareket içerisinde Bozkurt kavramında görüldüğü üzere Türklüğün yayılma şekli ve kaynağı ile ilgili benzerlikler göstermektedir.

Etno-Sembolist milliyetçilik kuramı içerisinde ifade edilen “*milletin sembolik kaynakları*”ndan ikincisi “seçilmişlik mitleri” (Smith, 2017: 130-131) olarak ifade edilmiştir. Ülkücü hareket içerisinde kabul edilen Türklüğün herkese nasip olmayacak

üstünlükte bir vasıf olduğu düşüncesi, etno-sembolist kuram tarafından kavramsallaştırılan seçilmişlik miti ile benzerlik taşımaktadır.

Etno-sembolist kuram içerisinde milletin sembolik kaynaklarını ifade eden diğer unsurlar; “kutsal anavatanlar”, “altın çağlar”, “fedakârlıkla kaderine ulaşma”, “dönüşüm ve devamlılık” (Smith, 2017: 130-139) kavramlarıyla ifade edilmiştir.

Ülkücü hareketin temel değerleri arasında yer alan ve büyük ülkü olarak benimsediği Turancılık ideali, etno-sembolist kuram içerisinde “kutsal anavatan” kavramıyla izah edilmiştir.

Ülkücü hareket içerisinde geçmiş yıllarda özellikle cezaevlerinde yaşanan hadiseler sırasında ülkücüler tarafından ortaya koyulan karamsar bakış açısı, etno-sembolizmin ifade ettiği sembolik kaynaklardan “fedakârlıkla kaderine ulaşma” düşüncesinin izlerini taşımaktadır. Bahsettiğimiz tüm bu nedenlerden dolayı ülkücü hareketi milliyetçilik kuramları arasında etno-sembolist kuram içerisinde ifade etmek mümkündür.

2.TÜRKİYE’DE MİLLİYETÇİLİK DÜŞÜNCESİNİN GELİŞİMİ

Türkiye’de milliyetçilik düşüncesi, Osmanlı Devleti’nin son yıllarında devleti ayakta tutmak amacıyla görülen çarelerden biri olarak “Türkçülük” (Gökalp, 2014: 21; Eşel, 2017: 424; Çağ, 2011: 74) düşünceleri ekseninde gelişme göstermiştir. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde Avrupa’ya coğrafi olarak yakın olan Balkanlar’da başlayan isyanlar ve bağımsızlık hareketleri, uzun süren savaşların etkisiyle güç kaybeden Osmanlı Devleti’ni olumsuz etkilemiştir (Saygılı, 2007: 32). Avrupa’da 18. ve 19. yüzyıllarda etkisini arttıran milliyetçi hareketlerden üzerine düşen payı alan Osmanlı Devleti, “pantürkizmin babası” (Akçura, 2017: 8) olarak kabul edilen Yusuf Akçura tarafından kaleme alınmış, bu alandaki önemli kaynaklardan biri olan “*Üç Tarz-ı Siyaset*” adlı eserde, kurtuluş çaresi olarak “Osmanlıcılık”, “İslamcılık” ve “Türkçülük” düşünceleri üzerinden tartışılmıştır.

Yusuf Akçura “*Üç Tarz-ı Siyaset*” adlı eserinde devleti hangi siyasetin kurtaracağı sorusuna net bir yanıt bulamamakla birlikte içinde bulunduğu dönemde

gelişmeye başlayan Türklük fikirlerini “*henüz yeni doğmuş bir çocuk*” şeklinde ifade etmiştir. Türklerin o dönemde mazilerini unutmuş bir halde olduklarını ifade eden Akçura, bu görüşünü şu ifadelerle somutlaştırmıştır (Akçura, 2017: 44-46):

“Türk için Türklüğün askeri, siyasi ve medeni geçmişi yalnızca Hüdavendigarlardan, Fatih’lerden, Selim’lerden, İbni Kemal’lerden, Nefi’lerden, Baki’lerden, Evliya Çelebilerden, Kemal’lerden teşekkül ediyor; Oğuz’lara, Cengiz’lere, Timur’lara, Uluğ Bey’lere, Farabi’lere, İbni Sina’lara, Teftazani ve Nevai’lere kadar varamıyor.”

Türklerin Osmanlı Devleti içerisinde ayrı bir millet olduğu hakkında 19. yüzyılda Batılı araştırmacıların önemli etkisi bulunmaktadır. Bu konuda Avrupa’da iki farklı hareketin ortaya çıktığı gözlenmiştir. Bunlardan ilki, Avrupa’da ortaya çıkan ve “Turquerie”²⁷ olarak adlandırılan “Türk hayranlığı”dır. Avrupa’da ortaya çıkan ikinci hareket ise başlangıçta Batı’nın Doğu’yu ne şekilde sömüreceği hakkında araştırma yapmak amacıyla oluşturulduğu düşünülen Oryantalizm’in²⁸ etkisiyle ortaya çıkan Türkoloji²⁹ çalışmaları (Turan, 2011: 141) olarak değerlendirilmiştir.

Bununla birlikte Kırım Savaşı’ndan sonra Osmanlıların Orta Asya Türkleri ile olan münasebetleri Türkçülük³⁰ akımının gelişimine olumlu katkılarda bulunmuştur. Rus yayılmacılığında ve Çarlık rejiminden kaçarak Osmanlı Devleti’ne sığınan Türk aydınları (Turan, 2000: 13) Türkiye’de kültürel ve siyasal Türkçülüğün gelişimine katkı sağlamıştır.

Türk milliyetçiliğini anlamak için milletler hakkında ortaya koyulan farklı görüşleri inceleyen Gökçalp, bu farklılıklardan yola çıkarak Türk milliyetçiliğinde millet fikrinin hangi değerler ışığında anlam kazandığını ifade etmiştir. Bu düşünceleri özetleyecek olursak, Gökçalp millet kavramı şu şekilde izah etmiştir (Gökçalp, 2017a: 16-21) :

²⁷ İlk olarak moda ve sanat alanında başlayan bu akımın ilk yansımalarını ifade eden önemli çalışmalardan biri olarak, detaylı bilgi için bkz. Williams, 2015.

²⁸ Konu ile ilgili önemli çalışmalardan biri olarak, detaylı bilgi için bkz. Edward W. Said, 2017.

²⁹ Türkoloji çalışmaları hakkında İngilizler önemli rol oynamıştır. 1832 yılında Londra’da Osmanlı Sultanına ithaf olarak *Grammer of the Turkish Language* isimli bir gramer kitabı yayınlanmıştır. Osmanlı’da Türklük bilincinin oluşması hakkındaki önemli çalışmalardan bir diğeri sonradan Müslüman olarak Mustafa Celaleddin ismini alan Polonyalı Constantin Borzecki tarafından yapılmıştır. Mustafa Celaleddin İstanbul’da ve sonrasında Paris’te yayınlanan “*Les Turcs Ancien et Modernes*” (*Eski ve Yeni Türkler-1870*) isimli kitabı yazmıştır. Dönemin Türkoloji çalışmalarının ana fikrini oluşturan bu kitap, Latin uygarlığının Türk kökenli olduğu düşüncesini savunmaktaydı (Akıncı, 2013: 12).

³⁰ Ziya Gökçalp tarafından ifade edilen en kısa tabirle, “*Türk milletini yükseltmek*” (Gökçalp, 2017a: 16) anlamına gelen, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde kurtuluş çaresi olarak görülen akımlardan biridir.

- “1. Irkı esas alanlara göre millet, ırk demektir.
2. Aynı anadan babadan üremiş, içine hiç yabancı karışmamış topluluk olarak kavmi esas alanlar millet ile kavmi bir tutmaktadır.
3. Coğrafyayı esas alanlara göre millet, ‘aynı ülkede oturan hakların toplamı’ anlamına gelmektedir.
4. Osmanlıcılara göre millet, ‘Osmanlı İmparatorluğu’nda bulunan vatandaşları içine alan’ bir topluluktur.
5. İslam Birliği taraftarlarına göre millet, ‘bütün Müslümanların toplamı’ olarak ifade edilmektedir.
6. Fertçiler’e göre millet, ‘bir adamın kendisini ait hissettiği herhangi bir topluluk’ anlamı taşımaktadır.”

Bu farklı fikirlerden yola çıkarak Ziya Gökalp’e göre Türk milliyetçiliğini ifade eden millet kavramı, “*ne ırkın, ne kavmin, ne coğrafyanın, ne politikanın ne de iradenin belirlediği bir topluluk değildir. Millet, dilce, dince, ahlakça ve güzellik duygusu bakımından ortak olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden oluşan bir topluluk*” (Gökalp, 2017a: 22) şeklinde ifade edilmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk ise milleti, “*Zengin bir hatırat mirasına sahip bulunan, beraber yaşamak hususunda ortak arzu ve olurda samimi olan ve sahip olunan mirasın korunmasında beraber devam hususunda iradeleri ortak olan insanların birleşmesinden meydana gelen cemiyet*” (Keskin, 1999: 7) olarak tanımlamıştır.

Avrupa’da liberal gelişmelerin etkisiyle ortaya çıkan milliyetçilik akımı, ülkemizde “vatanın müdafaası, devletin bekası” mücadelesi neticesinde ortaya çıkarak (Güler, 2017: 8) sistemleşmiştir. Bu nedenle Türk milliyetçiliğini kendi koşulları içerisinde değerlendirmek daha anlamlı sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

Osmanlı Devleti içerisinde Türkçülük fikirleri, kültürel çabaların etkisiyle gelişmiştir. “*Genç Kalemler, Türk Yurdu, İslam Mecmuası*, gibi dergiler ile “*Türk Ocağı, Türk Derneği*” gibi teşkilatlar aracılığıyla milliyetçilik fikirleri yayılmaya çalışılmıştır. Güler tarafından ifade edilen Türk milliyetçiliğinin gelişim süreci, aktarılmak istenen aşamaları büyük ölçüde özetlemektedir (Güler, 2017: 9-11) :

“Ziya Gökalp duygusal bağlamda ortaya çıkan Türk milliyetçiliğini sistemleştirmiş, İttihat ve Terakki bu sistemi pratiğe dökmüş, Mustafa Kemal pratikte uygulama olarak gördüğü Türk milliyetçiliği fikrini büsbütün alarak yeni devletin temeli haline getirmiş, Hüseyin Nihal Atsız Türk milliyetçiliğinin gerektiğinde devlete rağmen de yapabileceği olgusunu aksiyoner olarak ortaya

koymuş, Alparslan Türkeş ise yıllardır aydınlar eliyle dillendirilmiş Türk milliyetçiliği fikrini halka indirgeyebilmiştir.”

Ülkücü hareketin yayın organlarından biri olan *Genç Arkadaş Dergisi*'nde Turan Güven tarafından “Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Temelleri” başlığıyla kaleme alınan yazıda Türk Milliyetçiliği şu şekilde ifade edilmiştir (Öznur, 1999: IV, 281):

“Türk Milliyetçiliği, en kısa ve öz manası ile Türk Milletini sevmek ve onu yükseltmek ülküsü ve inancıdır. (...) Türk milletini sevmek, kalbinde Türk olmanın gururunu taşımak, Türklüğü; maddi ve manevi alanda yani ilimde, teknikte, kültürde, sanayi alanında, her türlü medeni unsurlarda dünyanın birinci kuvveti haline getirmek inancı ve ülküsüne Türk Milliyetçiliği diyoruz. Türk Milliyetçiliği bu vasıflarıyla hiçbir yabancı kaynaklı fikir ve ideolojilerle dostluk kuramaz. Çünkü Türk Milliyetçiliğinin kaynağı Türk kültürü ve o kültürün sahibi de Türk Milletidir. O halde Türk Milliyetçiliği kendine has ve milli benliğimizin ortaya çıkardığı bir dünya görüşü, Türk Milletinin hayatta kalma inancıdır.”

Milliyetçilik hakkında geçmişten gelen hatıralar, mitler, gelenekler ve semboller önemli bir yer teşkil etmekle birlikte milliyetçilik, milleti tanımlama şekli ile anlam kazanmaktadır. Milliyetçilik, bunun yanında milleti tanımlama şekli ile iktidara da meşruiyet (Çilliler, 2015: 50) sağlamaktadır. Bu nedenle milliyetçilik anlayışlarının ve milli devlet modellerinin ülkelerin ihtiyaçlarına göre kurgulanabileceğini ifade eden Saklı, her ülkenin kendi etnik ve kültürel yapısına uygun milliyetçilik modellerinin geliştirilebileceğini (Saklı, 2012: 1) ifade etmiştir.

Türkiye’de milliyetçiliğin gelişim süreci ile ilgili olarak siyasi harekete dönüşmekte geç kalmış olduğu hakkında Mustafa Kemal Atatürk şu ifadelerde bulunmuştur (Keskin, 1999: 102):

“Biz milliyet fikirlerini tatbikte çok gecikmiş ve çok tembellik göstermiş bir milletiz. Bilirsiniz ki, milliyet nazariyesi, millet ülküsünü inhilale çalışmakta olan nazariyelerin dünya üzerinde tatbik kabiliyeti kalmamıştır. Bizim milletimiz, milliyetinden gaflet edişinin çok acı cezalarını gördü. Osmanlı Devleti’nin dahilindeki çeşitli kavimler hep milli akidelere sarılarak, milliyet ülküsünün kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmaklığımızmış.”

Keskin’e göre Türk milliyetçiliği gelişim süreci içerisinde üç aşamadan geçmiştir. Buna göre bu aşamalardan birincisi, “Osmanlı Devleti’nin kozmopolit bünyesi içinde eriyen Türk unsurunun kendine gelmesi, varlığına ve birliğine şuur

edinmesi ihtiyacına cevap vermiş ve Türkçülük şeklini almıştır.” İkinci aşama, “Birinci Dünya Savaşı mütarekesinde ve özellikle Milli Mücadele yıllarının acıları içinde Türk milletinin hayatta güveneceği kudretin ancak kendi milli varlığında olduğuna derin bir iman duyulması” olarak ifade edilmiştir. Üçüncü aşama ise “Türk milliyetçiliği devlet faaliyetlerine direktif veren bir sosyal siyaset şeklini alarak 1937 değişikliği ile Anayasa’nın ikinci maddesine girmesi” (Keskin, 1999: 9-10) olarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda bahsedilen bu aşamaların yanında Türk milliyetçiliğinin gelişim süreci içerisinde günümüze dek yaşanan önemli kırılma anlarında da bahsedilecektir.

2.1. Osmanlı Devleti’nde Milliyetçi Hareketler

Türkiye’de milliyetçi hareketlerin doğru değerlendirilebilmesi için Osmanlı modernleşme süreci önem taşımaktadır. Osmanlı modernleşme süreci ile birlikte ekonomik ve teknolojik alanların yanı sıra siyasi ve toplumsal alanda da kimlik kavramı hâkim olmaya başlamıştır. 18. yüzyıl sonlarında Avrupa’da meydana gelen milliyetçi hareketler, 19. yüzyıl başında Osmanlı topraklarında bulunan azınlık hareketleri nedeniyle Osmanlı Devleti’ni etkilemiştir (Yıldırım, 2014a: 231-232). Bu dönemde azınlıkların düşüncelerine bir tepki olarak ortaya çıkan “Osmanlıcılık” (Çalen, 2013: 88; Demir, 2011: 335; Çilliler, 2015: 52-55) ve “İslamcılık” (İnceoğlu, 2009: 23; Aytepe, 2016: 172; Çolak, 2016: 68-69; Küçük-Sevil, 2005: 5) fikirleri savunulmaya başlamıştır.

Gökalp’e göre Osmanlıcılık ve İslamcılık düşüncesi, özellikle 23 Temmuz 1908 Devrimi’nden sonra etkili olmaya başlamıştır. Sultanahmet Meydanı’nda Abdülhamid tarafından İslam Birliği’ni sağlamak amacıyla yapılan mitingden sonra İslam Birliği teşkilatlanmaya başlamıştır. Bu faaliyetten sonra *Genç Türkler* içerisinde Osmanlıcı ve İslamcı iki ayrı grup teşkilatlanmaya başlamıştır. Hareketin içerisinde kozmopolit Osmanlıcılara karşı ültramonten³¹ İslamcılar (Gökalp, 2017a: 12) yer almıştır. Ancak her iki akım da Osmanlı Devleti içerisinde istenen ölçüde varlık gösterememiştir.

Çubukçu’ya göre Osmanlı Devleti’nin Avrupa benzeri modernleşmesi düşüncesini ilk olarak dönemin padişahlık yönetimini eleştirerek savunan Tanzimat

³¹ Fransızca kökenli bir kelime olup, “Papa’nın hüküm ve söz geçerliliğinin yayılması taraflısı” (Sözce, 2018) olarak ifade edilmektedir.

Fermanı sonrasında teşkil edilen “*Yeni Osmanlılar*”³² adında bir gruptur. Aklın rehber edinilmesi, kadere teslimiyete son verilmesi düşüncelerini savunan *Yeni Osmanlılar*³³, ilk olarak *Genç Osmanlılar*, sonrasında *Genç Türkler* ve en son olarak *Yeni Osmanlılar* adı altında 1865 yılında İstanbul’da gizli bir dernek olarak kurulmuştur. Mutlakiyet rejimi yerine meşrutiyeti getirmek amacıyla Türklüğü ön plana çıkararak faaliyet gösteren bu grup, devlete olan karşıt düşünceleri nedeniyle (Çubukçu, 1986: 32) kısa bir süre sonra dağıtılmıştır. Ancak o dönemde Avrupa benzeri modernleşmeyi ve Türklüğü savunan bir yapı olarak faaliyet yürütme çabasında olması Türk milliyetçiliğinin gelişim süreci açısından önemli olarak kabul edilmiştir.

Modernleşme süreci, toplumsal anlamda bir takım eşitsizlikleri giderecek bir “standartlaşma süreci”dir. Modernleşme, 18. yüzyılda “Batılılaşma” olarak ifade edilmiş olup siyasi alanda Avrupa ile arasındaki modernleşme ve gelişme seviyesini açmak istemeyen Osmanlı Devleti’ni bir takım arayışlar içerisine sürüklemiştir. Bu amaçla iki farklı yöntem izlenmiştir. Bunlardan ilki “*Batılı yöntem ve kaidelerle Osmanlı idaresini güçlendirmek*”, ikincisi “*Avrupa’dan ithal reformların ortaya koyulmasıyla Avrupa devletlerinin memnuniyetini arttırmak*” (Yıldırım, 2014a: 234) şeklinde ifade edilmiştir. Batı kaynaklı gerçekleştirilen bu reformların Osmanlı sosyal yapısına ve Türk-İslam düşüncesine uygun olup olmayacağı (Beşirli, 1999: 133), devletin içinde bulunduğu olumsuz koşullar nedeniyle tartışılmamıştır.

Osmanlı Devleti tarafından devlete olan bağlılıklarının artacağı düşünülerek Tanzimat Fermanı ile gayrimüslimlere verilen haklar, genellikle devletin varlığının ve bekasının aleyhinde kullanılmıştır. Osmanlı’nın hilafet makamı olması nedeniyle ayrılıkçı hareketler süratle başlamamış olsa da İslamcılık düşüncesiyle Türkler dışındaki Müslüman halkların ayrılıkçı hareketlerini engelleme girişimi (Uzun, 2000: 257) istenilen ölçüde rağbet görmemiştir.

Yıldırım tarafından Osmanlı’da milliyetçiliğin gelişim seyri içerisinde kurtarıcı olarak ortaya çıkan ilk ideolojinin “Osmanlıcılık” olduğu ifade edilmiştir. Osmanlıcılık, “*Osmanlı Devleti’nde yaşayan, farklı dinsel ve etnik unsurların devletin çatısı altında*

³² 1865 yılında *İttifak-ı Hamiyyet* adıyla kurularak, 1867 tarihinde *Genç Osmanlı Cemiyeti* adı verilen örgüt, Osmanlı Devleti’ne karşı olarak kurulan ilk gizli muhalif örgüt (Yıldırım, 2014b: 79) olarak ifade edilmektedir.

³³ Daha özgürlükçü ve “anayasal” bir düzen isteyen bu grup, aralarında “Şinasi, Ağah Efendi, Ali Suavi, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi aydınlardan ve orta kademe bürokratlardan” (Aydın, 2000: 126) oluşmaktadır.

birleştirilmesini savunan bir fikir hareketi” olarak ifade edilmiştir. Dünya ekonomisiyle bütünleşmek amacıyla merkezi otoritelerin güçlendirilmesi, bu düşünceye bağlı olarak toplumsal yapılarda meydana gelen değişimler ve gayrimüslim tebaanın kitlesel olarak milletleşme süreci (Yıldırım, 2014a: 241) bu fikir hareketinin ortaya çıkma nedenleri olarak sıralanmaktadır. Gökalp’e göre “*Osmanlı Devleti’nde bulunan bütün vatandaşları tek bir millet olarak saymak bir hatadan ibarettir. Birbirine karışmış topluluklardan oluşan bu devlette ayrı kültürlere sahip birçok millet bulunmaktadır.*” (Gökalp, 2017a: 19).

20. yüzyılın başlarında farklı etnik yapıdaki unsurlar arasında hız kazanan milliyetçilik hareketleri, Osmanlı Devleti’ni “Osmanlıcılık” fikri ile ayakta tutmak noktasında tereddütlere düşürmüştür. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde yaşanan büyük savaşlar ve göçler bu fikir hakkındaki ümitsizlikleri arttırmıştır. Savaşlar ve göç hadiseleri tahlil edildiğinde bu ayrışmanın Müslümanlar ve gayrimüslimler arasında (Yıldırım, 2014a: 243-244) yaşandığı görülmüş, bu nedenle devletin “İslamcılık” olarak ifade edilen İslami değerler etrafında bekasının sağlanması için çaba gösterilmiştir.

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde İslamcılığın dönemin modernist anlayışının dinamik yapısına tam olarak uyumlu olmadığı ifade edilmiştir. “İslamcılık” fikrinin, vatan, millet, gazilik, şehitlik, cihat gibi değerler etrafında Osmanlı İmparatorluğu’nu ayakta tutma çabası olan “*Osmanlıcılığa bir alternatif*” (Yıldırım, 2014a: 245) olarak ortaya atıldığı değerlendirilmiştir.

İslamcılık fikrinin gelişmesi ile ilgili iki husus ön plana çıkmıştır. Bunlardan birincisi, Islahat Fermanı ile birlikte Müslümanlar arasında ortaya çıkan “*muhafazakâr tepki*”, ikincisi ise “*yoğun bir sömürge altında bulunan İslam dünyasının, hilafet makamı ve kurtarıcı olarak çareyi Osmanlı İmparatorluğu’nda arama çabası*” (Yıldırım, 2014a: 244) olarak ifade edilmiştir.

Islahat Fermanı, gayrimüslim azınlıkların yeni hak ve hürriyetler elde etmeleri açısından önem taşımaktadır. Islahat Fermanı ile gayrimüslim azınlıklar, devlet hizmetine girme, uyuşmazlıklarını kendi dini kuralları ölçüsünde çözebilme özgürlüklerine (Uzun, 2000: 266) kavuşmuştur. Ancak tüm bu çabalar Osmanlı Devleti’ni dağılmaktan kurtaramamıştır.

İlber Ortaylı'ya göre “*Osmanlı İmparatorluğu milliyetçi akımlar sayesinde dağılan tek imparatorluk değildir.*” Türk ulusçuluğunu o dönem milliyetçilik hareketlerinden ayıran nedenin “*en geç safhada ortaya çıkması*” olduğu ifade edilmiştir. Bunun sebebi ise “*topraklarında başka milliyetçi akımlarla mücadele veren imparatorluğun, siyasi sorumluluğu üstlenmekte gecikmiş olduğu*” (Ortaylı, 2002: 1) şeklinde değerlendirilmiştir.

2.2. Türk Milliyetçiliğinin Filizlenme Dönemi

Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkış tarihinin 19. ile 20. yüzyıllar arasında bir yerde olduğunu ifade eden Georgeon, Türk milliyetçiliğini anlayabilmek için “Türk milliyetçiliğinin ilk formülasyonları” şeklinde değerlendirdiği Osmanlı Devleti'nin yıkılışından Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna kadar geçen süreyi incelemenin gerekli olduğunu (Georgeon, 2006: 1) ifade etmiştir.

Bu düşünceden hareket eden Yıldırım, Türk milliyetçiliğinin 19. yüzyılda gerçekleştirilmeye çalışan reform hareketlerinin ekseninde şekillendiğini ifade etmiştir. Yıldırım'a göre batılı eğitim kurumlarından gözlemleyerek eğitimin modernleştirilmesi çabası Türk tarihine ve edebiyatına olan ilgiyi arttırmıştır. Türk milliyetçiliği devletin içinde bulunduğu savaş ve kargaşa ortamına rağmen Türk tarihi, Türk edebiyatı ve Batı tipi eğitim kurumları etkileşiminde yönünü belirlemiştir. Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durum onu Türk tarihinden ilham almaya (Yıldırım, 2014b, 76-77) sevk etmiştir. Bu süreçte tarih kitaplarında Türk tarihinin ilkçağlardan başlatılması, Orta Asya'nın Türklerin ilk yurdu ve Osmanlı'nın ata toprakları olduğu düşüncesi Türk milliyetçiliğinin gelişimi açısından önem taşımaktadır.

Türk milliyetçiliği Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde bir kurtuluş çaresi olarak “Türkçülük” fikri (Gökalp, 2014: 21; Eşel, 2017: 424; Çağ, 2011: 74) etrafında toplanma çabasıyla gelişim göstermiştir. Türkçülüğün doğuşu bazı kaynaklarda (Ögel, 2001; Kafesoğlu, 2003) “Türkleri bir devlet çatısı altında toplamaya çalışan Mete Han dönemine kadar” uzanmaktadır. Türk adının ve Türk milletinin 8. yüzyılda ilk dile getirildiği Orhun Abideleri, Türkçülük fikrinin tarihsel ilk yansımaları (Köçer, 2003: 10) olarak ifade edilmiştir.

Bu fikre katılmayan Türkolog François Georgeon çalışmasında (2006), Türk milliyetçiliğinin doğuş anını: “*Türk milliyetçiliği için bu an, ne sekizinci yüzyılda Moğolistan’ın kuzeyinde Türk dilinde yazılmış olan Orhun Yazıtları’nın uzak çağları, ne de Mustafa Kemal’in Anadolu’da yürüttüğü Kurtuluş Savaşı yıllarıdır; on dokuzuncu ve yirminci yüzyılların dönemecinde bir avuç insanın ulusça düşünmeye başladığı andır*” (Georgeon, 2006; Yıldırım, 2014b: 75) şeklinde ifade etmiştir.

Osmanlı toplumu içerisinde millet olarak kabul edilen “*Millet-i Hâkime*” olarak ifade edilen Müslüman milleti, “*Millet-i Sadıka*” olarak ifade edilen Ermeni milleti, Rum milleti ve Yahudi milleti olmak üzere dört ayrı milletten bahsedilmiştir. Bu nedenle Osmanlı’da millet aidiyeti, etnik ve dil aidiyetinden ziyade “*din ve mezhep aidiyeti*” (Kurtaran, 2011: 61-62) ile ifade edilmiştir. Başka bir ayrıma göre Osmanlı’da milletler, Millet-i Hâkime, Millet-i Mahkume veya Millet-i Saire olmak üzere (Sadoğlu, 2016: 4) Müslüman ve gayrimüslim olmak üzere iki ayrı millet şeklinde ifade edilmiştir.

Kılıç’a göre Avrupa’daki milliyetçilik akımlarının Osmanlı’daki yansıması, “Türkçülük” fikrinin kabullenilmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Türkçülük, taşıdığı siyasi anlam itibariyle “Türk milliyetçiliğini” ifade etmektedir. Türkçülükte amaç, “milli bilince sahip olmayan Osmanlı Devleti içerisindeki Türkleri, teorik hazırlığı İttihat ve Terakki üyesi Ziya Gökalp tarafından üstlenilen ve “Yeni Hayat” şeklinde isimlendirilen Türkçülük doktrini ışığında, milli bilinç etrafında bir araya getirerek millet kılmak” şeklinde ifade edilmiştir. Siyasi alanda olduğu kadar fikri ve edebi alanlarda da etkisini hissettiren Türkçülük akımının etkisiyle II. Abdülhamit döneminde Türk kavramı, “*şerefli bir sıfatı*” ifade etmek için kullanılmıştır. “Türkçülük” akımının siyasi bir yapıda “Türk milliyetçiliği” haline dönüşmesinde ise *İttihat ve Terakki Cemiyeti* önemli rol oynamıştır. Türkçüler tarafından bu dönemde kurtuluşun tek reçetesi (Kılıç, 2007: 116-117) “Türk milliyetçiliği” olarak görülmüştür.

İttihat ve Terakki’nin Türkçülük doktrinini gerçekleştirmek için kullandığı temel araç eğitim olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde Osmanlıcılık ve Türkçülük içermeyen temalar, Maarif Vekâleti tarafından özel okulların eğitim programından ayıklanmış ve gayrimüslim okullarında Türkçe zorunlu hale getirilmiştir. Devlet lise ve üniversitelerinde (dini eğitim veren okullar hariç) eğitim dilinin Türkçe olmasına karar verilmiştir. Devlet okullarında eğitim görmeyenler için devlet memuru olmak

güçleştirilmiş ve böylelikle “Türk olmak” önemli bir meziyet (Şevkli, 2009: 25) haline getirilmiştir.

Yesevi’ye göre Osmanlı-Rus Savaşı gerekçe gösterilerek kaldırılan Meşrutiyet’in 1908 yılında yeniden ilan edilmesinde *Jön Türkler*³⁴ aktif rol oynamıştır. 1913 yılında *İttihat ve Terakki Cemiyeti*’nin iktidara gelmesiyle Türk milliyetçiliği fikri, resmi bir ideoloji olarak benimsenmeye başlamıştır. 1908 yılında *İttihat ve Terakki*, Türkçeyi resmi dil olarak programlarında ilan etmiştir. Bu dönemde çıkartılmaya başlayan *Genç Kalemler*³⁵ ve *Türk Yurdu Dergileri*³⁶, Türk milliyetçiliği fikrinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Yesevi, 2012: 79-80). 1912 yılına kadar Osmanlıcılık fikrini savunan *İttihat ve Terakki*, Balkanlar’da yaşanan milliyetçilik hareketleri ile yönünü Türkçülüğe çevirmiştir.

Milliyetçi hareketlerin Balkanlar’da daha erken gelişme göstermesi, bu bölgelerin Avrupa ile dini ve kültürel yakınlığı yanında fiziki yakınlığı (Demirel, 2016: 143) ile açıklanmaya çalışılmıştır. Milliyetçiliğin bu bölgede daha erken gelişmesi hakkında 1815 tarihindeki Viyana Kongresi ile Avrupa’da oluşturulan denge sonrası gelişen milliyetçilik akımlarının Avrupa’dan çevre bölgelere yayıldığı kanaati (Saatçi, 2009: 15) mevcuttur.

Osmanlı Devleti’nin Avrupa’daki topraklarını yitirmesinin verdiği olumsuz hava Osmanlıcılık düşüncesinin inandırıcılığını yitirdiği şekilde yorumlanmasına neden olmuştur. Osmanlı’nın Avrupa’da kaybettiği güçlü devlet olma imajını yeniden tesis etmek ve dağılmayı engellemek amacıyla Türk olmayanlara karşı ırkçı bir dilin kullanıldığı, Türkçülük fikrini savunan örgütlenmeler (Ulugöl, 2009: 53) ortaya çıkmıştır. Bu örgütlenmelerden ilki, 25 Aralık 1908 tarihinde kurulan “*Türk Derneği*”³⁷dir. “Milliyetçi esaslarda kurulan ilk dernek” olma özelliğine sahip olan *Türk*

³⁴ Osmanlı Devleti’nin son döneminde siyasi olarak devletin işleyişini etkileyen, “*Türk ve Müslüman grupların en iyi teşkilatlanmış olanı*” (Tuna, 2015: 4) şeklinde ifade edilen bir harekettir. Bunun yanında “*Abdülhamid tarafından askıya alınmış meşruti düzeni geri getirmeye yönelik liberal bir hareket*” (Georgeon, 2006: 24) olarak ifade edilir.

³⁵ Dergi, 1910-1912 yılları arasında Selanik’te yayınlanmıştır. Türk milliyetçiliği ve Ziya Gökalp ile ilgili hazırlanan eserlerde özellikle üzerinde durulan bir kaynak niteliği taşımaktadır (Odabaşı, 2006: 1-2).

³⁶ Osmanlı Devleti’nde milliyetçiliği esas alan oluşumlardan biri olan, Mehmed Emin Yurdakul önderliğinde kurulan *Türk Yurdu Cemiyeti*, bu adla bir dergi çıkarmaya başlamıştır. Cemiyetin kuruluşundan kısa bir süre sonra *Türk Ocağı*’nın kurulması üzerine cemiyet üyeleri kendilerine kıyasla daha kapsamlı bir cemiyet olan *Türk Ocağı*’na geçmiştir. *Türk Yurdu Dergisi* bu olaydan itibaren *Türk Ocağı*’nın resmi bir yayın organı olarak faaliyetlerine devam etmiştir (Özkan, 2008: 296).

³⁷ “Yusuf Akçura’nın girişimiyle, Necip Asım, Veled Çelebi, Ahmet Mithat, Emrullah Efendi, Bursalı Mehmet Tahir, Ahmet Hikmet Bey, Korkmazoğlu Celal, Akyığıtzade Musa Bey, Fuat Raif, Mehmet

Derneği, siyasi amaçların dışında akademik çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur. Bunu “Türkçülük fikrinin teşkilatlanmasında ikinci evre” olarak görülen 31 Ağustos 1911 tarihinde İstanbul’da kurulan (Tuna, 2015: 7-10) “*Türk Yurdu Cemiyeti*” takip etmiştir (Özkan, 2008: 296).

Fransız Devrimi ile Avrupa’da gelişen milliyetçilik hareketleri, ayakta kalma mücadelesi veren Osmanlı Devleti’ni Balkanlar’da olumsuz olarak etkilemiştir. Uzun yıllar padişah tekelinde olan yönetim anlayışı reddedilerek yönetimde milletin rol alması için çaba gösteren devlet içindeki birlik ve cemiyetlerin çalışmaları Türk milliyetçiliğinin gelişim seyrini etkilemiştir. Devleti Osmanlılık, İslamcılık ve Baticılık fikirleriyle ayakta tutmaya çalışan devlet yönetimi bunda başarılı olamayacağını değerlendirerek (Xypolia, 2016: 114), çareyi Türkçülük düşüncesi altında birleşmekte ve milleti yönetimin içerisine dâhil etmekte bulmuştur.

2.3. Türk Ocakları’nda Milliyetçilik Düşüncesi

Esas gayesini “*Türklerin ilmi, iktisadi ve sosyal alanlarda ilerlemesine; Türk dilinin ve kültürünün gelişmesine katkı sunmak*” şeklinde ifade eden *Türk Ocakları*, “*ülkenin batısında çağdaş bir toplum inşa etmeye çalışırken, doğusunda Türkçe dışındaki dillerin kamusal alandan çıkarılması*” (Çağlayan, 2016: 785) için çeşitli etkinlikler yoluyla milliyetçi düşüncüyü kitleleseltirmeye çalışmıştır.

*Türk Ocakları*³⁸, Türk milliyetçiliğinin gelişim seyri içerisinde II. Meşrutiyet’ten sonraki önemli kurumsal yapılardan biri olarak ifade edilmiştir. Osmanlı Devleti’nin son yüzyılında birçok farklı cephede yürüttüğü savaşlar esnasında devleti milli ülküler etrafında dağılmaktan önleyen faaliyetlerden biri *Türk Ocakları* tarafından yayılmaya çalışılan Türkçülük fikirleri (Solak vd., 2016: 212) olarak değerlendirilmektedir.

25 Mart 1912 tarihinde, dönemin Tıbbiyeli ve Mülkiyeli öğrencilerinin girişimleri sonucu İstanbul merkezli kurulan *Türk Ocakları Derneği*, “*Türklerin sosyal, ekonomik, kültürel seviyelerini yükseltmek ve korumak amacı*” taşımaktadır. Dönemin

Emin Yurdakul, İsmail Gaspıralı, Ağaoğlu Ahmet, Hüseyinzade Ali, Hüseyin Cahid gibi isimlerin yanı sıra, Martin Hartmann, Vladimir Gordlevskiy gibi Türkologların (Tuna, 2015: 7-8) katılımıyla kurulmuştur.”

³⁸ *Türk Ocakları* üzerine yürütülen kapsamlı bir çalışma olması bakımından detaylı bilgi için bkz. Üstel, 2017.

Türkçü aydınları olan, “Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Hamdullah Suphi Tanrıöver, Mehmet Emin Yurdakul, Ahmet Ferit Tek” Türk Ocağı bünyesinde faaliyet yürütmüştür. 1913-1918 yılları arasındaki *İttihat ve Terakki Partisi*’nin iktidarı döneminde İstanbul dışında da şubeler açarak 1918 yılındaki kongresinde 35 *Türk Ocağı* şube sayısına ulaşmıştır. 15 günde bir yayınlanan “*Türk Yurdu Dergisi*” ile birlikte, “*Halka Doğru*” ve “*Türk Sözü*” haftalık dergileri, “*Yeni Mecmua*”, “*Yeni Fikir*”, “*Yeni Mektep*” (Solak vd., 2016: 213) gibi yerel gazeteler *Türk Ocağı*’nın yayın organlarını oluşturmaktadır.

1924 yılında yapılan ilk kurultayda Hamdullah Suphi Tanrıöver tarafından *Türk Ocakları*’nın görevleri ifade edilmiştir. Burada Tanrıöver, “... *Türk Ocaklarının en kutsi vazifelerinden biri, Türk Ocakları, inkılâbımızın bekçisidirler...*” (Özçelik, 2010: 20) şeklindeki ifadesiyle *Türk Ocakları*’nın amacını özetlemiştir.

Türk Ocakları, milli mücadele döneminde gerek fikir gerek teşkilat olarak Mustafa Kemal Atatürk’ün yanında yer almıştır. Türk milliyetçiliğinin imtihanlardan geçtiği bu süreçte milli mücadelenin kazanılmasında önemli rol oynamışlardır. Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet’in İlanı’ndan sonra kurulan yeni devlette kültür ve düşünce yapılarını millete *Türk Ocakları* aracılığıyla aktarmaya çalışmıştır. Atatürk’ün *Türk Ocakları*’na biçtiği sorumluluğu; “*Ocaklar milletin hayatını daima hassas ve yüksek halde bulundurarak, zihinlerdeki eski pasları atacak en kuvvetli istinatgâh olacaktır.*” (Arıkan ve Deniz, 2004: 406) sözleri ile ifade etmek mümkündür.

Türk Ocakları’nın faaliyet icra ettiği dönem içerisinde en dikkat çeken özelliği buldukları bölgenin yerel özelliklerini geliştirmeleridir. Bunlar arasında *Trabzon Türk Ocakları*, balıkçılığın gelişmesi ve bölgede konuşulan Rumca yerine Türkçenin benimsenmesi için çaba göstermiştir. *Kastamonu Türk Ocakları*, tahta işçiliğinin gelişimi için faaliyet yürütmüşken, *Adana Türk Ocakları* bölgedeki ekonomik kaynakların millileştirilmesi (Pınar, 2015: 547) için çabalamıştır.

Mustafa Kemal Atatürk’ün *Türk Ocakları*’na biçtiği sorumluluk 1931 yılı ile birlikte tamamlanmıştır. 1931 yılında Atatürk tarafından *Türk Ocakları*’nın Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF)’na katılması uygun görülmüştür. Atatürk’ün *Türk Ocakları*’nın bundan sonra CHF bünyesine dâhil olacağı hakkındaki sözleri, 25 Mart 1931 tarihindeki gazetelere şu şekilde yansımıştır (Arıkan ve Deniz, 2004: 411):

“Türk Ocakları’nın yeni esasları siyasi ve tatbiki sahada tahakkuk ettiren fırkamla ve bütün manasiyle yekvücut olarak çalışmalarını münasip gördüm. Bu kararım ise, milli müessese hakkında duyduğum itimat ve emniyetin ifadesidir. Aynı cinsten olan kuvvetler müşterek gaye yolunda birleşmelidir.”

10 Nisan 1931 tarihinde *Türk Ocakları* olağanüstü kurultay amacı ile Ankara’da toplanmıştır. CHF’nın Genel Sekreteri Recep Peker başta olmak üzere dönemin CHF mebuslarının katıldığı kurultayın başkanlığına bir süredir *Türk Ocakları*’nın misyonunu tamamladığını savunan Manisa Mebusu Mustafa Fevzi seçilmiştir. Kurultayda alınan kararla *Türk Ocakları* feshedilmiş, bütün hakları ile birlikte CHF’na aktarılmıştır (Arıkan ve Deniz, 2004: 411-412).

Karabulak’a göre Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerin Turancılık Ülküsü nedeniyle bozulmasının istenmemesi *Türk Ocakları*’nın kapatılma nedenlerinden biri olarak ifade edilmiştir. *Türk Ocakları*’nın Turancılık ülküsünü benimsemesi, “*dış politikada bir sorun olabileceği*” (Karabulak, 2017: 14) şeklinde değerlendirilmiştir.

Türk Ocakları’nın kapatılması düşüncelerinin gündeme gelmesi ile birlikte Turancılığın zayıflamasından endişe duyan Türkçüler tarafından aynı yıl mayıs ayında Hüseyin Nihal Atsız’ın öncülüğünü yaptığı “*Atsız Mecmua*” yayımlanmaya başlamıştır. *Atsız Mecmua*’nın yayın hayatına başlaması Türk fikir hayatının önemli noktalarından biri olarak değerlendirilir. O dönem oluşan yaygın kanaat, *Atsız Mecmua*’nın yayınlanmaması durumunda birçok fikir adamı tarafından işlenerek belli fikri bir noktaya getiren Türkçülük akımının “*Turancı damarını yitireceği*” ve devletin bir “*Anadolu milliyetçiliğine dönüşeceği*” (Karabulak, 2017: 14-15) şeklindedir.

Türk Ocakları, Türk milliyetçiliğinin gelişim süreci içerisinde milliyetçiliğin kitselleşmesi ve ideolojik boyutunun güçlenmesini sağlayan bir rol oynamıştır. Bir kültür hareketi şeklinde ortaya çıkan ocaklar, zaman içerisinde resmi ideolojinin en kuvvetli savunucusu haline gelmiştir. *Türk Ocakları*, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde Türkçülük düşünceleri ekseninde ortaya çıkan dernek ve cemiyetler arasında Çok Partili Dönem’e kadar geçen süre içerisinde varlık gösteren kapsamlı hareketlerden biri olarak Türk milliyetçiliğinin yükselmesi amacıyla faaliyet yürüten bir teşkilat olmuştur.

2.4. Cumhuriyet'in İlanı'ndan Çok Partili Dönem'e Kadar Türk Milliyetçiliği

Cumhuriyet'in İlanı'ndan sonra Türk milliyetçiliğinin gelişimi, devletin resmi ideolojisi olarak Mustafa Kemal Atatürk tarafından ifade edilen millet tanımı ekseninde kendini göstermiştir. Atatürk tarafından ifade edilen millet kavramı, “amaç”, “istikbal”, “hatıra ve ülkü birliği” gibi subjektif unsurlar (Kılıç, 2007: 118) ekseninde şekillenmiştir. Bunun ifadesi olarak Atatürk tarafından millet, “Zengin bir hatıra mirasına sahip olan, birlikte yaşamak hususunda ortak arzu ve bunu kabulde samimi olan ve sahip olunan mirasın korunmasına birlikte devam hususunda istek ve dilekleri ortak olan insanların birleşmesinden oluşan toplum” (İnan, 2000: 35) şeklinde tanımlanmıştır.

Milliyetçilik kavramı 1921 Anayasası'nda yer almayan kavramlardan olup Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından yürürlüğe koyulan 1924 Anayasası'na 1937 yılında yapılan değişikliklerle (Turhan, 2018) ilave edilmiştir. Milliyetçilik milli bir doktrin olarak 1924 Anayasası'nın 2. maddesinde; “Türkiye Devleti Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Laik ve Devrimcidir.” şeklinde kabul edilmiştir. Bunun yanında 1924 Anayasası'nın 88. maddesinde de Türk tanımı yapılarak Türk milliyetçiliğinin çerçevesinin sınırları çizilmiştir. Bu maddeye göre (TBMM Başkanlığı, 2018a);

“Türkiye’de din ve ırk ayırt edilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese ‘Türk’ denir. Türkiye’de veya Türkiye dışında bir Türk babadan gelen yahut Türkiye’ye yerleşmiş bir yabancı babadan Türkiye’de dünyaya gelip te memleket içinde oturan ve ergenlik yaşına vardığında resmi olarak Türk vatandaşlığını isteyen yahut Vatandaşlık Kanunu gereğince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür.”

Georgeon, Atatürk dönemindeki milliyetçilik anlayışını “yeni ulus devletin temel ilkelerinden ve Cumhuriyet Halk Fırkası'nın altı okundan biri” (Georgeon, 2006: 20) şeklinde ifade etmiştir. Bu dönemde Hristiyan azınlıklar yeni kurulan devlet içerisinde küçük bir bölümü oluşturmaktadır. Bu nedenle Balkanlar'dan gelen göçmenler üzerinde Türkleştirme çabaları yoğun bir şekilde gözlenmiştir. O dönem, milliyetçilik kavramının bu grupları Türkleştirmek için kullanılacak en önemli araç olduğu ifade edilmiştir. İslami düşünce bu süreçte ikinci plana atılarak İslami aidiyet yerine yeni bir Türk kimliği yoluyla devletin içerisindeki farklı milletlere mensup yapılar bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Kılıç'a göre Cumhuriyet'in ilanıyla başlayıp Atatürk'ün vefatıyla sona eren süreç içerisinde milliyetçilik anlayışı, Atatürk tarafından milli bir doktrin olarak ortaya koyulan "subjektif millet anlayışı" ekseninde hareket etmiştir. Atatürk Dönemi'nde herhangi bir itiraza mahal vermeksizin kabullenilen milliyetçilik anlayışı, Atatürk'ün vefatından sonra özellikle bu anlayışın "*Jacoben eğilimli olduğu*" yönünde bir takım tartışmaların konusu olmuştur. Ancak bu dönem içerisinde Atatürk'ün milliyetçilik anlayışının yerini tutabilecek başka bir anlayış üzerinde uzlaşma sağlanmadığından bu sürecin fikri yapısının Atatürk milliyetçiliği olduğu (Kılıç, 2007: 121) yönünde bir uzlaşma sağlanmıştır.

Cumhuriyet'in İlanı'ndan sonra Atatürk Dönemi Türk milliyetçiliğinin bazı yaklaşımları eleştirilmiştir. Bu yaklaşımlardan biri, Türkiye'nin Balkanlar politikasına olan yaklaşımıdır. Şener Aktürk, 1924 yılındaki Büyük Mübadele'nin etnisite veya dil temelinden ziyade "dini inanç" temelinde yapılmasını "manidar" olarak ifade etmiştir. Mübadele sürecinde öz Türk ırkından olduğundan şüphe duyulmayan Karaman Türkleri'nin Yunanistan'a gönderildiğini, buna karşın Yunanistan'dan Türkçe bilmeyenlerin Türkiye'ye getirildiğini ifade etmiştir. Mübadele sonrasında Türkiye'nin uyguladığı vatandaşlık ve göç politikasının da farklı etnik yapıdaki Türk olmayan birçok unsurun vatandaşlığa teşvik edilirken Orta Asya'ya yönelik bir teşvikin bulunmaması nedeniyle mübadeledeki mantıkla benzer şekilde olduğunu ifade etmiştir. Göçmen olarak gelen unsurlardan Türk kültürüne asimile olmaları beklendiği ancak bunların içinde bulunan gayrimüslim unsurların ne kadar asimile olurlarsa olsunlar Türklük kapılarının kapalı olduğu (Aktürk, 2008: 50-51) gerekçesiyle eleştirilmiştir.

Atatürk Dönemi'nin sona ermesiyle birlikte "*milliyetçilik fikrinin rafa kaldırıldığı*" düşüncesi (Can, 2004: 28) hâkim olmaya başlamıştır. Bu nedenle Cumhuriyet'in İlanı'ndan Çok Partili Dönem'e geçiş sürecinde Atatürk'ün vefatından sonraki dönem, ikinci ve yeni bir dönem olarak ifade edilmiştir. Cumhuriyet'in İlanı'ndan Atatürk'ün vefatına kadar geçen sürede "*laik, pozitivist ve gelenek karşıtı bir karakter yapısına sahip*" olduğu ifade edilen (Can, 2004: 28) Türk milliyetçiliği bu dönemde devletin resmi bir ideolojisi olarak uygulanmıştır.

Bu dönemdeki milliyetçiliğin en önemli görevi, "ulus devleti gerçekleştirmek" olarak ifade edilmiştir. Atatürk'ün vefatından sonraki milliyetçilik anlayışı, inkılâpçı

aydınların hümanist düşünceleri ile sivil milliyetçi muhaliflerin milli kültürün reddedilen veya eksik kalan yönlerini ortaya çıkarma çabaları ile farklılaşma göstermiştir (Turan, 2000: 29-30). Bu dönem, “*Türkçü kadroların tasfiye edilmeye başlandığı dönem*” (Güler, 2017: 57) olarak ifade edilmiştir.

Turan’a göre Türk milliyetçiliği, Atatürk’ün vefatından başlayıp Çok Partili Dönem’e kadar olan dönemde “bir kırılma evresi” yaşamıştır. Bu dönem milliyetçiler tarafından “*Tanzimat döneminde Batı’ya karşı hissedilen eksiklik duygusunun yeniden tezahür ettiği bir dönem*” (Turan, 2000: 29) olarak kabul edilmiştir. Bu düşüncenin etkisiyle milliyetçiler arasında yaygınlaşan bir görüşe göre Atatürk’ün vefatından sonraki dönemde devleti yönetenler tarafından kozmopolit fikirlerin benimsenmeye başlandığı ve Atatürk’ün milliyetçilik anlayışından uzaklaşıldığı ifade edilmiştir. Ortaya çıkan bu tablo milliyetçiler cephesinden devlet yönetiminin kozmopolit ve İslami değerlerden uzak bir milliyetçilik anlayışını benimseyen bir cephede yer almayı tercih ettiği buna karşın milliyetçi hareketin ise sivil aydınların öncülüğünde kurulan örgüt ve teşkilatlar yoluyla devlet yönetiminin bu düşünelere karşı tepkisel bir cephede (Turan, 2000: 30-32) yer aldığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu fikirlerin etkisiyle söz konusu kutuplaşma artmış ve milliyetçilik bu dönemde tepkisel bir harekete dönüşmüştür.

2.5. Anadolu Milliyetçilik Anlayışı

Anadolucu milliyetçilik³⁹ anlayışı, 19. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin içinde bulunduğu bunalımlı dönemde kurtuluş reçetesi olarak görülen “Osmanlıcılık”, “İslamcılık” ve “Türkçülük” akımlarına bir tepki olarak (Bingöl ve Pakiç, 2016: 1), temelleri *Türk Ocağı* bünyesinde “Büyük Türkçüğe” karşı “Küçük Türkçülük” sloganıyla ifade edilen ve II. Meşrutiyet’ten sonra kurtuluş reçetesi olarak görülen; Osmanlıcılık, İslamcılık, Turancılık anlayışlarından farklı ve onlara karşıt bir fikri hareket olarak ortaya çıkmıştır. Bu fikir Hilmi Ziya Ülken tarafından Henri Lichttenberger’in “*Richard Wagner, Poete et Penseur*” isimli eserinden esinlenerek (Kılıç, 2007: 123) ortaya çıkarılmıştır.

³⁹ Konu ile ilgili hazırlanan önemli çalışmalardan biri olarak detaylı bilgi için bkz. Çınar, 2013.

Anadoluculuk hareketini ifade edebilmek için Ülken tarafından el yazması olarak *Anadolu Dergisi*⁴⁰ çıkarılmaya başlanmıştır. “Memleketçilik” olarak da ifade edilen bu düşünce akımı, *Anadolu Dergisi*’nin ilk sayısında, Mükremin Halil tarafından, “*milliyetçilik denildiğinde Osmanlılık veya Türkistan akıllara gelmesinin yanlış olduğu, bizim milliyetçiliğimizin Müslüman ve Türklerden oluşan Anadolu’yu kapsadığını, milliyetçilik tarihimizin de Anadolu tarihi olduğu*” (Kılıç, 2007: 123) şeklindeki görüşleriyle izah edilmeye çalışılmıştır. Anadoluçuluk hareketinin⁴¹ önemli isimlerinden bir diğeri Remzi Oğuz Arık’tır. Arık, Anadoluçuluk anlayışını, “*Turancılık ya da İslamcılık’ın reel politikalar olmadığı, oysa memleketçiliğin tarihte sınırları çizilmiş bir vatani ve somut bir milleti ifade ettiği*” (Kılıç, 2007: 124) şeklindeki düşüncesiyle açıklamıştır.

Anadolucu milliyetçilik anlayışının ilk kıvılcımları 1911-1917 yılları arasında fiili olarak varlık gösteren, yayın hayatına “*Bütün Türklerin iyiliği için çalışacağı*” vaadiyle başlayan, 32 sayfa olarak 15 günde bir yayımlanan ve 1918 yılında maddi imkânsızlık gerekçesiyle kapatılan *Türk Yurdu Dergisi*’nde görülmüştür. O dönem Türk milliyetçiliğinin en önemli dergisi olarak ifade edilen *Türk Yurdu*, dinsel bağınazlıkla mücadele eden, eğitimin modernleşmesi ve kadının toplumsal rolünün geliştirilmesi düşüncelerini savunan “*orta sınıf milliyetçi bir Türk burjuvası yaratma*” (Karataş, 2009: 209) amacıyla faaliyet göstermiştir.

Anadolucu milliyetçilik anlayışı temel olarak coğrafyası Anadolu olan Müslüman ve Türk Anadolu halkından oluşan bir milliyetçilik anlayışını esas almıştır. Anadoluçuluk hareketi, Türkçü-Turancı milliyetçiliği şiddetle eleştirerek, “*Türk milliyetçiliğini yeniden tanımlama gayreti*” (Bingöl ve Pakiç, 2016: 1) taşımaktadır.

Milletlerin tarihlerinin “kolektif hafızanın oluşturulması” şeklinde meydana gelebileceğini ifade eden Anadoluçular, milli tarih konusunda Turancılardan

⁴⁰ Anadolu’nun Türk tarihindeki önemini ortaya çıkarmak amacıyla, halk masalları, destanlar ve geçmiş zamana ait hikayelerden yararlanılarak Reşat Kızı’nın yardımıyla birlikte yazılmaya başlanmıştır (Alver, 2001: 135).

⁴¹ Milletin başlangıcını, “Türk ırkından ayrılan Oğuz boylarının Müslüman olarak Anadolu’ya yerleşmeleri olarak kabul eden bu fikir hareketi, “Dindar Nitelikli Anadoluçuluk Görüşü” olarak da ifade edilmiş olup “*Türk milletinin sadece Anadolu’daki Müslümanlardan ibaret olduğunu*” (Dayı, 2014: 28) savunmaktadır. Hareketin öncülerini Remzi Oğuz Arık’ın yanı sıra Nurettin Topçu ve Mehmet Kaplan oluşturmaktadır.

ayrılmaktadır. Anadoluçuluk hareketini savunanlar, Turancı anlayışın geniş bir coğrafyayı kapsayan tarihi bakış açısından ziyade Türk tarihini “Anadolu Türkleri” tarihi özelinde yorumlamaya çalışmışlardır. Milletlerin bağlarını kuvvetlendiren unsur olarak tarih ve mekân arasındaki ilişkinin önemini savunan Anadoluçular (Bingöl ve Pakiş, 2016: 22-23), millet olma idealinin yeni nesillere aktarılması noktasında Turancıların uçsuz bucaksız topraklarda millet olma anlayışını ifade eden “*irredentist*” politikalarına karşı Turancılara göre daha dar bir coğrafyayı esas alan “*territoryal*” önermelerde bulunmuşlardır.

Türkçü-Turancı anlayışın Anadoluçu milliyetçiler tarafından eleştiriye maruz kaldığı konular üç ana başlık altında ifade edilmiştir. Buna göre bu başlıklardan birincisi, “*bütün pan hareketlerinin doğasında bulunan ve Turancılar tarafından da dile getirilen uçsuz bucaksız vatan anlayışı*”; ikincisi, “*Turancıların farklı coğrafyalarda yaşayan bütün Türk ırkına sahip toplulukları içerisine alan bir millet tanımının benimsemiş olması*”; üçüncüsü ise “*Suriye, İran, Rusya, Moğolistan, Türkistan, Çin’de bulunan, hükümet tesis eden tüm toplulukları konu edinen Turancı tarih anlayışı*” olduğu ifade edilmiştir. Anadoluçular, Turancıların bu alanlardaki fikirlerine karşı çıkmakla kalmamış, temelde yerelliği barındıran kendi milliyetçilik anlayışlarını ifade etmişlerdir. Anadoluçu milliyetçilik anlayışına göre bir milletin en önemli unsuru “toprak” olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle Turancılık anlayışının; “*Vatan ne Türkiye’dir Türklere, ne Türkistan; vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan!*” söylemine karşılık, Anadoluçu milliyetçiler; “*Türk milliyetçiliğine bağlı olanlar ayaklarını topraktan kesmesinler*” (Bingöl ve Pakiş, 2016: 6-7) sloganını benimsemiştir.

2.6. 1944 Turancılık Davası (Devletçi ve Toplumcu Milliyetçiliğin Çatışması)

Milliyetçi hareketin Cumhuriyet’in İlanı’ndan sonra yaşadığı en önemli kırılma anlarından biri 1944 Turancılık Davası olarak değerlendirilmiştir. Milliyetçi hareketin resmi ideoloji tarafından kontrol altına alınması çabasının bir göstergesi olarak kabul edilen (Ete vd., 2014: 18-19) bu Dava, devletin resmi ideoloji olarak benimsediği milliyetçilik anlayışı ile toplumun Türkçü bir kesimi tarafından benimsenen

milliyetçilik anlayışını karşı karşıya getirmiştir. Bu dönem içerisinde milliyetçi hareketin kitleselleşmeye başlaması dönemin hükümetini tedirgin etmiş ve milliyetçiliğin kontrol dışı bir pozisyona girmesi endişesiyle milliyetçilik, resmi söylem sınırına çekilmeye çalışılmıştır.

Sefercioğlu'na göre 1944 yılı, Türkçülük ülküsü taşıyanlardan bir kısmın hesaba çekildiği bir yıl olmuştur. Bir taraftan Türk milliyetçilerinden bir kısmı mahkemeler önünde çeşitli suçlamalar karşısında hesap vermeye çalışırken diğer taraftan dışarıdaki büyük milliyetçi grup da cezaevlerindeki milliyetçiler üzerinden aşılanmış ve çeşitli baskılarla karşı karşıya kalmıştır. Dava süreci içerisinde milliyetçi hareketin dönüm noktalarından birini ifade eden 3 Mayıs 1944 tarihi, “Türkçülük Günü” olarak kabul edilmiştir. O gün “*Türkçülük ile komünizmin mahkeme önünde hesaplaştıkları*” (Sefercioğlu, 2009: 5-6) şeklinde değerlendirilmiş ve adliye sarayı önünde milliyetçi gençler tarafından bu hesaplaşmanın bir yansıması olarak büyük bir gösteri yürüyüşünün gerçekleştiği gün olmuştur.

Sefercioğlu'na göre bu gösteri yürüyüşünün sonuçları milliyetçiler için çok ağır olmuştur. Milliyetçiler bu gösteri sonrasında yurdun dört bir yanında gözaltı ve aramalarla karşı karşıya kalmışlardır. Maddi ve manevi türlü işkencelerle karşılaşan milliyetçiler arasında bu dönem, “ufuklarının geliştiği bir milat” olarak da kabul edilmiştir. 3 Mayıs 1944 tarihini önemli kılan bir başka husus bu tarihin “*Türkçülüğün Türk milletine açılış eylemlerinin başlangıcı*” (Sefercioğlu, 2009: 5-6) olarak kabul edilmesi olmuştur.

Başbakan Şükrü Saraçoğlu tarafından 5 Ağustos 1942 tarihinde mecliste okunan program esnasında kullanılan aşağıdaki ifadelerin, 3 Mayıs 1944 olaylarına sebep olarak gösterilen, H. Nihal Atsız tarafından yazılan iki mektubun çıkış noktası olduğu değerlendirilmiştir (Bütüner, 2012: 98):

“Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz ve her zaman da bu istikamette çalışacağız.”⁴²

⁴² Atsız tarafından kaleme alınan mektuplarda, Başvekil Şükrü Saraçoğlu'nun bu sözleri ima edilerek kendisinin Türkçü olduğu ön kabulüne dayalı ifadeler bulunmaktadır.

3 Mayıs 1944 tarihine giden süreç Türkçü fikirleriyle gençlerin o dönemde yoğun bir şekilde ilgisini çeken Hüseyin Nihal Atsız'ın *Orhun Dergisi*'nde yayınlanan "Başvekil Saraçoğlu Şükrü'ye İkinci Açık Mektup"⁴³ başlıklı yazısında, "komünist ve vatan haini" olarak suçlanan Sabahattin Ali ile ilgili "Hakaret" davasının ikinci duruşması sonrası meydana gelmiştir. Atsız bu yazısında, daha önce Atatürk'ün de içinde bulunduğu devlet büyükleriyle alay ettiği bir şiiri nedeniyle 14 ay hapis cezası alan, "komünistliği herkesçe aşikâr olan" şeklinde tanımladığı Sabahattin Ali'nin affedilerek kısa zamanda konservatuar öğretmenliğine getirilmesini eleştirmiş ve dönemin⁴⁴ Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in istifa etmesi gerektiğini savunmuştur. Atsız'ın bu mektubunun milliyetçi kesimlerce heyecanla karşılanması 3 Mayıs 1944'te yapılan ikinci duruşmaya mahkemeyi takip etmek üzere gelen milliyetçi gençlerin Ankara Adliyesi etrafını doldurarak yaptıkları büyük yürüyüşle (Sefercioğlu, 2009: 7-8) etkisini göstermiştir.

Atsız, Ankara'ya getirilişinden sonra gelişen olayların etkisiyle tutuklanmış ve tutuklamalar *Orhun Dergisi*'ne yazı gönderenleri de içerecek şekilde genişlemiştir (Ete vd., 2014: 20). 9 Mayıs 1944 tarihinde görülen son duruşmada mahkeme, Atsız'ın Sabahattin Ali'ye yönelttiği "vatan haini" tabirini "Hakaret" değil "Sövme" olarak kabul etmiş, bu suç üzerinden cezada indirim yapmış ve cezanın da ertelenmesine hükmetmiştir (Sefercioğlu, 2009: 9).

3 Mayıs 1944 tarihli olayların ardından dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün 19 Mayıs tarihinde yaptığı konuşma, davanın sanıkları tarafından bir umut ışığı taşıyabileceği ihtimali ile yakından takip edilmiştir. Ancak bu konuşmada davanın seyrine ilişkin olumlu bir yorum ifade edilmemiştir. İnönü'nün davanın sanıklarını ırkçı düşüncelere sahip oldukları nedeniyle suçladığı konuşmanın bir bölümü şu şekildedir (Ete vd., 2014: 20):

"İrkçılar ve Turancılar gizli tertipler ve teşkilere başvurmuşlardır. Niçin? Kandaşları arasında gizli fesat tertipleriyle fikirleri, Memlekette yürür mü? Hele doğrudan Batıdan ülkeler, gizli Turan cemiyeti ile zapt olunur mu? Bunlar o şeylerdir ki ancak Devletin kanunları ve esas teşkilatı ayakaltına alındıktan sonra başlanabilir"

⁴³ Bahse konu mektupta Atsız tarafından komünistlerin ülkemizdeki faaliyetlerinden bahsedilmiş ve Başvekil Şükrü Saraçoğlu'ndan konu ile ilgili önlem alınması beklenmiştir (Bayraktar, 2016: 58).

⁴⁴ 14. Hükümet Dönemi, 09.03.1943-07.08.1946 tarihleri arasında faaliyet yürütmüştür (Başbakanlık, 2018).

Gözaltına alınan Türkçüler, Ankara'dan İstanbul'a götürülerek Tophane Cezaevi'nde sorgulanmaya başlanmıştır. Sorgulamaları yürütmek amacıyla dönemin "Emniyet Genel Müdür Yardımcısı Kamuran Çuhruh, İstanbul Emniyet Müdürü Ahmet Demir, Emniyet Müdürlüğü Şube Şefi Sait Koçak ve askeri hâkim Yüzbaşı Kazım Alöç'ten oluşan bir heyet" görevlendirilmiştir. Sorgu esnasında gözaltına alınanlar hakkında hazırlanan ve "*İrkçi Turancı oldukları, devleti Turancı serüvenlere açık bir yapıya kavuşturmak için hükümet darbesi yapacak gizli bir örgüt kurdukları, bu yolda çalışmak için ant içtikleri*" şeklindeki yazılı beyanların sorgulayanlar tarafından imzalatılmaya çalışıldığı; bu beyanları imzalamayanlara türlü şekilde işkence yapıldığı (Sefercioğlu, 2009: 17-18) ifade edilmiştir. 3 Mayıs olayları sırasında Piyade Üsteğmen olan Alparslan Türkeş, *Orhun Dergisi*'ne yazdığı bir yazı gerekçe gösterilerek (Ete vd., 2014: 20) İsmet İnönü'nün 19 Mayıs tarihindeki konuşmasından birkaç gün sonra gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır.

1944 yılında tutuklanan Türkçülerin işkence mekânlarına o dönemde "Tabutluk" adı verilmiştir. Tabutluklar, gözaltı yapılan Türkçülere gösterilerek doğru ifade vermedikleri takdirde buralara tıkılacakları gözdağı ile kullanılmıştır. Tabutluklardan nasibini alan Türkçüler, "Reha Oğuz Türkkân, Orhan Şaik Gökyay, Hikmet Tanyu, Hamza Sadi Özbek ve Osman Yüksel" (Sefercioğlu, 2009: 20) olarak ifade edilmiştir. Söz konusu bu işkence mekânlarını Alparslan Türkeş şu şekilde tarif etmiştir (Satılmış ve Turhan, 2002: 689):

"Tabutluk adıyla anılan veya Kazım Alöç ve Ahmet Demir tarafından mutena hücre diye ifade edilen yer, yarım metre karelik bir yerdir. Nihayet kırk santimetre genişliğinde ve elli santimetre uzunluğunda ve iki buçuk metre yüksekliğinde beton duvar içerisinde açılmış oyuklardır. İçine sokulan bir insan kapı kapanınca yere çömelemez, bu beton oyukların duvarlarından içeriye sokulanları, belinden ve kollarından duvara bağlamak için demir prangalar vurulmaktadır. Ayrıca oyuğun tepesine üç adet beşeryüz mumluk ampül konmuştur. İçeriye kapatılan bir insan demir prangalarla belinden ve kolundan bağlanıp ve burada yirmi dört saat, kırk sekiz saat, hatta daha fazla aç susuz bırakılırdı. Bu sanıkların tabii ihtiyacı için dahi kapı açılmaz ve büsbütün perişan duruma düşmeleri sağlanırdı."

Turancılık Davası, 7 Eylül 1944 tarihinde, İstanbul 1. Sıkıyönetim Mahkemesi'nde başlamıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından kurulan ve Hasan Ali Yücel tarafından başkanlık yapılan bir komisyon tarafından hazırlanan raporda, milliyetçi-Türkçü 47 isimden oluşan bir liste dava dosyasına koyulmuştur. Soruşturma sonucunda

mahkeme 26 şüphelinin mahkemeye verilmesine, bunlardan 3'ünün⁴⁵ dosyasının ayrılmasına hükmetmiş ve dava 23 sanıklı⁴⁶ olarak başlamıştır. 66 duruşma süren bu dava sonucunda 29 Mart 1945 tarihinde verilen kararlar, “Prof. Dr. Zeki Velidi Togan, Alparslan Türkeş, Hüseyin Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan, Nurullah Barıman, Cihat Savaşfer, Nejdet Sançar, Dr. Fethi Tevetoğlu, Cabbar Şenel ve Cemal Oğuz Öcal’a on yıla kadar uzanan çeşitli sürelerde hapis ve sürgün cezaları verilmiş, diğer sanıklar beraat etmiştir.” Dava devamında Askeri Yargıtay’a taşınmış ve Askeri Yargıtay, İstanbul 1. Sıkıyönetim Mahkemesi’nin kararını “Usul ve Esas” yönünden bozmuştur. Yüksek Mahkeme, 26 Ekim 1945 tarihinde tutukluların serbest bırakılmasına ve davanın İstanbul 2. Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından görülmesine karar vermiştir. Böylelikle 26 Ağustos 1946’da başlayan mahkeme süreci, 31 Mart 1947’deki duruşma ile nihayetlenmiş ve mahkemenin “tüm sanıkların beraatine” karar vermesiyle (Sefercioğlu, 2009: 22-25) Turancılık Davası son bulmuştur.

Dava’nın seyrini anlamak açısından dava sonucunda 9 ay 10 gün hapis cezasına çarptırılan Alparslan Türkeş’in şahsına yöneltilen suçlamalara cevaben yaptığı savunmasının bir bölümü şu şekildedir (Güler, 2017: 111):

“Efendim önce beni çok müteessir eden bir nokta hakkında bir iki şey söylememe yüksek müsaadenizi dilerim. Son tahkikat kararında diğer sanıklarla birlikte bana da vatan hainliği isnat edilmiştir. Bunu şiddetle ret ederim. Ben yeryüzünde her şeyden çok milletimi ve vatanımı severim. Devletimin, büyüklerimin emirlerine, kanunlarına daima itaatli ve kelimenin tam manasıyla milletsever, yurtsever bir Türk subayıyım. Daima devletimin kabul ettiği prensiplere inandım ve onlara hürmetten ayrılmadım. Türk milliyetçisiyim fakat iddia edildiği gibi ırkçı değilim. Yani memleket içerisinde ayrılıklara ve düşmanlıklara yol açacak hiçbir fikrim yoktur. Yalnız ben Türk milletinin yeryüzünde eşsiz bir yaratılışa sahip olduğuna ve kahramanlıkta daha üstün bir millet bulunmadığına iman ediyorum...”

Bu dönem, Bütüner tarafından; *“Türkçülük düşüncesine sahip olanların Hitler’ci Almanlara benzetilerek Nazi lekesiyle kirletilmeye çalışıldığı, Türk milliyetçiliğinin devlet katındaki itibarını kaybettiği, devlet içerisinde pozitivist etkilerle din ve gelenek karışıklığının derinleştiği, milliyetçilikten boşalacak yere kozmopolitizm*

⁴⁵ “Doğu Türkistanlı Ahmet ve Numan Karadağlı ile Heybetullah İtil” isimli şahıslardır.

⁴⁶ “Zeki Velidi Togan, Hasan Ferit Cansever, Reha Oğuz Türkkan, Alparslan Türkeş, Fethi Tevetoğlu, Hüseyin Nihal Atsız, Orhan Şaik Gökyay, Nejdet Sançar, Muzaffer Eriş, Hüseyin Namık Orkun, Sait Bilgiç, İsmet Tümtürk, Saim Bayrak, Fehiman Altan, Hikmet Tanyu, Cemal Oğuz Öcal, Fazıl Hisarcıklı, Yusuf Kadıgil, Cihat Savaşfer, Nurullah Barıman, M.Zeki Özgür, Hamza Sadi Özbek, Cabbar Şenel” (Sefercioğlu, 2009: 23).

ve komünizmin yerleştirilmesinin amaçlandığı” (Bütüner, 2012: 97) bir dönem olarak ifade edilmiştir. Ülkücü hareket cephesinden bakacak olursak Turancılık Davası'nın ülkücüler açısından taşıdığı kanaat bu düşüncelere paraleldir.

İki kişi arasındaki fikir ayrılıkları ve çekişmelerin tarihe mal olacak büyük bir davaya dönüşmesinin belli çevrelerin tahrikleriyle gerçekleştiğini ifade eden Bütüner, davanın görünmeyen gizli amaçlarından bahsetmiştir. Bu düşünceye göre ülkücü harekete karşı olan grupların kendi propagandalarını yapabilmek için o döneme kadar hiç devlet aleyhinde eylemde bulunmamış olan milliyetçi kesimi tahrik ederek demokratik eylemler içerisine sokulması ile başlayacak süreç, Türkiye'ye demokratik gelişmeler getirmek isteyen ülkücü hareketin karşısında yer alan grupların sonrasında yapacağı eylemlerin zeminini hazırlayacaktır. Milliyetçi hareket cephesinden bakıldığında bu durum demokratik tepki şeklinde eylem gösteren ülkücü karşıtı grupların nihai hedefinin *“komünist kadroların devlete ve üniversitelere sokulması”* (Bütüner, 2012: 93) olduğu yönünde yorumlanmıştır.

1944 yılı Turancılık Davası ve sonrasında meydana gelen olaylar, Türkçülük düşüncesinin *“bir doktrinden siyasal bir muhalefete geçiş yaptığı”* şeklinde yorumlanmış ve milliyetçilerin, *“ideolojik konumdan entelektüel pozisyonun ötesine geçerek hedefleri, programı, karşıtlık ve düşmanlıkları, işlevselliği ile de somut bir politik kurgu sahibi oldukları”* (Ertekin'den akt. Bayraktar, 2016: 59) şeklinde değerlendirilmiştir. Alparslan Türkeş'in bu davada ceza alanlar içerisinde yer alması, Türkçülük fikirlerinin savunulmasından alınan bu cezanın Türkeş'i davanın savunucusu olarak tasdik etmesi nedeniyle ülkücü hareket açısından *“bir övünç kaynağı”* olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında *“Türkçülük Günü”* olarak kutlanan 3 Mayıs 1944 tarihi, ülkücü hareket açısından *“bir mağduriyet hatırası”* (Bayraktar, 2016: 59) olarak kabul edilmiştir.

2.7. Çok Partili Dönem Sonrası Milliyetçilik Anlayışı

Bu dönem içerisindeki milliyetçi hareketin fikri yapısı ve milliyetçilik anlayışı, *“komünizm karşıtlığı”* (Bayraktar, 2016: 60) ile ifade edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra tüm dünyada kitleselleşmeye başlayan komünizm, ülkemizde de faaliyet alanı bulmuştur. Bunun yanında bu harekete karşı olan bir cephe daha

oluşmuştur. Komünizm karşıtlığının ülkemizdeki öncüleri, Türkçülük düşüncesine sahip milliyetçiler olmuştur.

Turancılık Davası'nın sonuçlanmasından sonra Türkçüler, anti-komünizm ekseninde, yarı gizli yarı resmi görüntüdeki dernekler aracılığıyla Türkçülük fikirlerini yaymaya gayret göstermiştir. Bunda başarılı olamayınca daha geniş toplumsal kesimlere ulaşmak adına, yasal zeminde kurulan dernekler yoluyla faaliyetlerini genişletmiştir. 1947 yılında kurulan *Türk Gençlik Teşkilatı*, ülkücüler tarafından ileriki yıllarda hareketin temel sloganı haline getirilecek “Tanrı Türk’ü korusun!” sloganını ilk kullanan derneklerden biri olmuştur. Bu dönemde milliyetçi harekete artan yönde ivme kazandıran diğer bir teşkilat ise 1950 yılında kurulan, *Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği*⁴⁷ (Bayraktar, 2016: 60) olmuştur. Bu derneğin faaliyetleri aracılığıyla milliyetçi hareket geniş kitlelere ulaşma imkânı bulmuştur.

1944 yılında yaşanan “devletçi ve toplumcu milliyetçiliğin çatışması” olarak ifade edilen olay sonrasında milliyetçi hareketin kendi ideolojisi ile siyasi temsile kavuşması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Türkiye’de 7 Ocak 1945 tarihinde Demokrat Parti’nin kurulmasıyla başlayan (Güler, 2017: 78) Çok Partili Dönem ile birlikte milliyetçi hareket siyasi alanda temsil edilme şansına kavuşmuştur. Bu döneme kadar dernekler, dergiler ve çeşitli kuruluşlarla temsil edilen milliyetçi hareket, Çok Partili Dönem’e geçilmesi ile birlikte siyasi alanda da temsil edilmeye başlamıştır.

Milliyetçi hareketin siyasi alanda temsil edilmesi, 20 Temmuz 1948 tarihinde Fevzi Çakmak ve Osman Bölükbaşı öncülüğünde, Millet Partisi (MP)’nin kurulması ile başlamıştır. Partinin kurucularından Kenan Öner MP’ni, “*Bu parti ne şunun ne bunun değil, sadece milletin ilk hakiki muhalefet partisidir... İktisadi sahada liberal, içtimai sahada ırkçılık ve Turancılığa kapılmadan, milliyetçi olacak olan parti, inkılapçı sahada ihtiyacı, zaruretleri zorlamadan daima müterakki hamlelerle ilerlemek olacaktır*” (Güler, 2017: 83-84) ifadeleriyle tanımlamıştır.

⁴⁷ Bu konuda hazırlanan kapsamlı bir çalışma olması bakımından, detaylı bilgi için bkz. Meşe, 2016.

Millet Partisi, kuruluşundan birkaç yıl sonra, “*dini siyasete alet ettikleri*” (Güler, 2017: 87) gerekçesiyle kapatılmış ve 1954 yılında milliyetçi hareketin ikinci siyasi teşkilatı olan Cumhuriyetçi Millet Partisi⁴⁸ (CMP) kurulmuştur.

1958 yılında Türkiye Köylü Partisi’nin CMP’ne katılması ile birlikte milliyetçi hareket (Kaysılı ve Acar, 2014: 208), “*popülist söyleme sahip, muhafazakar, milliyetçi bir kırsal orta sınıflar partisi*” (Turan, 2000: 37) şeklinde ifade edilen, yeni adıyla Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) aracılığıyla temsil edilmeye başlamıştır. 1965 yılında CKMP’nin Genel Başkanlığı’na Alparslan Türkeş’in seçilmesi ile birlikte milliyetçi hareket yeni bir dönem (Kaysılı ve Acar, 2014: 208) içerisine girmiştir.

Milliyetçi hareket 1950 ile 1960 yılları arasında, “*bir kültür hareketi*” şeklinde varlık göstermiştir (Kaysılı ve Acar, 2014: 207). Bu dönemde ortaya çıkan, “*Hareket, Özleyiş, Altınışık, Milli Birlik, Kürşad, Serdengeçti, Kızılelma, Düven*” (Uzun’dan akt. Bayraktar, 2016: 60) gibi milliyetçi yayınların etkisiyle milliyetçi hareket, gençlerin ilgisini çeken bir hareket haline dönüşmüştür.

Bu dönemde milliyetçi hareketin henüz çok geniş bir kesime hitap ettiğini söylemek mümkün değildir. Milliyetçi hareketin geniş kitlelere ulaşması Ülkü Ocakları’nın ileriki yıllarda faaliyetleriyle mümkün hale gelmiştir.

2.8. Milli Türk Talebe Birliği ve Milliyetçilik Anlayışı

*Milli Türk Talebe Birliği*⁴⁹ (MTTB), 4 Aralık 1916 tarihinde Darülfünun öğrencileri tarafından kurulmuş olup 27 Nisan 1927 tarihinde tüzel kişiliğe kavuşmuştur. Türk tarihinin en eski öğrenci kuruluşu olarak, Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında devletin temel değerlerini benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılâplarının bir savunucusu olarak Tek Parti İktidarı Dönemi’nde siyasi iktidarla uyum içerisinde faaliyet yürütmüştür. *MTTB*, 1930’lı yıllarda “Türkçülük”⁵⁰ fikirlerini benimsemiştir. 1933 yılında icra edilen kongrede, *MTTB*’nin amblemi “Bozkurt” olarak kabul edilmiştir (Öztürk, 2016: 105).

⁴⁸ 1952 yılında aralarında “Ord. Prof. Dr. Ethem Menemencioğlu, Prof. Dr. Remzi Oğuz Arık, Cezmi Türk, Tahsin Demiray’ın bulunduğu” bir grup tarafından Ankara’da kurulmuştur (Güler, 2017: 96).

⁴⁹ Bu konu hakkında yazılan bir araştırma olması bakımından, detaylı bilgi için bkz. Oruç, 2005.

⁵⁰ *MTTB*’nin Türkçülük fikirlerinden uzaklaşıp İslamcılık fikirlerini benimsemesi ile ilgili bir çalışma olması bakımından, detaylı bilgi için bkz. Duman ve Yorgancılar, 2007.

MTTB'nin faaliyetleri 1936 yılında Hatay'da yaşayan Türklere zulüm edildiği iddiasıyla yapılan izinsiz bir gösteri nedeniyle 22 Aralık 1936'da sonlandırılmıştır. 1946 yılında "*Türk Talebe Birliği*" adıyla yeniden faaliyete geçen birlik, Bakanlar Kurulu tarafından 17 Şubat 1947 tarihinde alınan kararla *MTTB* şeklindeki eski adına kavuşmuştur. 1950 yılına kadar çok fazla bir varlık gösteremeyen *MTTB*, 1950'li yılların sonlarına doğru Türkçü çizgisine geri dönme gayreti göstermiştir. 27 Mayıs 1960 Darbesi ile birlikte *MTTB*, laikliği temel görüş olarak kabul ederek çağdaş milliyetçilik anlayışı çizgisinde (Öztürk, 2016: 105-106) hareket etmiş ve Atatürk'e olan bağlılığın ifade edildiği mitingler düzenlemiştir.

MTTB, 1960'lı yılların ortalarına kadar devam eden süreçte Atatürkçü bir çizgide hareket etmiştir. Ancak 1965 yılında 27 Mayıs Darbesi'nin etkisinin azalmasıyla birlikte kabuk değiştirmiş ve yeni bir içerik kazanmaya başlamıştır. Bu yeni çizginin belirlenmeye başladığı dönüm noktası, *MTTB* salonunun kongre için Türkiye İşçi Partisi (TİP)'ne kiralanması olayı sonrasında gerçekleşmiştir. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Talebe Birliği* tarafından aynı gün düzenlenecek olan "Gençlik ve Aşırı Cereyanlar" isimli konferansın, salonda yapılmasına izin verilmeyerek TİP'e kiralanması, birlik üyelerinin tartışmasıyla sonuçlanmıştır. Bu olay sonrasında yaşanan büyük kavgalar neticesinde (Öztürk, 2016: 109), 12 Mart 1965 tarihinde birliğin başkanlığına İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi Rasim Cinisli seçilmiştir.

Eski başkan Yüksel Çengel döneminde karşıt görüşlere karşı gösterilen esnek tutum, birlik üyeleri içerisinde muhafazakâr yönde ve reaksiyoner bir hareketin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Rasim Cinisli ile başlayan bu dönem *MTTB*'ni Atatürkçülük konusundaki hassas çizgiden uzaklaştırarak "milliyetçi-muhafazakâr" unsurları ön plana çıkararak (Öztürk, 2016: 109-110) bir çizgiye doğru taşımıştır. 1966 yılında başlatılan Komünizmle Mücadele Kampanyası⁵¹ dönemin milliyetçi gençleri tarafından yürütülen benzer faaliyetlere destek niteliği taşımıştır.

MTTB, 1966 yılında başlattığı Komünizmle Mücadele Kampanyası sonrasında, o dönemde üniversitelerde yaşanan gençlik hareketlerinin önüne geçmek amacıyla ülkücü hareket tarafından bir mücadele alanı olarak sürdürülen anti-komünizm ekseninde hareket etmiştir. Milli Gençlik, Rasim Cinisli ve onu takip eden süreçte İsmail

⁵¹Rasim Cinisli başkanlığındaki *MTTB*'nin süreli bir yayını olan *Milli Gençlik Dergisi*'nde, "Komünizmle Mücadele Özel Sayısı" çıkarılarak söz konusu kampanya ilan edilmiştir.

Kahraman döneminde, Anadoluçuluk akımının kurumlaştırmaya çalıştığı, “Milli İslam” fikri ekseninde hareket etmiştir. *Milli Gençlik Dergisi*’nin Aralık 1967 sayısında *MTTB* Başkanı İsmail Kahraman tarafından kaleme alınan ve milliyetçi bir takım izler taşıyan bildiri (İslam Düşüncesi Araştırma Merkezi, 2018) şu şekildedir:

"Öteden, beri devletimizin istikbaline, milli bütünlüğüne göz koymuş olanlar, muzır ve mahud cereyanlar, milliyetçi cepheyi daima bir bölünme halinde tutmak ve güç birliğini hiç bir zaman sağlamamak için çeşitli maskeler altında faaliyet göstermişlerdir. Bunun neticesi olarak tarihimiz boyunca milli ve manevi değerlere bağlı olan milliyetçi cepheye, vatanını seven bütün vatandaşlar şu veya bu isim altında birbirinden ayrılmış, kopartılmış, aralarında bir birlik sağlanmamıştır. Türkçü, hilafetçi, saltanatçı, şeriatçı, kuyruk, yobaz, gerici, turancı, ırkçı, kafatasçı, nurcu, süleymancı, mürteci ve ...cı, ...cu ... isimler bu faaliyetin bu gayretin neticesidir. Bu isimler altında çeşitli gruplara ayrılan vatandaşlar temelde aynı inancın sahibi, aynı yolun yolcusudurlar. Temel fikirleri İslamiyet'tir, milliyetçilik duygusudur. Satıhta görünen nüans farkları göz boyama için fikir hayatımıza zerk edilen zehirlerdir."

Türkiye’de 1968 yılında yaşanan üniversite olaylarına *Milli Gençlik Dergisi*’nin 1968-Aralık sayısında değinen Nurettin Topçu, üniversitelerdeki sorunları ve çözüm yollarını ifade ettiği “Üniversite Faciası” başlıklı yazısında, milli ve İslami değerlerin gençlik açısından önemini (İslam Düşüncesi Araştırma Merkezi, 2018) şu şekilde ifade etmiştir:

"Mesele milliyetçilik meselesidir. Milletini sevmek, meselelerin millet lehinde, millet selameti yolunda çözümünü araştırmaktır." Topçu tavsiyelerine devam eder: "Sakın kendi samimiyetinizin katili olmayınız. Yolumuz İslam yoludur. Bu toprakların üstünde kinlerimiz kaynaşsa bile, altında sevgilerimiz uyusun. Onları uyandırınız. Karşı cepheler bugün birbirlerini inkârda ne kadar kendilerini zorlasalar da yine aynı ecdadın çocukları olarak yaşayacaklar ve bir gün aynı hakkın hizmetinde olarak aynı din ve vatan için can vereceklerdir."

MTTB, kuruluş yıllarından 1960’lı yılların ortalarına kadar Türkçülük düşüncesi ekseninde faaliyet göstermiştir. 1960’lı yılların ortalarından itibaren anti-komünizm ekseninde faaliyet gösteren birlik, bu süreç içerisinde ülkücü harekete benzer bir ideolojik yaklaşım sergilemiştir. *MTTB*, Cumhuriyet’in kuruluşundan itibaren benimsediği Türkçülük düşüncesi ile Türkiye’de milliyetçi hareketlerin gelişim sürecine katkı sağlayan bir birlik olarak varlık göstermiştir.

2.9. 1965 Kırılması ve Milliyetçi Muhafazakâr Tepki

Milliyetçi hareket 1960'lı yılların ortalarından 12 Eylül 1980 Darbesi'ne kadar geçen süre içerisinde “karşıt öğrenci gruplarıyla yaşanan olaylar” ve ülkücü hareket tarafından benimsenmeye başlanan “uzun vadeli eğitim anlayışı” ekseninde (Erken, 2014: 135) şekillenmiştir.

27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra oluşturulan Milli Birlik Komitesi (MBK)'nin bir üyesi olan Albay Alparslan Türkeş, komitede bir süre sonra çıkan fikir ayrılıkları sonucunda 38 komite üyesinden 14'ünün tutuklanıp sürgüne gönderilmesi esnasında sürgüne gönderilen 14 üyeden biri olmuştur. MBK içerisinde yaşanan bu fikir ayrılığı, darbe sonrası “*iktidarın derhal sivilere devredilmesi gerektiğini*” savunan bir grup ile Türkeş'in aralarında bulunduğu ve “*askeri yönetimin çeşitli reformların gerçekleştirilmesi amacıyla bir süre daha göreve devam etmesi gerektiğini*” (Bayraktar, 2016: 5) savunan iki grup arasında ortaya çıkmıştır.

Alparslan Türkeş'in aralarında bulunduğu on dört kişiden oluşan bu grup, “*14'ler Grubu*” (Aydın ve Taşkın, 2014: 77) olarak adlandırılmıştır. *14'ler Grubu* Darbe'den sonraki süreç içerisinde birlik sağlayamamış ve birbirinden bağımsız olarak hareket etmiştir. Alparslan Türkeş 31 Mart 1965 tarihinde bu gruptan dört arkadaşı ile birlikte Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)'ne katılmıştır. Kısa zamanda parti yönetiminin Türkeş tarafından ele geçirilmesi muhalif CKMP mensuplarının partiden ayrılmaları sağlamıştır. Bunun üzerine Türkeş, 1944 yılından beri bağlantısını devam ettirdiği Türkçüler ile emekli askerleri milliyetçi hareket içerisinde büyük kopmaların yaşanmasının önüne geçmek için partiye davet etmiştir. Kısa süre içerisinde *14'ler Grubu*'nun iki genç subayı olan Numan Esin ve Muzaffer Özdağ, “*partinin milliyetçi çizgide siyaset yapacağını ve ekonomik kalkınmanın ana hedef olduğunu ifade eden*” (Erken, 2014: 137) kapsamlı bir parti programı hazırlamıştır.

1960'lı yılların ortalarından itibaren özellikle Avrupa'da başlayan gençlik hareketlerinin etkisiyle ülkemiz gençleri arasında başlayan kutuplaşma süreci, siyasi özgürlüklerin tanımını çağının çok ötesinde tutan 1961 Anayasası'nın (Karsan, 2007: 42) kabul edilmesiyle birlikte sağlanan hukuki zemin yoluyla hız kazanmıştır. Bu dönemde dernek kurma ile ilgili özgürlükler, ülke içerisinde bir hareket serbestisi sağlayarak gençlik hareketlerinin yükselişine neden olmuştur.

Avrupa’da başlayan öğrenci hareketlerinin 1960’lı yılların ikinci yarısından itibaren ülkemizde faaliyetlerini arttırmasının yanında muhafazakâr kesimin benimsediği “*Türkiye Milli Talebe Federasyonu*” ile “*Komünizmle Mücadele Derneği*”nin etkisini kaybetmesi, milliyetçi hareketi bu dönemde karşıt gruplarla mücadele açısından önemli bir pozisyona kavuşturmuştur. 1965’te kurulmaya başlanan *Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF)*, kısa bir süre içerisinde sosyalist-devrim taraftarlarının eline geçmiş ve 1969 yılında ismini *Dev-Genç* şeklinde değiştirerek⁵², üniversitelerde yaygınlaşan şiddet olaylarında pay sahibi olmuştur. Bu süreçte öğrenciler arasında artan şiddet olaylarının önlenmesi ile ilgili olarak ülkücü kesim tarafından “hükümetin gereken çabayı göstermediği düşüncesi” hâkim olmuştur. Bunun yanında o dönem Alparslan Türkeş’in şiddet olaylarını siyasi söylemlerinin merkezine oturtması (Erken, 2014: 139) muhafazakâr öğrenci kitlesi içerisinde Türkeş’e olan ilginin artmasını sağlamıştır.

Karşıt öğrenci gruplarının ideolojik keskinliklerinin artmaya başladığı bu süreç içerisinde *FKF* kontrolünde olan üniversitelerde komünist gençler haricinde kimsenin fikir beyan etmesine dahi imkân verilmediği (Öksüz, 2017b: 26) ifade edilmiştir. Bunun yanında üniversiteler bu dönemde Marks, Lenin, Mao, Che Guavera posterleriyle, orak-çekiç figürlü bayraklarla donatılmıştır. Üniversitelerde ortaya çıkan milliyetçi uyanış böyle bir ortam içerisinde gerçekleşmiştir.

Türkeş partiye katıldıktan sonra 1 Ağustos 1965 tarihinde CKMP’nin Genel Başkanlık görevine gelmiştir. 9 Şubat 1969 tarihinde Adana Kongresi’nde alınan kararlarla partinin ismi “Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)” olarak değiştirilmiş, amblemi ise “üç hilal” olarak benimsenmiştir. Yoğun tartışmalara sahne olan bu Kongre, milliyetçi hareketin yapısında meydana gelen değişimleri anlamamız açısından önem taşımaktadır. Türkçülük fikirleri daha baskın olan bir grup tarafından parti amblemi olarak “bozkurt” un benimsenmesi (Ete vd., 2014: 21-22) konusunda gösterilen ısrar fayda göstermemiştir. Bu nedenle Adana Kongre’si, Turancılar ile İslami hassasiyeti yüksek olan iki ayrı grubu karşı karşıya getirmesi açısından önem taşımaktadır.

⁵² Bu dönüşüm süreci *Fikir Kulüpleri Federasyonu*’nun 9-10 Ekim 1969 tarihindeki kongresinde alınan karar ile başlamıştır. *FKF*’na son verilerek *Türkiye Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu (TDGF/Dev-Genç)* örgütlenmesine geçiş sürecini Türkiye’deki 68 Olayları için bir dönüm noktası olarak değerlendiren Lüküslü bu dönemi, “*öğrenci hareketinden kendisini öğrenci hareketi olarak kısıtlamayan devrimci bir harekete geçiş*” (Lüküslü, 2015: 131) şeklinde ifade etmiştir.

Türkeş'in liderliğinde 1980 yılına kadarki süreç içerisinde milliyetçi hareket, ikinci kırılma anını 12 Mart 1971 Muhtırası ile yaşamıştır. Ülkücülük ekseninde verilen komünizmle mücadeleler, milliyetçi hareketin muhtırayı destekleyen tarafta yer almasını sağlamıştır. 12 Mart 1971 Muhtırası, ülkücü hareketin kendilerini “devletin yanında olma” misyonu ile hareket ettiklerine inandıkları bir dönem olmuştur. Muhtıra’da belirtilen “*hükümetin tutum ve davranışlarıyla Türkiye’yi anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine soktuğu*” (Ete vd., 2014: 22-24) ifadeleri, ülkücü hareket tarafından o dönem yayınlanan bildirimlerin paralelidir.

Milliyetçi/ülkü hareket, bu süreçte muhtırayı destekleyen ifade ve davranışlarına rağmen devletin karşısında yer alan bir grup olarak değerlendirilmiştir. 12 Mart 1971’den hemen sonra Muhtıra’ya destek amacıyla Ülkü Ocakları’nın 17 Mart 1971 tarihinde yayınladığı bildiri, Ülkü Ocakları’nın kapanmasına engel olamamıştır (Ete vd., 2014: 24):

“Büyük Türk Milleti; Memleketimizi bir uçuruma sürüklemek üzere olan beynelmînel komünizmin eli kanlı uşaklarına karşı tedbir almak üzere siyasî hayatımızda önemli gelişmeler oldu. Biz, Ülkücü Türk gençliği olarak inanıyoruz ki, ordumuz Türk devletinin bağımsızlığına, Türk milletinin ve vatanının bütünlüğüne yönelen ihanet yuvalarını dağıtacak, hainlere gerekli dersi verecektir.”

Milliyetçi hareket geçirdiği kısa süren sıkıntılı bir dönemin arkasından milliyetçi dernek ve yapılar aracılığıyla yeniden toparlanma dönemine girmiştir. Milliyetçi harekete bağlı kuruluşların yaygınlaşması büyük ölçüde 1973 yılı ile birlikte gerçekleşmiştir. 1970’li yıllar öncesi üniversitede öğrenci olan ülkücülerin mezun olmasıyla birlikte devletin birçok kurumunda ülkücülerin varlığı hissedilmeye başlanmıştır. 1974 yılında *Ülkücü Asistanlar Derneği*, 1975 yılında *Ülkücü Öğretmenler Birliği* (Erken, 2014: 144) kurulmuştur.

1974 yılına kadar siyasî alanda çok fazla etkin olma şansı bulamayan milliyetçi hareket, Kıbrıs Barış Harekâtı esnasında toplumda artan milliyetçilik duygularının etkisiyle (Karakurt, 2016: 42) 1975 yılında kurulan Milliyetçi Cephe Hükümeti’nde⁵³ yer bulmuş ve bu tarihten itibaren milliyetçi kadrolar devlet kademeleri içerisinde aktif rol oynamaya başlamıştır. *Ülkü-Bir (Ülkücü Öğretmenler Birliği)*, *Milliyetçi İşçi*

⁵³ Adalet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Milli Selamet Partisi ve Güven Partisi’nden oluşan koalisyon hükümetini ifade etmek için kullanılmıştır.

Sendikaları Konfederasyonu (MİSK), Pol-Bir (Ülkücü Polisler Birliği) bu dönemde milliyetçi hareketin güçlenmesine katkı sağlayan (Erken, 2014: 145) birlikler arasındadır.

Milliyetçi hareketin bu dönemde gençler arasında sahip olduğu önemli pozisyon onu milliyetçi ideolojiyi çeşitli vasıtalarla destekleme çabasına sürüklemiştir. Bu çabalar arasında yayın organları önemli bir yer taşımaktadır. 1975 yılına kadar milliyetçi hareketin ideolojik formasyonunu sağlayan *Devlet Gazetesi*'ne ilave olarak aynı yıl *Hergün Gazetesi* satın alınmıştır. Ülkü Ocakları tarafından hazırlanan “*Genç Arkadaş, Hasret, Nizam-ı Âlem, Birliğe Çağrı*” (Erken, 2014: 147-148) dergileri aracılığıyla milliyetçiliğin entelektüel birikimi arttırılmaya çalışılmıştır.

Milliyetçi hareket 12 Eylül 1980 Darbesi'ne giden süreçte, Dokuz Işık Doktrini'ne ilave olarak Türk-İslam Ülküsü kavramsallaştırması ile kendi ideolojisini beslemiştir. Türk-İslam Ülküsü, Türkçülük ile İslamcılığın bir arada yaşayabileceğini düşünen muhafazakâr kesim (Ete vd., 2014: 27) tarafından kolayca benimsenmiştir. Ülkücü hareket içerisinde İslami hassasiyetlerin tırmanışa geçmesi özellikle 12 Eylül sonrasında ülkücü gençlerin cezaevleriyle tanışması sonrasında meydana gelmiştir.

Milliyetçi hareketin 12 Eylül 1980 Darbesi'ne giden süreçte “*inançları yok saymayan bir laiklik anlayışına sahip olduğu*” (Kiriş, 2012: 50) kabul edilmekle birlikte Darbe sonrasında yaşanan olayların ve geçen zaman içerisinde benimsenen devlete sahip çıkma misyonundan herhangi bir fayda görmemenin etkisiyle “*İslami düşüncelerin öne çıktığı*” (Ete vd., 2014: 27) yeni bir dönemin kapıları açılmıştır.

2.10. 12 Eylül Sonrası Milliyetçi Hareket ve Ayrışmalar

Milliyetçi hareket açısından 12 Eylül 1980 Darbesi, hareketin kendi ideolojisini sorgulaması bakımından önemli bir dönüm noktasını ifade etmektedir. Alparslan Türkeş'in Darbeci komuta heyetini tanıyıp tanımadığına rağmen Darbe'den habersiz olması milliyetçi hareketin darbe sonrası yaşayacağı olumsuz durumun ilk sinyalleri olarak değerlendirilmiştir. Kısa süre içerisinde milliyetçi hareket ve Ülkü Ocakları mensupları gözaltına alınarak sıkıyönetim mahkemelerine sevk edilmiştir. Ortaya çıkan bu tablo, milliyetçi hareket cephesinde “büyük bir ihanete uğramışlık” hissiyatı ile karşılanmıştır.

Bu nedenle 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında milliyetçi/ölkücü hareket içerisinde en hâkim olan düşünce “*sistem karşıtlığı*” (Ete vd., 2014: 27) olarak ifade edilmiştir.

Türk-İslam Ölkücüleri tarafından duyulan ihanete uğramışlık hissiyatı, Darbe sonrasında görölen “MHP ve Ölkücü Kuruluşlar Davası”⁵⁴ akabinde derinleşmiştir. 945 sayfa iddianame ile açılan davada 389 sanık yargılanmış olup mahkeme tarafından Türkeş’in aralarında bulunduğu 49 kişinin idamı istenmiş, 212 sanığa ise ağır hapis cezası verilmesi talep edilmiştir. Altı yıl süren mahkeme sonucunda; “5 idam, 9 müebbet hapis, 219 çeşitli yıllarda hapis cezaları ile” Dava sona ererken, milliyetçi hareket üst düzey yöneticileri hakkında “Beraat Kararı” verilmiştir. Ortaya çıkan sonuç “*tabanın tavandan kopuşu*” şeklinde değerlendirilmiştir. Ölkücü hareketin Lider-Teşkilat ve Doktrin tezi bu dönemde ciddi hasarlar almıştır. Teşkilatsız kalan ölkücü hareket içerisinde oluşan “*sahipsizlik hissiyatı*” (Ete vd., 2014: 28-29), hareket içerisinde ilerleyen yıllarda yaşanacak hesaplaşmaların ve ideolojik kopuşların ilk sinyallerini vermiştir.

Bu süreç içerisinde ölkücü harekette Lider-Teşkilat-Doktrin üçlemesi gereği “liderin asla sorgulanmayacağı” tabusu zarar görmeye başlamıştır. Alparslan Türkeş’in mahkemelerdeki sorgular esnasında “suçun şahsiliğinden” sıkça söz etmesi, ölkücüler için “göğsünü siper etmesi beklenen” Türkeş’e “*sadece kendini kurtarmaya çalışan*” (Bayraktar, 2016: 75) bir görüntü kazandırmış ve bu durum cezaevlerindeki ölkücü tabanı hayal kırıklığına uğratarak rahatsız etmiştir.

Ölkücü hareket tabanında 1970’li yılların sonunda komünizmle mücadele esnasında oluşan “ölümle burun buruna” oldukları hissiyatı ve cezaevinde yaşanan hadiseler, bu dönemde tüm olumsuzlukları yok edecek yegâne kaynak olarak ‘İslam’ın görülmesiyle sonuçlanmıştır. Darbe sonrası hazırlanan iddianame sonucunda bir taraftan ölkücü gençler cezaevlerinde bulunurken diğer taraftan milliyetçi hareketin üst tabakasının beraat etmesi, milliyetçi hareket içerisinde oluşan ideolojik boşluğun İslam ile doldurulabileceği fikrinin oluşmasını sağlamıştır. Milliyetçi hareketin üst yöneticileri tarafından cezaevlerindeki ölkücüleri motive etmek amacıyla ifade edilen “fikri iktidarda, kendi zindanda” sloganı ile “yakında iktidara gelerek af çıkarılacağı” vaadi (Ete vd., 2014: 29), ölkücü hareket tabanında beklenen düzeyde rağbet görmemiştir.

⁵⁴ Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Güner vd., 1982.

12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında sanık sandalyesine oturan ülkücülerde “*siyasi rejim tarafından çeşitli oyunlar yoluyla jandarma olarak kullanıldıkları, Darbe’den sonra bu görevlerinin bittiği hissiyatı*” (Bayraktar, 2016: 74) hâkim olmaya başlamıştır.

12 Eylül 1980 Darbesi ile birlikte milliyetçi hareket siyasi temsil şansını kaybetmiştir. 1983 yılında kurulan Muhafazakâr Parti aracılığıyla yeniden siyasi yapıya kavuşan milliyetçi hareket, 1985 yılında Milliyetçi Çalışma Partisi (MÇP)⁵⁵ çatısı altında faaliyetlerini yürütmüştür. Siyasi yasağı sona eren Alparslan Türkeş’in 1987 yılında MÇP Genel Başkanlığı’na seçilmesi (Kaysılı ve Acar, 2014: 208) milliyetçi hareket içerisinde yaşanacak yeni bir kırılma noktasının başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

Muhafazakâr Parti’nin 30 Kasım 1985’te yapılan kongresinde adının Milliyetçi Çalışma Partisi; ambleminin de “çınar” yerine Türkeş’in Dokuz Işık Doktrini’ne atıfta bulunduğu düşünülen “bir hilal ve dokuz yıldız” olarak değiştirilmesi (Bayraktar, 2016: 82) kısa zaman sonra milliyetçi harekette Türkeş’in liderliğinin yeniden başlayacağına olan inancı kuvvetlendirmiştir.

1990’lı yıllarla birlikte milliyetçi hareketi etkileyen üç temel unsurun varlığından bahsedilmiştir: Birincisi, “*soğuk savaşın sona ermesi*”; ikincisi, “*1980’li yıllarda yaşanan gelişmelerin etkisiyle milliyetçi hareket tabanının büyük bir bölümünü teşkil eden Türk-İslam Ülkücüleri’nin Büyük Birlik Partisi (BBP) adıyla yeni bir siyasi teşkilat kurmaları*”; üçüncüsü, “*meclis çatısı altında temsil edilme noktasına gelen Kürtlerin varlığı*”dır (Ete vd., 2014: 31).

1990’lı yıllarda sona eren Soğuk Savaş, milliyetçi hareketin ideolojik boyutunda büyük değişikliklere neden olmuştur. 1970’li yıllarda milliyetçi hareketi bir araya getiren anti-komünist söylemler, soğuk savaşın sona erdiği bu dönemle birlikte etkisini kaybetmiştir. Komünizmin “din düşmanı” bir sistem olduğu anlayışının milliyetçi hareket tarafından benimsenmesi Türk-İslam Ülküsü anlayışının geçmiş dönemlerde tartışılmadan kabul edilmesini sağlamıştır. Ancak bu dönemde komünizm tehlikesinin ortadan kalması ve Refah Partisi (RP) adı ile kurulan, muhafazakâr söylemleri ön plana çıkartan yeni bir siyasi hareketin varlığı, milliyetçi hareketin lider kadrosunu İslami söylemlerden uzaklaştırmaya sevk etmiştir. Milliyetçi hareket, sahip olduğu Türkçülük

⁵⁵ Milliyetçi Çalışma Partisi hakkında detaylı bilgi için bkz. TBMM, 2018b.

ve Turancılık anlayışı gereği Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan Türk devletlerine karşı daha planlı ve kucaklayıcı bir yaklaşım izlemesi gerekirken, bu konuda yeterli ilgiyi göstermediği (milliyetçi hareketin hazırlıksız bir şekilde yakalanmasından dolayı) gerekçesiyle (Ete vd., 2014: 31-32) hareketin tabanı tarafından eleştirilmiştir.

Milliyetçi hareket bahsedilen nedenlerden dolayı bu dönemde ideolojik olarak erozyona uğramış ve lider kadroyla taban arasındaki fikri ayrılıkların derinleşmeye başlamasıyla hareketin rotasız kalma endişesi ortaya çıkmıştır. Bir tarafta 1980 yılında yaşanan olumsuzlukların etkisiyle devletin yanında yer almak istemeyen ve İslami değerler etrafında resmi ideolojiden ayrı bir söylem ile bir araya gelinmesi gerektiğine inanan hareketin tabanı; bir tarafta da siyasi alanda etkisi artmaya başlayan Kürtlerin varlığından rahatsızlık duymaya başlayan lider kadronun (Bayraktar, 2016: 88) devlete yakın olma misyonunu sürdürme çabası, hareketin tabanı ile lider kadro arasındaki fikri ayrılıkları derinleştirmiştir.

Siyasi yasakların bitmesi ve alınan cezaların çekilmesinden sonra Türk-İslam Ülkücüleri, MÇP ile birlikte yeniden milliyetçi hareket içerisine dâhil olmuştur. Cezaevinde geçen süre içerisinde çıkarılan yayınlar yoluyla milliyetçi ideolojiyi savunmaya devam eden ülkücüler, MÇP'nin 27 Kasım 1988 tarihinde yapılan Kongresi'nde (Bayraktar, 2016: 85) varlığını hissettirmeye başlamıştır. Ancak bu kongreyi diğerlerinden farklı kılan İslami değerlerin ön plana çıkartılması olmuştur. Bu kongreyle birlikte milliyetçi harekete katılan Muhsin Yazıcıoğlu ve ekibi, 12 Eylül sonrasında sorgulanmaya başlanan ideolojiyi iki başlı görüntüsünden kurtararak milliyetçi harekete kısa sürede özlenen birlik beraberliği ve dinamizmi getirmiştir. Fakat bu süreç birkaç yıl devam edebilmiş ve 1991 yılından itibaren daha önce yaşanan fikir ayrılıkları (Bayraktar, 2016: 86-87) yeniden derinleşmeye başlamıştır.

Türkeş'in Doğru Yol Partisi (DYP) ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti (SHP) koalisyonunu desteklemesi Türk-İslam Ülkücüleri tarafından bir "ilkesizlik" olarak değerlendirilmiş ve tepkiselleşerek tırmanan bu gerilim (Bora ve Can, 2016: 25), 1992 yılında ülkücü hareket geleneğinin ilk ciddi ayrışmasıyla sonuçlanmıştır.

12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında ülkücüler, temel değer olarak benimsedikleri, koşulsuz bir teslimiyetin ifadesi olan Lider-Teşkilat-Doktrin tezine uygun davranış

sergilememişlerdir. Ortaya çıkan bu tablo, cezaevinde geçen süre içerisinde İslami değerleri sivrilen ve hassaslaşan ülkücü grup tarafından İslami fikir ayrılıklarını siyasi alana taşıma noktasında temkinli bir geçiş dönemi, geçici bir siyasi varlık bulma düşüncesi (Bayraktar, 2016: 80) olarak değerlendirilmiştir. Sonrasında meydana gelen olaylar ve yaşanan fikir ayrılıklarının siyasi noktalara taşınması bu düşüncenin haklılığını ortaya çıkarmıştır.

1991 yılındaki MÇP Kongresi, Yazıcıoğlu ve ekibi ile Türkeş arasında adeta bir hesaplaşma havasında geçmiştir. Bu Kongre çok yakın zamanda milliyetçi hareket içerisinde yaşanacak ayrışmanın en büyük göstergesi olmuştur. Başkanlık Divanı'nda Türk-İslam Ülkücüleri'ne yer verilmemesi milliyetçi hareket içerisinde yaşanacak olan ayrışmayı somut bir şekilde ortaya koymuştur (Bora ve Can, 2016: 31). Kongrede Türkeş'e karşı liste çıkararak Yazıcıoğlu ve ekibi, Ankara'nın da içinde bulunduğu 22 ilin kongresini kazanmıştır (Bayraktar, 2016: 89). Ankara İl Kongresi Yazıcıoğlu'nun ekibi tarafından kazanılan "ciddi bir başarı" (Turan, 2000: 84) olarak değerlendirilmiştir. Bu olay üzerine Türk-İslam Ülkücüleri'nin yayın organı *Bizim Dergâh* tarafından düzenlenen, "İslami püritanizm⁵⁶ ve şehadet-kahramanlık" temalarının işlendiği "Gözyaşı Geceleri" (Bora ve Can, 2016: 43) faaliyeti yasaklanmıştır.

Milliyetçi harekette ayrışma süreci esnasında Muhsin Yazıcıoğlu'na milliyetçi yayın organlarında da ambargo uygulanmıştır. Hareket içerisindeki bu gerginlik tabana da yansımış ve Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde ülkücü gençler arasında başlayan kavga, *Bizim Dergâh Dergisi*'ne baskın yapılarak derginin genel koordinatörü Emin Kuşdemir'in vurulması ile sonuçlanmıştır. Yaşanan bu hadiseden üzüntü duyması beklenen MÇP yönetiminin Kuşdemir'i vuranları karakoldan çıkarmaya çalışmaları, Yazıcıoğlu ve ekibi yönünden bardağı taşıran son damla olmuştur. Bu olay sonrasında Yazıcıoğlu ve ona yakın isimlerce TBMM'deki MÇP'nin grup odasında bir istişare toplantısı yaparak MÇP'den ayrılma kararı alınmıştır. 4 Temmuz 1992'de Yazıcıoğlu ile başlayan istifa sürecini, "7 Temmuz'da Kahramanmaraş milletvekilleri Ökkeş Şendiller, Saffet Topaktaş, Esat Bütün, Tokat milletvekili Ahmet Özdemir, Aksaray milletvekili İsmet Gür, MÇP Merkez Karar Yönetim Kurulu üyeleri Mahir Damatlar ve

⁵⁶ Transnasyonal bir fikir hareketi olarak İslami Püritanizm hareketi, Kuran ve Sünnet öğretilerini benimsemeyi, İslami düşünce dışındaki hiçbir düşünceyi kabul etmemeyi (Baskara, 2017: 1) ifade etmektedir.

Hasan Çağlayan ile MÇP Genel Sekreter Yardımcıları Yaşar Yıldırım ve Mehmet Ekici” (Bayraktar, 2016: 90-92) takip etmiştir.

1992 yılında yaşanan milliyetçi hareket içerisindeki ayrılık sadece siyasi alanda değil, milliyetçi gençlik arasında da yaşanmıştır. Milliyetçi hareketin geleneksel bir yönünü ifade eden “ocak kültürü”, Büyük Birlik Partisi (BBP) içerisinde 1 Ocak 1992’de “*Nizam-ı Âlem Ocakları*” adıyla kurularak 2000 yılında “*Alperen Ocakları*” (Kaysılı ve Acar, 2014: 209) adını alan gençlik teşkilatları aracılığıyla sürdürülmüştür.

Yaşanan bu ayrılık hareketleri sadece siyasi alanda değil harekete ideoloji sağlayan yayın organlarında da yaşanmıştır. Bu süreçte Büyük Birlik Hareketi, alternatif oluşumlar yoluyla teşkilat yapısını sağlamlaştırmaya devam etmiştir. Büyük Birlik Hareketi “milliyetçi hareketin haftalık gazetesi *Yeni Düşünce*’ye karşılık *Yeni Hafta*’yı; günlük gazetesi *Ortadoğu* yerine *Gündüz*’ü; *Bizim Ocak Dergisi*’ne karşılık *Nizam-ı Âlem Dergisi*’ni” (Bayraktar, 2016: 97) alternatif olarak çıkarmıştır.

Muhsin Yazıcıoğlu ve ekibi milliyetçi hareketten ayrıldıktan yaklaşık bir yıl sonra, “yeni oluşum” adıyla tanımladıkları fikri oluşumlarını siyasi alana Büyük Birlik Partisi (BBP)⁵⁷ adıyla taşımıştır. Ortaya çıkan bu tablo, Türk-İslam Ülkücüleri’nin yayın organı konumundaki *Nizam-ı Âlem Dergisi*’nde, “...*Büyük Birlik Hareketi, bir ‘bütün’den ayrılma değil tarihsel ve siyasal süreç içerisinde ‘sosyolojik’ temelleri olan bir ‘ayrışma’ hareketidir...*” (Ete vd., 2014: 33) şeklinde yorumlanmıştır.

Yazıcıoğlu’nun öncülüğünü yaptığı Türk-İslam Ülkücüleri, muhalefetlerini önce “parti içi demokrasi talebi” şeklinde dile getirmiştir. İdeolojik eleştiriden ziyade dünyada yaşanan gelişim ve değişimlerden dem vurularak muhalefet profesyonel söylemler aracılığıyla dillendirilmiştir. Muhsin Yazıcıoğlu’nun “*Sayın Türkes dünyadaki hızlı değişime ve gelişmelere uygun demokratik açılım gerçekleştirebilirlerse partiye büyük aktivite kazandırır*” (Bora ve Can, 2016: 38) sözleri bu ince muhalefete örnek teşkil etmektedir.

Bu ince ifadelerin yanı sıra hareketin içerisinde sert muhalif çıkışlar artmaya başlamıştır. 1992 yılı Haziran ayında dağıtılan “Malatya Ülkücüleri” isimli bildiri

⁵⁷ Büyük Birlik Partisi resmi olarak 29 Ocak 1993 tarihinde kurulmuştur. Parti programı ve detaylı bilgi için bkz. TBMM, 2018c.

hareket içerisinde yaşanan bu sert muhalefetin en net örneklerinden biridir (Bora ve Can, 2016: 38-39):

“Dün ANAP’a gidenleri kemik yalayıcıları olarak gören siz, bugün DYP’ye endeksli politikalarınıza ne isim vereceksiniz? Dün Efe’lerden, hanedanlardan bahseden siz, bugün oğlunuza, kızınıza, damadınıza, kayınbiraderinize kısacası cümle akraba-yı taallukatınıza peşkeş çekilen arpalıklara hangi ismi vereceksiniz? Dün İslam’dan Kuran’dan bahseden siz, bugün MÇP başkanlık divanına doldurduğunuz İslam düşmanı Atatürkçü, liberal kadroyu neyle izah edeceksiniz? (...) Dün ahlaktan, maneviyattan bahseden siz, bugün kahrolası üç-beş kuruş için ihaleye verip mafya babalarına yahut pavyon işleticilerine sattığımız il başkanlıklarını hangi dava mantığıyla izah edeceksiniz? Dün şehit edebiyatı yapan siz, bugün dokuz ölkü devinin idamına imza atmış Kenan Evren’in yeni yıl kokteyline tıpış tıpış giderek kadeh kaldırışınızı hangi samimiyetle izah edeceksiniz? (...) Ölküdaş! Davayı, dava benim malımdır, mülkümdür, keyfimdür, hobimdir, oğlumdur, kızımdır, damadımdır, heva ve hevesimdir diyen ve ihtiraslarını dava mevkiine koyan zihniyetlerden kurtarmadıkça bir yere götürmek mümkün değildir. Onun için herkesten ve her cemaatten çok bu ölkenin acısını çekmiş insanlar olarak sizi, bu çelişkiler yumağı üzerine kafa yormaya ve ölkücü dünya görüşü içinde kalarak bir çıkış noktası bulmaya davet eder, ve bütün gerçeklerden sonra dava asli sahibini buluncaya kadar: TÜRKİŞ NEREDEYSE ORADA DEĞİL, ALLAH VE RESULÜ NEREDEYSE ORADA OLDUĞUMUZU İLAN EDERİZ.”

Büyük Birlik Partisi’nin “lider partisi olmadığı”, lider yerine “dayanışmayı” öne çıkardığı; milliyetçi hareketin devleti kutsallaştıran yapısına karşı BBP’nin “sivil toplum anlayışını” benimsediği; milliyetçi hareket demokrasi ve insan hakları kavramlarını “aldatmaca” olarak değerlendirirken, BBP’nin bu kavramlara bağlı olduğu konularında iki hareketi farklı kılan noktalar (Bayraktar, 2016: 103) ifade edilmiştir. Siyaset biliminin en eski kavramlarından biri olarak ifade edilen demokrasi kavramı (Beriş, 2015: 9), o dönemde Lider-Teşkilat-Doktrin tezine alternatif bir söylem olarak üretilmiş (Bayraktar, 2016: 103) ve BBP tarafından benimsenmiştir.

Milliyetçi hareket içerisinde yaşanan bu ayrışmanın gerekçesi, hareketin elitleri tarafından sergilenen bazı davranışlar sonucunda “hareketin doktriner boyutunun yara alması” olarak değerlendirilmiştir. Alparslan Türkeş’in Yahudi cemaatlerinin düzenlediği toplantılara katılması ve Türk-İsrail ilişkilerini geliştirmeye yönelmesi, Türk-İslam Ölkücülerini açısından “hareketin özünü zedeleyen davranışlar” olarak değerlendirilmiştir. Türkeş’in sinagog açılış törenine katılan tek siyasi parti lideri olarak siyon yıldızlı bayrak altında çekilen fotoğrafı, sadece harekete gönül verenler için değil

harekete yön veren fikir ve kalem sahipleri tarafından da “*vahim bir hadise*” (Bora ve Can, 2016: 35-36) olarak değerlendirilmiştir.

2.11. Türkiye’de Milliyetçi Yeni Akımlar

Türkiye’de milliyetçiliğin gelişim süreci içerisinde bir gençlik hareketi olarak ortaya çıkan ülkücü hareketin bu sürece olan etkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışmada her ne kadar ülkücü hareketin kırılma anlarından yola çıkarak Türkiye’de milliyetçiliğin gelişim süreci ifade edilmeye çalışılmış olsa da bu sürecin gelişimine doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlayan milliyetçi yeni akımlardan bahsetmek mümkündür. Son yıllarda ortaya çıkarak ülkücüler tarafından benimsenen milliyetçilik düşüncesinden farklı ve yeni akımlar arasında değerlendirebileceğimiz bu akımlar çalışmamızda Ulusalçılık, Avrasyacılık ve Tengricilik (Tengrizm) olarak belirlenmiştir.

Ülkemizde Türkçülük düşünceleri ekseninde gelişme gösteren milliyetçilik süreci dünya üzerinde meydana gelen yeni olaylar ekseninde yeni ve farklı akımları ortaya çıkarmıştır. Bu yeni milliyetçi akımlar ile birlikte milliyetçiliğin tek bir gruba ait olmadığını ve farklı kesimlerce farklı akımlar adı altında ortaya çıkabileceğini ifade etmek mümkündür.

2.11.1. Ulusalçılık

Ulusalçılık kavramı, 1970’li yıllardan itibaren milliyetçilik kavramının bir karşılığı olarak özellikle akademik yayınlarda kullanılmaya başlamıştır. Bu kavram, “*eski kelimeleri ikame etme eğiliminin tatbikatı olmanın yanı sıra, şovenist olmayan, ılımlı bir milliyetçilik anlayışı*” olarak ifade edilmiştir. Ulusalçılık akımı, sağ cephenin milliyetçiliğine mesafe koyarak “laik bir milliyetçiliğin” savunuculuğunu yapma amacı ile ortaya çıkmıştır. Niyazi Berkes tarafından bu kavram, “*imparatorlukla ve dinle bağları koparıp çağdaş bir toplum olma, bir vatandaş toplumuna dönüşme ideali*” olarak ifade edilmiştir. Bunun yanında ulusalçılık akımı, “*ırkçılığa-şovenizme uzaklığından daha çok Kemalizmin anti-emperyalist misyonuna dayanarak ilerici ve solcu olma iddiasında*” (Bora, 2017: 258) bir akım olarak değerlendirilmiştir.

Ulusalçılık söylemi ülkemizde ilk olarak 9 Eylül 1923 tarihinde Atatürk tarafından Cumhuriyetçi Halk Partisi'nin İkinci Kurultayı'nda ifade edilmiştir. Bu kurultay sonrasında Atatürk tarafından partinin ilkeleri “Cumhuriyetçilik”, “Ulusçuluk” ve “Halkçılık” (Türksolu, 2018) olarak belirlenmiştir.

Ulusalçılık akımının gelişim süreci 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonraki on yıl içerisinde Kemalizm'in sorgulanmasıyla birlikte başlamıştır. Bu sorgulanma esnasında Kemalizm, Doğu ve Güneydoğu'da baş gösteren terör olayları ile birlikte bir taraftan bölücülük tehdidi ile reaksiyoner bir tavır alırken bir taraftan da İslamcılık ve şeriat tehdidi algısıyla birlikte milliyetçi bir yöneliş içerisine girmiştir. Kemalizm içerisinde yaşanan bu kendini yoklama durumu esnasında onun varlığının bir parçasını oluşturan bir kavram olarak ulusçuluk/ulusalçılık, Kemalizmi de yeniden biçimlendirerek müstakil bir ideolojik yapıya bürünmüştür. Ulusalçılık akımı 1990'lı yılların ortalarından itibaren yükselişe geçmiştir. Bu dönem globalizmin yıkıcı etkilerinin ulus-devlete karşı bir tehdit olarak görülmesi sonucu ulusalçılık akımının ideolojisinin güçlendiği bir dönem (Bora, 2017: 258-259) olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanında 1990'lı yıllardan itibaren Ulusalçılık ile ülkücü hareket sembol, mit ve kavram açısından ortak bir paylaşım içerisine girmiştir. Bu süreçte ülkücü hareket tarafından Atatürk'ün “Başbuğ” veya “Bozkurt” (Bora, 2017: 261) olarak ifade edildiği görülmüştür. Ulusalçılık akımının milliyetçiliğin farklı bir şekli olarak yorumlanması ve son dönemde yaygınlaşmaya başlaması nedeniyle çalışma içerisinde ulusalçılık akımına milliyetçi yeni akımlar arasında yer verilmiştir.

Ulusalçılık akımı ile ülkücü hareket arasında kavramsal paylaşımlar ve ortaklıklar bulunmakla birlikte bu akımın Türk milliyetçiliği/ülkücü hareket ile bir takım farkları bulunduğu ifade edilmiştir. Bu iki akım arasındaki temel farklar Ümit Özdağ tarafından şu şekilde izah edilmiştir (Yeniçağ, 2011):

“1. Ulusalçılık akımını savunan çevrelerin tarihsel/ideolojik kökeninin merkez soldan marksizme kadar uzanan geniş bir yelpazeye konumlanmış olduğu görülür. Oysa Türk milliyetçiliğinin ve ülkücü hareketin kökeninde sol yoktur. Türk milliyetçiliği fikri kökenini Bilge Kağana ve modern ideolojik kökenini Gaspıralı'ya dayandıran bir düşünce sistemidir. (...)

2. Ulusalçılık yaklaşımının tarih anlayışı çok dardır. Türk tarihinin İslam öncesi dönemini önemsemez, Osmanlı tarihini ise dışlar. Ulusalçılık Türk tarihini sanki İstiklal Harbi ve Cumhuriyet ile başlatır. İstiklal Savaşı

ulusalcılar için sanki tarihsel bir travmadır. Türk milliyetçileri ise Türk tarihini olanca bütünlüğü içinde kavrarlar. İslam öncesi tarihimize de İslam sonrası tarihimize de sahip çıkarlar. (...) Türk İstiklal Savaşı, Türk milliyetçileri için bir travma değil, 5000 senelik Türk tarihi içinde bir ikinci Ergenekon'dur.

3. Ulusalçılar, İstiklal Harbimizin önderi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü tarihsel bağlamından kopararak sanki bir başlangıç ve sonuç imiş gibi ele alırlar. Türk milliyetçileri ise Mustafa Kemal Atatürk'ü, Allah'ın Türk milletine bir lütfu olarak görürler.

4. Ulusalçıların din anlayışı pozitivist/laikçi bir zemine oturur. Genellikle dinin sosyal yaşamdaki rolünü küçümseyen bir yaklaşımı temsil ederler. (...) Oysa Türk milliyetçileri/Ülkücüler İslam dinini Türk milletinin ayrılmaz bir parçası, karakterini oluşturan en önemli etkenlerden birisi olarak görürler.

5. Ulusalçılar çağdaşlaşmayı batı tarzı yaşam olarak görürler. Türk milliyetçileri ise çağdaşlaşmayı Türk-İslam uygarlığı içinde gelişme, zenginleşme, üretimin artması, çağı şekillendiren bir özgünlüğü üretebilme olarak görürler.

6. Ulusalçılarda tepeden inmece, halka rağmen bir yaklaşım hâkimdir. Türk milliyetçileri/ülkücü hareket ise tabandan, halkın içinden gelen ve halkla birlikte bir yaklaşımı temsil etmektedir.

7. Ulusalçılar açısından nihai hedef Türkiye Cumhuriyetinin gelişmiş, demokratik ve zengin bir milli-üniter devlet olarak Batı dünyasının bir parçası olarak yaşamasıdır. Ulusalçıların büyük projeleri yoktur. Türk milliyetçileri/ülkücü hareket için ise nihai hedef Türk birliğidir.

8. Ulusalçılar, tarihin mağlup ettiği bir ideolojik zeminin takipçileridir. Türk milliyetçileri/ülkücüler ise tarihin HAKLI ÇIKARDIĞI bir düşüncenin takipçileridir. Ülkücüler, komünizm yıkılacak demişlerdir. Ülkücüler Türk ülkeleri bağımsızlığa kavuşacak demişlerdir. Ve ülkücüler haklı çıkmışlardır. Tarih ülkücülerini nasıl haklı çıkardı ise gelecek de öyle haklı çıkaracaktır.”

Ulusalçılık akımı, 2007-2008 yılından itibaren görülmeye başlanan Ergenekon ve Balyoz Davaları sonrasında yeni bir gelişme döneminin içerisine girmiştir. Bu dönemde Neo-İttihatçılığın bir türü olarak ifade edilen Ulusalçılık akımı, *Teşkilat-ı Mahsusa*'ya benzer bir karakter yapısının izlerini taşımıştır. Yargılananlar arasında farklı düşüncelere sahip kişiler bulunmakla birlikte söz konusu davalar içerisinde yer alanların ortak noktası, “*Türkiye'nin Batı ufkuna ve AB üyeliğine karşı olmaları*” (Hürriyet, 2008) şeklinde ifade edilmiştir.

Ulusalçılık akımı bunun yanında kendilerini milliyetçi olarak kabul ettikleri halde bunu ifade ederken kendi milliyetçilik anlayışlarının ülkücü hareket benzeri bir

keskinlik taşımaması amacıyla ılımlı hale getirilmesi sonucu ortaya çıkan, özünde milli duyguları barındırmakla birlikte milliyetçi hareketin değerlerinden farklı bir milliyetçilik akımı olarak değerlendirilebilir.

2.11.2. Avrasyacılık

Türkiye’de milliyetçi yeni akımlar içerisinde değerlendirebileceğimiz akımlardan biri Avrasyacılık akımıdır. Avrasya tabiri, Avrupa kıtasının Asya kıtasına olan coğrafi yakınlığının bir sonucu olarak birlikte anılmalarından ortaya çıkmıştır. Avrasya olarak tabir edilen coğrafya, “Pasifik Okyanusu’ndan Atlas Okyanusu’na kadar uzanan Avrupa ve Asya kıtalarının bütününden oluşmaktadır. Brzezinski tarafından tanımlanan Avrasya Dikdörtgeni’ne göre Avrasya, “doğudan batıya Adriyatik Denizi’nden Çin’in Sincan-Uygur bölgesine uzanmaktadır. Güney sınırı, Akdeniz kıyısı, Süveyş, İran Körfezi ve Umman Denizi’nden geçerek Ortadoğu’nun bir kısmını, İran, Pakistan ve Afganistan’ı içine almaktadır. Kuzeyde ise bütün Orta Asya ile Rusya-Ukrayna sınırına kadar olan bölge” (Brzezinski’den akt. Perinçek, 2016: 27) olarak ifade edilmiştir.

Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra Rusya’da “Yeni Batıcılık” ve “Yeni Avrasyacılık” olmak üzere iki düşünce akımı ortaya çıkmıştır. “Atlantikçi” veya “Reformcu” olarak da ifade edilen “Yeni Avrasyacılık”, Boris Yeltsin’in öncülüğünü yaptığı bir grup tarafından benimsenmiş ve 1990’lı yıllarda Rusya’da önemli rol oynamıştır. Bu düşünce, “*batı ve uluslararası sistem ile ekonomik entegrasyon ve siyasal yakınlaşmanın Rusya’da Pazar ekonomisine dayalı demokratik bir siyasi rejimin kurulmasına katkı sağlayacağı düşüncesi*” (Bilgiç, 2016: 2) üzerine kurgulanmıştır.

İkinci akım olan “Yeni Avrasyacılık” ise “*Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra ortaya çıkan jeopolitik ve jeo-ekonomik boşluğun batı dünyası tarafından doldurulmaya çalışılmasını, ABD’nin ekonomik ve teknolojik vasıtalarla siyasal ve kültürel hegemonyasını sürdürmesini uluslararası sistem ve Avrasya coğrafyası için bir tehdit olarak görmekte ve Avrasya’nın kültürel, ekonomik ve siyasal alanda stratejik olarak entegre edilmesi gerektiği*” (Bilgiç, 2016: 2-3) düşüncesi üzerine kurgulanmıştır. Bu akımlardan ikincisi olan “Yeni Avrasyacılık” ülkemizde de benzer kaygılarla ortaya

çıkan yeni bir milliyetçi akım olarak “Avrasyacılık” akımının doğmasına neden olmuştur.

Aleksandr Dugin tarafından geliştirilen “Yeni Avrasyacılık” akımı, kendisi tarafından “anti-Amerikancılık” olarak da ifade edilmiştir. Dugin’e göre “tek kutuplu Amerikan hegemonyasına direnmenin tek çıkar yolu” Avrasyacılık⁵⁸’tır. Ona göre Avrasyacılığın savunulması, “Amerikan emperyalistleri dışında herkesin evrensel çıkarına” bir durumdur. Bu nedenle Dugin, Avrasyacılığı “*sadece Rusya’nın gelişimi için bir vizyon değil, aynı zamanda yeryüzünün tüm insanları için yeni bir sosyal-siyasal organizasyonun ortak bir projesi*” (Bassin, 2011: 131) olarak ifade etmiştir.

Bu düşünceyi savunanlara göre Avrasyacılık, Türkiye’nin içinde bulunduğu son elli yıllık süreç sonrasında karşılaşılan tehditlerin bertaraf edilebilmesi için geliştirmesi gereken doğal ve zorunlu bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Avrasyacılığı benimseyenlere göre Sovyetler Birliği’nin parçalanmasıyla birlikte Atlantik’te yer bulamayan Türkiye, ABD açısından kontrol edilemeyecek kadar büyük olması nedeniyle “parçalanması gereken ülkeler” arasındadır. Bu nedenle Avrasyacılık bu düşünceyi savunanlara göre “*Türkiye’nin bağımsızlığını, egemenliğini ve bütünlüğünü korumak için biricik stratejidir. Bu nedenle Avrasya, bir seçenek değil, bir zorunluluktur. Yani Türkiye için, var olmak ya da yok olmak meselesidir.*” (Perinçek, 2016: 17).

1990’lı yıllarda “*Kaos Coğrafyası*” olarak adlandırılan Avrasya, “ABD’nin ve Avrupa’nın bölgenin denetimini ele geçirebilmek için “Kriz Bölgesi” olarak belirleyip etnik ve dinsel temelli kışkırtmalar içerisinde bulunduğu bir bölge haline gelmiştir. “*Her kriz ve kaos coğrafyasının aynı zamanda devrim coğrafyası olabileceğini*” ifade eden Doğu Perinçek, Avrasya’nın bir devrim coğrafyası haline geldiğini ifade etmiştir. Bu nedenle ona göre Afrika ve Latin Amerika ezilen dünyanın birer parçası olarak nitelendirilirken; Avrasya, “*Rusya, Çin, Hindistan, Arap ve Türk dünyasıyla emperyalizme direnme potansiyelinin esas güçlerini kucaklayan kıta*” (Aydınlık, 2018) olarak değerlendirilmiştir.

⁵⁸ Kavramın isim babalığını “Alman dil bilimci Aleksander von Humboldt’un yaptığı” Avrasyacılık fikri, “20. yüzyılın başlarında tarih, felsefe ve teoloji gibi çok farklı uzmanlık alanına sahip olan genç göçmen Rus entelektüelleri tarafından ortaya atılmış ve bu kişilerin akademisyen olması dolayısıyla da bilimsel değere sahip çok değerli makalelerle beslenmiş akademik bir düşünce” (Bilgesam, 2018) olarak ifade edilmiştir.

Bunun yanında Avrasyacılık akımı, Türkiye’de temel kavram ve ilkelerden yoksun olduğu gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu düşünceye göre Türkiye’de Avrasyacılık, “*alternatif bir açılım, yeterli bir ideoloji ya da strateji oluşturacak düzeyde değildir*” 1990’lı yılların başından itibaren birçok farklı siyasi düşünceye sahip grup tarafından Avrasya düşüncesi ortaya koyulmuştur. Ancak bu gruplar tarafından Avrasyacılık kavramına ilişkin “*herhangi yeni bir fikir, coğrafya tasavvuru, tarih felsefesi, sosyo-ekonomik ya da siyasi bir sistem geliştirememiş*” (Tasam, 2018) olduğu ifade edilmiştir. Avrasyacılık akımı ülkemizde farklı siyasi cephelerde farklı yaklaşımlarla ifade edilmekle birlikte bu yorumların devletin bekası üzerinde ortak bir noktada buluşmasından dolayı milliyetçi yeni akımlar arasında değerlendirilmiştir.

2.11.3. Tengricilik (Tengrizm)

Türkiye’de milliyetçiliğin gelişim sürecinde ortaya çıkan, kavram olarak yeni olmamakla birlikte özellikle gençler arasında yeni yaygınlaşmaya başlayan akımlardan biri Tengricilik’tir. Türk milliyetçiliğinin kökenini Türklerin ortaya ilk çıktıkları coğrafyaya ve tarihe dayandıran bu düşünce, Türklerin nereden geldiği hakkında ipuçları taşımaktadır.

“Türklerin kim olduğu, tarihlerinin nasıl başladığı, neden Türk Dünyası olarak adlandırılan bir millet grubu olduğu” sorularına yanıt bulma amacıyla yaptığı çalışmasında Taşağıl, “*Sibirya’nın güneyindeki Sayan Dağları’nda yaşayan Tuvalı ile Anadolu Dağları’nda yaşayan bir Türk karşılaştıklarında neden birbirine benzer bir dil konuştukları ve neden Tanrı Dağları’ndaki yer isimleri ile Türkiye’deki yer isimlerinin benzerlik gösterdiği*” (Taşağıl, 2018: 17) sorularının cevabının İslam öncesi Türk tarihinde gizli olduğunu belirtmiştir.

Tarihçiler tarafından Türklerin kökeninin ilk çağlara dayandırılması nedeniyle Türk adının kökeni çok eski tarihi belgeler arasında aranmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda Türk adının ilk örneğinin “Heredotos tarafından MÖ 5. yüzyılda doğu kavimleri arasında saydığı Targitaların olabileceği” düşünülmüştür. İslami kaynaklarda Türk adı, İran Zend-Avesta rivayetleri içerisinde “Hükümdar Feridun’un oğlu Turac (Tur-Turan) ve Yafes’in torunu, Türk’ten türeyen neslin Türk adını taşıyan ilk kavim”

oldukları şeklinde ifade edilmiştir. Resmi söylemde devlet adı olarak ise Türk adı ilk defa Gök Türk⁵⁹ Devleti (592-745) tarafından kullanılmıştır (Taşağıl, 2018: 44).

Tengricilik günümüz Türkçesinde “Gök Tanrı Dini”, “Ak Din” olarak ifade edilmiş olup “*Türklerin ortaya çıktıkları düşünülen ilk topraklarda ulus ve boylar tarafından diğer semavi dinlere girmeden önce inanılan binlerce yıl öncesine dayanan bir dinin adı*” olarak ifade edilmiştir. Bu din Tengri (Tanrı) tarafından ortaya koyulmuş olup ona inancın ve yakarışın dinin esasını oluşturduğu bir din olarak ifade edilmiştir. Bu inancın temelini Türk kültürü oluşturmuştur. İnancın esasları yazılı metinlere dayanmakla birlikte sözlü ve uygulamalı olarak geniş zaman ve coğrafyalara (Onturk, 2018) yayılmıştır. Bu nedenle günümüzdeki Türkler arasındaki herhangi bir inancın içinde bilerek veya bilmeyerek Tengriciliğin izlerini bulmak mümkündür.

Tengricilik,⁶⁰ ülkemizde son dönemde yükseliş gösteren “sosyolojik bir gerçeklik” olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Gençler arasında yaygınlaşan Deist⁶¹ yönelişin bir alanı olarak Tengricilik, “Türk Deizmi” olarak da adlandırılmaktadır. Günümüzde milliyetçi gençler arasında farkında olmadan veya olarak benimsenen Tengricilik akımı, “*İslamcı ve Osmanlıcı millilik söylemlerine Türkçü bir karşı çıkış*” olarak değerlendirilmektedir. Milliyetçiliğin dini referanslarına karşı “laik milliyetçilik anlayışının bir uzantısı” olarak Tengricilik akımının izlerini günümüzde milliyetçi gençler arasındaki birçok sosyal medya hesabının yanında milliyetçi dernek, vakıf ve sosyal platform içerisinde görmek mümkündür. Tengricilik akımının, özellikle “İslamı bir Emevi Abbasi Arap kültür emperyalizmi olarak gören” gençler arasında yaygınlaştığı görülmektedir. Bu gençlerin temel düşüncesi “İslam’ın Türkleri ümmet adı altında Araplaştırdığı ve Türklük karşıtı” olduğudur. Bu düşüncelerden yola çıkarak Tengriciliğin ne olduğunu özetleyecek olursak (Odatv, 2018):

“1- Tengricilik bir din değil inançtır.

2- Tengriciliğe göre evreni / varlıkları, Tengri var etmiştir / yaratmıştır.

3- Deistlerin yaratıcıya, Yüce Varlık, Evrenin Büyük Mimarı, Doğanın Tanrısı demeleri gibi Tengriciler de Tengriye, Yüce Allah anlamına gelmek üzere “Kök Tengri” / “Gök Tanrı” derler. Gök, bildiğimiz manada sadece gökyüzü değil de ulu, yüce gibi anlamlara da gelmektedir.

⁵⁹ Önceleri Törük veya Türuk şekliyle, 6-8. yüzyıldan sonra da Türk olarak (Taşağıl, 2018: 44) kullanılmaya başlanmıştır.

⁶⁰ Detaylı bilgi için bkz. Bezertinov, 2000.

⁶¹ Anlam olarak Deizim: Allahçılık, Tanrıçılık, Tengricilik (Odatv, 2018) şeklinde ifade edilmiştir.

- 4- Tengricilere göre, Tengri evreni yaratmakla kalmayıp işleyiş kurallarını da belirlemiş olduğundan sonrasında onun evrene müdahalesi diye bir şey söz konusu değildir.
- 5- Tengricilere göre, Tengri peygamber, vahiy, kutsal kitap ve din göndermemiştir. Böyle bir şeyi düşünmek akla aykırıdır.
- 6- Tengricilere göre insan, aklıyla iyiyi ve doğruyu bulabilir. Bir peygambere veya dine gerek yoktur. Dinler akıl dışıdır.
- 7- Tengricilere göre herkes iyi olmak ve iyilik yapmakla yükümlüdür. Herkes bu dünyada iyiliğinin de kötülüğünün de karşılığını görecektir.
- 8- Tengricilere göre iyiler öldüklerinde Tengri katına yani uçmak'a giderler.
- 9- Tengricilere göre kötüler öldüklerinde tamu'ya yani yedi kat yerin dibine giderler.
- 10- Tengricilikte ibadet yoktur ama doğaya saygı bir nevi ibadet olarak görülür. Bu nedenle, su, denizler, dağlar, ormanlar, tüm bitkiler ve hayvanlar kutsal kabul edilir.
- 11- Tengricilikte atalar anısına saygı esastır. Bu nedenle insanlara ve insanlığa büyük iyiliği dokunan herkes yaşarken de öldüğünde de saygıyla anılır.
- 12- Tengricilere göre insanlar Tengri'nin çocuklarıdır. Tengri, çocukları arasından birilerini seçip de onlarla fısıldaşarak konuşmaz. Tengri zaten çocuklarına akıl vermiştir. Akılla ahlak keşfedilir. Akıl inancın da temelidir.
- 13- Tengricilikte ibadet olmadığı için tapınak / ibadet merkezi de yoktur. Tengriciliğe göre bütün yeryüzü ve doğa kutsaldır.
- 14- Tengricilikte dinsel lider yoktur. Zira Tengricilik bir din değildir.”

Tengriciliğin ülkemizdeki gençler arasında yaygınlaştığının göstergesi olarak Osmanlıcılığa karşı Gök Türkçülük akımının “milliyetçi bir refleks” şeklinde ortaya çıkması gösterilebilir. Bunun yanında Tengricilerde Atatürk sevgisi ve hayranlığı yüksek seviyededir (Odatv, 2018). Atatürk'ün milliyetçilik ve laiklik prensibi, Tengrici gençler tarafından yüksek seviyede benimsenmektedir.

Tengricilik akımının yeniden gündeme gelmesinde Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra rejimden kurtulan Türk halklarının kendi köklerini arama çabaları rol oynamıştır. 1990'lı yıllarda Tataristan, Rusya ve Kırgızistan'da ilk olarak “*Bizning Yul*” (*Bizim Yol*) olarak ifade edilen bu arayış, sonraları “Tengirçilik” (Tengricilik) olarak ifade edilmeye başlanmıştır. Zaman içerisinde bu akım halkın benimsediği bir düşünce olmaktan öte devletler tarafından da desteklenmeye başlanan bir düşünce haline gelmiştir. Bunun bir örneği olarak 1997 yılında Bişkek'te kurulan ve en son verilere göre beş yüz bin resmi üyeye sahip Tengrici bir topluluk bulunmaktadır. Bunun yanında Kırgızistan'da “Tengir Ordo” (Tengrinin Ordusu) adıyla kurulmuş bir araştırma

merkezi bulunmaktadır. Bu kuruluş İstanbul Üniversitesi Türk Dünyası Araştırma Merkezi ile işbirliği içerisinde bulunmaktadır (Yenidenergenekon, 2018). Bu gelişmelerin etkisiyle Tengricilikle alakalı bir takım sembol ve simgeler günümüz Türk Cumhuriyetleri'nde yaygınlaşmaya başlamıştır.

Ülkücü gençler arasında son dönemde yaygın olarak kullanılmaya başlanan “Göktürkçe Alfabe ile ‘Türk’ yazma eğilimi” ve “Göktürkçe Alfabe ile ‘Tanrı Türk’ü Korusun!’ deyiminin yazılmaya çalışılması” ile birlikte “Gök renginde düz mavi, üzerinde Bozkurt başı bulunan Göktürk Bayrağı”nın birçok farklı alanda sıkça kullanılması bu akımın yaygınlaştığının önemli göstergelerindedir.

,

İKİNCİ BÖLÜM

ÜLKÜ OCAKLARI

1. ÜLKÜ OCAKLARI'NIN KURULUŞ SÜRECİ

Özgür düşüncelerin toplumsal hayata yansımaları gözle görülür bir şekilde kolaylaştıran 1961 Anayasası ile birlikte Türkiye yeni bir döneme girmiştir. Siyasal ve sendikal örgütlenmelerin önündeki engellerin kaldırılması, basına tanınan hakların genişletilmesi gençlik hareketlerine de ivme kazandırmıştır. Meydana gelen bu yeni özgürlük ortamı ile Türkiye'deki aydın kesim içerisindeki bir grup Marksist kültüre ait eserlere ulaşarak yeni bir sosyalist kuşağı ortaya çıkarmıştır. Bu dönem içerisinde dünya üzerinde hâkim olan gençlik hareketleri, özellikle üniversite ortamlarını etkileyerek ülkemizdeki üniversite öğrencileri tarafından yeni özgürlük talepleri ortaya çıkarmıştır (Akpınar, 2016: 44).

“Yeni bir dünya özlemi” ile taşradan üniversiteye okumaya gelen gençler sokaklarda ve üniversite kampüslerinde boykot, direniş ve protestolar yoluyla kendi ideolojilerini yaymaya çalışmıştır. O yıllarda dünyadaki gençlik hareketlerine damgasını vuran bu akımlar, CKMP Genel Başkanı Türkeş'i rahatsız etmiştir. Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasını gerçekleştirmek amacıyla desteklediği komünist ideoloji, Türkeş'e göre ancak milliyetçi gençler tarafından engellenebilecektir. Milliyetçi gençler bu dönemde komünizmle mücadele yolunda Alparslan Türkeş'in tabiriyle “*en kudretli güç*” (Akpınar, 2016: 44-45) olarak görülmüştür. Bu nedenle milliyetçi gençler kendilerine karşıt cephede ve yıkıcı olarak gördükleri ideolojilerle mücadele edebilmek için bir çatı altında toplanma ihtiyacı duymuştur. Ülkü Ocakları'nın kuruluş süreci ülkücü hareketi benimseyenlerin gözünde böyle bir ortamda gerçekleşmiştir.

1.1. Ülkü Ocakları'nın Temelleri

Ülkücü hareketi benimseyenler tarafından devleti kuran iradenin milli şura sahip olduğu değerlendirilmekle birlikte 1940'lı yıllarla beraber bu iradenin reddedilmeye başlandığı iddiası savunulmuştur. Ortaya çıkan bu durum milliyetçi bir

teşkilatlanma ihtiyacının ortaya çıkışını nedeni olarak görülebilir. Karabulut'a göre milletimizin tarihsel dokusundan ilham alarak ortaya çıkan, geleneklerimizle ve İslami düşüncelerle şekillenen bu yeni hareketin adı “ölkücü hareket”⁶² (Karabulut, 2017: 23) olarak ifade edilmiştir.

Milliyetçi hareketin siyasi ortamda somut bir hal aldığı Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Alparslan Türkeş tarafından yürütölen çalışmalar ile birlikte ölkücü gençlik teşkilatları organize edilmeye başlanmıştır. Bu çalışmalar sonucunda bir gençlik teşkilatı olarak ölkücü hareketin sahip olduğu bir kuruluş olarak (Karabulut, 2017: 24) Ölkü Ocakları teşkil edilmiştir.

Üniversite gençliği içerisindeki ideolojik yapıların yasadışı örgütlere dönüşmeye başlamasını devletin bekası açısından bir tehdit olarak gören Türkeş, bu örgütlerle büyümeden mücadele etmek amacıyla “Dokuz Işık Doktrini”ni ortaya koymuş ve anti-komünist bir mücadele başlatmıştır. CKMP bünyesinde kendilerini ölküyü ve bayrağı tehlikeli ideolojilerden korumak amacıyla ortaya çıktıklarını iddia eden gençlerden oluşan bir gençlik teşkilatı kurulmuştur. CKMP'nin ilk Gençlik Kolları Genel Başkanlığı'na Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi Namık Kemal Zeybek getirilmiştir. Yapılan bu görevlendirmeden sonra gençlik kolları “Ölkü Ocakları” adıyla üniversitelerde örgütlenmeye başlamıştır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Atilla Özer'in başkan olarak görevlendirildiği ilk Ölkü Ocağı kurulmuştur. Bunu İlyas Aslantürk (Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi) ile Rasih Demirci'nin (Ziraat Fakültesi) başkanlık ettiği Ölkü Ocakları'nın kuruluşu takip etmiştir. Zaman içerisinde bu örgütlenmeler genişleyerek⁶³ bir federasyon halini almış ve komünizmi savunan gençlerden oluşan *Fikir Kulüpleri Federasyonu*⁶⁴ 'nın karşısında “Ölkü Ocakları Federasyonu” (Akpınar, 2016: 45-46) ismiyle yeni bir cephe kurulmuştur.

CKMP döneminde kurulmaya başlanan Ölkü Ocakları, belirli bir kanun yolundan ziyade üniversitelerdeki kulüp benzeri yapılanmalar şeklinde kurularak yasal bir temele oturtulmuştur. CKMP Gençlik Kolları Başkanı Namık Kemal Zeybek,

⁶² Çalışma içerisinde genel olarak ölkücöleri ve onların benimsedikleri değerleri ifade etmek amacıyla kavramlaştırılan “ölkücü hareket” kavramı kullanılacaktır.

⁶³ Ölkü Ocakları'nın ilk kurulduğu üniversiteler: Ankara Üniversitesi, Gazi Eğitim Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Işık Mühendislik Okulu, Ege Üniversitesi, İzmir İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (Akpınar, 2016: 310) şeklindedir.

⁶⁴ Bu hareket hakkında yapılan bir çalışma olması açısından, detaylı bilgi için bkz. Feyzioğlu, 2015.

Başkan Yardımcısı Dündar Taşer ile CKMP Genel Sekreter Yardımcısı Muzaffer Özdağ'ın çalışmalarıyla kurulan ilk üç ocağın kuruluşu, 18 Mart 1966'da Ankara'da düzenlenen bir toplantı yoluyla (Akpınar, 2016: 309) ilan edilmiştir. 1968 yılına kadar bu üç örgütlenme dışında Ülkü Ocakları üniversitelerde teşkilatlanmamıştır. 1968 yılı ile birlikte Ülkü Ocakları büyük bir genişleme hareketine giderek üniversitelerde söz sahibi olmaya başlamıştır.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bir düşünce kulübü şeklinde temelleri atılan Ülkü Ocağı, 25 Nisan 1966 tarihinde yayınlanan "Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ülkü Ocağı Tüzüğü" ile bir dernek haline getirilerek resmiyet kazanmıştır. Dernek Tüzüğü'nde derneğin kurucuları Atilla Özer, Sami Koçak, Şerif Erayman, Ali Erdan Özcan olarak ifade edilmiştir. Derneğin özellikle "*politika ile uğraşmadığı*" vurgusunda bulunan tüzüğündeki 3. madde ile kuruluş amacı açıklanmıştır (Turhan, 2016a: 1-2):

"Kanun, milli varlık ve menfaatler içinde:

a. Öğrencilerde milliyetçi, toplumcu, ahlakçı, ve ülkücü duygu ve düşüncelerin kökleşmesine yardımcı olmak.

Milli birlik ve beraberliğimizi kuvvetlendirecek ve yaşatacak eserlerin yurt çapında dağıtımını için çalışmak. Yüksek öğrenim gençliği arasında, samimiyet, dayanışma ve yardımlaşmağı sağlamak.

Her türlü zararlı ve bölücü faaliyetlerin karşısında bulunmak.

b. Dernek hiçbir şekilde ve surette politika ile uğraşmaz."

Ülkü Ocakları'nın bu dernek tüzüğü ile resmiyet kazanmasından sonra dönemin üniversitelerinin fakülte bünyesindeki teşkilatlanmaları şeklinde yaygınlaşmaya başladığı görülmüştür. Özellikle 1968 yılının sonlarına doğru bu kuruluşların fakülteler bünyesinde tam anlamıyla nüfuz ettiğini söylemek mümkündür. Üniversite fakültelerinde kurulan Ülkü Ocakları'nın kendi fakülteleri özelinde yayınladıkları kuruluş bildirimleri ile amaçları ve faaliyetleri beyan edilmiştir.

1.2. Genç Ülkücüler Teşkilatı (GÜT)

Parti gençlik kolları dışında "*Anadolu'da partiye sempati duyan gençleri bir arada toplamak amacıyla*", 29 Şubat 1968 tarihinde "*Genç Ülkücüler Teşkilatı*" kurulmuştur. "*Ülkücü kimliği ile kurulan ilk teşkilat*" olma özelliği taşıyan GÜT, "*orta*

öğrenim gençliğini milli, ülkücü bir ruhla yetiştirmek, her türlü yıkıcı ve bölücü faaliyetlerle mücadele etmek” amacıyla kurulmuştur. İlk kurucuları arasında “Salih Dilek, Kamber Gündoğdu ve İbrahim Çıtıl” bulunmaktadır. Özellikle ortaöğretim gençliğinin rağbet gösterdiği teşkilatın ilk kurulduğu yerler; “Adana, Samsun, Trabzon, Bursa, Yozgat, Kars, Elazığ, Sivas ve Erzurum” (Öznur, 1999:II, 205-206) olmuştur.

GÜT ilk Genel Başkanı Salih Dilek tarafından 18 Eylül 1968 tarihinde “Milli Ülkü” adıyla yayımlanan bildiri, bu teşkilatın amacı ile ilgili bazı ipuçları vermektedir (Turhan, 2016a: 130):

“Ülkü deyince birçok kimselerin zihinlerinde ayrı görüntüler meydana gelmektedir. Ülkü’nün kelime anlamı gayesi de, kısacası varılacak hedeftir. Milli Ülkü deyince bir milletin varmak için çok zaman sarf edebileceği çok enerji harcayabileceği ilk başta hayal ondan sonra gerçek olabilen bir düşüncedir. Toplum dış siyasetini uzun vadeli Milli “Ülkü”süne göre ayarlar, böyledir, değilse olmalıdır. Atatürk’ün hakkın rahmetine kavuşmasından sonra Türkiye Cumhuriyeti’nin milli bir ülküsü kalmamış terk edilmiştir. Biz şuna inanıyoruz ki, Milli Ülkü şuurunu millete mal edebilmek birçok dertlerimizi bir anda halledecektir. Biz G.Ü.T buna inanıyoruz. Bizim Milli Ülkü’müz her Müslüman Türk’ün peşinden koşabileceği yolunda can verip can alabileceği bir ülküdür. Bizim “Milli Ülkü”müz büyük, kudretli, her yönünden kalkınmış, dar çerçeveleri kırmış, iki yüz milyon nüfuslu esir kardeşi olmayan bir devlettir. Her istediğini yapabilen devlettir, sesini duyurabilen, sayılan, sevilen, gücü olan, önünde baş eğilen bir devlettir. Sınırları Altay’dan Tuna’ya kadar uzanan devlettir...”

24 Kasım 1970 tarihinde ülkücü hareket tarafından hareketin şehidi olarak kabul edilen Dursun Önkuzu’nun cenaze töreninde çıkan olaylar sonrasında *Genç Ülkücüler Teşkilatı* binası polisler tarafından aranarak yetmiş kişiden fazla üyesi gözaltına alınmıştır. 26 Nisan 1971 tarihinde on bir ilde sıkıyönetim ilan edilmesiyle birlikte (Turhan, 2016a: 124-125) dönemin bazı komünist derneklerinin yanı sıra GÜT’nin bazı şubeleri de kapatılmıştır.

GÜT’nin şubelerinin kapatılması üzerine 23 Nisan 1971 tarihinde alınan bir kararla, “sıkıyönetim nedeniyle yürütülmesi zorlaşacak faaliyetlerin daha rahat yürütülebilmesi” (Öznur, 1999: II, 223; Turhan, 2016a: 125) amacıyla teşkilatın merkezi Ankara’dan Yozgat’a taşınmıştır.

1.3. Ülkü Ocakları Birliği (ÜOB)

Başlangıçta üniversitelerde bağımsız kulüp benzeri yapılarda kurulan Ülkü Ocakları, komünizmi savunan gençlerin *Fikir Kulüpleri Federasyonu*'na karşı bir birlik oluşturma ihtiyacının duyulması üzerine 15 Mayıs 1969'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Tıp Fakültesi'ndeki üç teşkilat, "*Ankara Ülkü Ocakları Birliği*" (Akpınar, 2016: 311) adıyla bir birlik haline dönüştürülmüştür. Birliğin başkanlığına Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden Aytekin Yıldırım getirilmiştir.

Üç fakültede kurulan Ülkü Ocakları'nın ilk büyük kurultayı, 12 Şubat 1970 tarihinde 15 fakültede açılan Ülkü Ocakları'nın katılımıyla icra edilmiştir. Başkanlığına Tıp Fakültesi Ülkü Ocağı Başkanı İbrahim Doğan getirilmiştir 12 Mart 1971 Muhtırası'ndan sonra kapatılan birliğin 1969-1971 tarihleri arasındaki başkanlıklarını sırasıyla Aytekin Yıldırım, İbrahim Doğan ve Ramiz Ogun (Öznur, 1999: II, 235) yürütmüştür.

İstanbul Ülkü Ocakları Birliği; Orman Fakültesi, Işık Mühendislik ve Mimarlık Yüksek Okulu, Hukuk Fakültesi, Edebiyat Fakültesi Ülkü Ocağı Başkanları tarafından 26 Nisan 1969 tarihinde Osman Nuri Bahadır başkanlığında kurulmuştur. 22 Aralık 1969 tarihinde birinci olağan kurultayında başkanlığına Erol Kılınç seçildikten sonra 15 Mayıs 1970 tarihinde 22 kişilik icra heyetiyle yeniden teşkil edilerek başkanlığına Nihat Çetinkaya getirilmiştir. *İstanbul Ülkü Ocakları Birliği*'nin tüzüğünde derneğin gayesinin, "*Öğrenciler arasında Türk Milliyetçiliği şuurunu işleyip güçlendirerek, onları memlekete yararlı birer Türk Milliyetçisi yapmak*" (Turhan, 2016a: 21-22) olduğu ifade edilmiştir.

Ülkü Ocakları Birliği (ÜOB) farklı üniversite ve illerde teşkilatlanmasıyla birlikte yayınladıkları bildirimler yoluyla fikirlerini açıklamaya devam etmiştir. Türkiye'de sınırlarımızın dışında ve içinde yaşanan olumsuz durumlar *ÜOB*'ni bu durumlara karşı tepkisel bir davranışa yöneltmiştir. *ÜOB*, o dönem içerisinde kendilerini devleti ayakta tutacak bir teminat olarak değerlendirmiş ve komünistlerle giriştikleri mücadelede dönemin hükümet politikaları ile basın organlarını gerçeği

yansıtmadıkları ve komünistlerin lehine davrandıkları gerekçesiyle suçlayarak çeşitli bildiriler yayınlamışlardır.⁶⁵

Bunlar içerisinde *İstanbul Ülkü Ocakları Birliği* tarafından yayınlanan “Ortak Pazar’a Hayır” bildirisi, *Erzurum Atatürk Üniversitesi ÜOB* tarafından icra edilen “Dokuz Işık Yürüyüşü”, Tandoğan Meydanı’nda düzenlenen “Dokuz Işık Yürüyüşü”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi ÜOB* tarafından düzenlenen “Dokuz Işık Yürüyüşü”, *ÜOB* tarafından yayınlanan “Masum Öğrencilerin Kurşunlanması Özerklik İcabı Mıdır?” bildirisi, *ÜOB*’nin ilan ettiği “TRT’yi Uyarma Haftası”, *ÜOB*’nin düzenlediği “Kerkük Katliamı” basın toplantısı, *ÜOB* tarafından yayınlanan “Milli Eğitim Bakanını Protesto” anlamı taşıyan bildiri, *İzmir ÜOB* tarafından yayınlanan “Irak Türklerine Özerklik” istemek amacıyla yayınlanan bildiri, *ÜOB*’nin yayınladığı “Anayasayı Çiğneyen İktidar Meşruluğunu Kaybetmiştir” bildirisi, *ÜOB*’nin katılımıyla düzenlenen “Milli Devlet Güçlü İktidar Özlemi” yürüyüşü, *Trabzon ÜOB* tarafından yapılan “Malazgirt Yürüyüşü”, *İstanbul ÜOB*’nin yayınladığı “Şanlı Ordumuzun Mensupları” şeklinde başlayan bildirisi, Galatasaray Özel Yüksek Okulu’nda düzenlenen “Mehmet Akif Toplantısı”, *ÜOB* tarafından yayınlanan “Özel Okullar Devletin Olmalı” amacı taşıyan bildiri (Turhan, 2016a), *Ülkü Ocakları Birliği* döneminde icra edilen faaliyetler arasında bulunmaktadır.

ÜOB’nin faaliyet yürüttüğü dönemde meydana gelen önemli hadiselerden biri *Ülkü Ocakları* hakkında dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile CHP Genel Başkanı İsmet İnönü arasında yaşanan bir diyalog olarak değerlendirilmektedir. Sunay-İnönü görüşmeleri esnasında Cumhurbaşkanı Sunay’ın “*Maocu gençler var.*” ifadesi üzerine İnönü de “*Ülkü Ocakları da var*” demesi üzerine Sunay, *Ülkü Ocakları*’nı kastederek; “*Bunlar Milliyetçi, vatansever gençlerdir. Komünizme karşı mücadele ediyorlar*” şeklinde verdiği karşılık basına yansımıştır. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’ın ülkücüler cephesinde memnuniyetle karşılanan bu değerlendirmesi (Turhan, 2016a: 97) sonrasında Ankara, İstanbul, İzmir *ÜOB* ile Erzurum, Adana, Trabzon *Ülkü Ocakları* tarafından kendisine teşekkür telgrafi çekilmiştir. Yaşanan bu hadise sonrasında *ÜOB*’nin sadece kendilerinin bu vatana sahip çıktığı/çıkabileceği şeklindeki bir anlayışı benimseyerek diğer gençlik gruplarını ötekileştirme yolunu tercih ettiği görülmektedir.

⁶⁵ Özellikle ülkücüler arasında yaygınlaşan, TRT’nin ülkücüler aleyhinde ve taraflı olarak yayın yaptığı düşüncesi (Turhan, 2016a: 367), o dönem sunulan çeşitli bildiriler yoluyla açığa vurulmuştur.

ÜOB'nin faaliyet gösterdiği dönemde yayınlanan bildiriler ve icra edilen faaliyetler içerisinde toplumsal duyarlılık vurgusu ön plana çıkarılmıştır. ÜOB, toplumsal meselelere duyarlı olarak faaliyet yürütme amacını ön plana çıkarmaya çalışmasına karşın o dönem özellikle üniversiteli gençler arasında yaşanan çatışmaların hep diğer bir tarafını teşkil eden ve toplumsal gerilimi arttıran bir grup olarak görülmüştür. Bu nedenle ÜOB'nin faaliyet yürüttüğü dönemde meydana gelen 12 Mart Muhtırası sonrasında ülkücüler, “kamu huzur ve sükûnuna karşı bir tehdit” olarak değerlendirilmiştir. ÜOB'nin kapatılması, 27 Nisan 1971 tarihinde Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından saat 01.00-05.00 saatleri arasında sokağa çıkma yasağı ilan edildikten sonra aynı gece yayınlanan 3 Numaralı Bildiri ile gerçekleşmiştir. ÜOB'nin kapatılma kararını içeren Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 27 Nisan 1971 tarihinde yayınladığı 3 Numaralı Bildiri şu şekildedir (Turhan, 2016a: 121):

“Bugüne kadarki faaliyetleri ile Ankara halkının huzurlarını bozan Devrimci Gençlik, Doğu Devrimci Kültür Ocakları ve Ülkü Ocakları Dernekleri süresiz kapatılmıştır.”

Yayınlanan bu bildiri sonrasında Mayıs ayının ilk haftası ile birlikte Sıkıyönetim ilan edilen *Ankara, İstanbul, Adana ve Eskişehir Ülkü Ocakları Birliği* süresiz olarak kapatılmıştır.

1.4. Ülkü Ocakları Derneği (ÜOD)

12 Mart Muhtırası'ndan sonra kapatılan *Ülkü Ocakları Birliği*'ni yeniden kurmaya karar veren Alparslan Türkeş, MHP'nin gençlik liderlerinden Ramiz Ongun'u bu amaçla görevlendirmiştir. Ongun tarafından kurulan *Bursa Ülkü Ocağı* aracılığıyla (Akpınar, 2016: 311) Ülkü Ocağı faaliyetleri yeniden başlamıştır.

Ülkü Ocağı Derneği, İbrahim Boysal, Mahir Töker, Fevzi Ülgi, Necati Uyanık, Bahattin Yücel, Ali Sarı, Fevzi Akdemir isimli ülkücü gençlerden oluşan bir grup tarafından 15 Eylül 1973'te kurulmuştur. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencisi Muharrem Şemsek'in aralarında bulunduğu bir grubun bu gruba katılmasıyla birlikte faaliyetler hız kazanmıştır. 23 Aralık 1973 tarihinde Bursa'da düzenlenen ilk kurultayda ocağın ismi “*Ülkü Ocakları Derneği*” olarak değiştirilmiş ve derneğin başkanlığına Muharrem Şemsek seçilmiştir. Tüzükte yapılan değişiklikle derneğin genel merkezi

Ankara'ya taşınarak yurt çapında temsilcilik açma yoluna (Turhan, 2016a: 356) gidilmiştir. Bu süreç içerisinde, kısa bir zaman içerisinde ÜOD'nin şubeleri beş yüze yakın bir sayıya ulaşmıştır.

Ülkü Ocakları Derneği Tüzüğü'nün 2. maddesinde derneğin amacı şu şekilde ifade edilmiştir (Turhan, 2016a: 357):

“MADDE:2- AMACI:

Üyelerini hak, adalet, ahlak, dayanışma, hürriyet, disiplin prensiplerine saygılı, Tanrıya, Türklüğe, Vatana bağlı, tarihini, dilini, kültürünü, soyunu, milli mukadderatını bilerek seven, milletine karşı görevini eksiksiz yapan, milli birliğimizi bozucu cereyanlarla mücadele eden Türk milliyetçiliği şuurunu işleyip güçlendirerek, onları memlekete yararlı birer Türk milliyetçisi haline getirmektir.

Dernek bu amacına ulaşmak için seminer, konferans, çeşitli yayınlar, anma günleri, eğlence geceleri ve milli kültürün gelişmesini temin eden çalışmalarda bulunur.”

Ülkü Ocakları Derneği'nde 1973-1978 yılları arasında sırasıyla “Muharrem Şemsek, Sami Bal, Ali Batman, Selahattin Sarı, Muhsin Yazıcıoğlu ve Lütfi Şehsuvaroğlu” başkanlık görevini yürütmüştür (Akpınar, 2016: 311). 2 Nisan 1978 tarihinde düzenlenen ve Muhsin Yazıcıoğlu'nun genel başkanlığa ikinci kez seçildiği kurultayda derneğin şube sayısı 1250'ye ulaşmıştır (Turhan, 2016a: 356).

ÜOD'nin ilk genel başkanı olan Muharrem Şemsek, ülkücüler tarafından dönemin ülkücü gençlerini sürükleyen bir gençlik önderi olarak kabul edilmektedir. 12 Eylül 1980 Darbesi'nden önce uğradığı iki silahlı saldırıdan ikincisinde, 23 Temmuz 1979 günü Ankara Etlik'teki evine gitmekteyken *Dev-Yol* mensubu üç şahıs tarafından otomatik silahla yapılan atışın ikisi omurilik, birisi mide, birisi de karaciğer olmak üzere isabet etmesi sonucu ağır yaralanmış (Turhan, 2016a: 995-996) ve belden aşağısı felç olarak kalmıştır. Bu olay ülkücüler arasında onu daha saygın bir konuma getirmiştir. Karşılaştığı bu saldırı onun ülkücü hareket'in “gazisi” olarak değerlendirilmesine neden olmuş ve ülkücü hareket içerisinde ona “efsanevi” (Bora ve Can, 2015: 181) bir görünüm kazandırmıştır.

ÜOD, Muharrem Şemsek başkanlığında faaliyete geçtiği 1973 yılı ile birlikte daha önce muhtıra ile kapatılan ÜOB'nin komünizme bakış açısına benzer bir tavır ortaya koymuştur. Ülkü Ocakları komünizmle ve üniversitelerde “aşırı solcu” olarak tabir ettikleri karşıt gruplarla verdikleri mücadeleler esnasında dönemin hükümeti

tarafından ülkücü gençler aleyhine tavır takınıldığı ve polis kuvvetlerinin ülkücüler aleyhinde olaylara seyirci kaldıkları bunun yanında basın ve yayın kuruluşlarının da yaşanan olaylar sonrasında ülkücüler aleyhinde yayın yaptıklarını fırsat buldukça dile getirmiştir. ÜOD Genel Başkanı Muharrem Şemsek, 7 Haziran 1974 günü bir basın toplantısı düzenleyerek devletin yayın organı olan Türkiye Radyo ve Televizyonu'nun (TRT) “*asılsız maksatlı yayın yaptığını*” savunmuştur. Şemsek konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir (Turhan, 2016a: 367):

“Bu kuruluşumuzun teşkilatımızla ilgisi olmayan şahısları Ülkü Ocakları mensubu ilan etmesi Türk gençliği arasında büyük üzüntü yaratmış ve gelecek için de endişeye sevk etmiştir. TRT'nin bu maksatlı tutumunu Türk gençliği adına lanetliyor TRT yetkililerini milli yayın yapmaya, Türk'e hitap etmeye davet ediyoruz. (...) TRT'nin bu maksatlı yayınlarının ne maksatla yapıldığını anlamak pek zor olmasa gerek. TRT bu hareketi ile 12 Mart'tan sonra ilk defa tekrardan Türk gençliği arasında kan akmasına sebep olan, yine ilk defa bu adı davranışlarını unutturarak vatansever Türk gençlerini kötü gösterme gayretinden başka bir şey değildir”

ÜOD Genel Başkan Vekili Türkmen Dırdır'ın 14 Kasım 1974 günü basına verdiği yazılı demecinde, 12 Mart'ı solcuların getirdiğini bu nedenle ülkücü gençlerin ilim yuvalarını anarşi karargâhı haline sokulmasına müsaade etmeyeceğini belirtmiştir. Ülkü Ocakları Genel Başkan Vekili yazılı demecinde özetle şunları ifade etmiştir (Turhan, 2016a: 400):

“Türk gençliği topyekûn Ülkücüdür. İnançlarına, milli kültürüne, tarihine ve vatanına bağlıdır. Türk gençliği, Türk milletini yaşatmak onu ilim ve medeniyette en ileriye götürmek mücadelesini vermektedir. Gençlikten kopmuş bir avuç Marksist- Leninist eşkıyanın ne memleketimizde tahribat yapmasına, ne ilim yuvalarımızı komünist karargâhı yapmalarına fırsat vermeyecektir.”

Derneğin faaliyet yürüttüğü dönemde ülkenin en önemli gündemi olan Kıbrıs Meselesi ile ilgili ülkücülerin devlet ve ordunun emrinde oldukları hakkındaki kanaatleri, dönemin Genelkurmay Başkanı Semih Sancar'a çeşitli bildirimler yoluyla iletilmiştir. Kıbrıs harekâtına destek kapsamında yayınlanan bildirimler dışında *Ülkü Ocakları Derneği* Genel Başkanı Muharrem Şemsek ve beraberindeki heyet Genelkurmay Başkanı Semih Sancar'ı ziyaret etmiş ve kendisine Kuran-ı Kerim, Türk Bayrağı ile kılıç takdim ederek Türk ordusunun emrinde olduklarını (Turhan, 2016a: 374), ülkücüler olarak Kıbrıs'a gitmek istediklerini bildirmiştir.

ÜOD, faaliyet yürüttüğü dönemde devlete olan bağlılığını her fırsatta dile getirmiştir. Bu konuda ÜOD, “ülkede meydana gelen ayrışmaların sol siyasetin yıkıcı faaliyetleri ve tertipleri olduğunu, ülkücülerin bu konuda uyanık olduklarını ve emperyalist güçlerin ülkeyi bölmeye, iç savaşa sürüklemeye yönelik bu tertiplerini her şartta bozacaklarını” (Turhan, 2016a: 364) ifade etmiştir.

ÜOD tarafından, kendileri aleyhinde yayın yaptıklarını düşündükleri basın ve yayın kuruluşları ile kendileri aleyhinde olduklarını düşündükleri hükümete yönelik zaman zaman uyarı mahiyetinde bildirimler yayınlanmıştır. Yayınlanan bildirimler incelendiğinde ÜOD her fırsatta dile getirdiği, “*Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur.*” (Turhan, 2016a: 385) düşüncesini benimseyerek devletin bekasının her şeyden üstün olduğu bilinciyle hareket ettikleri vurgusu görülecektir. Bunun yanında bu bildirimlerde kendilerinden olmayana Türk düşmanı veya vatan haini olarak suçladıkları yönünde ifadeler de gözlenmiştir.

ÜOD, emperyalizme karşı Türk-İslam Ülküsü’nün benimsenmesi ve okullarda Kuran-ı Kerim’in zorunlu ders olarak okutulması gerektiğini savunmuştur. ÜOD Genel Başkanlığı görevini yürüten Selahattin Sarı, 28 Mart 1977 tarihinde yaptığı açıklamada konu hakkındaki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir (Turhan, 2016a: 822-823):

“Temelde bir takım kültür değerlerinden yoksun olan gençliğimiz, bu kültür değerleri boşluğunu dolduramamışlar. Bu boşluğun doldurulamayışıdır ki gençliğimizi bunalımlara sürüklemektedir. Bugünkü talebe hareketlerini temele indirgeyecek olursak altından bunlar çıkacaktır. Manevi yönden beslenmeyen kişilerin ise uçuruma yuvarlanması, yabancı ideolojilere kapılması gayet normaldir. Bu temellerden birisi ve en önemlisi şüphesiz dini bilgiler ve inançlarımızdır. (...) Türk gençliği olarak bu yabancı kültür emperyalizmine son verilmesini, gençliğimizin bu durumdan kurtarılması için yeterli dini ve milli kültürün verilmesini istiyoruz. Bunun içinde orta öğretimde ve üniversitede dini derslere ağırlık verilmeli, orta öğretimde öz değerimiz olan Kuran’ı Kerim mecburi ders olarak konulmalıdır.”

ÜOD’nin kapatılması dönemin Ankara Valisi Tekin Alp’in girişimleri ile başlamıştır. Ankara Valisi Tekin Alp, 27 Nisan 1978 tarihinde Cumhuriyet Savcılığı’na bir yazı göndererek ÜOD’nin kapatılmasını talep etmiştir. Ankara Valisi bu talep yazısında, “*ÜOD’ni kendilerin de kapatabileceğini ancak bu kapatmanın geçici olacağı gerekçesiyle tamamen kapatılması için mahkemenin karar vermesi gerektiğini*” (Turhan, 2016a: 895) bildirmiştir. Konu ile ilgili Ankara Valiliği, savcılığa kapatılma konusu oluşturabilecek bir takım bilgi ve belgelerden oluşan bir dosya göndermiştir.

Ankara Valiliği tarafından “Tüzüklerinde gösterilen amacın dışına çıktıkları, insan hak ve hürriyetlerini ortadan kaldırdıkları, bir siyasi partiyi destekledikleri ve suça teşvik ettikleri” gerekçesi ile ÜOD hakkında kapatma kararı verilmesi hakkındaki istem 3 Mayıs 1978 tarihinde Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada mahkeme heyeti tarafından reddedilmiştir. Bu karar üzerine 17 Mayıs 1978 günü ÜOD Genel Merkezi tarafından konu ile şu şekilde bir bildiri yayımlanmıştır (Turhan, 2016a: 895):

“Emperyalist uşakları, iktidar değişikliğinden sonra Ülkü Ocakları’nı kapatırma kampanyasını yoğunlaştırdılar. (...) Ülkü Ocakları, Türk milletinin ve bağımsızlığımızın yegane garantisi Ülkücü gençliğin teşkilatıdır. Bu teşkilat şimdiye kadar emperyalizmin azgın saldırılarına yığıtçe karşı koymuş ve bu uğurda iki yüzden fazla mensubunu kaybetmiş, ama emperyalizmi de adım adım geriletmeyi başarmıştır. Ülkü Ocakları’nın kapatılmasını kimler ister? Ülkü Ocakları’nı, Türk milletini sömürenler, bağımsızlığımızın düşmanları kapattırmak ister. (...) 3 Mayıs’ta adaletin baskıdan uzak verdiği doğru karar ve Ankara Valisi’nin şaşkın çabaları bunun en açık delilidir. (...) Ülkü Ocakları’nı kapatmaya hiçbir güç kâfi gelmez. Ülkü Ocakları taviz vermeden doğru bildiği yolda mücadelesini vermeye devam edecektir. ülkücü hareket, engel olmak isteyenleri eze eze hedefine doğru ilerleyecektir.”

Ankara Valisi’nin talebinin olumsuz olarak değerlendirilmesi sonrasında dönemin ülkücü lideri Muhsin Yazıcıoğlu’nun ülkücü yayın organı *Devlet* ile yaptığı röportajda, kendisine Ankara Valisi’nin Ülkü Ocakları’nın kapatılması hakkındaki talebi ve mahkemenin bu talebi reddetmesi üzerine ortaya çıkan durum sorulmuştur. Yazıcıoğlu bu soruyu, şu şekilde yanıtlamıştır (Öznur, 1999: V, 492):

“Ankara Valisi “kin”, “peşin hüküm”, “heyecan” dolu bir suçlamada bulunmuştur. “Her suça mutlaka bir ülkücü isterim.” zihniyetinin bir neticesi olarak, hayali gerçeklerle, derneğimizin kapatılması istenmiştir. Mahkemenin neticesi bellidir. Ülkü Ocakları Derneği kapatılmamıştır. Kanunlara saygılı bir dernek, vali istedi diye kapatılamazdı. Bizim çalışmalarımızdan rahatsız olan çevreler bellidir. Ülkü Ocakları mücadelesine devam edecektir. Karanlık güçlerin ve peşin hükümlü, tarafgir idarecilerin gayretleri, mücadelemizi durduramaz. Kanuni haklarımızı sonuna kadar kullanarak, emperyalizmin oyunlarını bozmaya devam edeceğiz. Zulüm ve işkenceler, azmimizi kamçulamaktan başka bir şey yapamamaktadır.”

Ankara Valisi’nin Ülkü Ocakları’nın kapatılması talebiyle yaptığı başvuruyu değerlendiren Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesi, Ülkü Ocakları’nın kapatılmasını reddetmesi üzerine Valilik bu sefer Yargıtay’a başvurarak kararın bozulmasını talep etmiştir. Yargıtay tarafından Ankara 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen karar

bozularak yargılama yeniden yapılmıştır. Yapılan yeniden yargılama neticesinde ÜOD Genel Başkanı Ali Batman hakkında MHP'yi destekleme amacı güden faaliyetleri nedeniyle Dernekler Yasası'nın 4/1 ve 64/1, Türk Ceza Kanunu'nun da 59. maddeleri uyarınca "on ay hapis ve iki bin beş yüz lira para cezası"na hükmedilmiştir. 22 Kasım 1978'de görülen bu duruşmada ÜOD'nin kapatılmasına da karar verilmiştir. Mahkeme heyetinin verdiği kapatma kararı Yargıtay tarafından onaylanmasından sonra yürürlüğe girmiş ve Dernekler Yasası'na göre bir derneğin genel merkezinin kapanması halinde tüm şubelerinin de kapatılması gerektiği ÜOD yöneticilerine hatırlatılmıştır. Böylelikle 22 Kasım 1978'de alınan bu kararlar (Turhan, 2016a: 896) birlikte ÜOD'nin faaliyetleri sona ermiştir.

Alınan bu kapatma kararı Bülent Ecevit'in Başbakanlık yaptığı dönemde ÜOD'nin solcu zihniyetin odağı haline geldiği ve toplumsal barışa karşı bir tehdit olarak görüldüğü gerekçesiyle "siyasi bir karar" (Akpınar, 2016: 311) olduğu şeklinde yorumlayanlar mevcuttur.

1.5. Ülkücü Gençlik Derneği (ÜGD)

Ülkü Ocakları Derneği'nin kapatılma sürecine girmesiyle birlikte 15 Haziran 1977 tarihinde Konya ilinde ilk ismiyle "Ülkücü Gençler Derneği" şeklinde yerel bir dernek kurulmuştur. Ülkü Ocakları Derneği'nin kapatılma ihtimaline karşı yedek olarak kurulan bu derneğin başkanlığına ÜOD'nin başkanlığını yürütmekte iken Alparslan Türkeş'in talimatıyla istifa eden Muhsin Yazıcıoğlu getirilmiştir. ÜOD'nin kapatılmasına müteakip Muhsin Yazıcıoğlu, 25 Mayıs 1978'de kurultayı toplayarak derneğin adını "Ülkücü Gençlik Derneği"ne çevirmiştir. Bu kurultay sonucunda derneğin başkanlığına Muhsin Yazıcıoğlu seçilmiş, yardımcılığına da Abdullah Çatlı getirilmiştir. Derneğin merkezi Konya'dan Ankara'ya alınmıştır. 4-5 Kasım 1978'de Ankara'da yapılan kurultayla Muhsin Yazıcıoğlu bu görevi 26. Dönem MHP Ankara Milletvekili olan Şefkat Çetin'e bırakmıştır. 18 Mart 1979'a kadar başkanlık görevi Şefkat Çetin tarafından yürütülmüştür. Üçüncü kurultayla seçilen Hasan Çağlayan, 12 Eylül 1980 Darbesi öncesinde 19 ilde ilan edilmiş olan sıkıyönetim nedeniyle bu görevi uzun süre devam ettirememiş (Akpınar, 2016: 312, Turhan, 2016a: 897) ve ÜGD faaliyetleri ülkücüler tarafından durdurularak merkezi yeniden Konya'ya alınmıştır.

ÜGD, faaliyet gösterdiği süre içerisinde 569 şubeye ulaşmıştır. ÜGD'nin amacı, Ülkü Ocakları'nın diğer derneklerine kıyasla dernek tüzüğünde çok kısa olarak ifade edilmiştir. ÜGD Ana Tüzüğü'nün 2. maddesine göre derneğin amacı, “*Türk Gençliğini Türk Milliyetçiliği ülküsü etrafında toplamaktır*” (Turhan, 2016a: 897-898) şeklinde ifade edilmiştir.

Derneğin tüzüğü incelendiğinde bu amacı gerçekleştirmek için yürütülecek faaliyetler arasında ağırlıklı olarak sosyal ve kültürel faaliyetler sıralandığını görmekteyiz. Tüzükte ifade edilen üyelerin kültürel gelişimi için istenildiği yerde kitaplık ve kütüphane açma ifadesi (Turhan, 2016a: 898), derneğin siyasi bir teşkilattan ziyade sosyal ve kültürel bir teşkilat yapısı oluşturmayı amaçladığını göstermektedir.

1.6. Ülkü Yolu Derneği (ÜYD)

Üniversite olayları ve sokak çatışmalarıyla geçen 1970'li yıllardaki siyasi ortam ülkücüler açısından faaliyet alanlarının daraltılacak olması endişesiyle geçmiştir. Dernekleri kapatılma ve faaliyetleri durdurulma endişesi taşıyan ülkücüler bu durum karşısında askeri tabirle; “esas ateş mevziinde daha fazla kalmanın tehlikeli olacağı durumlarda kullanılan” bir “değiştirme mevzisi” ile hareket etmiştir.

ÜGD'nin kapatılma ihtimaline karşılık Nevşehir'de *Ulu Ülkü Derneği* adıyla faaliyet gösteren yeni bir dernek kurulmuştur. 2 Mart 1980'de yapılan kurultay ile derneğin ismi *Ülkü Yolu Derneği* olarak değiştirilmiş ve kuruluşu tamamlanmıştır. Bu isim Alparslan Türkeş'in “üçüncü yol”⁶⁶ olarak ifade ettiği (Akpınar, 2016: 312) fikri yapıya benzer bir ifadeyi çağrıştırmaktadır.

ÜYD Ana Tüzüğü'nün 2. maddesinde derneğin amacı şu şekilde ifade edilmiştir (Turhan, 2016a: 1025):

“Madde 2- Derneğin Amacı:

Türk milliyetçiliği fikrinin yayılmasını ve gelişmesini sağlamaktır. Dernek bu amacını gerçekleştirmek için aşağıdaki çalışmaları yapar:

1. Seminer, açikoturum, konferans, anma günleri düzenler.

⁶⁶ Üçüncü yol, “*Türk milletinin güçlenmesini, toplum olarak büyük bir hızla kalkınmasını amaçlayan milli bir ülkü*” olarak ifade edilmiştir (Kuzu, 2015: 310).

2. Türk milliyetçiliğinin yayılmasına hizmet edecek geceler tertip eder.
3. Amacına uygun bülten çıkarır, yayım çalışmalarında bulunur veya bildiri neşreder.
4. Milli hisleri kuvvetlendirici eserleri sahneye koyar.
5. Büyük Türk milliyetçilerine ait sergiler açar.”

Derneğin amacı hakkında *Birliğe Çağrı Gazetesi*'nin ÜYD Genel Başkanı Yaşar Yıldırım ile yaptığı 6 Mayıs 1980 tarihinde yayınlanan röportajda, kendisine derneğin amacı olan “*Türk milliyetçiliği fikrinin yayılmasını ve gelişmesini sağlamak*” (Turhan, 2016a: 1041) olarak ifade edilen amaca ulaşmak için hangi yolun takip edilmesi gerektiği sorusu yöneltmiştir. Yaşar Yıldırım bu konuda; “*Ülkücü hareket olarak devlet yönetimine talip, Allah için kendini, milleti ve ezilen insanlığa adanmış bir gençlik kitlesi*” olduklarını ifade ederek, “*Türkiye'nin kaderinin geri kalmışlık olamayacağını, Türk devletini dünyanın en güçlü devleti yapacak cevherin milletin kendisinde bulunduğunu*” (Turhan, 2016a: 1041-1042) ifade etmiştir.

Derneğin sıkıyönetim ilan edilmesi nedeniyle genel merkezi Nevşehir'den Ankara'ya alınamamıştır. Bu dernek ilk ve son genel başkanı olan Yaşar Yıldırım ismiyle (Akpınar, 2016: 312-313) tarihin sayfalarında yer almıştır.

1.7. Bizim Ocak Dergisi

Karabulut'a göre ülkücü hareketin yeniden dirilişi 1983-1993 yılları arasında *Bizim Ocak Dergisi* aracılığıyla sağlanmıştır. 1983 yılında yayına başlayan ve Ülkü Ocakları'nın yayın organı olarak faaliyet gösteren bu dergi, ülkücü hareketin közlerinin 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında yeniden ateşlenmesine yardımcı olduğu yönünde değerlendirilmiştir. (Karabulut, 2017: 14-15) 1980 yılı sonrası sosyolojik travma yaşayarak yetişen nesil içerisinde kapitalist ideolojilerin kurbanı olmak üzere olan ülkücü gençlerin *Bizim Ocak Dergisi*'nin faaliyetleri ve Alparslan Türkeş'in cezaevinden çıktıktan sonraki çalışmaları ile güçlendikleri, böylelikle de devletle yeniden yakınlaşma sağladıkları (Karabulut, 2017: 15-16) savunulmuştur.

12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında bir takım siyasi engeller nedeniyle o dönemde henüz teşkilatlanamamış olan ülkücü hareketin 1983 yılında Anadolu'daki gençlere ulaşma amacıyla çıkarılan bu dergi sayesinde yeniden toparlanma sürecine girdiği

(Akpınar, 2016: 313) ifade edilmiştir. Bu dönemde şubeler açarak örgütlenen dergi faaliyeti, Ülkü Ocakları teşkilatının bir devamı niteliği taşımıştır. *Bizim Ocak Dergisi*'nin tüzel kişiliği altında konferans, panel ve konser gibi gençliğe yönelik organizasyonlar düzenlenmesi yoluyla ülkücü gençlerin tek bir çatı altında toplaması amaçlanmıştır.

1983 yılında yayınlanan ilk sayısındaki sunuş yazısında, “*Bizler Türk milliyetçiliği fikrine inanmış, gönül vermiş insanlarız.*” (Karabulut, 2017: 43) ifadeleriyle yayın hayatına başlayan dergi, kısa bir zaman içerisinde ülkücü gençliği bir araya getirmiştir.

Merkezi Ankara’da bulunan dergi, 1985 yılından itibaren ülkücü hareketin bir teşkilatı olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. O tarihten 1989 yılına kadar genel başkanlık görevi Erol Dinç, Dursun Yalçın, Ayhan Acar, Musavvat Dervişoğlu ve Servet Avcı tarafından yürütülmüştür. 1989 yılından itibaren dergi tüzel kişiliği adı altında yürütülen ülkücü faaliyetlerin dernekleşme yoluyla sürdürülmesine karar verilerek, “*Gençlik Kültür ve Sanat Ocakları*” kurulmuştur. *Gençlik Kültür ve Sanat Ocakları* adıyla 1989-1993 yılları arasında yürütülen ülkücü faaliyetleri başkanlığını sırasıyla; Metin Tokdemir (1989-1991), İrfan Özcan (1991-1992) ile Ulvi Batu (1992-1993) yürütmüştür (Akpınar, 2016: 313-314). 1993 yılından sonra ise Ülkü Ocakları faaliyetlerine “*Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı (ÜOEKV)*” adıyla devam etmiştir. Günümüzde de faaliyetlerini bu vakıf aracılığıyla sürdürmektedir.

Bizim Ocak Dergisi, zaman içerisinde yeni ve bilinçli bir nesil yetişmesini sağlayan bir okula (Karabulut, 2017: 43) dönüşmüştür. 1993 yılından itibaren yayın hayatına, *Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı* bünyesinde bulunan, *Ülkü Ocakları Dergisi* adı ile devam etmiştir.

2. MİLLİYETÇİ HAREKETTE TEŞKİLATLANMA: ÜLKÜ OCAKLARI

Türk milliyetçiliğinin gelişim süreci içerisinde yer alan milliyetçi hareket düşüncesinin gençlik teşkilatı Ülkü Ocakları’dır. Ülkü Ocakları hakkında ortaya çıkan bu kanaat, milliyetçi harekete hizmet etme gayretinde olan aktif gençlik kitlesinin

aksiyoner yapısını oluşturmuştur. Ülkü Ocakları, milliyetçi hareket tabanıyla etkileşimden aldığı destekle milliyetçi harekete olan bağlılıklarını ve aidiyet duygularını artırma gayreti içerisinde (Bora ve Can, 2015: 57) faaliyetlerini yürütmektedir. Ülkü Ocakları, kendileriyle aynı düşünceyi benimseyen ülkücü işçiler, memurlar ve farklı kuruluşlarda çalışan ülkücü gruplar tarafından kurulan vakıf ve dernekler aracılığıyla teşkilat yapısını güçlendirmeye çalışmaktadır.

Ülkücü hareket, kavramsal düzeyde ve kendi özgünlüğünde incelenmesi gereken özelliklere sahip bir harekettir. 1970’li yıllarda ulaştığı kitlesel gücüne rağmen bütünlüklü bir toplum ve iktidar yapısı modeli sunamayışı, onu bilenen hareketlerden farklı kılmayı gerektirmiştir. Ülkücü hareketin olaylara karşı tepkisel yaklaşımı, onu bazı durumlarda pozitif çözüm üretmesini engelleyecek (Bora ve Can, 2015: 36) bir duruma sokmaktadır.

Ülkücü hareketin bazı olaylara karşı tepkisel yaklaşımı onun sadece gericilik, muhafazakârlık ve anti-komünizmle ifade edilecek bir düşünce yapısına sahip olduğu şeklinde anlaşılmasına neden olmaktadır. Bu tepkisel yaklaşım, bazı yazarlar tarafından sadece sokağa inmiş bir grup olarak basitçe adlandırılmayacak bir hareketin ötesinde organik bir teşkilatın ürünüdür. Türkiye’de 1800’lü yıllardan itibaren yaşanan Doğu-Batı gerilimi ile 1970’li yıllarda dünyada ve ülkemizde yaşanan kapitalistleşme eğilimindeki yükseliş, ülkücü hareketin tepkisel bir hareket olma yönünü güçlendirmiştir. Ülkücü hareketin bu tepkisel karakter yapısı aynı zamanda onun “*kendini gerçekleştirme*” çabasının bir ifadesi olarak da değerlendirilmiştir. Ülkücü hareketin 1970’li yıllar ile birlikte gösterdiği bu tepkisel durum, milliyetçi hareketin siyasi önderliğinde ve anti-komünizm düşüncesi altında (Bora ve Can, 2015: 36-37) devşirilebilmiştir.

Ülkücü hareketin karakter yapısı tepkisel durumlarda bir bütün arz etmekle birlikte ülkücü hareketi rehber edinen kitlenin profili için aynı şeyi söylemek zordur. Ülkücü hareketin dinamik gücünü temsil eden genç kitle başta büyükşehirlerde ve taşrada farklı profil yapıları çizmektedir. Ülkücü hareketin taşra kesimindeki profili; genellikle geleneksel değerlere bağlı, İslami değerleri tamamen hayatına yansıtmasa da bu kimliğini öne çıkarma kararlılığında, kapitalizme ve kozmopolit kültüre anti-komünizm rehberliğinde karşı çıkan bir yapıdadır. Taşradaki Ülkü Ocakları, çoğu kez

gençlerin politikaya ilk kez adım atacakları bir merkez olarak algılanmıştır. Taşrada ortaya çıkan bu ülkücü profili; çevresel desteklerle birlikte ideoloji ile pek fazla ilgilenmeyen, daha kapalı bir kültür içerisinde geleneksel değerleri yaşatma gayretinde, sadık bir kitleyi (Bora ve Can, 2015: 50-51) meydana getirmiştir.

Metropollerde ise taşradakinden farklı bir ülkücü profili gözlenmektedir. Metropollerdeki ülkücü kitle genellikle taşradan okumak veya iş bulmak için gelmiş, hemşerilik ilişkileri içerisinde metropole tutunmaya çalışan, ülkücü hareketin içerisinde bulunma amacı taşradakilerle aynı olmakla birlikte geleneklere bağlı ancak bu değerleri kendi içlerinde erozyona uğramış, İslami değerleri daha az önemseyen, kentin kültürel değişimini acımasız bir şekilde yaşamış, genellikle yoksulluğa ve eşitsizliğe dayalı tepkisel davranış profili ile taşradaki profilin aksine daha saldırgan bir yapıda olduğu değerlendirilmektedir. Kentin içinde bir cemaat olarak var olmanın güvencesi ile meydana gelen bu kimliğe bir de “*dava adamlığı*” misyonunun eklenmesiyle, kentin içinde farkında olmadan bir alt-kültür (Bora ve Can, 2015: 51-52) ortaya çıkmıştır.

2.1. Ülkü Kavramı

“Ülkü” kelimesi TDK sözlüğünde; “1. Amaç edinilen, ulaşılmak istenen şey, ideal: 2. İnsanı duyular dünyasının üstüne yükselten ve hiçbir zaman tam olarak gerçekleştirilemeyecek olan, yalnızca erişilmesi istenen amaç olarak kalan kılavuz ilke, mefkûre, ideal, vizyon: 3. Gerçekte olmayıp yalnız düşüncede tasarım biçiminde var olan, yalnızca düşünce ile kavranabilen şey, ideal.” (TDK Büyük Sözlük, 2018a) şeklinde tanımlanmıştır.

Ülkü, ülkücüler tarafından “*uğruna fedakârlıktan kaçınılmayan, insanoğlunu sürekli aksiyon altında tutan, yüce bir değer*” olarak ifade edilir. Bu yönüyle ülkü, kutup yıldızına benzetilmektedir. Kutup yıldızına varmak mümkün olmasa bile denizciler istikametlerini belirlerken onu kullanmaktadır. Bu nedenle ülkücüler açısından ülkücü olmak; “*kutup yıldızına varma çabasına benzer bir şekilde, bıkmadan usanmadan, cesaretle ve faziletle savaşmak*” (Öznur, 1999: IV, 164) olarak ifade edilmektedir.

Ülküler, milletlerin tarihi ve kültürel değerlerinden doğarak meydana gelmektedir. Bu nedenle milletlerin tarihi, kültürü ve ülküsü zaman içerisinde bir bütünlük teşkil eder. Ülküler bunun yanında bir milletin gelecek tasavvurlarını, özlem duyduğu başarılarını ve ümitlerini ifade ederek “milli” bir hale bürünür. Milli ülküler, milletlerin “geleceğe dönük tarih şuurunun meyveleri” (Arvasi, 2017: 280) olarak ifade edilmektedir.

Başka bir tanımda ülküler, “duygularla yoğunlaştırılmış sosyal düşünceler” (Satılmış ve Turhan, 2002: 770) şeklinde ifade edilmiştir. Ülkücü hareket açısından ülkü kelimesinin ifade buluş şekli TDK tarafından “Amaç edinilen, ulaşılmak istenen şey, ideal” (TDK Büyük Sözlük, 2018a) şeklinde tanımlanan ilk anlamına yakın olarak değerlendirilmektedir. Alparslan Türkeş ülkü kavramını, “Ülküsüz insan çamurdan farkı olmayan bir varlıktır.” (MHP, 2018) şeklinde ifade etmiştir.

Ülkücü hareketin ülkü kavramını ne şekilde anlamlandırdığı ile ilgili *Perşembe Ülkü Ocakları Derneği*'nin 10 Ağustos 1975 tarihinde yayımladığı bildiri önem taşımaktadır. Ülkü kavramı bu bildiride, şu şekilde ifade edilmiştir (Turhan, 2016a: 484):

“ (...) Ülkünün genel tanımı:

Ülkü, henüz mevcut olmayan fakat gelecekte nasıl olması gerektiğini düşündüğümüz bir şeydir. Ülkü, yüksek bir gaye etrafında fikir, his ve irade kuvvetlerinin muvazenesi ve derin bir şekilde kişinin bütün ruhunu sarması ile teşekkül eder. Ülküler bilgi değil, bilgiye ve ilme dayanılarak muhayyile ve mantık yardımı ile kurulan umumi tasavvurlardır. Bir hedef ve bir gayedir. Ülkü öyle bir enerji kaynağıdır ki bununla tutuşan kalplerde irade, akıllara hayret verecek derecede kudret kazanır. Ahlaki istidatlar üstün bir şekilde gelişir. Milli Ülkü'ye sahip olan milletlerin harikalar yaratacak kudret kazandıkları malumdur. Dünya tarihinde ün kazanmış olan milletler, beka ve şöhretlerini her şeyden önce güçlü ülkülerine borçludurlar.

Bizim ülkemizin kaynağı Türk Milliyetçiliğidir. Bizim ülkemiz büyük Türklük ülküsüdür. Bu gayeye varmak için yapılan çalışmalar yeniden Ergenekon'dan çıkış hazırlıklarıdır. Artık Türkler uyanıyor, Türkler kaynaşıyor, Türkler birleşiyorlar, yine şahlanacak Türkler, yine çıkacak Ergenekon'dan Türkler...”

Ülkü kavramı, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli tarafından 13 Haziran 2010 tarihinde “İstanbul Ülkü Ocakları 2023 Gençlik Eğitimi Sertifika Töreni”nde yapılan konuşmada şu şekilde ifade edilmiştir (MHP, 2010a):

- “Ülkü, değişeni hiç gelmeyecek olan sonsuz vatan nöbetidir.

- Ülkü, ha ekmeğini yemişim, ha uğruna kurşun diyenlerin yurt sevgisidir.
- Ülkü, fitneleri aşacakların, fesatları yıkacakların ufuk çizgisidir.
- Ülkü, dalgalı denizlerde milleti kurtaracakların kutup yıldızıdır.
- Ülkü, çileye talip, meşakkate razı olacakların sınav yeridir.
- Ülkü, şerefin, haysiyetin, dik duruşun, eğilmez başın zirvesidir.

Ve dikkat ederseniz, tanımlar ve ardına düşülen ülkü son derece iddialıdır. Yüksek hedefleri önüne koymaktadır. Günübürlük meşgalelerin üzerine çıkmaktadır.”

Ülkü hakkındaki farklı bir yaklaşım Atsız tarafından ortaya atılmıştır. Atsız’a göre milli savunma gücümüz maddi ve manevi olmak üzere iki temele dayanmakta olup manevi temeli “ülkü ve ahlak” kavramları teşkil etmektedir. Milli savunma gücümüzün maddi unsurları hakkında söz söylemek mümkün iken gözle görülmeyen ve kesin sonuç alana kadar kendisini belli etmeyen manevi unsurlar hakkında söz söylemek mümkün değildir. Bunu ancak kesin sonuç alanında kendini gösteren “ülkü” belirleyecektir. Ülkünün değerini, gücünü ve neler yapabileceğini kesin sonuç almadan önce ancak “ülkü mühendisleri” (Atsız, 2011: 166) belirleyecektir.

Ülkü hakkında yapılan farklı tanımlar bulunmakla birlikte ülkücüler açısından ülkü kavramı, hareketin tüm değerlerini kapsayan bir anlamda ve hareketin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik gösterilen çabaların toplamı olarak ifade edilmektedir.

2.2. Temel Görüşler

Ülkü Ocakları’nın teşkilatlarından ve tarihsel süreç içerisindeki mücadelelerinden birçok kaynakta bahsedilmekle birlikte ülkücülerin amaçlarından nispeten daha az bahsedilmiştir. Metin Öney’in 1 Mayıs 1975 tarihinde, *Genç Arkadaş Dergisi*’nde, “Ülkücüler ve Amaçları” başlıklı yazısında ifade edildiği üzere, ülkücüler ideolojik bir hareketin temsilcileridir. Bu ideoloji, Türk Milliyetçiliği/ Türkçülük’tür. (Öznur, 1999: IV, 166-167) Ülkücüler aynı zamanda doktriner bir hareketin savunucularıdır. Milliyetçiliğe şekil veren doktrin, milli doktrindir. Ülkücüler, anti-emperyalist mücadele veren bir gençlik hareketidir. Dışa bağımlı bütün ideolojilere karşı yerli ve milli bir düşüncüyü savunmaktadır. Ülkücüler bunun yanında faaliyetleriyle bir fikir hareketi icra etmektedir. Bu nedenle ülkücüler aksiyoner bir hareketin içerisinde. Bu hareketin aksiyon yönünü ise kapitalizm, komünizm ve emperyalizm karşıtlığı (Öznur, 1999: IV, 167-168) oluşturmaktadır.

Ülkücülere göre Ülkü Ocakları, ferdi yapılar veya kuruluşlardan ziyade Türk-İslam Ülküsü'ne hizmet eden, duruşunu kişilere göre değil inandığı değerlere göre belirleyen, Allah'ın rızasını kazanmak ve milletin istikbalini düşünmekten başka amacı olmayan bir teşkilat olarak “*ayrıştırıcı değil bütünleştirici milli bir duruşla*” (Karabulut, 2017: 28) millete hizmet etme ülküsündedir. Bu ideali gerçekleştirme uğruna üniversite olaylarının ve komünizmle mücadelenin yoğun bir şekilde yaşandığı 12 Eylül öncesi dönemde, “*milliyetçi Türkiye'yi kurana kadar evlenmeyeceğiz*” (Sayın, 2015: 78) şeklinde fikir beyan edenler dahi bulunmuştur.

Ülkücülere göre ülkücü olmak için vatanını çok sevmek yeterli değildir. Ülkücülük, vatanını çok sevmekten ziyade onun için her türlü fedakârlığı da yapmayı gerektiren zor bir yoldur. Bu zor yola herkesin talip olamayacağı, talip olanların bazılarının da hedefe ulaşmaya çalışırken karşılarına çıkan engellerden dolayı pes edeceği, bu nedenle de herkesin ülkücü olamayacağı ülkücüler tarafından savunulmaktadır. Ülkücülere göre ülkücü olmak, ülkenin kaderini değiştiren bir kahraman olmak da değildir. Çünkü kahramanlık, gereken şartlarda ortaya çıkan ve hayatın bir safhasını feda etmeyi gerektiren bir durum iken ülkücülük hayatının her safhasını feda etmeyi (Salman, 2016: 20) gerektirir. Bu nedenle günümüzde kendini ülkücü olarak görenlerin arasında ülkücülüğün felsefi yaklaşımını kavrayamamış olanların var olduğu değerlendirilebilir.

Ülkücülere göre milletler için en büyük felaket, insanların nefsanî hesaplar peşinde koşarak ideallerini kaybetmesidir. Türk-İslam Ülkücüleri onları bu felakete düşmekten kurtaracak olan şeyin İslamiyet olduğunu savunur. Onlar için İslamiyet, “*Allah'ın dini ve kurtarıcı*”; Türk Milleti, “*Allah'ın İslam'a hizmetle şereflendirdiği millet*”; Türk Ordusu, “*Allah'ın Ordusu*”; Türk Bayrağı, “*Mukaddes ay ve yıldızı ile yüce İslam'ın ve al rengi ile Allah için can veren şehidanın kanlarının ifadesi*”; Vatan ise, “*Üzerinde Ezan-ı Muhammedi okunan, İslam'ın ebedi güneşinin hiç batmadığı en büyük ümit ve hayat kaynağı*”dır. Ülkücüler tarihsel bir analizin ifadesi olarak milletimizin yüceldiğinde İslam ile yüceldiğini, milletimiz çöktüğünde ise İslam dünyasının da perişan olduğuna inanmaktadır. Ülkücüler tarafından temel değer olarak benimsenen Türk-İslam Ülküsü'nün fikir babası Arvasi, ülkücüleri şu şekilde ifade etmiştir (Arvasi, 2017: 195):

“Kendisini Allah ve Resülü’nün davasına adanmış, sırf Allah rızası için canını, malını, makam ve mevkiini, din ve devleti, mülk ve milleti için fedaya hazır, şanlı ve mukaddes ay yıldızlı al bayrağın gölgesinde dövüşen, nefisini düşünmeyen ve ülküsünde fani olmuş yiğitlerdir. Onlar büyük ve şanlı Türk tarihinin doğurduğu, Allah ve Resülü’nün hizmetine sunduğu ulvi kadrodur”

Ülkücü hareketin yayın organı olan *Devlet* tarafından dönemin ülkücü lideri Muhsin Yazıcıoğlu ile yapılan röportajda, Yazıcıoğlu’na; “Bir Türk genci olarak Ülkü Ocakları’na katılımınızın sebebi nedir?” şeklinde bir soru yöneltilmesi üzerine, Yazıcıoğlu cevaben; “*Ülkü ocaklarına gelişimin sebebine gelince; bu basit bir heyecan olmayıp, sahip olduğum tertemiz duygularla, milletimizi, içine düşmüş olduğu tehlikelerden ancak Ülkü Ocakları çatısı altında toplanan; Allah’a Türklüğe, vatana bağlı, yüksek gençliğin kurtaracağına inandığım içindir. Bu inancımda, ne kadar haklı olduğumu zaman ispatlamış ve Ülkü Ocakları milletimizin yegane kurtuluş ümidi olmuştur.*” (Öznur, 1999: V, 490) şeklinde belirterek Ülkü Ocakları’na katılımının imanlı ve şuurlu gençler yetiştirilmesi amacı taşıdığını ifade etmiştir.

Ülkücülere göre ülkü sahibi olmak kişiye “şahsiyet ve sorumluluk sahibi olma” ile “geleceği inşa etme” vasıflarını yüklemektedir. Ülkücüler tarafından benimsenen topluma karşı sorumluluk sahibi olma anlayışı, bunu gerçekleştirmeden önce ülkücülerin bireysel kişiliklerini sağlam temeller üzerine inşa etmelerini gerektirmektedir (Karabulut, 2017: 54). Kendi şahsiyetini sağlayamamış bir bireyden topluma hizmet etmesini ve toplum yararına işlerde bulunmasını beklemek mümkün olmayacaktır. Bu nedenle ülkücülük, her şeyden önce bireyle başlar. Ülkücülere göre bireye istikamet kazandıran ülküler büyüyerek toplumsal ülkülere dönüşecektir.

2.2.1. Ahlaki Vasıflar

İnsanlık tarihi boyunca filozoflar, mahalli ölçülere göre değişen ahlak normları yerine bütün zamanı ve mekânı kuşatan, tüm insanlık için geçerli bir ahlak sistemi kurmak için çabalamışlardır. Bu çalışmalardan tespit edeceğimiz üzere filozofların kendi düşüncelerini ifade eden birçok ahlak felsefesi teorisi ortaya atılmıştır. Tüm cihanı kuşatmadığı gerekçesiyle milli töreleri ve mahalli gelenekleri reddeden ahlak felsefesi filozoflarının, tüm insanlığı kucaklayan ahlak normlarını ortaya koyma

amacına ulaşamadıkları ortadadır. Sosyologlara göre ahlak, felsefi tartışmaların ötesinde içtimai bir kavramdır. Örneğin bunlardan Levy Bruhl, ahlakı “*törelere ilmi*”⁶⁷ olarak ifade etmiştir. Millet tarihini mirası içerisinde süzülüp gelen, milli alışkanlıkları düzenleyen “töre” adını verdiğimiz davranış kalıpları (Arvasi, 2017: 303), her milletin kendi tarihi macerasına uygun ve ondan güç aldığı milli bir iradenin ifadesidir.

Arvasi’ye göre Türk töresi de en az bin yıldan beri İslam dini ile bütünleşen bir ruhla yoğrulmuş meydana gelmiş, Türk-İslam ahlak ve hukukunun mahiyet kazanmasına vesile olmuştur (Arvasi, 2017: 310). Arvasi’ye göre İslam ahlakının temelinde Allah sevgisi ve korkusu bulunmaktadır. Bir Müslüman gerek kendi nefsinin, gerek içinde yaşadığı cemiyetin isteklerini yerine getirirken Allah’ın rızasını aramakla meşgul olacaktır. Ahlak, yaratılanlar içerisinde şuura sahip olan bir canlı olarak sadece insanlar için vardır. Yine peygamberler de insanlardaki ahlaki sorumlulukları hatırlatmak ve hayata geçirmek üzere gönderilmişlerdir. Nitekim peygamberimiz, “*Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim*” şeklinde buyurmuştur. Bu durumda “ahlak” kavramı “*nefis taşıyan insanoğlunun nefisini kontrol etme ve hâkim olma şuuru*” (Arvasi, 2017: 311-312) olarak ifade edilmektedir.

Gökalp, milli dayanışmayı güçlendiren en önemli vasfın “ahlak” olduğunu ifade etmiştir. Milli dayanışmanın ilk temeli olarak gördüğü ahlaki vasıfları “*vatani ahlak*” ve “*medeni ahlak*” (Gökalp, 2017a: 86) olarak iki şekilde tasnif etmiştir. Gökalp’e göre vatani ahlakın yüksek olması milli dayanışmanın temelini oluşturmakta olup vatani ahlak, “*milli görevlerden oluşmuş bir ahlak*” olarak tanımlanmış ve milliyetimizi kutsal saymak olarak ifade edilmiştir. Medeni ahlak ise “*vatan dairesinde toplanan ahlaki vasıflarımızın yavaş yavaş millet sınırlarını aşarak bütün insanlık sınırlarına yayılması*” (Gökalp, 2017a: 87-89) şeklinde ifade edilmiştir. Gökalp’e göre tüm bu ahlaki unsurların toplamı milli dayanışmayı kuvvetlendirmektedir.

Toplumumuzda ahlaki değerlendirmeler Türklerin İslamiyet’le tanışmasından sonra İslami kurallara uygun olarak gelişmiştir. Peygamberimizin İslam ahlakı üzerine yaşadığı örnek hayatı bu konuda ülkücülere rehberlik etmiştir. Türk-İslam Ülküsü’nü hayatlarının gayesi edindiklerini ifade eden ülkücü hareket içerisinde özellikle 1968 yılından itibaren “İslam Ahlak ve Fazileti” kavramı (Bice, 2016: 101) yer almaya

⁶⁷ Söz konusu çalışma, 1903 yılına ait olup “*La Morale et la Science des Moeurs*” (*Ahlâk ve Törelere Bilimi*) ismiyle yayınlanmıştır (Felsefe, 2018).

başlamıştır. Türk-İslam Ülküsü'nün ideologlarından Seyyid Ahmet Arvasi'nin eserlerinin ülkücüler tarafından kaynak olarak kabul edilmesi ahlaki konularda İslami değerlerin esas alınmasını hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır.

Arvasi'ye göre ülkücüler Türk-İslam Ülküsü'nü benimseyerek İslam'ın ahlak ve fazileti ölçüsünde yaşamayı ülkü edinecektir. Halifeliğin Türklere geçmesiyle birlikte İslamiyet'e büyük hizmetler ederek peygamberimizin yaklaşık dört yüz yıl vekilliğini yürüten milletimiz (Arvasi, 2017: 318) ülkücülerin manevi yönünü etkilemiştir.

Arvasi'ye göre atalarımızın tarihi incelendiğinde *“Müslümanlara karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı zorlu, Allah yolunda savaşarak Allah'ın sevdiği işleri yapan, hak bilinen yolda yiğitçe ve ölesiye yürüyen insanlardan mürettep bir millet”* olduğumuz gözlenecektir. Bu nedenle Türk-İslam Ülkücüleri *“ecdamımızın sahip olduğu bu yüce ahlak yolunda ilerlemeyi”* (Arvasi, 2017: 319) bir görev saymaktadır.

İdeal insan olmak için girişilen en büyük mücadelenin insanın kendi nefsi ile olduğunu kabul eden ülkücüler, *“Allah'tan başka ilah yoktur”* (Salman, 2016: 23) düşüncesiyle bu nizamın ancak Türk-İslam Ülküsü ile gerçekleşeceğine inanmıştır. Ülkücülere göre *“Türk-İslam Ülküsü'nde kula kul olmak yoktur”*. Ülkücülere göre bu ülkü, *“Allah'ın emir ve yasaklarını nefse kabul ettirerek, kendi benliğinden sıyrılmış bir dava adamı olabilmekle”* (Salman, 2016: 24) gerçekleşebilecektir. Güç şartlarda ortaya çıkan geçici bir kahramanlıktan ziyade tüm ömrünü bir dava uğruna adamak manevi ve ahlaki bazı vasıflara sahip olmakla mümkündür.

Salman'a göre Türk-İslam Ülküsü'nü kendine rehber edinen ülkücü, *“her şeyden önce gerçek mutluluk ve huzurun Allah'a olan teslimiyetle mümkün olduğunu bilen kişi”* olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle ülkücünün, anlık haz ve mutluluklar peşinde koşan ferdiyetçi bir kişilik yapısından ziyade nefsin doyumsuz isteklerinden kendini soyutlamış, gerçek mutluluğun mutlak varlık olan Allah'ın ihsanıyla sağlanacağına inanan bir yapıya sahip olduğu savunulmaktadır. Bunun yanında ülkücüler *“materyalist düşüncüyü ve onun ürünü olan her türlü siyasi yapıyı reddeden, dünya nimetlerinde gözü olmayan yüce bir imana sahip”* (Salman, 2016: 17) oldukları şeklinde değerlendirilmiştir. Benimsedikleri Allah'a teslimiyet düşüncesinin onları yokluğun da varlığın da Allah'tan geldiğine inanmaya ve kanaatkâr olmaya sevk ettiği değerlendirilmiştir.

Alparslan Türkeş'in milliyetçilere bir doktrin olarak vermek istediği Dokuz Işık içerisinde yer alan ilkelere biri "Ahlakçılık" tır. Bu konuda "*Ahlaklı olmayan bir toplumun hiçbir şeyi başaramayacağını*" (Turhan, 2016b: 381) ifade eden Türkeş, 1967 yılında ahlakçılığı (Bice, 2016: 79);

"Bizim ahlakçılığımızın dayanacağı temeller şunlardır: Türk ahlakı Türk geleneklerine, Türk ruhuna, Türk milletinin inançlarına uygun olacaktır. Türk ahlakı hiçbir zaman tabiat kanunlarına aykırı olmayacak, tabiat kanunlarıyla da bağdaşan bir takım temellere dayanmış bir ahlak olacaktır. Ahlakçılıkta gözetileceğimiz, araştıracağımız şeylerden biri de, Türk ahlakının Türk milletinin yükselmesi, yaşaması ve korunmasını sağlamaya yarayacak esasları içinde toplaması olacaktır. Yani Türk milletinin yaşamasına zararlı olacak kaideler Türk ahlakçılığının içinde yer alamaz. Demek ki ahlakçılık prensibine esas olarak kabul ettiğimiz şeyler Türk milletinin ruhuna uygun olmak, Türk milletinin geleneklerine, adetlerine ve inançlarına uygun olmak, tabiat kanunlarına uygun olmak ve Türk milletine yararlı olmak esaslarına dayanacaktır."

şeklinde ifade etmiştir. Türkeş'in aktardığı üzere ahlakçılığın ifadesinde Türk-İslam Ülküsü'ne dair bir ibare bulunmamaktadır. İlk haliyle bu şekilde ifade edilen Ahlakçılık prensibi, devamında İslami düşüncelerle pekiştirilerek Türk-İslam Ülküsü'nün amaçlarından biri haline gelmiştir.

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası'nda alınan karar gereği ülkemizde 1974-1975 eğitim öğretim yılından itibaren ilkokullarımızda 4. ve 5. sınıflar ile ortaokul ve liselerin üç sınıfında (o dönemin eğitim sınıflandırmasına göre) "ahlak dersleri" gösterilmeye başlamıştır. Ancak o dönemde ahlak derslerinin içeriği ve bu içeriğe uygun kitapların kullanılması konularında bir takım görüş ayrılıkları ve tartışmalar yaşanmıştır. Bu konuda Arvasi, Türk-İslam Ülkücülerinin hangi esaslar dâhilinde ahlak eğitiminde başarılı olabileceğine dair fikirlerini şu şekilde ortaya koymuştur (Arvasi, 2017: 321):

1. "Türk milli eğitimi ahlak derslerini, teorik bir yapıdan çıkararak milletimizin vicdanında bulunan değerlere bağlı olarak yapmalıdır. Dolayısıyla ahlak eğitiminde dini ve milli değerler esas alınmalıdır.
2. Ahlak, içtimai bir kurum olarak boş ve hamasi sözlere meydan vermez. Bu nedenle okullarda verilen ahlak eğitimi buna uygun olarak verilmeli, milli ve dini değerlerimize ters düşmemelidir.
3. Ahlak bir teori olarak değil, milletin yaşamakta olduğu iyi hallerden oluşan pratik bir hayatın tecellisi şeklinde anlatılmalıdır. Aksi halde, kabil-i tatbik olmayan doktrinler vicdanlarda sadece yük olacak ve faydadan ziyade zarara neden olacaktır.
4. Milli törelerle, dini ve milli değerlerle çakışmayan bir ahlak felsefesinden istifade edilmesi mümkün olabilir. Ancak bu ahlak felsefesi kesinlikle norm

çıkarmamalı, bunun yanı sıra milli ve dini ahlakı besleyici, geliştirici, destekleyici nitelikte olmalıdır.

5. Ahlak eğitimini aşılacak öğretim kadroları, milli ahlakı yaşayan ve yaşatma gayesinde olan kişilerden oluşturulmalıdır.”

Türk-İslam Ülküsü, ülkücüler tarafından hareketin temelini oluşturan değerler arasında kabul edilmiştir. 1960’lı yılların ortalarından itibaren teşkilatlanmaya başlayan ülkücü hareketin komünizmle verdiği mücadele esnasında benimsediği temel düşüncüyü Türk-İslam Ülküsü oluşturmuştur. Ülkücü hareket tarafından karşıt gruplarla verilen mücadele Türk-İslam Ülküsü kavramsallaştırmasıyla kutsiyet ifade eden bir mücadele şekline sokulmaya çalışılmıştır.

2.2.2. Lider-Teşkilat-Doktrin

Türk-İslam Ülküsü’nün milliyetçi hareket içerisinde kabul edilmesinde Ülkü Ocakları önemli bir rol oynamıştır. Bu ülküyü gerçekleştirebilmek amacıyla Ülkü Ocakları, Türkçüler ile İslamcılar uzlaştırmada uzun yıllar kullanılacak bir tez üretmiştir: Lider-Teşkilat-Doktrin. Bu üçlü ülkücü hareketin önemli temel değerlerinden birini oluşturmuştur. Ülkücü hareket tarafından bu prensip sistemin devamlılığı için benimsenmiştir. Ülkücü hareketin amacına ulaşabilmesi için bu üç ayrı unsur arasında bir birliktelik bulunması gerekmektedir. Birliktelik bulunmayan durumlarda yine bu üçlü vasıtasıyla sistemin devamlılığı sağlanacaktır.

Ülkücüler tarafından üretilen Lider-Teşkilat-Doktrin tezinin amacı, “*ülkü hareket içerisinde herkesi kucaklayan bir anlayışla meydana gelebilecek kutuplaşmaları önlemek ve azaltmak*” (Akpınar, 2016: 104) olarak ifade edilmektedir. Lider-Teşkilat-Doktrin tezine göre liderden rahatsızlık duyan fakat teşkilatları ve doktrini benimseyen ülkücülerden beklenen hiçbir yere sapmadan ülkücü hareketi desteklemeleridir. Lidere bağlı ancak doktrini benimsemeyenlerin de benzer şekilde ülkücü hareketi desteklemeye devam etmesi gerektiği bu tez (Akpınar, 2016: 104-105) tarafından savunulmuştur. Böylelikle bu üç unsur, herkesi kucaklayan bir anlayışla ülkücü harekete olan bağlılığı arttıracak ve ülkücü hareket içerisindeki muhtemel fikir ayrılıklarını uzlaşma yoluyla çözümlenebilecektir.

Her toplumsal ve siyasi hareket, lidere ve lider etrafında oluşturulmuş bir teşkilata ihtiyaç duyar. Lider ve kadrosunu ise içinde bulunulan şartlar hazırlar ve

oluşturur. Lider, milli değerlere, milli karaktere, milli aşk ve aksiyona sahip, davasının samimi bir neferi olmaya hazır kişiler arasından doğar. Lider, “*milli şuura ve karaktere en iyi ve en mükemmel örnek olabilecek bir kahramandır.*” (Arvasi, 2009: 277).

Lider, kendi makam ve mevkisinden ziyade davasını ve davasının başarısını düşünür. Kendisine makam arama gayretinde olmayan lider, “*liderlik makamına da kendisine inananlar tarafından deyim yerindeyse itilerek getirilir.*” Lider, davayı sevk ve idare eden teşkilat kadrosunun bir özünü ifade eder. Teşkilat kadrosu, liderin yürüttüğü hareket ve davanın insan unsurunu ifade eder. Hiçbir dava, davasını savunma ve aşılama gayreti taşıyan bir teşkilat kadrosu kurmadıkça varlığını hissettiremez ve başarılı olamaz. Bu nedenle lider, teşkilat kadrosunun güçlü ve zayıf taraflarını bilir. Lider, davasını tehlikeli durumlarla karşılaştığında en az zararla kurtarabilecek (Arvasi, 2009: 277-278) ve güç şartlarda davasına sahip çıkabilecek teşkilat kadrolarına sahip olmak durumundadır.

Türk-İslam Ülkücüleri tarafından lidere ve onun gücüne, liderin hareketi disipline edici yönüne verilen değerler bir örneği olarak gösterilen *Bizim Ocak Dergisi*'nde Hulusi Tekin tarafından yazılan “Hem Tahammül Hem Sefer” başlığı taşıyan yazıda Lider-Teşkilat-Doktrin şu şekilde ifade edilmiştir (Bora ve Can, 2015:305):

“Ülkücü hareketin üç ana dinamiği: Lider, teşkilat ve doktrindir. 12 Eylül öncesi ve sonrasıyla topyekûn bir otokritiğin ve yeniden yapılaşmanın bütün gerekliliğine rağmen, zamanlaması yanlış yapılmış bir teşebbüsün faydadan çok ne denli zarar vereceği düşünülmelidir. Bu sebeple lider ve lider sevgisine sahip çıkmak, etrafında bir çelik yumruk misali kenetlenip, bu konuda hassas ve kiskanç olmak birinci vazifemiz olmalıdır. İkinci olarak teşkilatsız bir liderin kitlesinin, çoban ve sürüsü olmaktan öteye bir keyfiyet taşımayacağı şuuruyla “teşkilat” kavramına ve teşkilatlanmaya, liderin gösterdiği doğrultuda azami azim ve kararlılık göstermeliyiz.”

Ülkücü hareket içerisinde liderlik kavramı büyük önem taşımaktadır. Geleneksel değerleri benimseyen ülkücü teşkilatlar, inandıkları değerleri lidere bağlılık ve sadakat ekseninde gerçekleştirmeye gayret etmektedir. Ülkücülerin bu sadakat ve bağlılıklarını gösterme yöntemlerinden biri, liderin ortaya koyduğu düşünceleri benimseme şeklinde ortaya çıkmaktadır. Teşkilatların liderin düşüncelerini benimseyebilmesi için liderin de bir takım vasıflara sahip olması gereklidir.

Türk milliyetçiliğinin bu harekete mensup olanlardan tek tek “iman”, “aşk”, “aksiyon” ve “karakter” istediğini ifade eden Seyyid Ahmet Arvasi, “Lider ve Kadrosu” başlığı taşıyan *Ülkücü Kadro* içindeki yazısında liderin kim olduğu ve kadrosunun nasıl oluştuğu hakkında bir takım çıkarımlarda bulunmuştur. Arvasi’nin bu yazısındaki görüşlerini özetleyecek olursak (Öznur, 1999: IV, 642-643):

- “Lider üretilmez. Lideri içinde bulunduğu ortam ve şartlar hazırlar.
- Lider, milliyetçi harekete mensup şahıslarda kesinlikle bulunması gereken iman, aşk, aksiyon ve karaktere sahip kişiler arasından ortaya çıkar. Bu davanın samimi bir neferi olmaya razı olmayanlar, lider olmaya layık olamazlar.
- Lider, milli imana, aşka, disipline ve aksiyona en iyi örnek olabilir.
- Lider bu makama, kendine inanlar tarafından getirilir. Getirildiği liderlik makamından başka bir makamı aramaz.
- Liderin önceliği kendisi değil davanın başarıya ulaşmasıdır.
- Lider, davayı yöneten seçkin kadronun özüdür. Teşkilatlanma, lider ve bu seçkin kadronun özü etrafında oluşturulur.
- Lider, teşkilatının güçlü ve zayıf yönlerini bilen böylelikle teşkilatını yerinde kullanabilir.
- Lider, davasına güç şartlarda dahi sahip çıkan, davasını hep ileriye taşımaya çalışan, güç şartlarla karşılaştığında bunu en az zararla atlattırma çabasına çalışan, davasının samimi bir neferidir”

Alparslan Türkeş liderliğindeki milliyetçi hareket, 1965 yılında kendisi tarafından ortaya koyulan Dokuz Işık Doktrini ekseninde şekillenmiştir. Kelime anlamı olarak “öğreti” anlamına gelen “doktrin”, “*bilimde felsefede bir düşünceye bağlı olan ilkeler bütünü*” (Kuzu, 2015: 387) şeklinde ifade edilmektedir.

Ülkücü hareketin benimsediği doktrin, liderin davayı net bir şekilde ifade etmesine olanak sağlamıştır. Dokuz Işık Doktrini, içerik olarak “Türk-İslam-Batı” unsurlarından oluşan, resmi ideolojiye yakın bir sentez model olarak ifade edilmekle birlikte ülkücü hareket içerisinde “etkinliği çok hissedilmeyen, gerçek anlamda kavranmayan, adeta bir formül öğrenir gibi lâfzî olarak öğrenildiği” (Bora ve Can, 2015: 60) yönünde eleştiriler mevcuttur.

İnsanlar dünyaya geldikten itibaren bir yere ait olma içgüdüğü taşımaktadır. İnsanların birçok zorluğu birlikte mücadeleyle aştıkları tarihsel bir gerçekliktir. “*Bir elin nesi var, iki elin sesi var*”, “*Birlikten kuvvet doğar*” gibi atasözleri kültürümüze yansımıştır. Milliyetçi hareket içerisindeki bu birliği sağlayacak olan teşkilatlardır. Teşkilatçılık bu nedenle milliyetçi hareketi ayakta tutan en önemli unsur olarak değerlendirilmektedir. Teşkilatçılık aynı zamanda milletimizin önemli tarihsel özelliklerinden biridir. Mağlubiyet durumlarında dahi hemen kalan unsurların bir araya gelerek yeni bir teşkilatla yollarına devam ettiği konusunda tarihimizde birçok örnek bulunmaktadır.

Teşkilat, suni bir organizmadan ziyade lider etrafında davanın gerçek sahiplerinin katılımıyla kendiliğinden oluşan, davanın insan unsuru olarak ifade edilmiştir. Hiçbir dava teşkilat yapısını oluşturamadıkça gerçek başarıya ulaşamayacak ve varlığını hissettiremeyecektir. Teşkilatlar davayı gerçek manada taşıyamadığında süratle değiştirilmesi prensibi esastır. Bu nedenle yedek teşkilatlara sürekli ihtiyaç duyulmuştur. Teşkilatlar, davanın sürekliliği açısından önem arz etmektedir. Bunu Ülkü Ocakları'nın kapatılan her teşkilatından sonra değiştirme mevzi olarak hazırda bekleyen başka bir teşkilatı vasıtasıyla davanın devamlılığını sağlama çabasında görmekteyiz. Bu nedenle ülkücü harekette teşkilatların ihtiyaç halinde değiştirilmesi, bir kanun, program ve tüzük değiştirmekten daha önemli olarak görülmektedir.

Teşkilat kadrosu içerisinde çeşitli tabakadan insan bulunduğu gibi çeşitli kalitede ve zihniyette insan bulunduğunu ifade eden Arvası, bu kadroları kalite ve taşıdıkları özelliklere göre beş ayrı kategori ile ifade etmiştir. Buna göre (Öznur, 1999: IV, 643-644):

A.Kadrosu: Davaya gerçekten iman etmiş, aşkla bağlanmış, kendi nefsi ile ilgili olarak korkudan sıyrılmış, şahsi menfaat ve vaadlerle aldatılamaz. Hak bildiği yolda yürürken alkış ve yuhayı nazara almaz, sadece davasının başarısını düşünen ve sağlayan akıllı, basiretli, sabırlı, azimli, ahlaklı, disiplinli ve kültürlü kimselerdir. Daima şuurludurlar, öfkelerine hâkimdirler. Mal ve canları ile fedakârlığa hazırdırlar. Bunlar, sayıları az olan gerçek yönetici kadrolardır.

B.Kadrosu: Bunlar, davanın kahraman ruhlu, ateşli, inanmış yiğitleridirler. Daha çok heyecanları ile hareket ederler. Tarihe geçen ve isim yapmış atalarımızın yanında yer almayı isterler. Teoriden çok aksiyona, sabırdan çok aceleye, diplomasiden çok kavgaya, kulisten çok sahneye önem verirler. Bir nevi genç ve savaştı (militan) kadrolar adını alabilirler.

C.Kadrosu: Bu kadro, davanın organize olmamış sempatizanlarından ve taraftarlarından ibarettir. Davaya inanan, fakat fert kaldığı zaman onu savunma güç ve iradesini kendinde bulamayan, milliyetçi kadrolara sevgi ve ilgi duyan fertler ve zümrelerdir. Üstelik sayıları da pek çoktur. Organize edilirse kendilerini güçlü hissederler ve mücadele iradeleri artar.

D.Kadrosu: Davaya bir ümit ve menfaat için bağlananlardır; bu yolla para, makam, istikbal ve itibar temin etmeye çalışan kimselerdir. Tehlikeli zamanlarda sayıları azalır; dava başarıya yaklaştıkça, bilhassa iktidar dönemlerinde sayıları kabarır. Bunlar, genellikle ikili oynarlar, dava başarıya ulaştığı zaman üst kademelere tırmanarak mücadeleyi ve başarıyı yozlaştırır. Davanın gerçek elemanlarını sinsi ve içten tertip propagandalarla bertaraf edebilirler. Bir dava için, en tehlikeli dönem iktidara yaklaşıldığı veya iktidar olunduğu devrelerdir. Bu zamanda ne kadar dikkatli davranılırsa davanın selameti için o kadar faydalı olur. (Her davanın içinde, daima ümit ve menfaat kadroları buluna gelmiştir. Ancak, bunları organize etmenin de biçim ve yolları vardır. Hiç unutulmamalıdır ki, bunlar paralı asker gibidirler. Bugün, kalemini, çenesini, sanatını kiraya vermek için piyasada dolaşan pek çok yazar, çizer, konuşmacı, şarkıcı, artist ve uzman, mevcut bulunmaktadır. Bunların birçoğları da düşman saflarından çekip almak mümkündür.)

E.Kadrosu: Davanın gücünden korkup ondan emin olmak için gelen veya arkadaşları ile geçinemeyerek veya onlara kırılmış olan hasım cephe adamlarını da organize etmesini bilmek gerekmektedir. Hasım cepheyi yarmak ve onlardan eleman çekebilmek önemli gözükmektedir. Ancak, düşmanın manevralarına ve sızmalarına karşı çok uyanık bulunmak esastır.”

Lider-Teşkilat-Doktrin tezinde teşkilat, her şeyden önce bir birliği ifade etmektedir. Bazı birliklerin sağlanmadan teşkilatlanmanın mümkün olmadığını ifade eden Selahattin Baysal, “Ülkücü ve Teşkilat” başlığı taşıyan yazısında, teşkilatlanma için dört ayrı birlikteliğin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Teşkilatlanma için ilk sağlanması gereken birliğin “*gaye birliği*” olduğu ifade edilmiştir. Gayeleri bir olmayan teşkilatların birlik ve beraberliklerinin uzun olmayacağı savunulmuştur. Teşkilatlanmada sağlanacak ikinci birlik ise “*kafa birliği*” veya “*metod birliği*” olarak ifade edilmiştir. Hedefe gidilecek yolun tayin edildiği anlamına gelen bu birlik, aralarında mantık birliği sağlamayan teşkilatların çabuk dağılacığı anlamına gelmektedir. Teşkilatlanmada sağlanacak üçüncü birlik, “*disiplin birliği*” veya “*karakter birliği*” olarak ifade edilmiştir. Teşkilat içerisinde “*müşterek disiplin*” ve her ferdin uyması gereken kuralların belirlenmesiyle ortaya çıkan “*şahsi disiplin*” sağlanması yoluyla bu birlik sağlanacaktır. Teşkilatlanmada sağlanacak dördüncü birlik, “*maddi birlik*” veya “*kese beraberliği*” şeklinde ifade edilmiştir. Teşkilatın uzun süre hep aynı ve belirli şahısların sırtında yürüyemeyeceği düşüncesiyle sağlanacak bu birlik,

davaya gönül veren herkes tarafından maddi güçleri oranında davanın desteklenmesi (Öznur, 1999: IV, 607-608) gerektiğini ifade etmektedir.

Ülkücü hareketin bir döneme ışık tutan ve son birkaç yıldır yeniden yayınlanmaya başlayan *Genç Arkadaş Dergisi*'nde yayınlanan, Arif Keloğlu'na ait "Teşkilat ve Teşkilat Ruhü-1" başlığı taşıyan yazısında, teşkilatçılık ilkeleri sıralanmıştır. Bu ilkeler, ülkücü hareket içerisinde genellikle teamül olarak kabul edilen, ancak çok fazla kaleme alınmayan bazı kural ve kaidelerin ifade edilmesi şeklindedir. Ülkücü hareket içerisinde teşkilata bağlı olanların uyması gereken ilkeler şu şekilde ifade edilmiştir (Öznur, 1999: IV, 610-611):

- "Teşkilatçı, teşkilatın gayesini kabullenmiştir.
- Liderinin emrindedir.
- Taktik adamıdır.
- Teşkilatının mali fikri sorumluluğunu yüklenir.
- Gayesinin tahakkuku için verilen emirleri harfiyen yerine getirir.
- Dışarıda teşkilatının eleştirisini yapmaz.
- Teşkilatının sırrını kimseye vermez, en yakınlarından bile gizler.
- Kendi hareketlerini düzenler.
- Karşı teşkilatların, yıkıcı eylemlerine karşı uyanık davranır.
- Adresleri aklında ezbere tutar.
- Her günkü çalışmalarının muhasebesini, o günün sonunda mutlaka yapar.
- Kültürünü arttırmak için çalışır.
- Tarihteki ünlü teşkilatları inceler.
- Verilen görevi bir angarya olarak telakki etmez.
- Sempatik görünümündedir.
- Teşkilatı üzerine yapılan eleştirileri yerinde ve zamanında cevaplandırır, gerekirse eleştiri yapanı ikna eder.
- Teşkilat üyelerini iyice tanımaya çalışır.
- Teşkilatın aksayan yönlerini üst makamlara iletir.
- Teşkilat içine huzursuzluk sokmaz, varsa bertaraf için çalışır.
- Yayın vasıtalarından istifade eder.
- Her kademedede ve meslekte insanları dost edinir.
- Her yeni tanıştığı insanın kendisine faydalı olabileceğini düşünerek aradaki teması kesmez.
- Devlet yöneticileriyle irtibatta bulunur.
- Yapılan iyilik ve kötülükleri unutmaz.
- Karda yürür izini belli etmez.
- Asla teşkilatın ülküsünden taviz vermez."

Lider-Teşkilat-Doktrin tezinin doktrin boyutunu "Dokuz Işık Doktrini" teşkil etmektedir. Bu doktrin, milliyetçi hareketin fikri temelini oluşturmayı amaçladığı için ayrı bir başlık altında izah edilmiştir.

2.2.3. Dokuz Işık Doktrini

Ülkücü hareket ortaya çıkışından itibaren siyasi ve ideolojik hareketlerden farklı olarak kendine özgü fikri bir temel oluşturmaya gayret etmiştir. Ülkücü hareket içerisinde dile getirilen Milliyetçi-Toplumcu anlayışın “Nasyonal Sosyalist” şeklinde Nazi benzeri faşist bir yapı olarak gösterilmeye çalışılması neticesinde teşkilatlara Alparslan Türkeş tarafından bir genelge gönderilerek (Satılmış ve Turhan, 2002: 444-445) bu tabirin kullanımı yasaklanmıştır.

Dokuz Işık Doktrini, Alparslan Türkeş tarafından milliyetçi hareketin fikri temellerini izah etme çabasıyla (Akpınar, 2016: 41) ortaya koyulmuştur. Bu doktrine ait her bir prensip ifade edildikten sonra geniş bir şekilde izah edilerek milliyetçi hareket içerisinde benimsenmeye başlanmıştır.

Ülkü Ocakları'nın fikri temeli Dokuz Işık Doktrini üzerine kurulmuştur. Milliyetçi hareket düşüncesinin siyasi ve ideolojik boyutunu ifade eden bu doktrin⁶⁸, Alparslan Türkeş tarafından ilk olarak 1 Haziran 1966'da Taksim Meydanı'nda, 2 Haziran 1966'da ise *Milliyet Gazetesi*'nde (Karabulut, 2017: 11) ifade edilmiştir. 24-25 Kasım 1967'de icra edilen CKMP Kongresi'nde⁶⁹ de ana hatlarıyla açıklanmıştır. Bu dönem aynı zamanda milliyetçi hareketin Anadolu'da propaganda yoluyla anlatıldığı, CKMP'nin parti programını “milliyetçi hareket” üzerine oluşturduğu yıllardır. “Ülkücü hareketin siyasi alfabesi” olarak ifade edilen bu doktrin, Türkeş'in ifadesiyle; “*Görüşlerimizin temeli Türk Milliyetçiliği, siyasi aksiyonumuzun dayandığı doktrin ise Dokuz Işıktır*” (Akpınar, 2016: 41) şeklinde ifade edilerek, 1967 yılında yapılan parti kongresinde izah edilmiştir.

Dokuz Işık Doktrini, parti programlarında yer alan “yeni bir devlet düzeni kurmak” amacının fikri boyutunu ifade etmektedir. Bu düzen “Anglo-Sakson kapitalizmi” ve “Slav Marksizm”inden bağımsız, “üçüncü bir yol” olarak ifade edilmiştir. Dokuz Işık, Alparslan Türkeş'in CKMP'nin başına geçtikten sonra yarım bir kitap boyutunda, 24 sayfadan oluşan küçük bir risale şeklinde basılmıştır. Bu risalede

⁶⁸ İlk olarak Alparslan Türkeş tarafından 1965 yılında kaleme alınan bu düşünce, 1967'de icra edilen CKMP kongresinde şimdiki haliyle ifade edilmeye başlanmıştır (Akpınar, 2016: 41).

⁶⁹ Bu kongre, Alparslan Türkeş'e “askeri olarak örgütlenen eski Türk topluluklarının liderini ifade etmek amacıyla kullandığı ‘başbuğ’ sıfatının” dillendirildiği ilk kongre olmuştur (Bora ve Can, 2016: 359-360).

“Dokuz Işık Doktrini”ni oluşturan prensipler şu şekilde özetlenmiştir (Kuzu, 2015: 310):

“1-Milliyetçilik: Her şey Türk milleti için, Türk milletiyle beraber ve Türk milletine göre sözleriyle özetlenebilecek, Türk milletine bağlılık, sevgi ve Türkiye devletine sadakat ve hizmettir.

2-Ülkücülük: Türk milletini en ileri, en medeni, en kuvvetli varlık haline getirme ülküsüdür.

3-Ahlakçılık: Türk milletinin ruhuna, örf ve geleneklerine uygun yüksek varlığını korumayı ve geliştirmeyi ön gören esaslara dayanır.

4-İlimcilik: Olayları ve varlığını ön yargılardan ve art düşüncelerden sıyrarak ilim mantalitesi ile incelemek ve girişilecek her çeşit faaliyette ilmi önder yapmak prensibidir.

5-Toplumculuk: Her çeşit faaliyetin toplum yararına olacak şekilde yürütülmesi görüşüdür. İçtimai ve iktisadi olmak üzere iki ayrı bölümü kapsamaktadır. İktisadi görüş olarak mülkiyeti esas kabul eden, fakat mülkiyetin millet zararına kötüye kullanılmasına karşı olan bir görüşü belirtir.

Karma ekonomiyi ve ana stratejik iktisadi faaliyetlerin devlet kontrolünde bulunmasını öngörür. Sosyal görüş olarak sosyal adalet düzeni, fırsat eşitliği, sosyal güvenlik ve sosyal yardımlaşma teşkilatı kurulmasını kabul eder.

6-Köycülük: Köyleri tarım kentleri halinde birleştirerek kalkınmayı öngörür. Köylünün tefecilerin elinden kurtarılması ve ihtiyacı olan kredi ve diğer yardımların sağlanması için kooperatifleşmeyi hedef alır. Bilhassa orman bölgesinde yaşayan köylüleri öncelikle ve hızla refaha kavuşturmak amacını güder.

7-Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik: Birleşmiş Milletler Anayasası’nda yazılı bütün hürriyetlerin sağlanması gaye edinmiştir. İnsanların şahsiyet olarak geliştirilmesini, toplumun kalkınması için yararlı bir yol olarak kabul eder.

8-Gelişmecilik ve Halkçılık: İnsanlar ve medeniyetler daima iyiyi, daha güzeli, daha mükemmeli istemek ve aramakla gelişir. Elde edilenle yetinmemek ve daima daha ilerisini istemek ve bunu elde etmek için gayret göstermek şuurudur.

Ancak bu gayret ve çabalarda Türk milletinin tarihinden, milli benliğinden ve kökünden kopmadan yükselmek ve ilerlemek gayedir. Yapılacak her işte halka doğru, halkla beraber olmayı, ilerlemenin, yükselmenin vazgeçilmezi olarak kabul eder.

9-Endüstricilik ve Teknikçilik: Türk milletinin kalkınması için acele sanayileşmesi lazımdır.”

Milliyetçilik prensibi, Türk milletinin yücelmesi için her türlü tehlikeden korunması ve milleti meydana getiren kişilerin milli bir şuur içerisinde kalplerinin vatan ve millet sevgisi ile atması gerektiği düşüncesini ifade etmesinden dolayı birinci ilke olarak ifade edilmiştir. Burada kastedilen milliyetçilik, Türk milliyetçiliği olup Türk milliyetçiliği, “*Türk milletine karşı beslenen derin sevgi ve bağlılık duygusunun,*

müşterek tarih ve hedeflere yönelme şuurunun bir ifadesi” (Kuzu, 2015: 315-316) olarak izah edilmiştir. Bu nedenle Türk milliyetçiliğinin insani duygularla beslenen bir anlayışla, bütün Türkleri kardeş sayan bir düşünce olduğu ifade edilmiştir.

Ülkü Ocakları'nın fikri temellerini oluşturan prensiplerden ikincisi “Ülkücülük” prensibidir. Bu ülkü, *“Türk milletini ahlakta, maneviyatta, insanlık duygularında en yüksek seviyede bulundurmak, ilimde ve teknikte dünyanın en ileri varlığı haline getirmek, modern tekniğe göre oluşturulmuş bir sanayi ve refah toplumu meydana getirmek”* (Kuzu, 2015: 323) şeklinde ifade edilmiştir. Bu ülküyü yerine getirebilmek için ekonomik ve siyasi olarak tam bağımsız olmak esas prensiptir. Bu nedenle ülkücüler tarafından ülkücülük prensibini benimseyerek Türk milletini diğer milletler arasında kendi gücüyle ayakta durabilen, dünyanın her yerinde sözü dinlenen bir duruma getirebilmek için çok çalışmak ve çok gayret göstermek gerektiği savunulmuştur.

Dokuz Işık Doktrini'nin Milliyetçilik ve Ülkücülük'ten sonra ifade edilen üçüncü prensibi “Ahlakçılık” prensibidir. Ahlakçılık prensibinin temelini, kökleri milli tarihimizden gelen İslamiyet ile yoğrulan düşünceler oluşturmaktadır. Ahlakçılık prensibi, ahlaksız bir toplumun yüksek düşünceler ve kutsal değerler uğrunda fedakârlık gösteremeyeceği, fedakârlık gösteremeyen toplumların ise kalkınamayacağını (Kuzu, 2015: 333) ifade eder. Kalkınamayan bir toplumda fertlerin mutluluğunu sağlanamak mümkün olmayacaktır. Bu nedenle bu prensibi benimseyen ülkücülere göre milletimiz, milli ve manevi değerlerimiz ile İslam ahlak ve faziletine sıkı sıkıya bağlı olmak durumundadır.

Toplumların kalkınması ilim ve teknikte gösterilen ilerlemeye bağlıdır. Bir millet her ne kadar kahraman tabiatlı olsa da ilim ve teknikte gelişme gösteremedikçe milli savunmasını ve milli ekonomisini ayakta tutmakta zorlanacaktır. Bu nedenle milletimizin ilimde ve teknikte en yüksek seviyeye çıkması devletimizin bekası için mutlak surette önem arz etmektedir. Bu düşünce Dokuz Işık Doktrini içerisinde dördüncü prensip olarak “İlimcilik” (Kuzu, 2015: 335) prensibi ile ifade edilmiştir.

Dokuz Işık Doktrini'nin beşinci olarak ifade edilen prensibi “Toplumculuk”tur. Toplumculuk, toplumun menfaatlerini kişilerin menfaatlerinden üstün tutmayı, milletimizin korunmasını, yükselmesini ve yaşatılmasını her şeyin üstünde görmeyi

(Kuzu, 2015: 339) ifade etmektedir. Ekonomik ve sosyal görüşü içeren iki bölümden meydana gelen toplumculuğun ekonomik yönünü, milletimizin süratle kalkınması ve sanayileşmesi oluşturmaktadır. Ekonomik yönün gerçekleşebilmesi için devlet hem özel teşebbüsü desteklemeli hem de kendi eliyle kamu yatırımları yapmalıdır. Bunun dışında insanımız kooperatif ve benzeri yapılarla kendi tasarrufu ve eliyle yatırım yapabilmelidir. Toplumculuğun sosyal yönü ise karamsarlığa kapılan milleti, sanat ve kültürel faaliyetlere yönlendirerek milletin enerjisini toplum yararına, kalkınma yararına kullanma çabası (Kuzu, 2015: 339-340) oluşturmaktadır.

Dokuz Işık Doktrini'nin prensiplerinden altıncısı “Köycülük”tür. Köycülük prensibi, milletimizin kalkınması için tarımda makineleşmeyi destekleyen, köylünün kalkınmasıyla milletin kalkınacağına inanılan bir prensiptir. Köycülük prensibinin Türkeş tarafından kaleme alındığı 1969 yılında köylerde yaşayan vatandaşlarımızın toplam nüfusa oranı % 65 civarındadır (Kuzu, 2015: 350). Türkiye İstatistik Kurumu'nun 31 Aralık 2017 tarihi esas alınarak hazırladığı günümüzde, belde ve köylerde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı ise % 7,5'tir (TUİK, 2018). Köycülük prensibinin benimsendiği yıllarda nüfusun büyük bir çoğunluğunun köylerde yaşamakta olması Türkeş'i köylerde mahrumiyet içersinde yaşamakta olan milleti kalkındırmaya sevk etmiştir. Günümüzde geldiğimiz noktada Köycülük prensibi ile köylerimizi kalkındırmaya duyulan ihtiyaç, köylerde yaşayan vatandaşlarımızın toplam nüfusa oranını esas alacak olursak azalmıştır.

Dokuz Işık Doktrini'nin yedincisi olarak ifade edilen prensip, “Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik”tir. Bu prensip, “*insanların mutlu olarak hayatlarını sürdürebilmeleri için başkalarına uşak ve köle olmadan yaşamaları gerektiğini*” (Kuzu, 2015: 359) savunur. Burada ifade edilen Hürriyetçilik, sadece başkalarına köle olmamak değil millet olarak da sosyal, ekonomik ve fikri alanlarda hür olmayı ifade etmektedir. Hürriyetçilik prensibi, Birleşmiş Milletler Anayasası'nda yer alan hürriyetleri kapsamaktadır. Şahsiyetçilik ise bu hürriyetlere sahip olan bireylerin haklarının bilincinde olarak birbirlerine karşı saygılı olmalarını (Kuzu, 2015: 360-361) ifade etmektedir.

Dokuz Işık Doktrini'nin sekizinci prensibi, “Gelişmecilik ve Halkçılık”tır. Gelişmecilikle ifade edilmek istenen devrimcilik değildir. Türkeş'e göre Devrimcilik, var olan her şeyi yıkarak yeni olanı kurmak şekline görülmekteyken, Gelişmecilik,

milletin ulu bir çınar olduğu düşüncesinden hareketle devrimciliğe değil evrimciliğe dayalı bir gelişmecilik prensibini esas almaktadır. Gelişmecilik, millet olarak elimizde olanın hep daha iyisini aramak ve daha iyisini gerçekleştirmek çabasıdır (Kuzu, 2015: 361-364). Milliyetçi hareket tarafından milletlerin ve medeniyetin ilerlemesi için bu prensibin benimsenmesi gerektiği savunulmuştur.

Dokuz Işık Doktrini'nin dokuzuncusu ve sonuncusu olarak ifade edilen prensip, "Endüstricilik ve Teknikçilik" prensibidir. Yaklaşık üç dört asır önce cihana hâkim olan milletimizin son birkaç yüzyıldır uğramış olduğu yenilgileri, batının ulaştığı endüstri gücü karşısında zayıf kalmamızdan kaynaklandığını savunan bu prensip, modern ve güçlü bir devlet haline gelmek için ülkemizin bir endüstri ülkesi haline gelmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bugün dünyada bilim ve teknikte ileri milletler, kendi fertlerinin mutluluk içerisinde yaşadıkları bir kalkınmayı (Kuzu, 2015: 364-366) gerçekleştirmektedir. Bu prensibe göre milletini en iyi şekilde yaşatma arzusu taşıyan devletler, endüstri ve teknik olarak mevcut imkânlarını sürekli olarak geliştirmeleri gerekmektedir.

Ülkü Ocakları Birliği kurulduktan sonra milliyetçi hareket düşüncesi kitlesel olarak genişlemeye başlamıştır. Özellikle 1970 yılında birçok ilde icra edilen "Dokuz Işık Yürüyüşü", adeta komünizmle mücadelede bir gövde gösterisi halini almıştır. Özellikle 1970 yılı içerisinde farklı illerde yaygın olarak icra edilen bu yürüyüşlerden en büyüğü, Ankara Tandoğan Meydanı'nda gerçekleştirilmiştir. 1970 yılının mayıs ayında, Ankara Tandoğan Meydanı'nda öğrenci, esnaf, işçi ve birçok farklı yapıda, yediden yetmişe on binlerce kişinin katılımıyla "Dokuz Işık Yürüyüşü" yapılmıştır. Yaklaşık üç buçuk saatlik bir yürüyüşten sonra Kurtuluş Meydanı'nda toplanan on binlerce kişiye milliyetçi hareketin lideri olarak Alparslan Türkeş hitap etmiştir. Türkeş'in bu konuşmasında Dokuz Işığın fikri boyutunu ifade eden bazı sözleri şu şekildedir (Turhan, 2016a: 45):

"Sevgili Bozkurtlar,
Uzaklardan, yakınlardan Türk milletinin kendine dönüşünü, kendisi olarak yaşamasını ve en kısa zamanda yeryüzünün ilimde, medeniyette, teknikte en yüksek bir varlığı haline gelmesini dava edinen Milliyetçi Hareketin dönmez savaşıları, yorulmaz dövüşçüleri olarak bugün çok manalı bir yürüyüş yaptınız. Bu yürüyüş Türk milletini parçalamak isteyen satılmışlara karşı bir savaş ilanıdır. Bu yürüyüş memleketimizi yabancıların sömürüsüne, dünyanın tanıdığı

en kanlı emperyalizme gözü kapalı satmak isteyen emperyalist uşakları, kızıl Moskof ajanları, komünistlere bir uyarıdır.

Türk milliyetçileri, Milliyetçi Hareketçiler, Dokuz Işıkçılar, yalnız Türk'ten kuvvet alan, her şey Türk için diyen, her şey Türk'e göre, Türk tarafından davasını güden onun yılmaz dövüşçüleridirler. (...) Bozkurtlar, mutlu, parlak, aydın yarınlar sizin ve sizin öncülüğünüzde Türk milletindedir.”

Milliyetçi Hareket Partisi'nin Gençlik Kolları tarafından 19 Kasım 1975 tarihinde Ankara'da düzenlenen 2. Türk Gençlik Kurultayı'nda Dokuz Işık Doktrini'ne sıkı sıkıya bağlı olunması gerektiğini Alparslan Türkeş şu sözlerle ifade etmiştir (Öznur, 1999: II, 186):

“Yabancı ideoloji ve kültürlerle mücadele etmek zorundayız. Bu mücadeleyi yapmayan milletler köleliğe mahkûmdur. Milli ülkü, milli kültür davasını onun için güdüyoruz. Bu sebeple milli doktrinimiz Dokuz Işık'ı herkesin okumasını, bilmesini, yaymasını istiyoruz. Büyüğe saygı ve hürmet küçüğe sevgi Türk töresinin en güzel hasletlerindedir. Kanun ve nizamla manevi değerlere ve ahlak kurallarına bağlı, disiplinli bir millet anlayışı ve millet varlığını kişi varlığının üstünde tutan bir görüşü savunuyoruz. Halkın enerjisine güven ve sevgiye dayanan gönül seferberliği ile tutuşturmalı, coşturmalıyız.”

Türk milliyetçiliğinin teorik içeriğini Dokuz Işık Doktrini'nde görmenin mümkün olduğunu ifade eden Taha Akyol, milliyetçiler tarafından bu doktrinin prensiplerine “*asla bir şiir heyecanı veya ezberlenecek kutsal bir metin gözüyle bakmamaları*” tavsiyesinde bulunarak, bu prensiplerin anlaşılabilir ve ruhlarla sindirilmesi gerektiğini, aksi takdirde “*Türk milliyetçiliğinin içeriğinin ezberlenmiş kelimelerden ibaret olacağını*” (Öznur, 1999: IV, 330) ifade etmiştir.

2.2.4. Nizam-ı Âlem ve İ'lay-ı Kelimetullah Kavramı

Ülkücü hareket tarafından “*İslamla şerefendirilen Türk milletinin, Cenab-ı Hakk'a hizmet etme çabasını izah etmek*” amacıyla formüle ettiği “Nizam-ı Âlem⁷⁰ ve İ'lay-ı Kelimetullah”⁷¹ kavramı, ülkücüler tarafından “*Allah'ın adını ve İslamiyet'in tevhid akidesini, şanına layık bir şekilde yüceltip yayarak dünya nizamını*

⁷⁰ Nizam-ı Âlem kavramının Osmanlı Devleti'nde küçük kardeşi Ahmed'i katlettiren ve kardeş katlini ilk kez uygulayan Fatih Sultan Mehmet'in Kanunnamesi ile ortaya çıkan bir kavram olduğu konusunda yaygın kanaat mevcuttur. Bu kavramın Osmanlı arşivlerine girmesiyle ilgili madde şu şekildedir: “*Ve her kimseye evladından saltanat müyesser ola, karındaşların Nizam-ı Âlem için katl etmek münasiptir.*” Buradaki kullanımı devletin bekasıyla ilgili bir kullanımdır. Konu ile ilgili bkz. Aktan, 1987.

⁷¹ Bazı yazarlar tarafından “Nizam-ı Âlem ve İ'lay-ı (İlah-ı) Kelimetullah” kavramları birbirinden ayrı iki kavram olarak açıklanmıştır. Çalışmada birbirlerini tamamlayıcı kavramlar olarak kullanılmalarından dolayı tek bir başlık altında belirtilmiştir.

gerçekleştirme ve ilelebet yaşatma görevi” (Salman, 2016: 57) olarak ifade edilmiştir. Türk-İslam Ülküsü açısından Nizam-ı Âlem Ülküsü, milletleri İslam ile yok etmeyi değil “kelime-i tevhid”⁷² ile birleştirmeyi esas almaktadır.

Nizam-ı Âlem Ülküsü, adından da anlaşıldığı üzere Allah’ın koyduğu evrensel nizam ile âleme yani dünyaya düzen ve intizam verme ülküsüdür. Bu ülkü, Türklerin İslamiyeti kabul etmeden önceki dönemlerde Tanrı’dan aldığı güçle (Tanrı Kut anlayışıyla) yeryüzünde hükmettiğini düşünen hükümdarların Türk’ü cihanda hâkim kılma fikrine benzetilir. Türk coğrafyalarında İslamiyet’in kabul edilmesiyle birlikte Türk cihan hâkimiyeti fikri İslami bir bakış açısı kazanarak Nizam-ı Âlem Ülküsü olarak ifade edilmiştir. Anadolu kapılarının resmi olarak 1071’de Malazgirt Zaferi’yle Türklere açılmasıyla birlikte Türk cihan hâkimiyeti düşüncesi ile İslamiyet’teki cihat anlayışı bütünleşerek (Karabulut, 2017: 131) Nizam-ı Âlem Ülküsü’ne dönüşmüştür.

Anadolu kapılarının Türklere açılmasıyla birlikte devlet kuran iradeler, gayelerini âleme nizam vermek olarak özetlemiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed ’in İstanbul’un fethini müjdeleyen övgü dolu sözleri ülkücüler tarafından Nizam-ı Âlem Ülküsü’nün bir ifadesi olarak değerlendirilmiştir. Ülkücülere göre bu ruhun ateşi yüzyıllar önce Ahmet Yesevi tarafından yakılmış ve Söğüt’te kurulan Osmanlı Beyliği’nin kıtalara hâkim bir devlete dönüşmesiyle yeniden alev almıştır. Ülkücü hareket içerisinde büyük bir ülkünün ifadesi olan Nizam-ı Âlem uzak bir ülkü olarak *“dünyadaki bütün Müslümanların adaletle hükmedilen İslamiyet bayrağı altında toplandığı, Allah’ın nizamını bütün dünyaya yaymayı amaçlayan bir yönetim ideali”* (Karabulut, 134-135) olarak ifade edilmiştir.

Nizam-ı Âlem kavramı, dünyaya hâkim olan düzen olarak ifade edilmiştir. Canlı ve cansız bütün varlıkların umumi bir nizam içinde bulunduğu bu durum, ülkücüler tarafından insanın ilahi irade ve kudret karşısında kayıtsız kalmayarak *“Allah’tan başkasına kul olmaması”* şeklinde ifade edilen *“yüce hukukun üstünlüğüne inanmak”* (Durmuş, 2015: 15-16) olarak özetlenmiştir.

Nizam-ı Âlem kavramı, milliyetçi hareket içerisinde bir ülkü, bir dava olarak ifade edilmiştir. Bu ülkü, *“İslam’ın yeniden muzaffer olma, onun kılıcı ve bayraktarı olan Türk’ün yeniden cihana nizam getirme”* hareketi olarak ifade edilmiştir. Ülkücüler

⁷² Kelime-i Tevhid akidesinin formülü: “La ilahe illallah”tır.

açısından kutsal olarak görülen bu ülkünün yerine getirilmesi ve olası sapmalardan uzak kalması için gereken şartlar:

1. Rayına oturtulmuş, mükemmel çalışır bir “Teşkilat”,
2. Merkezi otoriteye bağlı, mutlak itaata dayalı bir “Disiplin”,
3. Bilgili, şuurlu ve kültürlü ülkücü yetiştirmeğe yönelik bir “Eğitim”

şeklinde ifade edilmiştir. Nizam-ı Âlem Ülküsü ülkücüler tarafından, “*faniyi bakiye tebdil etme davası, faninin esaretinden kurtulup bakinin bakiliği ile beka bulma davası, mücerret hakikatin sırrını idrak edip cemal seyretme, kam olma davası*” olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle “*cefa çekmeyen, yürekte inanarak Hakk’a teslim olmayanların taşıyamayacağı bir dava*” (Öznur, 1999: IV, 260-261) olarak ifade edilmiştir.

Nizam-ı Âlem Ülküsü’nün gelişimi, komünizmle mücadelenin yoğun olduğu dönemlerde yaşanmıştır. Bu nedenle ülkücü hareket açısından bir slogan olarak ifade edilen Nizam-ı Âlem Ülküsü’nün “*ideolojik bir yönü olduğu*” (Satılmış ve Turhan, 2002: 500) savunulmaktadır. Siyasi gerilimin gençlik içerisinde tırmandığı dönemlerde gençleri kuşatan Marksist yapıya karşı evrensel bir bakış açısı kazandırmayı amaçladığı ifade edilen bu ülkü, hareket uğruna canlarını feda edenlerin “şehit” olarak (Satılmış ve Turhan, 2002: 501) değerlendirilmesi inancını kuvvetlendirmiştir.

Ülkücü hareketin Türk-İslam çizgisini kendi ideolojisi içerisinde ağırlıklı olarak hissettirdiği yıllarda⁷³ çıkan haftalık bir gazeteye *Nizam-ı Âlem* ismi verilmiştir. Gazetenin ülkücü hareket ve milliyetçilik hakkındaki sahip olduğu ilmi zenginliği onu ülkücüler tarafından en fazla okunan gazetelerden biri haline getirmiştir (Akpınar, 2016: 90).

İslamiyet, insanlığın tamamına gelen bir inanç sistemidir. İslam inancının bütün insanlığa hâkim olmasını ifade eden ülkü ise İ’lay-ı Kelimetullah Ülküsü’dür. Ülkücü hareket tarafından benimsenen bu ülkü, “*Allah’ın kalamını, ‘Allah’tan başka ilah*

⁷³ Dergi 1977 yılının Ekim ayında çıkarılmaya başlamış ve MHP Genel Merkezi tarafından finanse edilmiştir. Derginin yayınlarının Türklük bilincini örtme noktasına geldiği, özellikle MSP’nin gençlik kanadını oluşturan Akıncılar tarafından ilgiyle takip edildiği, bu nedenle MHP’den sapmalara neden olabileceği Alparslan Türkeş tarafından değerlendirilmesi üzerine, sadece dört sayı yayınlanarak Ekim 1979’da yayınına son verilmiştir. “Dünyada Allah nizamını kurmak”, “Çağrımız İslam’da Dirilişedir” gibi başlıklar Türkeş’i rahatsız etmiştir. Derginin kadrosunda Necip Fazıl Kısakürek, Seyyid Ahmed Arvasi, Mümtaz’er Türköne, Burhan Kavuncu, Lütfü Şehsuvaroğlu, Kemal Görmez ve Naci Bostancı gibi öne çıkan yazarlar bulunmaktaydı. Bu derginin kapatılması, daha sonra İslami hassasiyetler konusunda milliyetçi hareket içinde başlayacak fikri ayrışmanın bir kıvılcımı (Akpınar, 2016: 115-116) olarak değerlendirilmektedir.

yoktur' inancını, Kuran-ı Kerim'in ve hadislerin nurunu gönüllere nakşederek, insanlığı sömüren her türlü batıl inancı, sahte tanrıları, kula kulluk yapmayı ortadan kaldırma amacı" (Karabulut, 2017: 137) olarak ifade edilir. Bu ülkü, ülkücüler için Allah'ın kelamını gerçek olarak yayma amacıyla icabında bu uğurda cihat etmeyi de ifade eder. Ülkücülere göre bu ülkü, *"Allah yolunda Allah'ın dinini yayma ülküsü"*dür. Bu nedenle bu ülkü uğruna girilen mücadeleler ve savaşlar, Allah'ın kelamını insanlığa yayarak Allah'ın rızasını kazanma (Karabulut, 2017: 138-139) amacı taşımaktadır.

Ülkücüler tarafından benimsenen "İ'lay-ı Kelimetullah Ülküsü", *"her türlü küfür ve şirke karşı, Allah'ın varlığını ve birliğini, İslam'ın yüceliğini ve Kuran-ı Kerim'in üstünlüğünü savunmak"* (Durmuş, 2015: 14) şeklinde özetlenmiştir.

İ'lay-ı Kelimetullah kelime anlamı olarak *"Allah'ın kelimesi"* anlamına gelen "Kelimetullah" ile yüceltme anlamına gelen "İlah" kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Bu iki kelimenin birleşmesi ile kavram, *"Allah'ın kelamını yücelterek İslam'ın tevhid inancını yaymak"* (Satılmış ve Turhan, 2002: 324) anlamına gelmektedir. Allah'ın kelamını yüceltme amacıyla girilen mücadeleler cihat anlayışıyla benzerlik taşımakta olduğundan bu ülküyü Nizam-ı Âlem Ülküsü'nden ayırmak neredeyse birbirlerinin içine geçmiş bu kavramların izahını zorlaştırarak tekrarlara düşmeye neden olacaktır. Bu nedenle belirtildiği üzere bu iki ülkünün bir arada kullanılması daha uygun gözükmemektedir.

Allah'ın kelamının yüceltilmesinden maksat, hak dinin yeryüzüne hâkim olarak Allah'ın buyruklarının uygulanması ve kelime-i tevhid akidesinin yeryüzündeki herkese ulaştırılmasıdır. Bunu gerçekleştirmek için yapılacak tek şey cihat olmayıp, *"insanın en büyük cihadı olan nefsi ve geçici arzularıyla mücadelesinden başlanılarak her türlü iletişim vasıtalarıyla İslam'ı anlatmak ve her alanda güçlendirmek"* (Satılmış ve Turhan, 2002: 324-325) olarak ifade edilmiştir.

2.2.5. Turan Ülküsü

Turan sözcüğü dilimize Farsça'dan girmiş olup, Farsça "Türk" anlamına gelen "Tur" ile Farsça'da çoğul eki olan "-an" ın birleşmesinden oluşur. Dolayısıyla "Turan" sözcük anlamı olarak "Türkler" anlamına gelmektedir. Kelimeye yüklenen manevi

anlam ile en basit anlamda “Türk Birliği” olarak ifade edilmiştir. Turancılık aynı zamanda Pantürkizm⁷⁴ kavramı (Ateş, 2017: 11, Bice, 2016: 141) ile de ifade edilmiştir.

Turan, İlkçağ’da İranlıların Türkistan bölgesine verdikleri isim olarak “Türk Yurdu” manasında kullanılmıştır. Turan, İran kelimesinin bir zıddı olarak, “*Türklerin yeryüzünde yaşadıkları bütün ülkelerin toplamı, büyük Türk vatanı*” (Satılmış ve Turhan, 2002: 699-700) olarak ifade edilmiştir. O dönemde Türk soyundan gelen insanların birliğini ve bütünlüğünü ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

Turan terimi ilk olarak “1839 yılında Fince, Türkçe, Macarca ve Moğolca’nın içinde bulunduğu dil ailesinin tanımlamak için kullanılmış” ve 1870 yılında, dünyanın ilk Türkoloji kürsüsünün kurulduğu Budapeşte Üniversitesi’nde geliştirilmiştir (Yıldırım, 2014b: 78). Turancılık fikri başlangıçta kendilerini Türk kökenli olarak düşünen Macar aydınları tarafından Ural-Altay kavimlerinin birliğini savunan bir düşünce olarak ortaya atılmış olup günümüzde bu kavram, “*tüm dünyadaki Türkleri tek bir çatı altında birleştirmek için*” kullanılmaktadır. Bu amaca ulaşmak için 1910 yılında Macaristan’da birçok ünlü isim, bilim adamı ve şairin katıldığı, hedefi Avrupa’dan Asya’ya Turan’ı aramak olan bir *Turan Derneği (Turani Tarsasag)* (Bice, 2016: 141) varlık göstermeye başlamıştır.

Türlere İranlı kaynaklarda “Turani kavim”, Türklerin yaşadığı topraklara da “Türk Yurdu” manası taşıyan Turan denilmektedir. Tarih öncesi çağlarda Türklerin yaşadığı değerlendirilen Baykal Gölü’nün kuzeybatısında, Minusinsk⁷⁵ bozkırlarında, arkeolojik kurgan kazılarında bulunan iskeletler üzerinde yapılan çalışmalar, Türklerin ilk teşekkül ettiği bölgeleri ifade etmesi bakımından Türk Yurdu’nun ilk bu bölgeler olduğunun (Kafesoğlu, 2017: 17-18) savunulmasına neden olmuştur.

Kırım Bahçesaray’da 1851 yılında dünyaya gelen Gaspıralı İsmail, Turan Ülküsü’nü, “*dilde, fikirde, işte birlik*” şeklinde özetlemiştir. Gaspıralı İsmail’in bu bakış açısı bütün Türkistan coğrafyası üzerinde dergi, gazete ve faaliyetlerle yayılarak bir zemin oluşturmuş ve Türkî coğrafyalarda milli bir ülkü haline dönüşmüştür. Pantürkizm olarak da ifade edilen Turancılık hareketi, esas manada Rusların Türklere karşı uyguladığı Panslavizm olarak ifade edilen asimilasyon politikalarına bir tepki

⁷⁴ Yusuf Akçura tarafından kaleme alınan *Üç Tarz-ı Siyaset* adlı eser, bu düşüncenin siyasi olarak bir karakter kazanmasını sağlamıştır.

⁷⁵ Halen Rusya Federasyonu’na bağlı Krasnoyarsk bölgesinde bulunan bir şehirdir.

olarak doğmuştur. Turancılık 1900'lü yılların başlarında milliyetçi aydınların fikir, ilim, sanat ve edebiyat akımı olarak seyretmekteyken siyasi yaklaşımlarla birlikte ideolojik bir görünüm kazanmıştır. Rus topraklarında yaşayan Türk aydınların Panslavist yaklaşımlara karşı geliştirdikleri Cedit Hareketi de (Karabulut, 2017: 113-114) Turancılığı o topraklarda güçlendirmiştir. En büyük hedefi Osmanlı Devleti'ni çökertmek olan Panslavist politikalar, Türkler arasında Turancılıkla beslenen milli bir şuurun ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır. 1900'lü yılların başlangıcında bir çöküşün eşiğine doğru gelen Osmanlı Devleti, Turancılık fikrini devleti olumsuz bu durumdan kurtarabilecek formüllerin arasına koymuştur.

Turancılık fikrini ifade eden öncüllerden biri Ziya Gökalp'tir. Kendisi *Genç Kalemler Dergisi*'nde Ömer Seyfettin tarafından başlatılan mücadeleyi sadece dil kavramı üzerine olması nedeniyle yeterli bulmayarak "Turan" şiirini yazdığını ifade etmiştir. 18. yüzyıldan beri Türk milletinin sosyolojisini ve psikolojisini incelediğini ifade eden Gökalp, Turan şiirini yayınladığı dönemde, "*Genç Kalemler*" tarafından Osmanlılık ve İslam birliğinin ülke adına tehlikeler doğuracağı endişesiyle yeni bir kurtarıcıya ihtiyaç duyulduğunu ve bu nedenle şiirin tam zamanında yayınlandığını ifade etmektedir. Gökalp tarafından yazılan Turan şiiri, bu idealin "ilk kıvılcımı" (Gökalp, 2017a: 13) olarak değerlendirmektedir.

Ülkemizde Turancılık fikri zaman zaman zararlı bir düşünce olarak tanıtılmaya çalışılsa da "*Yunanlılar için Enosis neyse, Ruslar için Panslavizm neyi ifade ediyorsa, Almanlar için Alman Birliği neyse, İranlılar için Panaryanizm neyse Türkler için de Turancılık odur.*" (Kuzu, 2015: 321) şeklindeki ifadeler Turancılığın Türk'ün büyük ülkesi olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Turancılık milli bir ülkü olarak millete mensup insanların maddi ve manevi her yönden yükselmesi ülkesi olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle "*milli şura sahip her Türk'ün, bu ülkenin dostu olması gerektiği ancak soyumuzun yükselmesini istemeyen Türk düşmanlarının Turancılığa da düşman olması gerektiği*" (Satılmış ve Turhan, 2002: 705) ifade edilmiştir.

Gökalp'e göre Turan, "*Türkçülüğün uzak idealidir. Oğuzları, Tatarları, Özbekleri, Kırgızları, Yakutları, dilde, edebiyatta ve kültürde birleştirmektedir.*" Bu idealin gerçekleşmesi konusunda Lenin'in Bolşeviklik için yakın ideal olarak "kolektivizmi", uzak ideal olarak "komünizmi" gösterdikten sonra kendisine sorulan

“Komünizm ne zaman uygulanacak?” sorusuna cevaben; “Komünizmin ne zaman uygulanacağını kestirmek mümkün değildir. Bu Hazreti Muhammed’in cenneti gibi ne zaman ve nerede görüneceği bilinmeyen bir şeydir” örneğini vermektedir. Turan ideali olmasaydı Türkçülüğün de bu kadar hızlı yayılamayacak olduğunu ifade eden Gökalp, yine de Turancılığın gerçek dışı bir hayal olmadığını ifade etmiştir. Türkçülük idealini büyüklük olarak üç dereceye ayıran Gökalp, bu idealini önce “*Türkiyecilik*”, sonra “*Oğuzlar ve Türkmencilik*”, son ve uzak ideal olarak da “*Turancılık*” (Gökalp, 2017a: 26-27) şeklinde ifade etmiştir.

Ülkücüler tarafından Türklerin milli ülküyü gerçekleştirebilecek büyük bir millet olduğunun kabul edilmiş olmasından dolayı tarihte birkaç kez gerçekleşen Turancılık idealinin bir gün muhakkak gerçek olacağı (Satılmış ve Turhan, 2002: 706) savunulmaktadır.

Türklerin ortak dil, din, tarih ve kültürel değerlerinin toplamı olan Turan’ın, “Turan Elleri”, “Turan Coğrafyası” veya “Türk Dünyası” şeklinde ifade edilen bir coğrafyası bulunmaktadır. Türkiye, Kafkasya, Hazar gölü çevresi, Kuzey ve Güney Azerbaycan, Doğu ve Batı Türkistan, Türk Boğazına kadar olan bütün Saka diyarı ile Güney, Doğu ve Batı Sibiryaya, Afganistan, bugünkü Moğolistan’ın ortasından batısına kadar olan yerlerin tümüne Türk Dünyası denilmektedir. Türklerin yaşadığı bu coğrafi bölgeler: “*Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti*” olmak üzere bağımsız yedi ülke; Doğu Türkistan, Başkurdistan, Tataristan, Çuvaşistan, Tuva Cumhuriyeti, Yakutistan, Hakasya Cumhuriyeti olmak üzere yedi özerk cumhuriyetten oluşmaktadır. Bunlara bir de Irak Türkmenleri, İran ve Suriye Türkleri, Makedonya ve Afganistan Türkleri, Altay Ülkesi, Batı Trakya Türkleri, Karaçay Balkar Türkleri, Dağıstan, Nahçıvan, Kırım ve Çeçenistan Türkleri, Gagavuzya, Karakalpakistan, Kabardey-Balkarya, Nogay Türkleri, Teleütler, Şorlar, Karaimler, Dolgan Türkleri ve niceleri de eklenince (Ateş, 2017: 36-37; Akpınar, 2016: 329-330), Turan coğrafyası dünya üzerinde büyük bir alanı kaplamaktadır. Ziya Gökalp, Turan idealini ifade ettiği “Turan” şiirinde bu coğrafyadan şu şekilde bahsetmiştir (Gökalp, 2017b: 17):

“Vatan ne Türkiye’dir Türklere, ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan...”

Turan coğrafyasının detaylı olarak anlatıldığı ve gözlemleri içeren ilk kaynağın “*Şehname*” olduğu kabul edilmektedir. Bu kaynakta Turan Ülkesi’nde yaşamaya elverişli dar alanlar cennete, yaşamaya elverişsiz büyük alanlar ise cehenneme benzetilmiştir. Turan Ülkesi, otlaklar ve çayırlarla kaplı, dağlarında kaleler bulunan, kalelerin etrafında at ve koyun sürülerinin bulunduğu, sayılamayacak kadar çok çadıra sahip, Çin’den Ceyhun topraklarına kadar uzanan ayrı bir ülke (Gültepe, 2016: 34-35) olarak tasvir edilmiştir. Bu tasvirde ifade edildiği üzere Turan Ülkesi, göçebe yaşamın hüküm sürdüğü bir coğrafyayı göstermektedir.

Bu geniş Turan coğrafyasının aksine gerçeklik sahasında bugün sadece “Türkiyecilik” olduğunu ifade eden Gökalp Turancılığı, “*ruhların büyük bir özleyişle aradığı bir Kızılelma*”⁷⁶ olarak ifade etmiştir. Geçmişte Turan ülküsünün bir hayalden ibaret olmadığını ifade eden Gökalp, milattan önce 210 yılında Hun hükümdarı Mete Han tarafından bütün Türklerin birleştirilmesiyle bu ülkünün gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bu neden Turan’ı, “*Türklerin geçmişte var olan ve belki gelecekte de mümkün olacak olan büyük vatanı*” (Gökalp, 2017a: 28) olarak ifade etmek mümkündür.

Turancılık, Nihal Atsız’ın 30 Nisan 1973 tarihinde kaleme aldığı bir yazı ile ifade edilmiştir. Atsız’a göre Turancılık, “*tarihi mirasları ile birlikte bütün Türkleri tek devlet altında toplamayı amaçlayan, gönüllere heyecan katan bir inanç*” (Atsız, 2011: 15) olarak ifade edilmiştir. Ülkücüler tarafından bir hedef olarak görülen Turancılık, “*eskiden Türkler nasıl bir arada ise bugün de bir arada olabilir*” düşüncesini savunmuştur. Turancılık fikrinin Ziya Gökalp’le ortaya çıkan bir düşünce olmadığını savunan Atsız, tarihimizi Malazgirt ile başlatmaya çalışanların daha önce nerede oldukları sorusunu sorar. Böylelikle Turancılığın Türklerin çok daha eski bir ülküsü olduğunu belirtmeye çalışır. Turancılığı yerenleri ise şiddetle eleştirir. Atsız bu ülkü

⁷⁶ “Türk cihan hâkimiyeti ideali ve bu idealin sembolü” (Özdemir, 2008: 514; Satılmış ve Turhan, 2002: 363) olarak görülen Kızılelma, “Türklerin ulaşılacak ve gerçekleştirilmek istenen ülküsü” (Turan, 2017: 265) olarak yüzyıllarca Türk dünyasında heyecanla karşılanmış, toplumu harekete geçiren bir güç olarak benimsenmiş bir kavram olarak ifade edilir. Kızılelma hikâyelerini ilk nakledenlerin Evliya Çelebi ve Peçevi İbrahim Efendi olduğu bilinmektedir. Kızılelma’nın ne olduğu hakkındaki düşünceler iki ana görüş etrafında özetlenmiştir. Buna göre; “Kızılelma ilahi bir bilgi, bir sır ya da şifredir. Kızılelma coğrafi bir mekâna ulaşma düşüncesi, ideali, ulaşılacak istenen bir yer veya diyardır. Viyana, Roma, İstanbul gibi. (Gültepe, 2016: 19). Bu nedenle “çok kuvvetli bir fetih ülkesinin sembolü” olarak değerlendirilmiştir. Oğuzlar arasında doğduğu değerlendirilen bu ülkünün, Türklerin Müslüman olmasından sonra İ’lay-ı Kelimetullah Ülküsü ile birleştiği (Satılmış ve Turhan, 2002: 364-365) ifade edilmiştir. Altay’daki Türklerde mukaddes sayılan bir ağaç olarak da ifade edilen Kızılelma, gündüzün geceye galip geldiği bir gün olarak düşünülen 25 Aralık’ta yapılan Ağaç bayramı (Kızılelma Bayramı)’nda dualar ile anılmıştır (Gültepe, 2016: 70).

hakkındaki görüşlerini, “*Turancılık ülküsü gibi milleti hızlandırıcı, ahlaka ve erdeme dayalı kutlu bir davayı yermek için ya damarlarındaki asil kanı yabancı hissetmek, ya komünist yani vatan haini yahut da milli tarihi Malazgirt’ten başlatacak kadar cahil ve budala olmak lazımdır*” (Atsız, 2011: 16-19) şeklinde ifade etmiştir.

Turancılık, milliyetçi ve ülkücü düşüncenin en büyük ülküsüdür. Türk ve Türklerle akraba olan tüm ulusları tek bir çatı altında toplamayı amaç edinen bir düşünce sistemidir. Milli, tarihi ve kültürel tüm değerleri ile dünya üzerinde yaşayan Türkler’i tek bir devlet altında toplama ülküsüdür. Turancılık Ülküsü, “*lisani ve dini bir olan Türk topluluklarını, bir Türk Vatanı olarak birleştirmek için gösterilen mücadele azmi*” (Akpınar, 2016: 328) olarak ifade edilmiştir. Ülkücü hareketin benimsediği Turan ideali, “*Türk soyunun Türk topraklarında bağımsız, hür ve her yönden yükselmiş bir toplum haline gelerek yaşaması*” (Satılmış ve Turhan, 2002: 705) şeklinde özetlenmiştir.

2.3. Eğitim Yapısı

Sosyal bir sürecin ifadesi olarak eğitim, en ilkel gruplardan günümüze kadar varlığını sürdüren bir faaliyettir. Milletler tarih boyunca edindikleri tecrübeleri, değerleri, tavırları ve kabiliyetleri kendilerinden sonraki nesillere eğitim yoluyla aktarırlar. Bugün dünya kültür ve medeniyetinin oluşmasında geçmiş nesillerin büyük payı bulunmaktadır. Geçmiş nesillerden günümüze kadar gelen eğitim faaliyetinin içerisinde her milletin kendi milli tecrübeleri de yer almaktadır. Bu nedenle milli değerleri eğitim yapısına yansıtamayan milletlerin fertleri birbirlerine karşı yabancılaşacaktır. Milletler eğitim yapılarına, milli motiflerini, milli kahramanlarını, milli kültürlerini, milli değer ve törelerini yansıtarak (Arvasi, 2017: 321-323) geçmiş ve gelecek nesiller arasındaki bağı kuvvetlendirecektir.

Eğitim bir toplumu ayakta tutan, doğru olarak icra edildiğinde topluma her türlü milli ve manevi değeri kazandırabilen sürekli bir faaliyettir. Asırlarca süren cihan hâkimiyetinden sonra ülkemize bırakılan Osmanlı tarihi ve kültürel mirası, Osmanlı Devleti’nin son birkaç yüzyılından günümüze kadar yoğun olarak tahrip edilmeye devam etmektedir. Kapitalist sistemin çok uluslu kuruluşları, hedef aldıkları özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere “demokrasi, hürriyet, adalet, eşitlik, özgürlük

götürme” parolası altında, kültür emperyalizmi⁷⁷ uygulamaktadır. Emperyalist güçler sömürecekleri ülkeleri önce kendi milli ve manevi değerlerine karşı yabancılaştırmaktadır. Böylece bir tarafta milli ve manevi duygulara sahip çıkan bir topluluk, diğer tarafta da yetiştiği topluma yabancılaşmış karşıt bir topluluk (Salman, 2016: 24-25) oluşmaktadır. Emperyalist güçlerin kutuplaşmış bir ortamda hareket etmesi bu şekilde daha kolay hale gelmektedir. Geçmişte ve günümüzde oynanan bu oyunlardan ülkemiz de nasibini almıştır.

Ülkücüler tarafından komünizm ve liberalizm başta olmak üzere milli yapıya zarar vereceği düşünülen akımlara karşı bağımsızlığın korunmasını amaç edinerek yürütülen eğitim faaliyetleri, milli şuuru ortaya çıkaran bir yapıda temellendirilmeye çalışılmıştır. Sürekli öğrenme yaklaşımıyla bir taraftan yeniliğe talip olurken diğer taraftan manevi köklerinden kopmadan oluşturulan anlamlı bir müfredat yoluyla (Karabulut, 2017: 11) milletimizin meselelerinde çözüm üretmeyi esas alan bir eğitim anlayışı hedeflenmiştir.

Ülkücü hareketin eğitimine yönelik faaliyetler Alparslan Türkeş’in CKMP’ye Genel Başkan olması ile birlikte başlamıştır. Ülkücüler tarafından Türk milliyetçiliği fikrinin siyasi teşekkülü olarak kabul edilen CKMP döneminde eğitim faaliyetlerine büyük önem verilmiştir. CKMP’nin MHP’ye dönüşmesi ile birlikte eğitim faaliyetlerinin entelektüel bir boyuta kavuşması sağlanmıştır. Özellikle eğitim faaliyetlerinin planlı ve programlı bir şekilde bizzat dönemin önde gelen milliyetçi fikir adamları tarafından icra edilmesi, seminer ve konferanslar yoluyla geniş halk kitlelerine ulaşılması (Öznur, 1999: IV, 597) milliyetçi harekete bir kazanım olarak yansımıştır. Genel Merkezin uyguladığı siyasi, sosyal ve kültürel eğitimlerin taşra teşkilatlarında da takip edilmesi sağlanarak, milliyetçi hareketi benimseyenlerin artması sağlanmıştır.

Milliyetçi hareketin eğitim faaliyetlerinin entelektüel bir okul haline gelmesi için MHP tarafından eğitim seferberliği başlatılmıştır. MHP içerisinde Alparslan Türkeş’ten sonra gelen MHP Genel Başkan Yardımcısı Dünder Taşer tarafından milliyetçi harekete ideolojik ve politik boyut kazandırma amacıyla KÜBİTEM (Kültür Bilim Teknik Merkezi) adıyla bir kurum oluşturulmuştur. Bu kurum, Türkiye’nin önde

⁷⁷ Kültür emperyalizmi, bir milletin değer yargılarını yozlaştırarak, fertlerini birbirlerine karşı yabancılaştırmayı ifade eder. Böylelikle kendi emellerine hizmet edecek ve bir kanser mikrobi gibi yayılan fertler yaratarak (Salman, 2016: 46) hedef toplumun milli benliği yok edilecektir.

gelen ülkücü ve milliyetçi aydınları tarafından MHP'ye proje ve program üretme noktasında katkı sağlanmıştır. Bu kurum aynı zamanda “*dönemin ülkücüleri için bir okul*” (Öznur, 1999: IV, 598) niteliği taşımaktadır.

Ülkücü hareketin eğitim yapısı iki ayrı güzergâhta gelişme göstermiştir. Bunlardan birincisi, ülkücü gençliğe temel değerleri kazandıracak olan aydın grubuna verilen “kadroların eğitimi” olarak adlandırılmaktayken, diğeri bu aydın grubunun kazandığı değerlerin gençlere aktarılması şeklinde cereyan eden “gençliğin eğitimi” şeklinde ifade edilmiştir. Eğitim gören kadrolar “eğitimciler kadrosu” adıyla da anılmıştır. Eğitimciler kadrosu, milliyetçi hareketi benimseyen, toplum tarafından tanınmış ve saygı duyulan birçok akademisyen, fikir ve siyaset adamı tarafından çeşitli seminer ve konferanslar yoluyla eğitilmiştir. Eğitimciler kadrosu üç aşamalı (Öznur, 1999: IV, 599-600) bir eğitim programından geçirildikten sonra ülke genelinde teşkilatların eğitiminden sorumlu olarak görev yapmıştır. Bu görüş, “*dikey eğitim, milli elit*” şeklinde ifade edilmiştir. Bu görüşe göre dikey eğitim yoluyla, “beyin kadro” veya “yönetici kadro” (Satılmış ve Turhan, 2002: 202) olarak ifade edilen milliyetçi-ülkücü bilim kadrosu yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

1965 yılında, Alparslan Türkeş'in CKMP⁷⁸'ye Genel Başkan olması ile başlayan “Gençliğin Eğitimi” eğitimlerin daha iyi yürütülebilmesi için gençlik kollarına yeni bir bina tahsis edilmesiyle hız kazanmıştır. Gençliğin eğitimi ile ilgili olarak Türk Milliyetçiliği”, “Milli Ülkü” ve “Türk Tarihi” gibi konularda bizzat Türkeş tarafından gençlere seminerler verilmiştir (Öznur, 1999: IV, 600). 1967-1969 yıllarında eğitim faaliyetleri Anadolu'yu içine alacak şekilde bir program yoluyla genişletilmiş ve ideolojik çalışmalar yoluyla yürütülmüştür. 1968'de Avrupa'da başlayan ve Türkiye'yi etkileyen gençlik hareketleri esnasında yeni kurulan *Ülkü Ocakları ve Genç Ülkücüler Teşkilatları* faaliyetlerine *Türk Ocakları*'nın bulunduğu binada devam etmiştir. 12 Mart

⁷⁸ 20 Temmuz 1948'de Demokrat Parti içerisindeki anlaşmazlıkların sonucunda ilk Millet Partisi adıyla kurulan parti, 1954 yılında tüzük dışı faaliyette bulunduğu gerekçesiyle kapatılmış, 10 Şubat 1954 tarihinde eski kurucuların girişimiyle Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne dönüştürülmüştür. 1957 seçimlerinde parlamentoya 4 milletvekili sokabilen CMP, 1958 yılında Türkiye Köylü Partisi'nin kendisine dâhil olmasıyla Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne dönüşmüştür. Genel Başkanlığını Osman Bölükbaşı'nın yürüttüğü parti, 1961 seçimlerinde parlamentoya 54, senatoya 16 üye sokmuştur. Parti genel müfettişi olan Alparslan Türkeş, 31 Temmuz- 1 Ağustos 1965 tarihli kongrede 698 oy alarak CKMP'nin genel başkanı seçilmiştir. CKMP'nin 8-9 Şubat 1969 tarihinde yapılan kongresinde adı “Milliyetçi Hareket Partisi”, amblemi “üç hilal”, parti gençlik kollarının amblemi de “üç hilal içinde Bozkurt” (Satılmış ve Turhan, 2002: 181-183) olarak belirlenmiştir.

Muhtırası ile birlikte faaliyetleri durdurulan ölkücülerin eğitim süreci bir süre kesintiye uğramasına rağmen 1974 yılında kurulan *Ölkü Ocakları Derneği* tarafından eğitim faaliyetleri yeniden hız kazanmıştır. 1975 yılı ile birlikte farklı gruplara mensup gençler arasındaki fikri ve fiili çatışmaların hız kazanması, ölkücü gençleri bu çatışmalardan koruma amacı güden (Öznur, 1999: IV, 600-601) Ölkü Ocakları'nı eğitim çalışmalarına ağırlık vermeye sevk etmiştir.

Bu süre içerisinde ölkücüler tarafından, “gençliğin milli değerlere ve tarih şuuruna sahip olması” amacıyla faaliyet gösterdiği savunulan “Komando Kampları” adıyla basına yansıyan faaliyetlerin CKMP tarafından özellikle komünizmle mücadele ve Türk-İslam Ölküsü bilinci kazandırma konusunda eğitimle ilgili bir faaliyet olduğu ifade edilmiştir. 4 Temmuz 1969 tarihinde *Devlet Gazetesi*'nde, “Komando Kampları” olarak bahsedilen yerler, CKMP tarafından “Milliyetçi Türk Gençliği Eğitim Kampları” olarak ifade edilmiştir. Bu kampların gaye ve amacı ölkücüler tarafından şu ifadelerle belirtilmiştir (Öznur, 1999: III, 14-15):

A. Türk tarih ve vatan şuuruna, birliğine, TÜRK LÜK GURUR ve ŞUURUNA, İSLAM AHLAK ve FAZİLETİNE, inanan ve bu uğurda varlığını feda etmeyi göze alan gençler yetiştirmek.

B. Tarihini dünya nizamı ile kurmuş olan Türk milletinin hasletlerini ve hayatiyetini muhafaza edecek gençleri; ilimde, kültürde, aynı aşk ve heyecanda birleştirmek.

C. İslam dünyasına önder, kuvvetli, kudretli, imanlı, müreffeh Büyük Türkiye idealine bağlı ve bunun kavgasını verecek genç nesli hazırlamak.

Ç. Tabii duygulara ve milletimizin bekasına aykırı; milli birlik, ölkü, nizam aleyhtarı sol, sosyalist, kozmopolit, temelsiz beynelminalci fikir ve cereyanlarla teori ve tatbikat olarak mücadele edecek dinamik genç yetiştirmek.

D. Türkiye'nin içtimai, ekonomik, kültür yapısını bilen ve diğer milletler ile mukayese edebilen, bugün ve gelecekteki yerini tayin ve tesbit eden gençler yetiştirmek.

E. Genç nesli kahve köşelerinden, zararlı alışkanlıklardan, faydasız meşguliyetlerden uzaklaştırmak. Taze heyecan ve enerjilerini milli meselelere yöneltmek. Milletimiz için bünye ve fikirde faydalı eleman haline getirmek.

F. Aşağıdaki 11 maddeye 21 günlük kamp müddetince harfiyen uyarak nizam fikrine inanan gençler yetiştirmek.

1. Sabah ezanı ile uyanış. Temizlik ve toplu namaz.
2. Sabah sporu. Dinlenme ve kahvaltı.
3. Mehter ve milli marşlar, yürüyüş.
4. Seminer ve konferans (konuya göre zaman ayrılır).
5. Toplu çalışma, dinlenme, öğle namazı, öğle yemeği ve yarım saat istirahat.

6. Arazi çalışması, ferdi çalışmalar, boks, güreş, judo, karete.
7. Dinlenme, toplu ikinci namazı, uyku (bir saat).
8. Kısa bir yürüyüş, gece tatbikatı hazırlık çalışmaları, akşam namazı ve akşam yemeği.
9. Günlük olaylar ve basın eleştirilmesi, kitap okuma.
10. Yatsı namazı ve yatış.
11. Gayri müeyyen zamanlarda gece eğitimi için alarm.”

Dönemin basın ve medya kuruluşları tarafından, “Komando Kampları” olarak bahsedilen bu eğitim kampları hakkında, basında birçok haber yapılmıştır. Basında yer alan haberlerle ve bu kampların askeri kamplar olduğu iddiaları ile ilgili CKMP Genel Başkan Yardımcısı İsmail Hakkı Yılanlıoğlu tarafından 6 Şubat 1969 tarihinde yapılan basın açıklamasında; *“Bu kamplar iddia edilenler gibi askeri kamplar değildir, olamaz da. Buralar tamamen yasal yollardan kanunlara uygun bir şekilde gençliğin milli değerlere ve tarih şuuruna sahip olması amacıyla açılan eğitim yerleridir. Muarızlarımızca buralarda eğitim gören gençlere Komandolar denmekte, fakat bizce Ergenekon Arslanları ve Bozkurtlar’dır”* (Öznur, 1999: III, 15) şeklinde bir açıklama yapılmıştır. Bu eğitim yerlerinin “milliyetçi gençliğin fikri ve siyasi olarak teşkilatlanmasına ve ülkücü hareketin aksiyoner bir hareket olarak ortaya çıkmasına” (Satılmış ve Turhan, 2002: 370) vesile olduğu değerlendirilmiştir.

Eğitim kamplarından sonra ülkücülerin eğitimi ile ilgili farkındalık yaratanlardan biri 1970’li yılların ortalarında MHP Gençlik Kolları Genel Başkanlığı’nı yürütmekte olan Türkmen Onur’dur. Onur göreve başladıktan kısa bir süre sonra bütün teşkilatlara bir tamim göndererek eğitimin önemini ve çerçevesini belirtmiştir. *Devlet Gazetesi*’nin 15 Mart 1976’da yayınlanan sayısında bu tamimin eğitimle ilgili bölümü şu şekilde ifade edilmiştir (Öznur, 1999: II, 189):

“1. (a) Bütün teşkilatlarımız “9 Işık” doktrini çerçevesinden hareketle programlar hazırlayarak en kısa zamanda eğitim çalışmalarına başlayacaklardır. Bu eğitim seminer çalışmaları, kitap, dergi, broşür, bülten vasıtasıyla olacaktır.

(b) Bu doktrinler eğitim çalışmalarına paralel olarak bütün yönetici ve üye arkadaşlarımızı kapsayacak şekilde olmak üzere (TÜRK TÖRESİ, TÜRK TARİHİ, DİSİPLİN ve VAZİFE ŞUURU) üzerinde de eğitim çalışmalarına başlanacaktır.

(c) Bu şekilde düzenlenecek eğitim çalışmalarına bütün yönetici arkadaşlar bilfiil iştirak edeceklerdir.

(d) Bütün Ülküdaşlarımız buldukları bölgelerde bir “KİTAP OKUMA” kampanyası açacaklardır.

(e) Okunacak veya tavsiye edilecek kitaplarımız ise, listeler halinde daha evvel gönderilmiş olan listelerde bulunmaktadır.”

1977-1978 yılları arasında ÜOD ve ÜGD Genel Başkanlığı'nı yürüten Muhsin Yazıcıoğlu döneminde eğitim faaliyetleri sistemli ve planlı bir şekilde devam etmiştir. Bu dönemde eğitim faaliyetleri ülkücü hareketin çekirdek kadrosuna yönelik dar bir zeminde icra edilmiştir. “Kapalı devre çalışması” olarak ifade edilen eğitim faaliyetlerinin temel amacı, Genel Merkez kadrosuna fikri ve siyasi eğitim kazandırılması olarak belirlenmiştir. Ciddi olarak icra edilen ve fikri zenginliğe sahip olan bu eğitim çalışmaları 1977 yılında Muhsin Yazıcıoğlu'nun da aralarında bulunduğu yetmiş kişiden oluşan eğitimciler kadrosunun (Öznur, 1999: IV, 602-603) oluşmasıyla sonuçlanmıştır. 12 Eylül 1980 Darbesi'ne kadar eğitimciler kadrosunun Anadolu'daki çalışmaları devam etmiştir.

Arvasi'ye göre “maksadı ne olursa olsun sadece psikolojik veya sosyolojik verilere dayalı tek yönlü eğitim anlayışı, Türk-İslam Ülkücüleri'nin eğitimine uygun düşmeyecektir”. Bunun nedenlerinden birincisi, tek yönlü eğitim anlayışının zamanla toplumsal çözümlere götürerek cemiyetlerin dağılmasına sebep olacağı, ikincisi de kendine özgü şahsiyetlerin meydana gelmesini engelleyeceği olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle cemiyeti fertlere, fertleri cemiyete kurban eden iki eğitim anlayışı da sakattır. Buna karşın Türk-İslam Ülküsü'nün eğitim anlayışı, psikolojik ve sosyolojik yönleri bir bütün kabul etme üzerinedir. Gerek cemiyet, gerek de fert milleti teşkil eden ve inkârı mümkün olmayan birer birimin ifadesidir. Bu sebeple ülkücüler tarafından Türk-İslam Ülkücüleri'nin yetişmesi için uygulanacak milli eğitimin, “bir taraftan fertleri kendi kabiliyetleri ölçüsünde başarılı birer şahsiyet haline getirme bir taraftan da onları milli kültür ve değerlerine, milli tarih ve mukaddes değerlerine saygılı, devletinin ve milletinin gelişmesi ve yücelmesi için mücadeleye veren, Türklüğü'nden ve Müslümanlığı'ndan utanmayan, imanlı, ahlaklı ve çağdaş şahsiyetler olarak yetiştirme amacı” (Arvasi, 2017: 340) taşıması gerektiği savunulmuştur.

Eğitime milli bir görünüm kazandırmak ve Türk-İslam Ülküsü'nün amaçlarına ulaşmak için milliyetçi hareket tarafından Türk-İslam Ülküsü'nün hâkim olmaya başladığı 1970'li yılların ortalarından itibaren parmaklarına kurt figürlü yüzük takan, bozkurt madalyonlu ülkücülerden ziyade maneviyatı yüksek ülkücüler yetiştirme yoluna gidilmiştir. Alparslan Türkeş, 1977 yılında MHP'nin Eğitimciler Grubu'ndan sorumlu

Namık Kemal Zeybek'e, ülkücü gençlere Anadolu'nun Türkleşmesi'nde ve İslamlaşması'nda büyük önemi olan Hoca Ahmet Yesevi⁷⁹'nin anlatılması, rol model olarak da Alperenler'in gösterilmesi talimatını vermiştir. Savaşçı özelliklerinin yanında dini yönü de bulunan Alperenlik⁸⁰ kavramının, Alparslan Türkeş'in tahayyül ettiği ülkücü görünüşüne daha uygun düştüğü (Akpınar, 2016: 116) değerlendirilmiştir.

Alparslan Türkeş, 1977 yılının Şubat ayında yapılan 5. Olağan Kurultay'da, okullarda Kuran-ı Kerim'in ders olarak okutulması gerektiğini savunmuştur. Türkeş bu konuşmasında, düşüncesini şöyle ifade etmiştir (Öznur, 1999: I, 393):

“Bütün dünya devletleri, bhusus hristiyan devletler, vatandaş terbiyesinde dini birinci planda tutarken, Türkiye'de yıllardan beridir bir “Din korkusu” hüküm sürmekte, Türk çocuklarına, hristiyan vatandaşlarımıza sağlanan haklar dahi çok görülmektedir. Bugünkü eğitim sistemimiz içerisinde, orta öğretimdeki seçmeli dersler arasına imam-hatip okullarının uyguladığı şekilde, Kuran-ı Kerim dersi de alınmalı, din bilgisi dersi de seçmeli olarak üç saate çıkarılmalıdır. Türk vatandaşı, çocuğunun dini terbiyesini Devletten beklemektedir. Devletin vazifesi de “İyi insan ve iyi vatandaş” yetiştirmektir.”

Ülkücülere göre milli bir yapıdaki eğitimin tüm yurt sathına yayılması için Türk-İslam Ülküsü'ne bağlı aydın kadroların yanında, eğitim ve öğretimde fırsat ve imkân eşitliği sağlanmalıdır. Arvasi bunu gerçekleştirmek için, aşağıdaki bazı tedbirleri almak gerektiğini ifade etmiştir (Arvasi, 2017: 347):

- “Eğitim ve öğretim bütün kademeleri ile vatan sathında dengeli bir şekilde dağılım göstermelidir.

⁷⁹ Türkistan'da yetişen büyük velilerden olan Ahmet Yesevi, 11. ve 12. yüzyıllarda yaşamış, ilk Türk Mutasavvıfı olarak anılmaktadır. Onu önemli kılan, dönemindeki aydınlar eserlerini Arapça ve Farsça yazarken, kendisinin eserlerini Türkçe yazıp söylemesidir. İslamiyeti Türkler'e sevdirmek ve aşılama gayesiyle hareket eden Yesevi, öğretilerini Avrupa'daki Türklere kadar ulaştırmaya gayret etmiştir. Ahmet Yesevi'nin öğrencilerinden olan Hacı Bektaş-ı Veli, Anadolu topraklarında Yeniçerilerin manevi hocasını yapmıştır. Yesevi, Hacı Bektaş'ın yardımcısı olan Trakya ve Balkanlarda Türklüğü yaymayı amaç edinen Sarı Saltuk ile Bursa yöresi erenlerinden Geyikli Baba; bunlara ilave olarak Mevlana Celalettin Rumi ve Yunus Emre'nin manevi hocası (Akpınar, 2016: 114-115) olarak değerlendirilmektedir.

⁸⁰ Alperenlik, Hoca Ahmet Yesevi'nin yolundan gidenlere verilen bir isimdir. Alp, yiğitliğin cesaretin ve kuvvetin sembolü; Erenlik ise kendini Allah yoluna adayan, insanları fazilete davet eden ilim sahibi kişilere denilmektedir. Alperenlik ise, bu iki kavramdan müteşekkil, yiğitlik ve cesaretini manevi inancıyla birleştiren, Allah yolunda savaşan insanlara (Salman, 2016: 90) denilmektedir. Türklerin yiğit ve cesur kişilere verdiği Alplik sıfatının yanına, Allah'ın rızasına ulaşma erdemi olarak ifade edilen Erenlik sıfatı (Karabulut, 2017: 71) getirilerek bütünleşmiştir. Alperenlik kavramı, Anadolu'nun Türkleştiği 12. ve 13. yüzyıllarda manevi yönü kuvvetli olan, İslamiyeti yaymak uğruna at üstünde kılıç sallayarak mücadele eden savaşçı erenleri ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Tarım ve ticaretle uğraşmalarının yanında, toplumsal hayata sağladıkları disiplin, adalet ve ahlak konularındaki önemli katkılarıyla mücadeleye katılan manevi savaşçılardır. Bu özellikleri nedeniyle Alperenler, Anadolu halkının karşısına Ahi (Akpınar, 2016: 115) olarak da çıkmışlardır.

- Eğitim ve öğretim için gerekli olan materyal, vasıta ile öğretim görevlileri tüm yurda eşit şekilde dağıtılmalıdır.
- Kırsal alanda yaşayan çocukların eğitim imkânları arttırılarak birbirinden farklı sosyal tabakalar oluşmasının önüne geçilmeli, tüm öğrencilere milli şuur ve adaletle davranılmalıdır.
- İmkânları az ve kabiliyetli çocuklar devletin himaye ve gözetiminde eğitim faaliyetlerine ara vermeden devam etmelidir.
- Kız çocuklarının gelişmelerine imkân sağlanmalı, kız çocukları milli ve ilmi bir eğitim ve öğretimden geçirilmelidir”

Ülkücülere göre Türk milliyetçileri, ülkemiz üzerinde emperyal güçler tarafından materyalist bir felsefeyle oynanan oyunları ve kültür emperyalizmini bozmayı amaç edinmiştir. Milli kültürümüzü, birlik ve beraberliğimizi olumsuz etkileyecek her türlü girişimi engellemeyi görev bilen ülkücüler, dünyada nizamı sağlayacak ülkünün Türk-İslam Ülküsü olduğunu savunmaktadır. Teknolojik gelişmelerin büyük hızlarla gerçekleştiği günümüzde ülkemizi gelişmiş toplumların seviyesine eriştirecek olan güç, onlara göre milli eğitim teşkilatıdır. Ülkücülere göre Hakk’a dayanmayan hiçbir sistem başarı getirmez. Bu nedenle ülkücüler, ancak Türk-İslam Ülküsü’ne bağlı, aydın kadrosuna sahip, milli bir eğitim teşkilatının (Salman, 2016: 27) başarı getireceğini savunmaktadır.

2.4. Türk-İslam Ülküsü

Modern çağda Batı dünyasında meydana gelen Reform ve Rönesans hareketlerinin etkisiyle yönetim sistemlerinde liberal düşünceler ön plana çıkmıştır. Liberal düşüncenin Batı toplumlarında yayılması ferdiyetçi bir hayat tarzını meydana getirmiştir. Böyle bir ortam sınırsız bir kazanç anlayışıyla birlikte kapitalizmin gelişmesiyle sonuçlanmıştır. Kapitalizmin bu yıkıcı ve adaletsiz yapısına bir alternatif üretme amacıyla şahsi zenginliği yasaklayan bir sistem olarak komünizm devreye girmiştir. Komünizm, kapitalizmi yıkmayı amaçlarken kapitalistler tarafından komünizm karşısında ayakta durabilmek amacıyla daha adil bir sistemi hedefleyen “sosyal adalet” kavramı ön plana çıkmıştır. Ancak sosyal adalet kavramı, kapitalizmin mantığına da ters olan yıkıcı etkisi nedeniyle başarılı olamamıştır. Bu nedenle kişi ile

toplum arasında denge kuracak (Salman, 2016: 37-38) yeni bir sistem ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Ülkücüler tarafından bu sistem Türk-İslam Ülküsü kavramıyla ifade edilmiştir. Ülkücülere göre Türk İslam Ülküsü bir devlet yönetim sisteminden ziyade kişilerin hayatlarına yön vermede istifade ettikleri bir rehber niteliği taşımaktadır.

Ölümlü sokak çatışmalarının arttığı 12 Mart 1971 Muhtırası ile başlayan süreçte milliyetçi hareketin çizgisinde İslami hassasiyetler önem kazanmıştır. Ülkücülerin kendilerine karşıt görüşlülerle girdikleri silahlı çatışmalar sonucu öldürülmeleri ve bu uğurda ölenlerin ise şehit kabul edilmeleri ülkücülüğe dini bir karakter katmaya başlamıştır. Ülkücüler tarafından girilen silahlı çatışmalarda “ateist komünistler” tarafından öldürülmek büyük bir gurur olarak nitelendirilmekte ve İslamiyet’te en yüce makam olan “şehitlik” (Akpınar, 2016: 95) makamına ulaşmak anlamına gelmektedir.

İslami hassasiyetlerin artmasıyla ilgili 12 Mart Muhtırası öncesi Komando Kampları’nda⁸¹ uygulanan program içerisinde beş vakit namazın⁸² yer alıyor olması, ülkücülerin Türk-İslam Ülküsü’nü benimsedikleri hakkında bize ipuçları vermektedir. Bunun yanında, “*Ya Allah Bismillah Allahu Ekber*”, “*Kanımız Aksa da Zafer İslam’ın*” sloganlarının yaygınlaşması, ülkücülere yapılan cenaze törenlerinde dini sloganların artması, Ülkücü Andı⁸³ içerisindeki “Tanrı” kelimesinin yerini “Allah”ın almaya başlaması, ülkücü hareketin dini karakterinin (özellikle komünizmle mücadele sürecinde) ağır basmaya başladığını (Akpınar, 2016: 96) göstermiştir. “*Çağrımız İslam’da dirilişedir; Türklük gurur ve şuuru İslam ahlak ve faziletidir; Ruhumuz İslam bedenimiz Türk, ruhsuz beden ceset gibi olur.*” (Karabulut, 2017: 79) sloganlar Türk-İslam Ülküsü anlayışının izlerini taşımaktadır. Türk-İslam Ülküsü resmi ideolojiye eklemlenmeden ve bir amaç olarak benimsenmeden önceki dönemde İbrahim Kafesoğlu⁸⁴ tarafından 1972 yılındaki bir konferansta “Türk-İslam Sentezi” (Bora ve Can, 2015: 122) adıyla izah edilmeye çalışılmıştır.

⁸¹ CKMP’nin son zamanları ile MHP’nin ilk zamanlarında ülkücü gençler bu isimle anılmışlardır. 12 Mart Muhtırası ile Türkiye tarafından milliyetçi hareket içerisinde kullanılması yasaklanan bu ismin yerini 1970’li yıllardan itibaren “ülkücü”ler (Akpınar, 2016: 339) almıştır.

⁸² Komando kamplarında uygulanan günlük programda beş vakit namazın yanı sıra, öğlen ve akşam yemeğinden sonra “dini konularda sohbet” için de süre ayrılmaktaydı.

⁸³ O dönemde Türkçü ideolojisi ağır basanlar tarafından “Allah” kelimesi “Tanrı” (Akpınar, 2016: 96) olarak söylenmeye devam etmiştir.

⁸⁴ *Aydınlar Ocağı* ilk başkanıdır.

1973 yılında *Ülkü Ocakları Derneği (ÜOD)* olarak faaliyet gösteren ülkücülerin dernek başkanlığını yürüten Muharrem Şemsek, Alparslan Türkeş'in talimatları doğrultusunda Türk ve Müslüman kimliğinin benimsenmesi için çaba vermiştir. Türkçülüğü ağır basan ülkücülerle, İslami hassasiyette olan ülkücülerin ideolojik bir mücadeleye girmesini engellemek amacıyla, Türk-İslam Ülküsü'nü teşkilatlara benimsetmek noktasında yeni formüller geliştirilmiştir. Buna göre ülkücü olma kıstası şu şekilde yeniden düzenlenmiştir (Akpınar, 2016: 104):

- “Ülkücü, Türk soy ve şuuruna sahip olan insandır. Irkçı değildir, Türklüğü ve milletiyle övünen kişidir.
- Ülkücü aynı zamanda İslam'ı da bilen, dinini yaymaya ve yaşatmaya çalışan bir insandır.”

Ülkücülere göre Türk-İslam Ülküsü, Türk milletinin yüceltilmesi, İslam dünyasının ve insanlığın mutluluğunun sağlanması amacıyla insanlığa kılavuzluk edecek madde ve mana dengesi ile teşkil edilmiş bir yönetim anlayışını hâkim kılma (Karapınar, 2017: 80) mücadelesidir. Türk-İslam Ülküsü, “*Türk Milleti'ni İslam'la, İslam dinini ise Türk Milleti ile güçlendirmek ve yüceltmektir*” (Arvasi, 2017: 61). Ülkücüler bu amacın gerçekleştirilmesi için insanlığa kılavuzluk edecek madde ile mana dengesi sağlandığında dünya üzerinde Türklerin yaşadığı coğrafyalarda adalet ve huzurun tesis edilmiş olacağına inanmaktadır.

Milliyetçi hareket içerisinde Türk-İslam Ülküsü'nün temel bir değer olarak inşa edebilmesi için bu ülküyü anlatabilecek bir teorisyen ve fikir babasına ihtiyaç duyulmuştur. Milliyetçi hareketin savunduğu Türk-İslam Ülküsü'nü onlara göre en doyurucu şekilde ifade eden isim Seyyid Ahmet Arvasi'dir. Milliyetçi hareket içerisindeki İslami hassasiyetlerin oluşmasında Arvasi'nin düşünce yapısı büyük rol oynamıştır. Arap kökenli olan Arvasi, Türk-İslam Ülküsü içerisinde milleti biyolojik ırkçılık üzerinde tanımlamayı reddederek, birleştirici bir rolü olması nedeniyle “*ortak kültür, ortak mücadele ve mensubiyet şuuru*” olarak sosyolojik açıdan tanımlayan “*içtimai ırk*” (Arvasi, 2017: 117) kavramı üzerinden tanımlamak gerektiğini savunmuştur.

Ülkü Ocakları, amaçlarını gerçekleştirmek için Türk-İslam Ülküsü ekseninde (Bayraktar, 2016: 80) hareket etmektedir. Ülkü Ocakları tarafından bu konuda rehber olarak görülen Seyyid Ahmet Arvasi, “*Türk-İslam Ülküsü*” adlı üç ciltlik eserinde,

neden ülkücülerin neden “Türk-İslam Ülküsü” adı altında toplanmaya çalıştığını açıklar. Arvasi’ye göre emperyalist güçler bir taraftan kültür emperyalizmi yoluyla çocuklarımızı dinine ve milletine karşı yabancılaştırarak kendi hizmetlerinde kullanacağı kadroları oluşturmakta bir taraftan da dinine ve milletine bağlı çocukları birbirine düşürmektedir. Türk-İslam dünyasını ortadan kaldırmak üzere planlanan bu tertip bazen “az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere özgürlük ve uygarlık getirmek”, bazen de “ezilen halklara adalet ve özgürlük götürmek” adı altında yürütülmektedir. Emperyalist güçler, “*milletin çocuklarını milli menfaatlerine, milli ülkülerine, milli değer ve sembollerine düşman etmekle kalmayıp, kendi değerlerini bir uygarlık sembolü olarak göstererek*” (Arvasi, 2017: 13-14) milletin çocuklarına aşılama çalışırlar. Böylelikle kendi milli değerlerinden uzaklaşmış milliyetçilerin karşısına emperyalist güçler tarafından ortaya koyulan değerleri benimsemiş yabancı kadrolar çıkacaktır. Böyle bir durumda iki grup arasında çatışma yaşanması kaçınılmaz olacaktır.

Arvasi’ye göre emperyalist güçler bu çatışma ortamında başarı kazanmak amacıyla “*bir insan hem dindar hem milliyetçi olamaz*” (Arvasi, 2017: 14) gibi söylemler yoluyla milli değerlerine bağlı insanlar arasında kamplaşma yaratarak grubu daha kolay yutulacak lokmalara bölmeye çalışmaktadır. “*İslam’da milliyetçilik yoktur*” parolasıyla hareket eden *Müslüman Kardeşler Örgütü*⁸⁵ bunun bir örneğidir. Bu nedenle Arvasi’ye göre Türk milleti olarak varlığımızı devam ettirebilmek için “*Türk-İslam kültürüne, Türk-İslam medeniyetine bağlı, Türklük şuur ve vakarına, İslam iman, aşk, ahlak ve aksiyonuna sahip, Türklüğü bedeni, İslamiyet’i ruhu bilen, milletini teknolojik hamlelerle dünyanın bir numaralı devleti yapmak özlemi ile çırpınan, dünya Türklüğünün, İslam dünyasının ve bütün mazlum milletlerin ümidi olmaya namzet bir gençlik yetiştirmekten başka çaremiz yoktur.*” (Arvasi, 2017: 14-15).

Türk-İslam çizgisine başlangıçta milliyetçi hareket içerisindeki Türkçü ve Bozkurtçu olarak ifade edilen saf ırkçı yaklaşımı savunan yapılar muhalefet gösterse de Arvasi’nin Türk-İslam Ülküsü kavramıyla savunduğu görüşleri milliyetçi hareketi tam manasıyla ayakları üzerine oturtmuştur. 1970’li yılların ortalarından itibaren milliyetçi

⁸⁵ Resmi adı Arap dilinde “*İhvanı Müslimin Topluluğu (Jamaat al Ikhwan al Muslimin)*” olan *Müslüman Kardeşler Örgütü*, Mısır’ın İsmailiye şehrinde 1928 yılında, Hasan El Benna adındaki bir öğretmen tarafından kurulmuştur. Başlangıçta dini yardımlaşmayı esas alan bir yapıda iken, sonrasında yükselen milliyetçi ve sosyalist hareketlere karşı, İslam dininin evrensel ilkelerinin savunulması amacıyla (Ülger, 2016: 140) hareket etmiştir.

hareket, Türk-İslam Ülküsü şuuruyla hareket etmiştir. 1978 yılında düşünceleri yüzünden üniversitedeki görevinden sürgün edilen Arvasi, milliyetçi hareket içerisinde Türk-İslam Ülküsü katkısıyla ilgili önemli bir şahsiyet haline gelmesi nedeniyle Alparslan Türkeş tarafından MHP'nin Genel İdare Kurulu üyeliğine (Akpınar, 2016: 110-111) getirilmiştir.

Türk-İslam Ülküsü, aynı zamanda ülkücülerin fikir babalığını yapan Seyyid Ahmet Arvasi tarafından kaleme alınmış üç ciltlik eserin de adıdır. Ülkücülere göre bu ülkü, “Türklüğü bedeni, İslamiyeti ruhu olarak kabul eden; milletini dünyanın bir numaralı milleti haline getirerek, dünyadaki mazlum milletlerin umudu olma amacı taşıyan” bir ülküdür. Akpınar’a göre Türk-İslam Ülküsü, “*Tanrı Dağı Kadar Türk, Hıra Dağı Kadar Müslüman*”⁸⁶ sloganıyla (Akpınar, 2016: 341) hareket edenlerin ülküsüdür.

Türk siyasetinde bir dönüm noktası olarak kabul edilen CKMP'nin 8-9 Şubat 1969 tarihindeki Adana Kongresi'nde, Alparslan Türkeş tarafından dile getirilen; “*İçimizde Tanrı Dağı'ndan*⁸⁷ *taşıdığımız Ergenekon seddini eriten ateş, gönlümüzde, zihnimize Hıra Dağı'ndan doğan güneşin ışığı var. Biz Müslüman Türk'ün öz nizamını, milli nizamı temsil eden milli hareketiz*” (Bice, 2016: 40) sözleri, bu ülkünün milliyetçi hareket tarafından ne şekilde benimsendiğini ifade etmektedir.

Ülkücüler tarafından Türk-İslam Ülküsü, düşünmeyi ve araştırmayı ibadet sayan peygamberimiz Hz.Muhammed'in “*Düşünce gibi bir ibadet yoktur*”⁸⁸ buyruğuyla hareket edip milleti milli ülküler etrafında toplayarak Türklüğün maddi ve manevi olarak gelişmesi için mücadele etmek olarak görülmüştür. Bunun yanında ülkücüler, Türklüğü ve Müslümanlığı korumanın ancak kederde ve sevinçte ortak tarih, kültür ve ülkü şuuru üzerinde birleşen milletlerce sağlanabileceğini (Salman, 2016: 10) savunmuştur. Onlara göre Türk-İslam Ülküsü, “*sadece bir grubun değil bir milletin tamamının Türklük şuuru ve gururu ile İslam iman ve ahlakıyla teşkilatlandırılarak refah, huzur, güven ve adalet tesis etmek*” (Arvasi, 2017: 132) anlamına gelmektedir.

Arvasi'ye göre Marksist düşünce mülkiyet ilişkilerinin değişmesi ile toplumsal yapılarda bir çekişme ve çatışma meydana getirecek ve bu durum onlar tarafından

⁸⁶ Bu söylem, ilk defa Osman Yüksel Serdengeçti tarafından kullanılmıştır.

⁸⁷Tanrı Dağı'nın, üzerinde Budist mabetlerinin bulunması nedeniyle o bölgede yaşayan Müslümanlar tarafından tercih edilmeyen ve sevilmeyen bir yer olması karşısında, “Türklüğün ölçüsü” olarak gösterilmesi bir çelişki olarak ifade edilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Dilipak, 1998.

⁸⁸ Detaylı bilgi için bkz. Bilmen, 2005.

sosyal değişmenin vazgeçilmez unsuru olarak görülen ve normal kabul edilen darbelerle sonuçlanacaktır. Oysa Türk-İslam Ülkücüleri darbelerin “*sosyal problemlerini ilim ve irfan yoluyla çözemeyen, geri kalmış ülkelerin ürünü olduğunu*” (Arvasi, 2017: 181) iddia ederek, darbe tehlikesine karşı daima uyanık olmak gerektiğini savunmuştur.

Türk-İslam Ülkücüleri’ne göre sosyal yapılarda değişlik elbette kaçınılmazdır. Ancak bu değişlikler kültür emperyalizmine maruz kalmış ülkelerde milli kültürden sapmalar şeklinde tezahür edecektir. Bu nedenle Türk-İslam Ülkücüleri’nin, “*milli değerlerin geri plana atıldığı, yaşama şevk ve ümidini kaybetmek üzere olan toplumu Bilge Kağan’ın yabancı esaretine giren milletini Orhun Abideleri’ndeki çağrısına benzer bir şekilde uyandırarak, yeniden kendine döndürmeye, yeniden doğuşa davet eden*” (Arvasi, 2017: 182) bir karakteri benimsedikleri ifade edilmiştir.

Türk-İslam Ülküsü’nü gerçekleştirmek ve muhafaza etmek noktasında gençlerimizin muhafaza edilmesinin önemine değinen Arvasi, eğer gençlerimizi gözümüz gibi korumazsak onlara “*hain emellerini gerçekleştirmek isteyen gayrimeşru güçlerin sahip çıkacağını*” savunmuştur. Türk-İslam Ülküsü’nü, “*Bütün Türk gençliğini tek bir vücut halinde milli tarih, milli kültür ve milli ülküler etrafında toplayan, Türklüğün ümidi olarak onu maddi ve manevi himayeye mazhar kılarak ruh ve beden sağlığı içerisinde gelişmesine yardım eden şuurlu bir hareket*” (Arvasi, 2017: 147) şeklinde ifade ederek bu ülkünün gençleri muhafaza eden yapısına vurgu yapmaya çalışmıştır.

Günümüz toplumlarının faydacı ve materyalist yapısı toplumları intihara sürükleyebilen kapitalist sistemlerin doğmasına neden olmuştur. Türk-İslam Ülkücüleri’ne göre böyle bir dünya düzeni içerisinde birliği ve düzeni tesis edilebilmek için bu tür zararlı ve zehirli akımlarla mücadele etmek lüzumludur.

Türk-İslam Ülküsü, şahsiyetçiliği ve milliyetçiliği uzlaştıracı karakterde bir harekettir. Türk-İslam Ülküsü’nün güçlü şahsiyetlerin yetişmesini isteyen şahsiyetçi tarafının yanında bu şahsiyetlerin milli kültür ve medeniyete bağlı olmalarını isteyen milliyetçi bir tarafı da bulunmaktadır. Türk-İslam Ülküsü, grubun çözülmesine neden olacak derecedeki şahsiyetçiliğe ve şahsiyetçiliği boğan aşırı toplumculuğa karşıdır. Bu durumu Arvasi, “*İnsan, hiçbir zaman, tek başına yaşayan vahşi bir egoist canavar veya*

kovan içinde eriyen bir amele arı olmamıştır ve olmamalıdır.” (Arvasi, 2017: 148-149) sözleriyle özetlemektedir.

Arvasi’ye göre Türk milletinin kültür ve medeniyetine yaklaşık bin yıldır İslam dini şekil vermiştir. Allah’ın rahmetinin tecellisi olarak Türk’ün akıl ve idraki Mevlana Celaleddin, Yunus Emre, Molla Fenari, İmam-ı Gazali, İmam-ı Buhari gibi yüce zatları ortaya çıkartmıştır. “Allah’tan başka ilah yoktur” prensibini temel ölçü bilerek peygamberlik mührünü kıyamete kadar elinde tutan peygamberimizin kılavuzluğunda, hamuru büyük veliler eliyle yoğrulmuş Türk-İslam Ülkücüleri, “Cahidü fillah”⁸⁹ olarak nitelendirilmektedir. Türk-İslam Ülküsü’nü büyük bir aşk, iman ve şuur ile besleyen Fatih Sultan Mehmet tarafından bu ülkü şu şekilde dile getirilmiştir (Arvasi, 2017: 17-18):

“İmtisal-i cahidü fillah oluptur niyettim
Din-i İslam’ın mücerred gayretidir gayretim
Fazl-ı Hakk ü himmet-i cünd-i ricaullah ile
Ehl-i küfrü ser-teser kahreylemektir niyetim”

Salman’a göre Türk-İslam Ülkücüleri kötülüklerin temelini insan nefsinin isteklerinde görmekte bu nedenle Allah’ın emirlerine sarılmaktadır. Allah’ın emir ve yasaklarına uyma gayesinde olan ülkücüler disiplinli, sorumluluk sahibi, ahlaklı ve saygılı bir şekilde hareket etmek zorunda olacaktır. Türk-İslam Ülküsü’nü gerçekleştirecek olanlar gerçek saadeti “mutlak varlık”ta arayan, maddeci insan görünümünden sıyrılarak “ideal insan” olmaya çabalayan ülkücüler olacaktır. Bu nedenle Türk-İslam Ülküsü, “dünyada nizamı sağlamak amacıyla ülkücüleri ideal insanlar olarak yetiştirecek bir ülkünün adı” olarak ifade edilmiştir. Muhsin Yazıcıoğlu, ülkücüler hakkında 12 Eylül 1980 Darbesi’nden önce söylenen eleştirilere karşı: “Biz bataklıkta gülfidanı yetiştirmeye çalışıyoruz” (Salman, 2016: 16-17) cevabını vererek, ideal insanı yetiştirmenin ne kadar zor ve mücadele gerektiren bir iş olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

Türk-İslam Ülküsü, ülkücü hareket içerisinde vatana en iyi şekilde hizmet edecek örnek insanlar yaratma idealini taşımakta ve 12 Eylül 1980 Darbesi’nden önce ülkücü tabandaki bilinçsizlik durumunun bu ideal etrafında bilinçlenmesiyle anlam kazanacak olan milliyetçiliği güçlendirici bir formu ifade etmektedir.

⁸⁹ Allah için savaşan anlamına gelmektedir.

Buna karşın ölkücü hareket içerisinde İslami motiflerin işlenmesi azımsanmayacak orandaki bir grup ölkücü arasında paniğe neden olmuştur. Asli düşüncesi “Türklük” olan bu grup, Türk-İslam Ülküsü’nde İslami unsurların Türklüğü bastırarak yok edeceği endişesini taşımıştır. Ancak Türk-İslam Ülküsü’nün zaman içerisinde ölkücü hareket tarafından benimsenmesiyle birlikte bu endişelerin yersiz kuruntulardan ibaret olduğu ortaya çıkmıştır. 12 Eylül 1980 Darbesi’nden önce devletin yanında olma amacıyla mücadele verdiklerini düşünen ölkücüler, Darbe sonrasında cezaevleri ve işkenceler ile karşılaştıklarında nerede yanlış yaptıklarını sorgulamışlardır. Türk-İslam Ülküsü bu noktada önem kazanmıştır. Darbe sonrasında ölkücü harekette meydana gelen bu kendini hesaba çekme durumu, Darbe’den önce Türk-İslam Ülküsü idealinin ölkücü gençler arasında yeterli ölçüde benimsenmemiş olması sonucuyla yorumlanmıştır.

2.5. Bozkurt Kavramı

Her milletin kendi kültürüne ait doğal şartlardan veya uzun yıllar süren mücadelelerden sonra ortaya çıkan sembolleri vardır. Bu semboller, o millete ait bazı ipuçlarını da barındırmaktadır. Almanların kartalı, Japonların kanguruyu, Rusların ayıyı sembolleştirmeleri bir tesadüften ibaret değildir. Türklerin de Bozkurt’u kültürün pek çok unsurunda sembol olarak seçmesi, bozkurtun savaşçılığı, kahramanlığı ve hürriyeti çağrıştıran yapısının milli karakterimizle uyumlu olmasından gelmektedir. Bu anlamda Bozkurt, milletimizin bağımsızlığa âşık bir karaktere sahip olması nedeniyle, “dünya üzerindeki milli duruşumuzun bir sembolü” (Karabulut, 2017: 103-104) olarak ifade edilmiştir.

Türk destanlarının en önemli figürlerinden biri olarak Bozkurt, “*Türklerin Ergenekon’dan çıkışının tarihsel bir sembolü*” olarak değerlendirilmiştir. Ergenekon Destanı’nda Bozkurt, “*demirden dağı eritip, esaretten kurtulan Türklere yol gösteren bir rehber*” olarak ifade edilmiştir. Ergenekon’dan çıkıştan sonraki ilk Türk Hakan’ın adı, “*demir dağı eriterek yol açan*” Börteçine’dir. Börteçine’nin “Moğol dilindeki anlamı ise Bozkurt’tur” (Akpınar, 2016: 337-338).

Göktürklere ait olan Bozkurt Destanı, farklı rivayetlerle⁹⁰ ifade edilmekle birlikte daha çok bilinen bir rivayete göre; “Hazar Denizi kıyısında mutlu bir yaşam süren bir Hun boyu olan Aşinelere’in düşmanlar tarafından saldırıya uğraması sonucu geriye tek bir sağ çocuk kalmıştır. Düşmanlar bu çocuğu öldürmemiş ancak kollarını ve bacalarını keserek çocuğu cesetler arasına terk etmiştir. Bu çocuk, dişi bir bozkurt tarafından cesetler arasından çekip çıkarılarak Altay Dağları’nda büyütülmüştür. Delikanlı çağa geldiğinde ise kendisini büyüten dişi bozkurtla evlenerek çok sayıda erkek çocukları olmuştur. Bu erkeklerin içerisinde en akıllı, en güzel ve yiğit olanın ismi Aşine’dir. Aşine günün birinde hakan olmuş ve çadırının önüne atalarına sahip çıkmanın bir göstergesi olarak kurt başlı bir bayrak dikmiştir.” (Akınar, 2016: 324).

Bozkurt hakkındaki başka bir rivayete göre; “Büyük Hun hakanlarından birinin birbirinden güzel iki kızı vardır. Kızların bu güzelliği Hunlar arasında onlarla sıradan insanların değil ancak ilahların evlenebileceğinin düşünülmesine sebep olmuştur. Hakan da aynı fikirde olduğu için kızlarını insanlardan uzak tutmak amacıyla ülkesinin kuzey ucunda pek fazla insanın uğrayamadığı yüksek bir kaleye yerleştirmiştir. Kızlarının ikisini de bu kaleye kapatan hakan, kendi tanrısına yakarışlarda bulunduğu esnada inandığı tanrısı dayanamaz ve bir bozkurt şekline girerek Hun Hakanı’nın kızıyla evlenir. Bu evlenmeden birçok çocuk dünyaya gelir. Bunlara Dokuz Oğuz - On Uygur denilmiştir. Akınar’a göre sesleri Bozkurt sesine benzediği için bu çocuklar Bozkurt ruhu ile çoğalmışlardır.” (Akınar, 2016: 326).

Türk milliyetçiliğinin ilham kaynağı olarak gösterilen ve ülkücüler üzerinde manevi bir değer ifade eden Bozkurt, Türk destanlarından günümüze miras kalan önemli bir motiftir. Türkiye’de milliyetçi hareketin benimsenmesiyle birlikte ülkücü-milliyetçi kesimin önemli bir simgesi haline gelmiştir. Cumhuriyet’in İlanı ile resmi ideoloji içerisinde yer bulan ilkelerinden biri olan milliyetçilik ilkesinin benimsenmesiyle birlikte Bozkurt’un zaman zaman milli bir simge olarak kullanıldığını

⁹⁰ Başka bir rivayete göre “Hun ülkesinin kuzeyinde So isminde bir ülke bulunmakta ve bu ülkede Hunlarla aynı soydan gelen Göktürkler yaşamaktadır. Göktürklerin başında kudretli bir delikanlı olan Kağan Pu bulunmaktadır. Kağan Pu’nun 16 kardeşinden birinin annesi bir bozkurttur. Daha bereketli topraklar bulmak için So’dan ayrılan Göktürkler, Çinlilerin saldırıları sonucu yok edilmişlerdir. Sağ kalan yalnızca üç kişidir. Bu üç kişi Kağan Pu’nun annesi kurt olan erkek kardeşi ile onun iki karısıdır. Bunlar zamanla çoğalarak kalabalıklaşmıştır. Çocuklarından en büyüğü zamanla halkın başına hakan olmuştur. Hakan’a Türk ismi verilmiş ve on kadınla evlenmiştir. Çocuklarından Asena isminde biri, bir zaman sonra kendi yerine tahta geçmiştir. Hakanlık tahtına Asena çıkınca o boy da “Aşine” olarak anılmaya başlamıştır.” (Akınar, 2016: 324).

görmek mümkündür. Kuvay-ı Milliye ve Cumhuriyet Dönemi'nde Türklüğün bir simgesi olarak kabul edilen Bozkurt, 1922 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce basılan pullar üzerinde yer almıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında da Bozkurt amblemi yaygın olarak kullanılmıştır. 1927 yılında tedavüle sunulan banknotlarda Bozkurt amblemi kullanılmış ve Atatürk'ün ölümünden kısa bir süre önce kendi talimatıyla “Bozkurt” isimli sigara (Akpınar, 2016: 323) üretilmiştir.

Bunların yanında ilkokul öğrencilerinin izci teşkilatlarına “yavrukurt” adı verilmesi, Kıbrıs'ta bulunan *Türk Mücahit Teşkilatı*'nin ambleminde Bozkurt bulunması, *Milli Türk Talebe Birliği*'nin ambleminde kullanılması “milli bir simge” (Satılmış ve Turhan, 2002: 147) olarak kullanıldığının göstergelerindedir.

Hürriyetin, mücadelenin ve bağımsızlığın sembolü olarak kullanılan kurt, Türklerin hüküm sürdüğü coğrafyanın kültürümüze kattığı bir motiftir. Binlerce sürünün en tehlikeli avcılarında biri olan kurt, coğrafi bir gerekliliğin ürünü olarak saygı gösterilmiş ve kutsallaştırılmıştır. Oğuz Kağan Destanı'nda “kurt” anlamına gelen “böcü” kelimesiyle ifade edilen bu kavramın, “Kök Böcü”, “Böcü Közdü”, “Böcü Tildü” (Karabulut, 2017: 102-103) şeklinde Kırgız, Kıpçak ve Türkistan coğrafyasında kullanıldığı görülmüştür. Bu motif Türk destanlarının, şiir ve masallarının en önemli karakterlerinden biri olmuştur.

Bu simge, günümüzde ülkücüler/milliyetçiler tarafından siyasi bir simge olarak kullanılmakla birlikte 1984 yılından itibaren siyasi bir selamlaşma şekli olarak kullanılmaya başlanmıştır. Gagavuz Kültür Bakanı Maria Maruneviç, 1984 yılında yaptığı Türkiye ziyareti esnasında Bozkurt selamını kullanmış; Maruneviç'in bu işareti kullanması ülkücü camianın sempatisini toplamıştır. Gagavuz Türkleri tarafından Bozkurt selamının yaklaşık bin yıldır kullanıldığı rivayet edilmektedir. Gagavuzlar birbirleriyle karşılaştıklarında kendilerini tanıtmak ve savaşta zafer manasında bu selamı sık sık kullanmıştır. Bayraklarında Bozkurt başı simgesi bulunan Gagavuzlar, Türk kimliklerini Ruslara karşı korumak ve Ruslar karşısında birlik beraberlikle meydana gelen bir caydırıcılık sağlamak amacıyla bu selamı kullanmıştır. Alparslan Türkeş, Azeri Lider Ebulfez Elçibey ile birlikte 1992 yılında Azerbaycan'da katıldıkları bir mitingde ilk kez Bozkurt işaretini kullanmıştır. Parti teşkilatı tarafından Türkeş'in bu

hareketi büyük bir heyecanla karşılanmış ve süratle tabana yayılarak “ülküçülerin tartışmasız sembolü” (Akpınar, 2016: 327) haline gelmiştir.

Bozkurt, milliyetçi hareket düşüncesi içerisinde “milli sembol” (Atsız, 2011: 128) olarak ifade edilmiştir. Bozkurt işareti hakkında Alparslan Türkeş ile Millet Partisi kurucu başkanı Osman Bölükbaşı arasında yaşanan bir diyalog Türkeş tarafından Bozkurt işaretine verilen anlamı ifade etmek açısından önem taşımaktadır (Sarı, 2017: 100; Uğur, 2017: 137-138):

“Bölükbaşı: Yahu Türkeş siz bir işaret yapıyorsunuz, kurda benziyor. Onu anladık da, benim bildiğim sen Türkeş ona bir mana yüklemiştir.

Türkeş: Elbette ağabey (Bölükbaşı Başbuğ’dan yaşça büyüktür)

Bölükbaşı: Peki nedir?

Türkeş: (Bir eliyle bozkurt işareti yapar, diğer elinin baş parmağıyla işaret ederek tarif eder) Bak ağabey, şu serçe parmak Türk’tür, şu işaret parmağı da İslam’dır. Şu Bozkurt işareti yaptığımız işaretin arada kalan boşluk ise cihandır(dünyadır). Son olarak kalan 3 parmağın birleştiği nokta ise mühürdür.” Yani ağabey işaret ederek gösterir isek, şu çıkar: Türk İslam Mührünü Dünyaya vuracağız”

Çalışmasında ülkücülüğü yaşanmışlıklar ve hafızalar yoluyla ifade etmeye çalışan Sayın, Bozkurt kavramının hangi manaya geldiği konusunu yaşanan bir olayı anlatarak açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır. Bu olayda, 1970’li yıllarda Ağrı Dağı’nda Nuh’un gemisini arayan Amerikalı bir grup tarafından bir çobanın yakasında Bozkurt ambleminin görülmesiyle çobana Bozkurt’un manası sorulmuş ve çobandan alınan cevabın “*Türklüğün sembolü*” (Sayın, 2015: 120) olduğu ifade edilmiştir.

İbrahim Sarı tarafından kaleme alınan, *İstanbul Üsküdar Ülkü Ocakları* tarafından hazırlanan “*Ülkücünün El Kitabı*” isimli çalışma içerisinde istifade edilen “*Ülkücü’nün Başucu Kitabı*” adlı eserde milli sembol olarak Bozkurt’un neden benimsendiği ile ilgili olarak onun özellikleri ifade edilmiştir. Bu çalışmaya göre Bozkurt’un özellikleri şu şekilde sıralanmıştır (Sarı, 2017: 97-99; Haberhergün, 2016):

“1. Bozkurtlar atasına bağlıdır; Bozkurt sürüsünden ayrılan bir erkek bozkurt karşılaştığı bir kara kurt sürüsüne girer. Girdiği sürünün liderliğini alır;

2. Bozkurt özgürlüğüne düşkündür. Dünyada evcilleştirilememiş tek hayvan olma unvanı Orta Asya bozkurtlarındadır. Hayvan yakalandığında tüm hayvanların aksine gırtlak kısmında bulunan öd denen keseyi parçalar ve intihar eder. Bozkurt esareti kabul etmeyen bir varlıktır. Bozkurt’un boynuna tasma

takıp bir kafese koyamazsınız. Bozkurt ölümü kabul eder kendisini parçalar ve intihar eder.

3. Bir bozkurt sadece yiyeceği kadarını avlar ve yavrusu olan bir hayvana saldırmaz, avlamaz. Bozkurt leş eti yemez. Kendi avını kendisi avlar. Başka hayvanların avladığı leşi yemez.

4. Bozkurtlar eşlerini kıskanırlar. Bozkurt dişisi asla bir kara kurtla çiftleşmez. Bozkurt yaşamından tek eş seçer. Eşi ölmeden başka eş aramaz.

5. Bozkurt sürüsü sağdan ve soldan giden öncüler, akabinde de göbekten gelen ana kuvvetle saldırırlar düşmanına. Bozkurt cesaretli ve ölümüne mücadele eden bir yapıya sahiptir esareti kabul etmez.

6. Bozkurtların bir lideri vardır ve sürü o liderin emrinden çıkmaz. Bozkurt liderine bağlıdır, dinlenme anında da lideri etrafında koruma tedbirleri alır. Bozkurtlar avlamaları, toplu yaşama kurallarına uyma vb. açılardan bir sistem içerisindedirler, yani asildirler.

7. Bozkurtlar teşkilat halinde bir yaşam sürerler. Bozkurt ekip çalışması yapar ve Hürriyetine son derece düşkündür.

8. Karda yürüyen 40 bireylik bir Bozkurt grubunu takip etseniz ancak Beş, altı ayak izi görebilirsiniz, o kadar dikkatli ve organizedirler. Çünkü grup önde giden lider bozkurt'un ayak izlerine basarak ilerler. Bozkurtlar asla organizesiz ve plansız hareket etmez, avlanmazlar.

9. Bozkurtlarda bir yavrunun hem annesi, hem de babası ölse dahi yavru hayatta kalır. Bozkurtlarda grup hiyerarşisi buna müsaade etmez. Diğer grup üyeleri yavruyu evlat edinir ve kendi yavruları gibi büyütürler.

10. Bizim sembolümüz, Gök yeveli bozkurttur. Yani "GÖKBÖRÜ". Bu kurt türü sadece Orta Asya dolaylarında yaşamaktadır. Türk milleti Bozkurt'u bu taşıdığı özelliklerden dolayı kendine sembol edinmiştir.

11. Türk milleti asırlarca bozkurt'laşan şahsiyetler yetiştirmiştir. Bozkurt bu nedenle tarihimiz içinde bayrak olarak da kullanılmıştır."

Ülkücü yayın organları arasında yer alan, Ekim 1972'den 1975'e kadar aylık, 1975-1977 yılları arasında 15 günlük periyotlarla yayınlanan *Bozkurt* (Satılmış ve Turhan, 2002: 148-149) isimli bir dergi de mevcuttur. "*Her şey Türk için, Türk'e göre, Türk tarafından*" sloganıyla ülkücü harekete destek veren dergi (Akpınar, 2016: 89), Türk destanlarından günümüze miras gelen Bozkurt ismiyle sembolize edilmiştir.

Türk tarihinde çok önemli bir yere sahip olan Bozkurt, "*zor durumda kalan Türk'e yardım eden, yol gösteren; halkı tehlikelerden koruyarak kurtarıcı bir rol üstlenen, icabında küllerinden yeniden doğmayı ifade eden destansı bir simge*" (Akpınar, 2016: 327) olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle Bozkurt sembolünün Türkçülük akımı içerisinde Türk tarih ve efsanelerine olan ilgiyi arttırdığı ve Türk

kültürünün canlanmasına neden olduğu (Satılmış ve Turhan, 2002: 147) değerlendirilmiştir.

3. MİLLİYETÇİ HAREKETTE ÜLKÜCÜLÜK

Ülkücülere göre bireylerin vatanını sevmesi doğal bir durum olarak kabul edilmekte iken milliyetçilik, vatanseverlikten öte bir inanç sistemi olarak ifade edilmiştir. Milliyetçi olmak için vatanseverlikten öte bir inanç ve kültür formasyonuna sahip olmak ve bu inanca göre yaşamak gereklidir. Bunun yanında milliyetçilik bir inanç sistemi olarak değerlendirilmekte iken ülkücülük ise bu inancın koyduğu hedeflere ulaşmak için verilen mücadele olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla ülkücülük, milliyetçilikten bir adım daha ötede bir merhale olarak değerlendirilmiştir.

Bu durumu Sadi Somuncuoğlu'nun 1972 yılında *Bozkurt Dergisi*'nde yayınlanan "Milliyetçilik, Türkçülük, Ülkücülük" başlığı taşıyan yazısında verdiği örnek yoluyla somutlaştırmak mümkündür. Ülkücülere göre vatanseverlik, milliyetçilik ve ülkücülük kavramları arasındaki ilişkiyi: "*Vatanseverlik, milliyetçilik ve ülkücülük iç içe geçmiş dairelerdir. Millet fertlerinin sayısı kadar geniş daire vatanseverleri; Türk Milletinin kendi milli değerlerine dayanarak yeryüzünün en güçlü refahlı ve medeni milleti haline gelmesini isteyen ve buna inananların sayısı kadar daire milliyetçileri; bu idealleri gerçekleştirmek için mücadeleye girişenlerin sayısı kadar daire de, ülkücüleri ifade eder.*" (Öznur, 1999: IV, 138-139) şeklindeki somut bir örnekle izah etmek mümkündür.

Galip Erdem'e göre milliyetçilik, ülkücülükte belli olur. Burada ülkücülük kavramı, milliyetçiliğin gereklerine göre yaşamak anlamında ifade edilmiştir. Bir fikre bağlanmak kolay ancak o fikrin gereklerine göre yaşamak zordur. Bu nedenle Erdem'e göre "*herkes milliyetçi olabilir; fakat ülkücü olamaz.*" (Kösoğlu, 2015: 116) Milliyetçilik bir mensubiyet duygusu olarak ifade edilmiş ve ülkücü olunmazsa milliyetçiliğin de pek bir anlamı olmadığı savunulmuştur.

Ülkücüler tarafından ülkücülük için "çekilen cefayı sefa sayan yüreklere" ihtiyaç duyulduğu savunulmuştur. Nitekim Galip Erdem ülkücülüğü; "*bağlandığı bir üstün değerde kendini aşmak cehdidir. Dünya zevklerinden, bedeni hazlardan bu gaye*

uğrunda vazgeçebilmek gücüdür. Bu tutumunla, kalabalık tarafından hor görülebilir, enayilikle suçlanabilirsin; bütün bunlara aldırmaııp devam edebilmendir. Budala da deseler, varlığını aşan üstün bir gaye için mücadele edeceksin.” (Kösoğlu, 2015: 117) sözleriyle ifade etmiştir.

3.1. Ülkücülük Kavramı

Ülkemizde “ülküü” denildiğinde insanların aklına çoğunlukla siyasi bir kavram gelmektedir. Ancak ülküçüleri göre “ülküçülük”, siyasi bir kavram olmaktan ziyade *“bir hayat ve eylem biçimi”* (Karabulut, 2017: 8) olarak kabul edilmektedir.

Ülküçüler sahip oldukları idealleri uğruna icabında hayatlarını feda edebileceklerini savunmaktadır. Bu nedenle ülküçülük, bir düşünceye ve bir ideale sahip olmaktan öte bir şey olarak ülküçülerin tabiriyle “dava adamı” olmayı gerektirir. Ülküçülerin kendilerini adadıkları bu dava yolunda verdikleri en büyük savaş, kendi nefisleriyle olan savaştır. Çünkü ülküçüleri göre insan kendi benliğini yenmeden davasına erişemeyecektir. Bu nedenle ülküçüler *“herkesin milliyetçi olabileceğini fakat ülküçü olamayacağını”* (Salman, 2016: 19) savunmaktadır. Ülküçüler açısından bu ideali sağlama noktasında rehber olacak en önemli kavramın “Türk-İslam Ülküsü” (Bayraktar, 2016: 77) kavramı olduğu ifade edilmiştir.

Toplum yapısı içerisinde bir meslek icra eden ülküçüler, kendi mesleklerinde yeterli donanıma sahip ve yetişmiş olmayı hedeflemektedir. Onlara göre ülküçülük anlayışının yüklediği “milletine en kaliteli hizmeti sunma sorumluluğu” (Karabulut, 2017: 59) meslekleriyle bütünleşerek kendi ideallerini mesleklerine yansıtmasını gerektirmektedir. Aksi takdirde ülküçülerin benimsemiş olduğu “bulunduğu topluma ve insanlığa faydalı olma ülküsü” gerçekleşmeyecektir. Bu değerler ışığında ülküçü harekete gönül verenlere göre ülküçülüğün ne olduğu hakkındaki düşünceleri maddeler halinde özetleyecek olursak;

- “Ülküçülük, milletin birlik ve beraberliği yoluyla yarınlarını inşa etmenin bir adıdır.
- Ülküçülük, milletin şanlı tarihi geçmişini temel alarak geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurmaktır.

- Ülkücülük, milletin manevi bütünlüğünü sağlayarak, milleti çıkmaz sokaklara sokacak serüvenlerden uzak durmaktır.
- Ülkücülük, bir takım emperyalist oyunlarla geleceği yok edilmek istenen bir neslin, manevi kılavuzlar eşliğinde yeniden şahlanmasını sağlama mücadelesidir.
- Ülkücülük, kişinin kendisinden başlayan şahsiyet kazanma ve sorumluluk sahibi olma ülküsünün genişleyerek en nihayetinde tüm insanlığı kapsayan bir harekete dönüşme mücadelesidir.
- Ülkücülük, ilim ve ahlak sahibi olarak milleti hep daha iyiye ve daha ileriye kavuşturma arzusudur.
- Ülkücülük, tarihi iyi bir şekilde okuyarak, geleceğe verilecek yönle onu aydınlığa kavuşturma çabasıdır.
- Ülkücülük, varlık sebebini milletin değerleriyle özdeşleştiren bir istikamettir.
- Ülkücülük, yaşamının bütün evrelerini iman ettiği değerlere göre şekillendiren bir anlayışın fertlerde vücut bulmuş halidir.
- Ülkücülük, yaşadığı toplumun milli ve manevi değerlerine olan yüksek duyarlılıktır.
- Ülkücülük, milletin fertleri arasında birlik ve beraberlik harcıını oluşturan bir şuurun ifadesidir.
- Ülkücülük, ülküsünü hayatının tamamına yansıtmış fertlerin attığı her adımda ve inandığı değerler uğrunda yaşama gayretidir.
- Ülkücülük, örnek bir Türk, örnek bir Müslüman olma hedefini aklından hiç çıkarmayan, bütün vakitlerini davasının muvaffakiyeti doğrultusunda geçiren, inançlı ve kararlı fertlerin davasıdır.
- Ülkücülük, davasının şahsı üzerinden yıpratılmasına izin vermeyecek ölçüde şahsi yaşantısına dikkat eden fertlerce oluşturulmuş bir şuur ve gayretin ifadesidir” (Karabulut, 2017: 66-67).
- “Ülkücülük, kendi menfaati ile ilgili hesapları olmayan ve küçük politikalara davasını alet etmeyecek şekilde hareket edenler tarafından yönetilen bir harekettir.

- Ülkücülük, milletin sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan gelişmesi ve yücelmesini amaç edinen teşkilatlar aracılığıyla yürütülen faaliyetlerin ifadesidir.
- Ülkücülük, milletini mutlu, devletini güçlü kılmak için savaşıyor, milli tecrübe ile bugünü geleceğe taşıyan, uzun ve soluksuz bir yolculuğun ifadesidir.
- Ülkücülük, medeniyet, şahsiyet, kültür ve sanatı güncel olarak takip eden ancak bunu geçmiş hakikatlerle maya eden, ezeli ebede bağlayan bir “sırat-ı müstakim” üzerindedir.
- Ülkücülük, Allah’tan başka ilah tanımayan, kula kul olmayı kesinlikle reddeden bir bakış açısıyla İslam âleminde yaşayan bütün ezilen ve mazlum milletlere doğan bir umut ışığıdır.”
- Ülkücülük, “ordusu Allah’ın ordusu, milleti peygamberin kutlu vekili olmakla şereflenmiş milletin çocuklarının yeniden diriliş hareketidir” (Arvasi, 2009: 261-262).
- “Ülkücülük, İslam’ın ahlak ve faziletine göre yaşama azim ve kararlılığıdır.
- Ülkücülük, devletini de milletini de bayrağını da Allah için sevip yüceltmektir.” (Öznur, 1999: IV, 84).
- “Ülkücülük, bütün mazlum milletlerin ümidi olmaya aday bir gençliğin yetiştirilmesidir.
- Ülkücülük, haksızlık karşısında susmamak, korkaklığı sözlüğünden çıkarıp atmaktır.
- Ülkücülük, Allah’ın rızasını kazanma davasıdır.
- Ülkücülük, ülkesi için yaşamak, gerektiğinde ülkesi uğruna canını verebilmektir” (Durmuş, 2015: 10-11).

Milliyetçi harekette ülkücülük kavramının taşıdığı anlamı izah etmek için MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli’nin, 13 Haziran 2010 tarihinde “İstanbul Ülkü Ocakları 2023 Gençlik Eğitimi Sertifika Töreni”nde yapmış oldukları konuşma ülkücülük hakkında önemli vurgular taşımaktadır. Devlet Bahçeli bu konuşmasında ülkücülük kavramını şu şekilde izah etmiştir (MHP, 2010b):

“Adı üstünde, “ülkü” ve “dava”; ona inanmış, ona adanmış ve ona bağlanmış bir gönlün, yüreğin ve şuurun varlığını gerektirmektedir. Dikkat ediniz, ne yalnızca gönül, ne yalnızca yürek, ne yalnızca şuur. Sevgi, cesaret ve bilgi

hepsine ihtiyacımız var. Bizim için biri yoksa diğeri de yok demektir. Gönül vermek kolaydır, yürekli olmak onu tamamlar ve nispeten o da kolaydır. Ancak “şuur” zahmettir, ulaşmadır, mücadeledir, sabırdır, akıldır. Çok uzak mesafelere gitmek için yalnızca gönül ve yürek yetmez. Buna mutlaka şuurun da katılması ve hatta kılavuz olması şarttır. Şuur hatırayı, bir inanca dönüştürür. Şuur, bir nakli, bir sözü, asırlara eriştirir. **“Ülkücü görünmek kolay, ülkücü olmak zor, ülkücü kalmak ise çok daha zordur.”** derken kastettiğim de budur. Şuur Ülkücü kalabilmenin ön şartıdır. Büyük ülkü adamı merhum Galip Erdem Bey’in yaptığı tasnifteki **“Ülkücüler, Ülkücü geçinenler ve Ülkücülükten geçinenler”** sözü ile işaret ettiği gerçek de budur. Çünkü şuurla bağlanılmayan bir coşku, yağmurla coşan, güneşle kaybolan sel suyuna benzer. Kalıcı olmaz. **Unutmayalım ki; “şuur, heyecanı yılgınlıktan kurtarır, şuur cesareti çilgınlıktan kurtarır.”** Nitekim sevdasını şura dönüştürmemişlerin kısa menzilli ufukları, büyük davaların en büyük engelleri olmuştur. Gönül heyecanla beslenir, şuur ise akıl ve bilgi ile yaşar, devam eder. Elbette her ikisine de ihtiyaç vardır ve birbirlerini tamamlarlar. Ancak şuursuz bir heyecan kalıcı olmaz ve şuursuz bir hissiyat saman alevi gibi söner gider. (...) Ülkü, hiçbir zaman ham bir hayal, sonu olmayan serüven olmadığı gibi ve Ülkücü de maceraperest değildir. Ülkümüzün önceliği ve olmazsa olmaz kıymeti büyük Türk milletidir. Hedefimiz tarihten gelmiş, geleceğe giden yolda bu büyük milleti ilelebet yaşatmaktır. Bunun için mücadele ederken, bizi biz yapan esaslar olan dil, gönül, ahlak, inanç, akıl ve vicdanda taşınan muhteşem değerler manzumesini korumak en büyük amacımızdır. Çünkü bunlar tarihin derinliklerinden terkip yaparak gelen ve bizi diğer milletlerden ayıran temel farklılıklardır. Büyük Türk milletine anlam ve değer kazandıran bu hasletleri temsil etmesini istediğimiz milli devletimizin yeryüzünün en güçlü devleti olması tükenmeyen hasretimizdir. Ancak bunun gerçekleşmesi halinde, Türklük, İslamlık ve insanlık barış, huzur, adalet ve esenliğe kavuşacaktır. Niyetimiz de budur. Bu tanımlar altında gönül rahatlığı ile tekrarlayabiliriz ki, ülkemiz;

“Büyük Türk milletini, Ona farklılık, anlam ve değer kazandıran; Tarihin derinliklerinden terkip yaparak getirdiği, dil, gönül, ahlak, inanç, akıl ve vicdanda taşınan muhteşem değerler manzumesini, Bir kutlu emanet olarak köklerinden kopartmadan, anlayıp, kavrayıp, koruyup, geliştirerek, insanlık var oldukça sonsuza kadar yaşatmak; Bu yüksek değerleri temsil etmesini hedeflediğimiz milli devletimizin, Türklük, İslamlık ve insanlığın barış, huzur, adalet ve esenliği için, yeryüzünün en güçlü devleti olmasına çalışmaktır.” Ülkücülük ise buna baş koymuş, yüreğini ve gönlünü bu hedefe kilitlemiş, bu değerlerle şuurlanmış millet evladının unvanıdır, şeref payesidir.”

Arvasi’ye göre ülkücülük, devletin ve milletin uğrayacağı her türlü zararı kendi zararı olarak değerlendirmeyi gerektirir. Bu nedenle ülkücü, kendi menfaatlerini devletin menfaatleri karşısında geri plana iterek milli menfaatlerin gerçekleşmesi için mücadele verecektir. Milli menfaatler zarara uğradığında devletin de zarara uğrayacağını bilerek hareket etmeyi prensip edinen ülkücüler, milletin ızdıraba ve çileye düşecek olduğu dönemlerde *“devlet ve millet düşmanlarına felaket, dostlarına ise saadet”* getirmeyi amaçlamaktadır (Arvasi, 2017: 124). Bu amacı gerçekleştirebilecek ülkücü cemiyet, *“kederde ve sevinçte birleşmiş, tarih, kültür ve ülkü şuurunda*

bütünleşmiş, millet olarak kaynaşmış, peygamber efendimizin buyurduğu gibi bir yeri ağrıdığı zaman bütün vücudu ile ızdırap duyan bir organizma” (Arvasi, 2017: 197) olarak tanımlanmaktadır.

Ülkücülere göre ülkücülüğün en büyük düşmanı, *“kendi nefsimizle vereceğimiz mücadele esnasında varlığımıza duyduğumuz sevgi”* (Öznur, 1999: IV, 87) olarak ifade edilmiştir. Onlara göre doğru olduğuna inandığımız fikirlere bağlanmak kolay ancak inandığımız fikirlere göre yaşamak zordur. Bu nedenle onlar arasında *“herkesin milliyetçi olabileceği fakat ülkücü olamayacağı”* kanaati yaygındır. Bir insanın milliyetçi olması doğal bir hal iken, devamlı fedakârlık gerektiren ülkücülük, *“çok az insanın ulaşabileceği bir üstünlük”* (Öznur, 1999: IV, 88) olarak ifade edilmiştir.

Galip Erdem’in *“Ülkücü Bir Gençle Sohbetler”* isimli yazısında, benzer şekilde ülkü yolunda yenilmemenin tek şartı *“nefsini yenmek”* olarak ifade edilmiştir. *“Ruhun bir vasfı”* olarak değerlendirilen ülkücülük, *“bir insanın heveslerinin esiri olarak yaşaması durumunda nefsinin aşamayacağı ve daha büyük ülkülere koşamayacağı”* (Öznur, 1999: IV, 110) düşüncesiyle ifade edilmiştir.

Ülkücülük hakkındaki birçok görüşün ve yazının yanında bu ülküye ulaşacak ülkücülerde bulunması gerekli vasıflar ve meziyetlerden de bahsedilmiştir. Necmettin Hacıeminoğlu’nun Eylül 1973’te, *Töre Dergisi*’ndeki *“Ülkücülük ve Ülkücüler”* başlığı altındaki yazısında bir ülkücüde bulunması gereken vasıfları; *“azim ve irade”, “sabır ve tahammül”, “disiplin”, “fedakârlık”, “fazilet ve dürüstlük”, “bilgi ve çalışkanlık”* şeklinde ifade etmiştir.

Ülkücü hareketin sembol isimlerinden olan Galip Erdem’in, 13 Ağustos 1961 yılında *Tercüman Gazetesi*’nde *“Ülkücünün Çilesi”* başlığıyla yazdığı yazı, ülkücülüğün meşakkatli bir yol olduğu düşüncesi üzerinedir. Erdem bu yazısında *“ülkücülerin hayatlarının bambaşka olduğunu, sözlüklerinde rahatlık kelimesinin bulunmadığını, ömürlerini bir mücadele içinde tükettiklerini”* ifade etmiştir. *“Ülkücülerin dünya nimetlerinden yana nasipsiz olduklarını, herkesin istediğini istemedikleri için anlaşılmaz olduklarını, hatta bu nedenle zevksizlikle suçlandıklarını”* ilave etmiştir. *“Ülkücüler dünyadan göçtüklerinde, kalabalıkların çok iyi yaşayamadıklarını düşündükleri ülkücülere acırken, aslında ülkücülerin inançları*

uğrunda yaşamanın hazzını tadamadıkları gerekçesiyle kalabalıklara acıdıklarını” (Erdem, 2017: 19-20) ifade etmiştir.

Ülkücülüğün bu hedeflerini gerçekleştirmek, Türk-İslam Ülküsü'nü her şartta rehber edinme azmini göstermek ve ülkücülüğe manevi bir değer yüklemek amacıyla ülkücüler tarafından benimsenen “Ülkücü Andı” ise şu şekildedir:

“Allah’a, vatana, millete, bayrağa, Kuran’a ve silaha yemin olsun.

Şehitlerim, gazilerim, başbuğum emin olsun.

Ülkücü Türk gençliği olarak; faşizme, komünizme, kapitalizme ve her türlü emperyalizme karşı mücadelemiz son nefes, son nefer, son damla kana kadardır.

Mücadelemiz Milliyetçi Türkiye’ye, Turan’a kadardır.

Mücadelemizde hiçbir engel tanımayacağız.

Başaracağız, başaracağız, başaracağız. Yılmayacağız, yıkılmayacağız.

Allah Türk’ü korusun ve yüceltsin...”

3.2. Ülkü Ocakları'nın Milliyetçilik Mücadeleleri

Ülkü Ocakları'nın milliyetçilik mücadeleleri, Türk Siyasi Hayatı'nda basit birkaç cümleyle ifade edilemeyecek ölçüde yer kaplamaktadır. Verilen bu mücadeleyi iyi tahlil edebilmek için ülkücü harekete yön veren dinamiklerin ortaya koyulması faydalı olacaktır. Konuya bu açıdan yaklaşacak olduğumuzda ülkücü hareketin taban dinamiğinde, kapitalizm etkisiyle ortaya çıkan modernleşme ve ona kültürel düzeyde katkı sağlayan batılılaşma eğilimlerinin yarattığı yabancılaşmanın, “*radikal popülist bir isyan hareketi*” (Bora ve Can, 2015: 37) ortaya çıkardığı savunulmuştur.

Milliyetçi hareketin sembol isimlerinden olan Galip Erdem'in *Devlet Gazetesi*'nde 7 Temmuz 1969 günü yayınlanan ve “Milliyetçi Hareket” başlığı taşıyan yazısında milliyetçi hareket, “yeni bir yolun takipçisi” şeklinde ifade edilmiştir. Erdem'in tabiriyle milliyetçi hareket, “*Türk'ün cemiyet kumaşındaki yırtıklarını kendi ipliği ile örmektir.*” Bu gerçekleştikten sonra milliyetçi hareket, “*yurttaşları kabiliyeti nispetinde yetkili, sadakati nispetinde şerefli, gayreti nispetinde refahlı, hizmeti nispetinde yüce tutacaktır.*” Bu nedenle Erdem, milliyetçi hareketin temel vasfını, “*Türk'e zarar vermeyene müsamaha, Türk'e fayda vereni himaye*” (Kösoğlu, 2015: 129-130) sözleriyle ifade etmiştir.

3.2.1. Üniversite Olayları

Ülkücü hareket 1960'lı yılların ortaları ile birlikte ilk teşkilatlanmalarını üniversiteler bünyesinde gerçekleştirmiştir. Üniversitelerde anti-komünizm ekseninde bir araya gelen ülkücü gençler bu mücadeleyi o dönemde yoğun olarak ve dönemin iktidar partisi olan Adalet Partisi (AP)'nin desteği ile faaliyet gösteren *Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri (TKMD)* benzeri bir misyonla yürütmüştür. CKMP'nin 1967 yılındaki kongresinde Alparslan Türkeş tarafından, “*üniversitelerimiz içerisinde komünist kışkırtmacılara karşı imanlı ve şuurlu bir gençliğin yükseldiği*” (Bora ve Can, 2015: 44-45) şeklinde yapılan konuşma bu hareketin üniversiteler içerisindeki etkisini ifade etmektedir. Bu konuşmayı takip eden dönemle birlikte üniversitelerde partinin gençlik kollarına ilave olarak kurulmaya başlanan Ülkü Ocakları vasıtasıyla önemli büyüklükte bir teşkilatlanma sürecine girilmiştir.

Üniversiteler 12 Mart 1971 Muhtırası döneminde sol grupların büyük yaralar aldığı, adeta üzerlerinden “*silindir gibi geçildiği yerler*” (Sayın, 2015: 55) olarak ifade edilmektedir. Bu süreçte solun üniversitedeki liderlerinin tasfiye edilmesi, insiyatifin Ülkü Ocakları'na geçmesini kolaylaştırıcı bir etken olarak sonuçlanmıştır. Solun elebaşları olarak ifade edilen grubun bir kısmının öldürülmesi, bunun yanında şehir gerillası olarak faaliyet gösteren diğer kısmının büyük çoğunluğunun da yakalanması, “*12 Mart 1971'in bir yansıması*” (Sayın, 2015: 56-57) olarak ifade edilmiştir.

Ülkücü hareketin üniversitelerdeki faaliyetleri gençlik kitlesinin ortalama karakter yapısı ile ilişkilendirilmektedir. Ülkücü harekete yön veren öğrenci profili incelendiğinde, genellikle iki farklı kesimin birleşmesiyle meydana geldiği görülmektedir. Bunlardan birincisi, taşradan metropollere okumak için gelmiş, kısa sürede kentteki yapının etkisiyle yozlaşan veya İslami hareketlere kayan bir profil sergilemekte iken diğeri kentlerdeki orta sınıf ailelerden gelen, üniversiteyi bir iş sahibi olarak geleceğini garanti altına alma yeri olarak gören bir profil sergilemektedir. Bu şekilde ülkücü hareketin üniversitedeki profilinin genellikle “*devletin yanında olma şiarıyla hareket eden ve çok kalifiye olamayan bu iki grubun birbirleri içine eklenmesinden oluştuğu*” (Bora ve Can, 2015: 52-53) ifade edilmiştir.

Ülkücü hareketin bu profile sahip gençler tarafından 1970'li yıllarda anti-komünizm mücadelesi verdiği alanlardan en kapsamlısı üniversitelerdir. 1970'li yıllarda

başlayan ülkücü/milliyetçi ve anti-komünist mücadeleler, 1970’li yılların sonuna doğru kanlı bazı vahim hadiselerle⁹¹ sonuçlanmıştır. Karşıt gruplar arasındaki ilk önemli hadise 31 Aralık 1968’de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde gerçekleşmiştir. Bu olay üzerine artan şiddet hareketleri 12 Eylül 1980 Darbesi’ne kadar sürmüştür. Amerikan 6. Filosu’nun ülkemize gelişi ile ilgili iki karşıt grup arasında yaşanan gerilim, 16 Şubat 1969’da tarihe “Kanlı Pazar” olarak geçen büyük bir kırılma anı ile sonuçlanmıştır. Kanlı Pazar Hadisesi sonrasında karşıt gruplar arasında bu üstünlük mücadelesinin ancak silah kullanılarak sağlanacağı düşüncesi (Aydemir, 2014: 45-46) yaygınlaşmaya başlamıştır.

Üniversitelerde bazı değişiklik talepleri ile başlayan 1968 yılı öğrenci hareketleri, Amerikan 6. Filosu’nun ülkemize gelişi ile birlikte “anti-empyralist” bir görünüm kazanmıştır. Bu olay ülkücülerin ve onlara karşıt olan grupların olayla ilgili benzer refleksleri göstermeleri açısından önem taşımaktadır. Devrim taraftarı gençlerden oluşan bir grup 1968 yılının Temmuz ayında 6. Filo’nun varlığına karşı “Dolmabahçe Direnişi” olarak adlandırdıkları tepkisel bir davranış ortaya koymuştur. Bu direnişin hemen ardından İstanbul Teknik Üniversitesi yurtlarında yaşanan hadiseler ile birlikte 47 öğrenci hastaneye kaldırılmış ve bu öğrenciler arasında yer alan Vedat Demircioğlu vefat etmiştir. Demircioğlu’nun hayatını kaybetmesinden sonra devrimci gençler arasında onun şehit olduğu düşüncesi ortaya atılmış ve Vedat Demircioğlu “devrimci gençliğin ilk şehidi” (Lüküslü, 2015: 65) olarak ifade edilmeye başlanmıştır.

1968 yılı gençlik hareketleri 12 Mart 1971 Muhtırası’na kadar benzer şiddette devam etmiştir. 12 Mart Muhtırası’nın etkisiyle bir dönem üniversitelerdeki karşıt görüşlü öğrenciler arasındaki olaylar durulsa da 1974 yılında çıkartılan Af Kanunu⁹² ile bir birçok mahkûmun cezaevlerinden salıverilmesiyle birlikte karşıt gruplar arasındaki gerilim öncekinden çok daha ileri ve farklı bir seviyede (Bora ve Can, 2015) yeniden gün yüzüne çıkmıştır.

Üniversitelerde tırmanan gerilimle ilgili 13 Mayıs 1974 tarihinde bir basın toplantısı düzenleyen ÜOD Genel Başkanı Muharrem Şemsek, aşırı solcuların gençliğe karşı son günlerde artan bir saldırı içerisinde olduklarını, 6 Mayıs tarihinde “İntikam Haftası” ilan ederek İstanbul ve Eskişehir’de elliden fazla öğrencinin yaralanmasına

⁹¹ Detaylı bilgi için bkz. Aydemir, 2014.

⁹² TBMM, 2018ç, Cumhuriyetin 50’ nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun.

sebepler olduklarını ilan etmiştir. Şemsek, “olaylara kendilerinin sebep olmamalarına rağmen solcu grupların oyunlarına geldiklerini fakat vatansever Türk polisinin kendilerini dikkate almak yerine solcu gençlerin ihbarlarını değerlendirdiklerini bu nedenle hükümetin olaylar karşısındaki tutumundan endişe duyduklarını” (Turhan, 2016a: 363-364) ifade etmiştir.

ÜOD Genel Başkan Vekili Türkmen Dırdır, 28 Kasım 1974 tarihinde basına verdiği ve o günlerde artan üniversite olaylarına dikkat çektiği yazılı demecinde (Turhan, 2016a: 402-403):

“Son günlerde komünistlerin üniversitemizde giriştikleri anarşist hareketlerin, memleketimizi 12 Mart’ın karanlık günlerine götürdüğünü, acil tedbirlerin alınmaması halinde komünistlerin kızıl ihtilal provalarına girişeceklerini yetkililer bildikleri halde olayların devam ettiğini, komünist anarşistlerin kendilerine karşı olan herkese saldırarak birçok insanın hastanelere düşmesine sebep olduklarını, hadiseye müdahale etmek isteyen güvenlik kuvvetlerine de saldırdıklarını” ifade etmiştir.

ÜOD Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu, üniversitelerin siyasetten arındırılarak ilim ve irfan yuvası haline gelmesi için çağrıda bulunmuş ve 21 Ekim 1977 tarihinde bir basın açıklaması yapmıştır. Muhsin Yazıcıoğlu bu konuda;

“(…) Gelişmekte olan Türkiye’imizin en çok ihtiyaç duyduğu; ilim zihniyetini benimsemiş, araştırmacı, çalışkan ve yetişmiş insan unsurunu hazırlamakla görevli olan yüksek tahsil müesseselerimiz ve bunlardan bilhassa üniversitemizin bugünkü durumları ne hazindir. Kalkınmada ve medeniyette önderlik yapacak insanları yetiştirmesi gereken bu müesseseler bünyevi rahatsızlıkları ve buna ek olarak da anarşi yönünden işlemez hale getirilmişlerdir.”

şeklinde devam eden açıklamasından özetle, üniversitemizde çözmemiz gereken birçok problem sahası olduğunu ifade etmiştir. Öğretim üyelerinden siyasi görüşe mensup olanların hemen hepsinin “sol” düşüncede olduklarını, tahsil yapma imkânı olmayan gençlere üniversite imtihanlarında aynı soruların sorulmasının ve özel dersanelerin yaygınlaşmasının fırsat eşitsizliği doğurduğunu belirtmiştir. Yazıcıoğlu’nun tespitine göre, üniversiteleri bu gerilimin ve kaosun ortasına iten sebep “üniversitelerdeki eğitimin yeterince üzerine düşülmemesi ve siyaset yapan öğretim görevlilerinin varlığı” (Turhan, 2016a: 859-860) olarak ifade edilmiştir.

Muhsin Yazıcıoğlu, üniversitelerde anarşinin ve gerilimin tırmandığı yıllarda genel başkanlık görevini yürüttüğü ÜOD’nde, ülkücülerin akil ve sembol bir ismi olarak

gençliği bu gerilimden uzaklaştırmanın yollarını aramıştır. Basına verdiği bildiri ve röportajların yanında 3 Mart 1978 tarihinde dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e bir mektup yazarak, *“Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmak isteyen dış mihraklar tarafından ülkede anarşik bir ortamın yaratılmaya çalışıldığını, bu çabaların Türk'ü Türk'e, Müslüman'ı Müslüman'a kırdırtmak amaçlı olduğunu”* ifade etmiştir. Milletimizin gençleri arasında cereyan eden sağ-sol kavgalarını bitirmek, anarşinin sona ererek kardeşkanının durdurulması amacıyla *“gençleri silahlarla değil fikirlerle mücadeleye”* çağırmıştır. Bu sebeple Muhsin Yazıcıoğlu, Cumhurbaşkanı Korutürk'e *“gençlere radyo ve televizyon huzurunda tartışma imkânı verilmesi, farklı fikirlere sahip gençlerin bu düşüncelerini masa başında ve kamuoyunun huzurunda paylaşmalarına imkân verilmesi”* (Turhan, 2016a: 884) teklifinde bulunmuştur.

CHP'nin 1978 yılında hükümete gelmesiyle birlikte toplumsal ve siyasi gerilim anti-komünizm ekseninde artmaya başlamıştır. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde 16 Mart 1978 tarihinde meydana gelen hadise karşıt gruplar arasında üniversitelerde tırmanan siyasi gerilimin ne seviyede yaşandığının bir göstergesi olmuştur. 16 Mart 1978 günü, İstanbul Üniversitesi'nde çıkan olaylar sonucunda 7 öğrenci⁹³ hayatını kaybetmiş, 41 öğrenci ise yaralanmıştır. Yaşamını yitiren öğrencilerin sol siyasi grup taraftarları olarak tespit edilmesi onlara karşıt bir grup olan ülkücü hareketi süratle şüpheli hale getirmiş ve bu şüphelere yapılan gözaltılar eşlik etmiştir. Olay meydana geldikten sonra İstanbul Üniversitesi yönetimi, *“üniversiteyi süresiz kapatma”* kararı alırken, *DİSK* tarafından da *“Faşizme İhtar”* sloganıyla eylemler yapılmıştır. O dönemin *Ülkücü Gençlik Derneği İstanbul İl Başkanlığı*'nı yürütmekte olan Orhan Çakıroğlu ve MHP İstanbul İl Başkanı Kazım Ayaydın gözaltına alınmıştır (Cumhuriyet Gazetesi, 2017).

Öğrencilerin ölümüne sebep olan patlayıcı maddenin Zülküf İsoot isimli bir ülkücü tarafından kullanıldığı hatta bu patlayıcı maddenin *ÜGD* Genel Başkan Yardımcılığı görevini yürütmekte olan Abdullah Çatlı tarafından temin edildiği ve Zülküf İsoot'un olay mahalline polis aracı tarafından getirildiği şeklinde birçok iddia mevcut olsa da konuyla ilgili İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan

⁹³ Hatice Özen (*Dev-Genç* Üyesi), Abdullah Şimşek, Cemil Sönmez, Hamit Akın (TİP Üyesi), Turan Ören, Baki Ekiz, Murat Kurt (*İlerici Gençlik Derneği* Üyesi)

soruşturma, 20 Ekim 2008’de İstanbul 6. Ceza Mahkemesinin “Zamanaşımı” kararı (Cumhuriyet Gazetesi, 2017) ile sonuçlanmıştır.

Söz konusu davanın zamanaşımına uğraması, açıklanmayan veya ulaşılamayan bazı bilgiler hakkında birçok farklı yorumun ortaya atılmasına neden olmuştur. Bu konudaki iddialar 12 Eylül İddianamesi’nde de yer almıştır. Bu katliamın “bir kontrgerilla hareketi olduğu,⁹⁴ bu olayın gerçekleşmesinde birçok örgüt ve kuruluşun rol oynadığı” ifade edilmiştir. Davanın ülkücü harekete karşıt sol öğrenci gruplarının düşüncesine göre halen sonuçlanmadığı ve konunun tam aydınlatılmadığı gerekçesiyle 16 Mart tarihi devrimci sol gruplar açısından ülkücü hareket aleyhinde özel bir gün kutsiyeti taşımaktadır.

1990’lı yıllarda üniversite olayları komünizm tehdidinin azalmasına paralel olarak azalmıştır. Ancak bu dönemde üniversite olayları, bir süre daha ülke gündemini meşgul etmeye devam etmiştir. Küçük grupların öncülüğünde ve marjinal şekilde gelişen bu olaylar, 1980’li yıllar öncesindeki büyük bilançolara ulaşmamıştır. 1992 yılı mayıs ayında Gazi ve Hacettepe Üniversiteleri’nde yirmiden fazla öğrencinin yaralanmasıyla başlayan olaylar, 1994-1995 yıllarında artış göstermiştir. 8 Mayıs 1994 tarihinde solcu gruplar tarafından düzenlenen “Devlet Terörüne Son” konulu forumu yaptırmak istemeyen ülkücülerin müdahalesiyle kavgalar yaşanmıştır. 1997-1998 yıllarında karşıt grup öğrenciler arasında yaşanan gerilim en üst düzeye çıkmıştır. İki yıl içerisinde beş yüze yakın solcu, yüz civarında ülkücü öğrenci yaralanmış (Bora ve Can, 2016: 295) ve bu sayıların yaklaşık iki katı kadar öğrenci de gözaltına alınmıştır.

Üniversite olaylarının yoğun olarak yaşandığı özellikle 12 Eylül öncesi dönemde tırmanan bu siyasi gerilim, Sayın tarafından “*siyasi kan davası*” olarak ifade edilmiştir. O dönemde üniversitelerdeki siyasi gerilimin yanında, memurlar ve işçiler de çeşitli sendika ve dernek kuruluşları adı altında bölünmüş durumdadır. Polislerin ve öğretmenlerin de aralarında bulunduğu toplumun büyük bir kesimi bu siyasi kutuplaşmadan nasibini almıştır. O dönemde sol siyasi akıma hizmet eden derneklerin sonuna –Der getirilirken, ülkücü harekete ait derneklerin sonuna da –Bir getirilmektedir (Pol-Der/Pol-Bir gibi). Kamu düzenini ve kamu güvenliğini sağlamakla görevli

⁹⁴ Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkz. Parla, 2006.

polislerin siyasi kutuplaşması, “*tuzun bile kokuşmuş olduğu*” (Sayın, 2015: 82) şeklinde yorumlanmıştır.

3.2.2. Darbelerin Etkisi

Ülkücü hareketin tarihi serüveni içerisinde darbelerin payı büyük olmuştur. Türkiye’de yaşanan anti-demokratik her askeri müdahaleden payını alan en büyük gruplardan birinin Ülkü Ocakları olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ülkücü hareketin faaliyet alanı yaşanan her askeri müdahale ile birlikte biraz daha sınırlandırılma yoluna gidilmiştir.

1960’lı yıllarda anti-komünizm eksenli faaliyet gösteren ülkücü hareket, 1968 yılında bu mücadeleyi o dönemle birlikte kurulmaya başlanan “Komando Kampları” ile siyasi alanda dikkat çeken bir noktaya getirmiştir. Ülkücü hareket tarafından benimsenen anti-komünist tavır, dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay tarafından “devlete sahip çıkan” bir hareket olarak nitelendirilmelerinde rol oynamıştır. Ülkücü hareketin siyasi kanadını teşkil eden Milliyetçi Hareket Partisi, 1970’li yıllara “*devletin yanında yer alan sivil güç*” anlayışını benimseyerek girmiştir. 12 Mart 1971 TSK tarafından hükümete verilen Muhtıra’ya da aynı anlayış ekseninde destek vermiştir. Ülkücü hareket kendince görev edindiği “devlete sahip çıkma” misyonunu, 12 Mart Muhtırası ile birlikte TSK’ya devrettiğini ifade etmiştir. Ancak ne yazık ki bu söylemler Ülkü Ocakları’nın varlığını o dönem garanti altına alamamıştır. 12 Mart Muhtırası’ndan sonra ordu ve devlet güçleri Ülkü Ocakları’nın görevlerinin buraya kadar olduğunu (Bora ve Can, 2015: 46) ileri sürerek bu mücadelenin bundan sonra devlet eliyle yürütüleceği gerekçesiyle Ülkü Ocakları’nı kapatmıştır.

12 Mart Muhtırası’ndan 12 Eylül 1980 Darbesi’ne kadar geçen süre içerisinde ülkücü hareketin ortaya koyduğu anti-komünist söylemlerin ve kanlı mücadelelerin etkisiyle siyasi gerilim her geçen gün tırmanan bir hale gelmiştir. 1978 yılı ile birlikte iktidara sahip olma şansı bulan CHP, o dönemde Alparslan Türkeş’in ordu içindeki bağlantılarını kullanma gayretlerinin sonucu olarak CHP’ye karşı milli direniş oluşturma çabalarıyla karşı karşıya kalmıştır. 1978 yılının sonlarına doğru bu durum, Alparslan Türkeş’in “*yetki ve sorumluluğun artık ordu yönetimine geçmesi gerektiği*” şeklindeki ifadeleriyle dillendirilecek bir boyuta gelmiştir. Türkeş’in bu hamlesi

“orduyu yanına çekme operasyonu” olarak algılanmıştır. Türkeş’in orduyu yanına çekmeye çalışmasındaki amacının “bir taraftan mücadele ettiği solun ordunun desteği ile güç kaybetmesini sağlamak, diğer taraftan da kendi içindeki marjinal çetelerin temizlenmesiyle kendi güdümünde ortaya çıkacak bir iktidarın omurgasını şekillendirmek” (Bora ve Can, 2015: 68) olduğu savunulmuştur. Ancak Darbelerin sonrasında durumun hiç de Türkeş’in hesapladığı şekilde gelişmediği hatta ülkücü hareket açısından olumsuz birçok hadisenin yaşandığı görülmektedir.

12 Eylül 1980 Darbesi’ne giden süreç, ülkede özellikle gençler arasında tırmanan siyasi gerilimin faturasının MHP’ye kesilmesi, gerginliğin baş aktörü olarak Ülkücü hareketin görülmesi ve sonucunda MHP’nin iktidar unsurlarıyla temasının kesilmesi ile sonuçlanmıştır. Milliyetçi Hareket’in bu süreç içerisinde egemen gruplar tarafından iktidara sahip olabilecek bir güç olarak değil “acil hallerde kullanılacak bir güç” olarak görüldüğü ifade edilmiştir. Ortaya çıkan bu tablo karşısında Ağâh Oktay Güner⁹⁵, ülkücü hareketi “fikri iktidarda, kendi zindanda” (Bora ve Can, 2015) olarak değerlendirmiştir. Kısa vadede moral verme ve 12 Eylül Darbecileri’nin merhametine sığınma hedefi taşıdığı değerlendirilen bu fikir, ülkücü camiada yeterli ölçüde tasvip edilmemiştir (Satılmış ve Turhan, 2002: 263)

Ülkücü harekete gönül verenlerin hapisane ve işkenceler ile tanışması asıl olarak 1979 yılı başlarında Kahramanmaraş Olayları⁹⁶ neticesinde sıkıyönetim ilan eden Ecevit hükümeti dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde Mamak Askeri Cezaevi, işkence ve baskıların yoğun olarak yaşandığı yerlerden biri haline gelmiştir. 12 Eylül Darbesi ile birlikte ülkücü hareketin en bunalımlı dönemlerini yaşadığı değerlendirilmekle birlikte hapisanelerde gelişen okuma kültürünün etkisiyle ülkücü harekette İslami düşüncelerin ön plana çıkmaya başladığı gözlenmiştir. İslami düşüncelerin gelişmesi ile birlikte çekilen çilelerin kutsal olduğu (Bora ve Can, 2015: 95-97) düşüncesi ülkücüler üzerinde hâkim olmaya başlamıştır.

⁹⁵ Dönemin MHP Genel Başkan Yardımcısıdır.

⁹⁶ 21 Aralık 1978 tarihinde iki sol görüşlü öğretmenin öldürülmesi sonrasında gelişen olaylar sonucu 77 kişinin hayatını kaybetmiş, 1052 kişi yaralanmıştır. Olayların hiçbir grup tarafından üstlenilmemesi sonrasında toplanan Bakanlar Kurulu, 26 Aralık 1978 tarihinden itibaren “İstanbul, Ankara, Adana, Elazığ, Bingöl, Erzincan, Malatya, Kahramanmaraş, Sivas, Şanlıurfa, Erzurum, Kars ve Gaziantep olmak üzere 13 ilde Sıkıyönetim ilan etmiştir (Öztepe, 2017: 26-29).

12 Eylül'ün ülkücü harekette ortaya çıkardığı moralsiz durumun etkisini İslami değerlerin kutsallığıyla aşmaya çalışan ülkücüler, bu dönemde hapisaneleri “Yusufiye”, “Yusufiye medreseleri” ve “Taş medrese” olarak isimlendirmiştir.⁹⁷ Yusuf peygamberin haksız yere hapsedilerek çektiği çilelere karşı gösterdiği sabır, ülkücü hareketin özellikle 12 Eylül sonrasında yaşadıklarına benzetilerek “*olgunlaştırıcı bir hayat alanı*” (Satılmış ve Turhan, 2002: 823) olarak ifade edilen bu alanlarda çekilen çileler yoluyla harekete kutsallık atfedilmeye çalışılmıştır.

Ülkücüler hapisanede bu düşüncenin etkisiyle İslami kaynaklara sarılarak yoğun bir okuma döneminin içerisine girmiştir. Ülkücüler içerisinde İslami değerlere verilen önemin bu dönemle birlikte artması ülkücülerin hapisanelerde çektikleri çilelerin etkisi ile İslami okumalara yönelmesinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Devletin yanında olma misyonu ile hareket ettiklerini savunan ülkücüler, kendilerini cezaevlerinde bulduklarında bu yapılanların büyük bir haksızlık olduğu düşüncesine kapılmış ve bu konuda kendilerine İslami dayanak noktası olarak Yusuf peygamberi (Bayraktar, 2016: 78) seçmiştir.

O dönem hapisanelerde yaşanan olumsuzluklara örnek olması açısından Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nden Ahmet Fatih Sayın isimli ülkücü tarafından kaleme alınan, *Genç Arkadaş Dergisi*'nde yayınlanan “Taş Medreseden Genç Arkadaş'a Mektup” başlıklı yazıda, ülkücülerin hapisanelerde karşılaştığı olumsuz hadiseler anlatılmıştır. Bu yazıda “mücadele azimlerinin yok edilemeyeceğini ispatlamak için çilelere sabredilmesi gerektiği” yönünde ifadelere yer verilmiştir. Hapisanede geçen günlerin, çekilen çilelerin bir imtihan olduğu, ülkücülerin bu imtihandan muvaffakiyetle çıkacağına olan inancın kuvvetli olduğu ifade edilen mektup, “*Makam-ı Yusuf'da çekilen çilelerini sabırla dolduran ülküdaşlarımızın, dışarıda bu kutlu davanın cihadını verenlerin saflarında en kısa zamanda yerini almaları*” (Öznur, 1999: V, 544-546) temennisiyle son bulmaktadır.

Nizam-ı Âlem Dergisi'nin Eskişehir Cezaevi'nde bulunan ülkücülerle yaptıkları konuşmada ülkücülere, “*Cezaevinde yatan bir ülkücü olarak cezaevini nasıl tarif ediyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Ülkücülerin bu soruya verdikleri yanıt *Nizam-ı*

⁹⁷ Yusufiye tabiri, “ülkücülerin kendilerini haksız yere hapsedilen Yusuf Peygamber ile özdeşleştirmelerinden”; Taş medrese tabiri ise “ülkücülerin hapis duvarlarını İslam'ı öğrenecekleri bir okulun duvarlarına benzetmelerinden” (Bayraktar, 2016: 78) gelmektedir.

Âlem Dergisi'nin 19 Ekim 1979 tarihindeki yazısında şu ifadelerle yer bulmuştur (Öznur, 1999: V, 573-574):

“Cezaevi, yani zindan; hayatı sadece bu dünyayı birtakım zevk, eğlence nimetlerinden istifade zannedip, bunun ötesinde insanın yaratılış gayesini bilmekten aciz veya bir ebedi hayatın varlığına inanmayanlara göre, yaşama sebebi kabul ettikleri bir takım maddi ihtiyaçları sınırlandırdığı için buraları yeryüzü cehennemidir. Fakat dünyayı Cenab-ı Allah’a layıkıyla kulluk görevini, yapabilmek için ve huzur’u ilahi’de Eşref-i Mahlûkat olarak yaratılmış olmanın hesabını huzur içinde verebilmek için bir imtihan yeri ve Yüce Allah’ın kutsal birer emaneti olan insanlarımıza hizmet yeri kabul edenler için zindan; ülkücünün bu ulvi görevlerini ifası esnasında küfrün önüne dikmek istediği bir engel... Ama, maziden galip atıye koşmak ve bu yolda nice çetin engelleri aşmak kararında olanlar için böylesine engellerin ne önemi var? Bu gayrı milli düzenin devamında fayda görenlerin ebedi hayat yerine üç günlük dünya hayatını tercih edenlerin ZİNDAN diye tarif ettikleri buralarını ülküdaşlarımız ne güzel adlandırmışlar; “TAŞ MEDRESE”

İradelerin iman, sabır ve çile ile yoğrulmuş çelikleştiği mekânlar... Sadece ve sadece dışarıdaki çetin kavgalarda ülküdaşlarıyla birlikte omuz omuza olamamanın hasretinin duyulduğu ve Yüce Allah’a sonsuz tevekkül içinde “Beladan önce dua, bela gelirse rıza” anlayışı ile içinde bulunduğu durumu “Sizin şer bildiklerinizde hayır, hayır bildiklerinizde de şer olabilir. O halde sabrediniz ki mükâfatını göresiniz” emri ilahisinin ışığında değerlendirilen ve ulvi davası için daha çok çileye talip olup zulme meydan okuyanların mekânı...”

12 Eylül sonrasında cezaevlerindeki ülkücülerin yaşam şartlarının anlatıldığı Mehmet Kürşat’a ait eserde, ülkücü Ahmet Ercüment Gedikli tarafından Mamak Askeri Cezaevi’nin o dönemdeki şartları hakkında dikkate değer bir tasvir yapılmıştır (Kürşat, 2012: 169-173):

“24 kişilik olarak inşa edilen koğuşlarda 80-90 kişi, tek kişilik tecrit bölümünde dört kişi kalır. Birkaç kişi aynı yatakta yatmak zorundadır. Koğuşun içerisinde hareket sahası, yeterli su, hatta hava bile yoktur. Cezaevlerindeki her şey özenle bir işkence aracı haline getirilmiştir. Her koğuşun kapısında nöbetçi bir er bulunur. Üç saatte bir nöbetçi değiştirilir. Nöbeti teslim alan asker, önce koğuştaki yeni gelmiş tutuklu veya tutukluları taciz etmekle görevlendirilmiştir. Bu ekstra dayak ve işkence her üç saatte bir tekrarlanır. Mamak’taki bütün üniformalı, rütbeli kişiler oradaki tutukluların amiri konumundadır. Tutukluları dövmek ve onlara hakaret etme hakkına sahiptir. Bütün tutukluların ismi “Lan!”dır. (...) Askerler 4. Kolordu’nun içerisindeki en cahil erlerden seçilir. Başka birliklerden disiplin cezası almış, komando kurslarında başarısız olup refüze edilmiş askerlerde Mamak Cezaevi’ne görevlendirilirler. (...) Sabah 06.00 kalk saatinden hemen sonra yemek olarak genelde çorba getirilir. Yemekler miktar olarak yetersiz, besleyici ve doyuruculuktan uzak olmasının yanı sıra karavanelerin içinden çivi, cam parçaları, taş, toprak, hayvan ölüleri, çorap vesaire akla gelebilecek bir mutfakta bulunması mümkün olmayan, ancak sonradan eklenmiş her türlü pislik çıkar. (...) Mamak’ta doktorlara göre bütün hastalıklar psikolojiktir. Baş ağrısı veya halsizlik gibi rahatsızlıklar hastalıktan

sayılmaz, doktoru meşgul etmekten dolayı dayak ile tedavi yöntemine başvurur. Mide ağrısıyla doktora giden tutuklu, elinde bir çift aspirin ve gidiş geliş dayağı ile yeni ağrılarıyla koğuşa döner. (...) Mamak'ın anlatılabilecek kısa hali budur.”

“12 Eylül Zindanlarında Ülkücü Olmak” adlı eserde, Mamak Askeri Cezaevi'nde yaşadığı işkenceleri anlatan ülkücü Osman Başer'in ifadeleri, o dönem ülkücülerinin cezaevlerinde karşılaştıkları muamelelere ışık tutması açısından önemli bir örnektir (Kürşat, 2012: 179-181):

“Sorgulamamı yapanlar beni getiren tim mensuplarıydı ve yanlarında MİT'ten polisler, savcılar vardı. Öncelikle bizleri işkence ile yıpratmaya, psikolojik işkencelerle de sindirmeye, teslimiyetçi bir ruh haline sokmaya çalışıyorlardı. Yiyecek, içecek gibi temel gıda maddeleri verilmiyordu, yani bedenen de bir güçsüzlük oluşsun istiyorlardı. Ve derken kalaslar, kovalarla sular, ipler, manyeto manyatalı telefon aletleri, elektrikli dolap, coplar hazırlandı. Çarmıha germe, falakaya yatırma, vücuduma elektrik verme derken işkencenin her türünü uygulamaya başladılar. Birçok soruyla değişik suçlamalar yöneltiliyor, bunlardan bazı suçları kabul etmem isteniyordu. Sanki pazardan meyve sebze satın alıyoruz; seç, beğen, al... İstenen suç aleti birden çoğalmaya, birden fazla insan öldürme olaylarına, bombalamaya, polis kurşunlamaya dair suçlamalar çoğalmaya başladı. Ben ne kadar bilmiyorum, yapmadım desem de anlamadılar. Kısa aralıklarla periyodik olarak işkence odasına alıyorlar; elektrik, falaka ve sözlü hakaretlerle karşılaşıyordum. Çırılçıplak soyuma, aileye varan hakaretler, günlerce işkence devam etti. (...)

Cezaevinin kapısından girdiğim andan itibaren gördüğüm muameleleri kelimelerle anlatmam mümkün değil. Sadece yaşayanlar bilir orasının nasıl bir yer olduğunu. Yoksa yazılan, çizilen, söylenenler insana gerçek dışıymış gibi gelir. Bir tek kafesi yazsam kitap olur.

Kafes, diğer adıyla tabutluk... Oraya alınan insanlar sürekli olarak dayak yer, hakaret görür, aşağılanır, insan haysiyet ve şerefine yönelik sözlü hareketler, tecavüzler yapılır.

Banyo işkencesi... Burada insanın kafasına torba geçirilir, vücudu tamamen ıslatılır ve dövülür. 10-15 asker, başlarında bir subay olarak yapılan işkence sonrasında insan oturamaz, konuşamaz, yatamaz, yiyip içemez. Ancak bir hafta sonra normale doğru yol alır.”

Cezaevlerinde yaşananları anlatmak amacıyla Bursa Cezaevi'nde yatan ülkücüler tarafından 1987 yılından itibaren “Bizim Dergâh” adıyla bir dergi yayınlanmaya başlamıştır. Derginin ilk sayısında, “yok edilmek istenen ülkücülerin dimdik ayakta olduğu”, aynı amaçla özel olarak kurulan hapisanelerin birer “eğitim yuvası”, burada eğitim gören ülkücülerin ise “iki ayaklı kütüphane” haline geldikleri ifade edilmiştir. Cezaevlerindeki ülkücülerin kendilerini ve dışarıyı nasıl gördüklerini ifade edebilmek amacıyla (Satılmış ve Turhan, 2002: 145) dergi yayına başlamıştır.

Dergi kendisini, “*lkc hareketin cezaevlerinden dışarıya açılan penceresi*” (Bayraktar, 2016: 80) olarak ifade etmiştir.

12 Eylül Darbesi’nin bilançosu içerisinde lkcler cephesinden idama varan bir takım hadiseler yaşanmıştır. Darbe’den sonra kurulan Sıkıyönetim Mahkemeleri’nde alınan kararlarla 1972 yılından beri uygulanmayan idam cezası uygulanmaya başlamış ve 1980-1984 yılları arasında idam edilen 50 kişiden 8’ini lkcler oluşturmuştur. Bu dönemin bilançosu şu şekildedir (Kürşat, 2012: 242) :

- “650 bin kişi gözaltına alınmıştır.
- 210 bin dava açılmış, 230 bin kişi yargılanmıştır.
- 7 bin kişi için idam cezası istenmiştir.
- 517 kişiye idam cezası verilmiştir.
- 30 bin kişi sakıncalı denilerek içten çıkarılmıştır.
- 171 kişinin işkenceden ldg açıklanmış, maalesef hiç kimse bu suçlardan yargılanmamıştır.
- Gazeteler 300 gün yayınlanamamıştır.
- 299 kişi cezaevlerinde işkence, açlık ve hastalıktan lmştir.
- 43 kişi cezaevlerinde intihar etmiştir.”

12 Eylül 1980 Darbesi, lkc hareketin yapısını ve ideolojik boyutunu anlayabilmemiz açısından büyük önem taşımaktadır. Bu Darbe, lkc hareketin en bunalımlı döneminin yaşadığı bir evre olmasının yanında en bütünlüklü ideolojik dönüşümün de zeminini hazırlaması nedeniyle önem arz etmektedir. lkcler tarafından 12 Eylül’den önce benimsenen “*devlete sahip çıkma misyonu*” (Bora ve Can, 2015: 38) Darbe ile birlikte olumsuz bir takım hadiselerle karşılaşmak durumunda kalan bir grup olarak lkc harekette derin izler bırakmıştır.

12 Eylül’de yaşanan buhranın etkisiyle varlığını muhafaza altına almak ve siyasi mevcudiyetini arttırmak isteyen lkc elitler, resmi ideolojiye yakınlaşma gayreti göstermiştir. 12 Eylül’n resmi ideolojisine yakınlaşma gayreti içerisindeki lkcler, yöneticilik pozisyonlarında yer alarak bu amaçlarını somutlaştırmıştır. 1983’te YK’n kurulmasıyla birlikte *Aydınlar Ocağı*’nın da etkisiyle milliyetçi harekete yakın akademisyenlerin yönetici pozisyonlarına getirildiğı gözlenmiştir. 12 Eylül’den sonra lkc hareket içerisinde yer alan birçok ğrenci cezaevlerinde işkencelerle karşılaşmışken bu gençlere akıl veren ve yönlendiren milliyetçi akademisyenlerin üst yneticiliklere getirilmesi hareketin tabanı tarafından olumsuz olarak değerlendirilmiş ve eleştirilmiştir (Bora ve Can, 2015: 132-135).

Darbeden sonra yaşanan olumsuz hadiselerin etkisiyle ülkücüler, hareketin yönünü anti-komünizm ekseninden tamamen uzaklaştırarak kendi hedeflerini tanımlamaya çalışan pozitif bir görünüme kavuşturmuştur. Bu kendini bulma ve tanımlama arayışı ile birlikte ülkücü hareket, tepkisel/reaksiyoner bir yapıdan aksiyoner bir yapıya bürünmüştür. Ülkücüler cephesinde yaşanan olumsuzlukların etkisiyle yara alan “devlete sahip çıkma” misyonun yerine ise “düzen karşıtı” bir anlayış hâkim olmaya başlamıştır. 1960’lı yıllarda yüksek bir takım söylemler içerisinde sallanan ve yerini tam bulamayan ülkücü hareket, bu Darbe’nin getirdiği ortamla birlikte daha belirgin ve omurgalı bir hareket halini almıştır. Bu dönemden önce araçsal bir etmen olarak “sözde” kavranan İslam düşüncesinin, ideolojik açıdan ülkücü hareketi belirleyen bir pozisyona (Bora ve Can, 2015: 38-39) doğru gittiği değerlendirilmiştir.

3.3. Ülkücü Harekette Şehitlik Söylemi

1970’li yıllarla birlikte ülkücülerin karşıt öğrenci gruplarıyla yaşanan olaylar sırasında verdikleri can kayıpları, ülkücüler cephesinde “ülkücü şehitler⁹⁸” olarak adlandırılmıştır. Ülkücülere göre vatani karşılıksız sevmenin ve bu uğurda canını ortaya koymanın bedeli, makamların en yücesi olan şehitlik makamıdır. Ülküsünü, “Allah’ın emir ve yasaklarına uyararak Türk’ün dünyadaki nizamını ve hâkimiyetini sağlamak” olarak ifade eden ülkücüler, bu uğurda ölümü “şehadet” saymaktadır.

Şehadet kavramı Arapça’dan dilimize geçen bir kavram olarak TDK sözlüğünde, “yüksek bir ülkü uğruna ölme, şehit olma” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2018b). Kuran-ı Kerim’de şehadet kavramı (Kuran Meali, 2018a), “Allah yolunda öldürülenlere ölümler demeyin. Hayır, onlar diridirler. Ancak siz bunu bilemezsiniz” (Bakara, 154) şeklinde ifade edilmiştir. Şehadet kavramı bir başka ayette (Kuran Meali, 2018b), “Mü’minlerden öyle adamlar vardır ki, Allah’a verdikleri söze sâdik kaldılar.

⁹⁸ Benzer şekilde ülkücü harekete karşıt olan öğrenci grupları da aynı dönemde verdikleri can kayıplarını “devrim şehidi” olarak kabul etmiştir. 68 Kuşağı olarak tabir edilen kuşak içerisinde Vedat Demircioğlu bilinen ilk devrim şehidi olarak ifade edilmiştir. Demircioğlu, Amerikan 6. Filo’nun varlığına karşı Temmuz 1968’de yaşanan “Dolmabahçe Direnişi” sonrasında vurularak öldürülmüştür. Bundan bir süre sonra Atalay Savaş eylemler esnasında arabanın altında kalarak can vermiştir. Bu olaydan sonra FKF Yönetim Kurulu üyesi olan Gün Zileli, Vedat Demircioğlu’nu İkinci Kurtuluş Savaşı’nın ilk şehidi, Atalay Savaş’ı da ikinci şehidi olarak değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeyi, “İzmir’de emperyalistlere karşı ilk bombayı atan gazeteci Hasan Tahsin Bey nasıl ki ilk şehidiydi Birinci Kurtuluş Savaşı’nın. Nasıl ki Vedat Demircioğlu ilk şehidimizdir” (Lüküslü, 2015: 115) sözleriyle somutlaştırmıştır.

İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir.” (Ahzab, 23) şeklinde ifade edilmiştir.

Türk-İslam Ülküsü'nü benimseyerek Kuran'ı rehber edindiklerini ifade eden ülkücüler, Salman'a göre vatanını aşk derecesinde severek, ona karşı görevlerini eksiksiz yerine getirme çabasındadır. Bunun karşılığını dünyada olmasa da ahirette göreceklarine inanarak vatana büyük bir imanla bağlanmışlardır. Bu nedenle davranışlarında İslamı rehber edinen ülkücülerin karşıt öğrenci gruplarıyla verdikleri mücadeleler esnasında yukarıda bahsedilen ayetlerden ilham aldıkları (Salman, 2016: 58) değerlendirilmiştir. Ülkücülere göre Allah'a verilen sözler, Allah'ın nizamını dünyaya yayma ülküsünü taşıyan ülkücüler için bu uğurda canlarını kaybettiklerinde bir kurtuluş olarak görülmüştür.

İslami düşünceye göre şehitlik ile ilgili kıtas Bakara Suresi'nde (114. ayet) ifade edildiği üzere *“Allah yolunda öldürülenler”* olarak kabul edilmektedir. Ülkücü hareket açısından bu durumu değerlendirilecek olursak *“Allah kelamının yüceliğini yayarak, Allah'ın birliğine, Kuran-ı Kerim'in üstünlüğe dayalı bir nizamı tesis etme”* (Öznur, 1999: V, 187) ülküsünü savunan ülkücülerin bu uğurda canlarını feda etmeleri onları *“Allah yolunda öldürüldüklerine”* dair inanmaya sevk etmiştir.

Ülkücülere göre ülkücü hareketin mücadelesine anlam katan en önemli durum *“davası ve inancı uğruna canını severek feda etme durumu”* olarak ifade edilen şehitlik durumudur. Şehitlik ülkücüler tarafından *“Allah yolundaki mukaddes dava uğruna, severek katlanılacak bir görev ve bir fedakârlık”* olarak görülmüştür. Nitekim Muhsin Yazıcıoğlu *Hasret Dergisi*'nde, 15 Şubat 1977 tarihinde yayınlanan yazısının başlığını *“Ülkücü Gençlik Ölecek, İslam Güneşi Sönmeyecek”* şeklinde belirlemiştir. Yazıcıoğlu bu yazısında şehitlik mertebesine olan bakış açısını şu şekilde ifade etmiştir (Öznur, 1999: V, 187):

“Ülkücü şehitler kervanı, bu kervana her an bir kişi daha katılarak ecdadına layık olmaya çalışıyorlar. Ölüm inançsız insanlar için ne kadar korkunç bir sondur, ama inananlar için ne kadar zevkli bir başlangıçtır. Bizim için ölümden zevkli bir başlangıç olamaz. Hele bu Allah yolunda Cihad ederken olursa... Bu inanç ve anlayış içerisinde gücünü Hak'tan alıp vazifesini Hak için yapan Ülkücü gençlik için bu vazifeden daha kutsalı olabilir mi? Yaşamayı ancak bir görevi yerine getirmek için istiyoruz. Bu yolda ölürsek bir görevi başarmak için öleceğiz. Ölürsek Hak'kı söyleyeceğiz amma mutlaka Hak'kı söyleyeceğiz.”

Ülkücüler tarafından ülkücü hareketin bilinen ilk şehidi Ruhi Kılıçkiran olarak kabul edilmiştir. Adana'nın Osmaniye ilçesinde dünyaya gelen Kılıçkiran, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde okumaktayken kalmakta olduğu Ankara Site Yurdu kantininde TİP üyeleri tarafından (Öznur, 1999: II, 148), 4 Ocak 1968'de (Yiğit ve Özkaynar, 2017: 44) vurulduğunda henüz 22 yaşında bir delikanlıdır. Kılıçkiran, öğrenim gördüğü hocaları tarafından “*bütün hocaları ve arkadaşları tarafından sevilen, mert ve kıymetli bir Türk genci*” olarak ifade edilmiştir. Milli ve manevi değerlerine bağlı bir ilahiyat talebesi olması, o dönem içerisinde onu ülkücü şehitlerin bayrağı ve sembolü (Durmuş, 2015: 54-56) haline getirmiştir.

Ruhi Kılıçkiran'ın vefatından birkaç ay önce Ankara İlahiyat Fakültesi'nde bir açikoturumda yaptığı konuşma, onun zihin dünyasını kavramamız açısından önem taşımaktadır. Kılıçkiran konuşmasını şu sözlerle bitirmiştir (Satılmış ve Turhan, 2002: 565-566):

“Netice olarak biz saadeti; Allah'ın kendine verdiği aşkın tesiriyle her şeyden vazgeçercesine ‘Ben hiçim Allah ve Resulü bir şeydir’ diyen, günün her saatinde nefsi ile cehd yapıp mücahitleşen, sessiz fakat büyük müminlerin gözbebeklerinde, nurlu alınlarında, inançlı gönüllerinde arıyoruz.”

Ülkücü harekete 44 yılını verdiğini ifade eden Mehmet Sayın, kendi hatıralarını kaleme aldığı “*Ülkücü Hafıza*” isimli eserinin “Şehitler Ölmez” başlıklı bölümünde, Ruhi Kılıçkiran'dan sonra ülkücü hareketin öncü şehitlerinden olan Yusuf İmamoğlu ve Dursun Önkuzu'yu anlatmıştır. Sayın, 1970 yılında *İstanbul Ülkü Ocakları*'nda dönemin karizmatik liderlerinden olarak gördüğü ülkücülerden Yusuf İmamoğlu'nun, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi önünde şehit edildiğini, onu vuranların gelen ambulansı geri çevirerek onun ölümünü izlediklerini anlatır. Fakir bir ailenin evladı olan Yusuf İmamoğlu'nun karşıt gruplar tarafından kapitalist sistemi desteklediği düşünülerek öldürüldüğünü oysa günlerdir aç olduğunu ve cebinde sadece 35 kuruşu bulunduğunu ifade eder. 1970'li yıllar ile başlayarak 1980'e kadar süren milliyetçilik mücadelelerinin adeta bir kan davasına dönmesine neden olan olaylardan biri İmamoğlu'nun öldürülmesi olarak değerlendirilmiştir. Aynı yıl Ankara'da öldürülen ülkücülerden bir diğeri Dursun Önkuzu'dur. Dursun Önkuzu, türlü işkencelere maruz kalmış ve işkence yöntemi olarak ciğerinin hava ile doldurulması sonucu (Sayın, 2015: 29) ciğeri patlatılarak öldürülmüştür.

“Bursa’nın İnegöl ilçesinde oturan, Bulgaristan göçmeni bir ailenin çocuğu” olan Yusuf İmamoğlu, ülkücüler tarafından öncü şehitlerden biri olarak kabul edilir. İmamoğlu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya bölümü son sınıf öğrencisiyken 8 Haziran 1970 tarihinde uğradığı silahlı saldırı sonucu henüz 25 yaşında hayata gözlerini kapatmıştır. İmamoğlu’nun vurulduğu zamanlarda İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu öğrencileri derslerini İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakülteleri’nden almaktaydı. Ülkücüler o dönemde üniversitelerin tamamına yakınının karşıt öğrenci gruplarının hâkimiyetinde olması nedeniyle okullarına girememekteydi. Yusuf İmamoğlu da öldürüldüğü gün devamsızlıktan kalmak üzere olan Yüksek Öğretmen Okulu’ndaki arkadaşlarının devam karnelerini imzalatmak için fakülteye gelmiştir. Yusuf İmamoğlu karne ile ilgili faaliyetini tamamladıktan sonra fakülteden çıkmak üzereyken bir grubun kurşunlarına hedef olmuştur. Yusuf İmamoğlu’nun vefatındaki en acı tablo kurşunlanmasına rağmen vefat etmeyen İmamoğlu’nun kanlar içerisinde can çekiştiği esnada hiçbir ambulansın fakülteye alınmayarak ölümünün izlenmesi olmuştur. İmamoğlu, Esnaf Hastanesi’ne götürüldüğü esnada kan kaybından hayatını kaybetmiştir. Olayın faillerinin hemen tespit edilmesine rağmen yakalanmalarında hızlı davranılmaması neticesinde yurtdışına kaçtıkları (Turhan, 2016a: 53) ifade edilmiştir.

Yusuf İmamoğlu ülkücü şehitler arasına katıldıktan sonra olayın gerçekleştiği Edebiyat Fakültesi’nin asistanları dönemin Cumhurbaşkanı’na, MGK Genel Sekreterliği’ne ve Genelkurmay Başkanı’na aşağıdaki telgrafi iletmiştir (Durmuş, 2015: 61):

“Komünist anarşistlerle, Kürtçüler bugün Edebiyat Fakültesi’ne baskın yaparak bir öğrenciyi daha şehit etmişlerdir. Yaralı öğrenci koridorda 25 dakika kanlar içinde yattığı halde silahlı zorbalar ambulansı dahi içeri bırakmamışlardır. Hocalar da odalarında kurşunların tehdidi altında iki saat mahsur kalmışlardır. Müteaddit müracaatlarımıza rağmen polis ancak silahlı mütecavizler kaçtıktan bir buçuk saat sonra gelebilmiştir. Durumu arz eder, devletin bizim can emniyetimizi sağlamasını dileriz. Saygılarımızla. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Asistanları- Haziran 1970”

Ülkücü hareketin öncü şehitlerinden olarak sayılan Selahattin Özmen, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi son sınıf öğrencisiyken, Yüksek Öğretmen Okulu’nda ülkücülerin yaklaşık üç gündür aç ve susuz bırakıldığı haberini alarak ülkücü arkadaşlarına yiyecek ve su götürmeye karar vermiştir. Okul bahçesinde karşıt gruplar tarafından vurularak ağır yaralanmıştır. Beş gün komada kaldıktan sonra 23 Mart 1970

tarihinde vefat etmiştir. Ülkücülerin öncü şehitlerinden olarak kabul edilen Süleyman Özmen'in vefatı sonrasında *ÜOB* bir bildiri yayınlamıştır (Turhan, 2016a: 34):

“Aziz Türk Gençliği, Büyük Milletim

Senin varlık davasının savaşçısı öz evladın Süleyman Özmen millet uğruna Allah yolunda şehit oldu. (...) Süleyman şimdi bir bayraktır. Süleyman ölmedi. Türklüğün yaşaması için yaptığı kutsal savaş, daha hızlı, daha kuvvetli ve daha şiddetli devam edecek. Süleyman şimdi bir ruhtur. Türklük yolcularının kılavuzu, kahramanımız Süleyman ölmedi, ölemez. Süleyman Türklük demek, Türklük ölür mü? (...)

YAŞASIN BÜYÜK TÜRK MİLLETİ!

BİR ÖLÜR BİN DİRİLİRİZ!”

Süleyman Özmen'in vurularak öldürülmesinin ardından yayınlanan bu bildiri de “*onun ölmediği, Türklüğün yaşaması için şehit edildiği, Allah yolunda şehit olduğu*” (Turhan, 2016a: 37) ifade edilmiştir. O dönemin ülkücülerine ve milliyetçi harekete özellikle komünizmle mücadelede ilham veren ülkücülerin şehitlik makamına olan inanışlarıdır. Süleyman Özmen de ülkücülerin kabul ettiği bu şehit sıfatıyla 26 Mart 1970 tarihinde, ellerinde “Bir Ölür Bin Diriliriz”, “Bozkurt Süleyman Ölmedi”, “Süleyman'ı Çin Köpekleri Öldürdü”, “Süleyman'ı Moskof İtleri Öldürdü” şeklindeki pankartları taşıyan ülkücüler eşliğinde, on binlerce kişinin tekbir sesleriyle, gözyaşı ve dualarla Eyüp Mezarlığı'na defnedilmiş ve ülkücü şehitler arasında ifade edilmiştir (Turhan, 2016a: 37-38).

Ülkücü hareketin öncü şehitlerinden olarak sayılan bir diğeri Dursun Önkuzu'dur. Tokat ilinin Zile ilçesinde dünyaya gelen Önkuzu, üniversite imtihanlarında İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi'ni kazanmış ancak bu okula komünistlerin hâkim olduğu düşüncesiyle gitmeyerek Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'na kayıt yapmıştır. Kız kardeşi Kadriye Önkuzu, eline geçen parayı her fırsatta kitaba yatıran abisinin en büyük idealini “gençlerin hizmetine sunulacak bir kütüphaneye sahip olmak” şeklinde ifade etmiştir. İdealist bir ülkücü olarak ifade edilen Önkuzu, karşıt grup öğrenciler tarafından bir tehlike olarak görülmüş ve rehin alınmıştır. “*Üç gün süren ve ciğerine bisiklet pompasıyla hava basmaya varan işkencelerin ardından*” 23 Kasım 1970 tarihinde üçüncü kattan aşağıya atılmıştır. Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerinden olaya karışan bir öğrencinin verdiği

ifadede anlattıkları, o dönemde üniversitelerdeki kutuplaşmanın ne boyutta olduğunu göstermektedir (Durmuş, 2015: 73):

“23 Kasım 1970 tarihinde Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi Dursun Önkuzu’yu önce kaçıırarak hapsedtik. Sonra bilahare feci şekilde dövdük. Bununla da yetinmedik ve bir bıçakla Dursun Önkuzu’nun bilek damarlarını kestik. Ağzına lastik hortum takarak pompayla şişirmek suretiyle öldürdük. Sonra da okulun 3. Katındaki pencereden aşağı attık.”

Şehitlik kavramı açısından yaşanan olayları değerlendirecek olursak ülkücü hareketin ideolojik gelişim çabası içerisindeyken Ruhi Kılıçkırın’ın şehit edilmesiyle birlikte “nefsi müdafaa” durumuna geçtiği savunulmaktadır. Ülkücüler tarafından ülkücü hareketin fikri temellerini oluşturan Türk-İslam Ülküsü’nün Türkiye’deki emperyalist gizli güçler tarafından büyük bir tehdit olarak görüldüğü, bu nedenle ülkücüler üzerinde bir takım oyunlar oynandığı (Kürşat, 2012: 14) ifade edilmiştir.

Remzi Çayır, ülkücülerin cezaevlerindeki şartlarını ve hayat hikâyelerini anlattığı kitabında, “Allah için yaşayıp, Allah için ölmeye hazır” (Çayır, 2016: 99) olduklarını ifade ettiği ülkücülerin ölümü bir vuslat olarak görmelerini, herkese nasip olmayacak bir iman kuvvetine sahip olmalarıyla açıklayarak bu durumu “şehitliğin alameti” olarak değerlendirmiştir. Bunun bir inanç ve iman işi olduğunu savunan Çayır, ölümden korkan insanlar için dünyanın en büyük zindan olduğunu ifade etmiş ve en büyük amacı Allah yolunda şehitliğe ulaşmak olarak gördüğü ülkücülerin, “ölümü nazlı bir gelin gibi karşıladıkları” (Çayır, 2016: 99-100) benzetmesinde bulunmuştur.

Ülkücüler Türk-İslam Ülküsü kimliklerini aktif bir şekilde savunmaktayken yaşanan olumsuz hadiselerin etkisiyle zaman zaman devletin varlığına karşı bir tehdit unsuru olarak görülmüştür. Bunun yanında ülkücü hareket içerisinde ülkücü şehit söylemiyle çalışmada bahsedilenler dışında üç binden fazla can kaybının bulunduğu, cezaevlerinde yapılan işkenceler sonrasında binlerce sakat ve mağdur ülkücünün ortaya çıktığı (Kürşat, 2012: 19) ifade edilmektedir.

3.4. Siyasi Alanda Ülkü Ocakları’nın Etkisi

Ülkücü hareket, siyasi tarihimizde resmi ideolojinin unsurlarından yararlanarak kültürel yönü baskın tutulan bir örgütlenme biçimi şeklinde “siyaset üstü” bir imajı yaratma ve yaşatma gayretini taşımıştır. İkinci Dünya Savaşı’nın sona ermesi ile birlikte

anti-komünist bir yapıda faaliyet gösteren bu hareket, Türkçü-Turancı düşünceye sahip siyasi kimliklerin Alparslan Türkeş önderliğindeki CKMP ve MHP nüfusunda birleşmesiyle siyasi bir yapıya kavuşmuştur. Bu birleşim ile birlikte evrensel nitelikler taşıyan bir hareket olma iddiasındaki ülkücü hareket, siyasi tarihimizde yeni ve özgün bir kitlesel hareket olarak somutlaşmıştır. 1960 Darbesi ile ülkemizden uzaklaştırılan Alparslan Türkeş, CKMP'nin 1965 yılındaki olağanüstü kongresi sonucunda parti yönetimini ele geçirmeyi başarmıştır. 1967 yılına kadar 61 ilde örgütlenmesini gerçekleştiren CKMP, aynı yıl yapılan kongresinde Alparslan Türkeş'in "Dokuz Işık Doktrini"ni resmi olarak kabul etmiştir. Başlangıçta anti-komünist ve Türk fanatizmi içeren söylemlerle siyasi alanda boy gösteren CKMP, Türkeş'in 1969 yılındaki "*Tanrı Dağı Kadar Türk, Hira Dağı Kadar Müslümanız*" formülünü benimsemesiyle ideolojik yapısının içerisine İslami unsurları da ilave etmeye başlamıştır. CKMP'nin 8 Şubat 1969 tarihinde icra edilen Adana Kongresi ile partinin adının "Milliyetçi Hareket Partisi" (MHP) olarak değiştirilmesi, ambleminin "kırmızı zemin üzerine üç hilal", gençlik kolları ambleminin ise "hilalli bozkurt" olarak belirlenmesi (Bora ve Can, 2015: 41-43), ülkücü hareketin siyasi tarihimiz içerisinde geçirdiği bir dönüm noktası olarak ifade edilmiştir.

Ülkücü hareketin desteklediği 1969 yılında kavuştuğu siyasi kimliği olan MHP ile girdiği genel seçimlerde aldığı % 3 oy oranıyla siyasi olarak ciddi bir varlık gösterememiştir. Aynı siyasi kimlik ile girilen 1973 genel seçimlerinde bu oran ancak % 3,4'e yükselbilmiştir. Bu noktada ülkücü hareketin siyasi alanda 1969-1973 yılları arasında pek fazla varlık gösteremediğini söylemek mümkündür. Ülkücü hareketin siyasi olarak kitleselleşme ve olgunlaşma süreci, Ecevit Hükümeti'ne karşı toplumsal olarak yürütülen karşıt söylemlerin artmasıyla birlikte yeniden ısıtılarak sofraya koyma imkânı doğan anti-komünist söylemlerin etkisiyle gerçekleşmiştir. 1974 yılında icra edilen Kıbrıs Barış Harekâtı ve onu izleyen ABD ambargosu etkisiyle "*Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur*" (Bora ve Can, 2015: 47) düşüncesi güçlenmiştir. 1974 yılı ile birlikte ortaya çıkan bu siyasi atmosfer içerisinde ülkücü hareket, faaliyetlerini kitleselleştirme imkânına kavuşmuştur. 1975 yılı ile birlikte MHP'ye ait iki milletvekili bakanlık koltuğuna oturmuştur.

1977 genel seçimleri ile birlikte aldığı % 6,4 oy oranıyla milletvekili sayısını 16'ya yükselten MHP'nin bu başarıya, "*İslami motifleri daha fazla işleyerek*", Orta ve

Doğu Anadolu'daki Milli Selamet Partisi (MSP)'nin oylarının önemli bir kısmını kendine katmayı sağlayarak ulaşmıştır. O yıllarda siyasal ve toplumsal gerilimin komünist/anti-komünist kamplaşması içerisinde artan bir seyir izlemesi, toplumun bir kesimi tarafından ülkücü hareketin uzunca bir süredir yürüttüğü anti-komünist mücadelede haklılık payının olduğunun düşünülmesine neden olmuş ve hareketin bu eksen etrafında (Bora ve Can, 2015: 47-48) kitleselleşmesini kolaylaştırmıştır.

12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra milliyetçi hareket, Darbe'nin olumsuz etkilerinden kurtulma amacıyla yeniden partileşme sürecine girmiş ve 7 Temmuz 1983'te Muhafazakâr Parti (MP) kurulmuştur. Ülkücü hareketin siyasi bu girişimi Milli Güvenlik Konseyi'nin 6 Kasım 1983'te yapılan seçimlere Muhafazakâr Parti'nin katılmasının engellenmesiyle sonuçlanmıştır. Milliyetçi hareketin bu süreçte siyasi varlığını bir şekilde devam ettirebilmek adına "*Türk milliyetçiliğinin parti davası olmadığı*" (Bora ve Can, 2015: 139) şiarını benimsediği ifade edilmiştir.

Ülkücü hareket bu dönemde tamamen tarih sahnesinden silinmemek ve varlıklarını devletin kadrolarında sürdürebilmek adına sağ partilerin içerisinde yer alma gayretinde olmuştur. Bunlardan büyük çoğunluğu Anavatan Partisi (ANAP) içerisinde yer alarak (Bora ve Can, 2015: 147) varlığını devam ettirmek istemiştir. 6 Kasım 1983'de yapılan seçimlerde ANAP tarafından alınan % 45,1 oy oranında ülkücü hareketin yoğun çalışmasının payı olduğu değerlendirilmiştir.

Bu dönemde ülkücü hareketin siyasi temsilinin ne şekilde olacağı hakkında fikir ayrılıkları meydana gelmiştir. Bunun sonucunda "*ülkücü hareketin 12 Eylül'le birlikte hayatını tamamladığını, artık sadece kültürel faaliyetler ile ilgilenen bir oluşum olarak kalması gerektiğini*" savunan; "*sağ partilerin içinde siyasi faaliyette bulunmasını*" öneren veya "*ülküçülerin kendi partisini kurması gerektiğini*" (Bayraktar, 2016: 81) ifade eden üç ayrı grup ortaya çıkmıştır.

1983 seçimlerinde çoğunluğu ANAP'ta faaliyet gösteren ülkücü hareket, 6 Eylül 1987'de Milli Güvenlik Konseyi'nin siyasi yasaklarının son bulmasıyla birlikte Alparslan Türkeş'in 4 Ekim 1987'de düzenlenen MÇP'nin kongresinde Genel Başkan seçilmesiyle "başbuğ"una kavuşmuştur. 1983 yılından sonra çoğunluğu ANAP içerisinde faaliyet göstermeye başlayan ülkücülerin etkisiyle ülkücü harekette derin bir "otorite boşluğu" meydana geldiği değerlendirilmiştir. ANAP içerisindeki yerini

sağlama alan ülkücülerin tekrar MÇP'ne katılmak istemeyişi ülkücü hareket içerisinde örgütsel hiyerarşinin sağlanamadığı şeklinde değerlendirilmiştir. Alparslan Türkeş'in MÇP'nin durumunun değerlendirildiği toplantılardan birinde ANAP içerisindeki ülkücülere hitaben “*ülküçüyüm diyenlerin lider nerede ise orada olmaları gerektiğini*” (Bora ve Can, 2015: 189-190) hatırlatması bu durumun bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Alparslan Türkeş'in yasaklarının kalkmasıyla birlikte ülkücü hareketin siyasi faaliyetlerinin ifadesi olan MÇP, 1980 Darbesi'nin en ağır bunalımlarını yaşamının verdiği olumsuzlukları taşımaktadır. Ülkücü camiada hasretle beklenen Türkeş kavuşması gerçekleşmiş olmakla birlikte Türkeş'in ülkücü harekete bir ivme kazandıramadığı o dönemde çok sık ifade edilmiştir. Yaşanan bu bunalımlı dönemin etkisiyle ülkücü hareket içinde fikir ayrılıklarının ülkücü hareketi dağılmış bir görünüme soktuğu gözlenmiştir. Ülkücü hareketin o dönemdeki dinamosu pozisyonunda olan Türk-İslam Ülküsü, yaşanan bu fikir ayrılıklarından nasibini alarak önemli tartışma alanlarından biri haline gelmiştir. Ülkücü hareketin temel değerlerinden olan Lider-Teşkilat-Doktrin unsurları arasında oluşan bu kopukluk, MÇP'nin yaşadığı buhranlı dönemin derinleşmesine neden olmuştur. Bu karamsar tabloya rağmen MÇP'nin 1987 genel seçimlerinde alınan % 2,91 oy oranını, 26 Mart 1989 düzenlenen yerel seçimlerde % 4,1'e taşıyarak moral kazandığı ifade edilmiştir. Milliyetçi hareketin eski siyasi coğrafyasında yaşanan bu gelişme ile ülkücülerin özgüven kazandığı ve ülkücü hareket açısından bir “yeniden doğuşu” yansıttığı düşünülmüştür. Bu dönemde partide ağırlığı hissedilen Devlet Bahçeli ve Erol Güngör'ün “*partiye profesyonel düşünceyi kazandırdıkları, seçimde elde edilen başarıda payı olduğu düşünülen bu ekibin partinin profesyonelleşmesini hızlandıracakları*” (Bora ve Can, 2015: 302-303) savunulmuştur.

Ülkücü hareketin kitlesel profili içerisinde kentler ile taşra arasında meydana gelen farklılaşmaların yanı sıra milliyetçi hareketin siyasi yapısı içerisindeki hiyerarşik düzeninde bu hareketin iletişim kanallarını olumsuz etkileyebileceği savunulmaktadır. Milliyetçi hareketin siyasi kanadı içerisinde hiyerarşinin en üstünde yer alan yöneticilerin kendi içlerinde entelektüel donanım açısından ayrı yörüngelerde olduğu ifade edilmektedir. Milliyetçi hareketin siyasi teşkilatlanmasında hiyerarşik açıdan yönetimin üst kademelerinde bulunanlardan bir grubun genellikle elit bürokratlardan

oluşmakta iken diğer grubun ağırlığı ilk gruba göre daha düşük olmakla birlikte Anadolu tabanından ülkücü harekete yakın kesimlerden devşirilen özel bir takım misyonlarla milliyetçi harekete katılmış ve teşkilattan yetişmeyen ateşli hatiplerden oluşmakta olduğu ifade edilmiştir. Milliyetçi hareketin siyasi kanadında kendi içinde tutarlı bir bütün teşkil etmeyen bu en üst hiyerarşik yapıdan sonraki yeri tutanlar ise tabana daha yakın olan ve genellikle Ülkü Ocakları'nda yetişen orta sınıf yöneticilerdir. Ülkü Ocakları'nın ağırlıkta olduğu bu ikinci grubun milliyetçi hareket içerisinde siyasi olarak üst hiyerarşik yapı ile taban arasında köprü görevi görmesi (Bora ve Can, 2015: 53-54) ülkücü hareketin siyasi boyuttaki önemini ortaya koymaktadır.

1988 yılı Türk-İslam Ülkücüleri'nin milliyetçi harekete yeniden katıldığı yıl olarak kayıtlara geçmiştir. 27 Kasım 1988 tarihinde yapılan Kongre Kuran-ı Kerim okunarak (Bayraktar, 2016: 88) başlamıştır. Bu dönem daha sonra yaşanacak ayrışmalar bir kenara bırakılacak olursa milliyetçi hareketin lider kadrosuyla 12 Eylül'de ağır yaralar alarak milliyetçi hareketten uzaklaşan “ocaklı” milliyetçilerin kendi davaları adına yeniden bir araya geldikleri önemli anlardan biri olmuştur.

1990'lı yıllar Türkiye'de milliyetçi hareket rüzgârının sert esmeye başladığı yıllar olmuştur. Hareket içerisinde yaşanan ayrışmalara rağmen Türkiye'de yükselen milliyetçi hareketin etkisi ülkücülere moral kazandırmıştır. 1995 Temmuz'unda Orhan Çelikkol Başkanlığı'nda İstanbul İl Başkanlığı tarafından “Ya Sev Ya Terk Et” sloganıyla başlatılan hareket, o döneme damgasını vurmuştur. Bu slogan ülkücüler arasında vatana sadakat duygusu uyandıran, Atatürk'ün sözlerini anımsatan ve Atatürk milliyetçiliğine uygun olarak gönüllü aidiyeti ifade eden ve ideolojiler üstü bir slogan (Bora ve Can, 2016: 263-264) olarak benimsenmiştir. Nitekim Atatürk'ün 1921 yılında milliyetçiliğin şiarı olarak ifade ettiği “Türkiye Türklerindir” sözü (Hekimov, 2012: 12) bu sloganla benzerlik taşımaktadır. Ancak “Ya Sev Ya Terk Et” sloganı, Türk-İslam Ülküsü'nü benimseyen ülkücülerin Hz.Mevlana ve Yunus Emre tarafından ortaya koyulan ve tüm insanlığı sadece insan olmaları nedeniyle hoşgörü içeren bir anlayışla kucaklayan İslami felsefeden uzak bir yaklaşımı ifade etmektedir.

Her ne kadar bazı sayısal veriler ışığında ülkücü hareketin siyasi faaliyetlerini izah etmeye çalışsak da Naci Bostancı tarafından hepsinden önemli olarak ülkücü hareketin gayesi “*milliyetçi hareketi iktidara getirmek değildir*” şeklinde ifade

edilmiştir. Bu düşünce ülkücüler tarafından da benimsenen bir düşünce olarak ülkücü hareketin siyasi bir faaliyetten ziyade bir dava ve bir gönül hareketi olduğu yönündeki inançlarını kuvvetlendirmektedir. Bostancı, “eğer ideolojik hareket içerisinde bu şekilde siyasi bir gaye hedef olarak gösterilirse, bu hareketin hedefinden sapacağını” (Bora ve Can, 2015) savunmuştur.

Ülkücülere göre ülkücü hareketin başlangıcından bugüne kadar milletin tek kurtuluş umudu olarak ortaya çıkması nedeniyle asıl gayenin “hareketi sayısal hedeflerden arındırarak onun güçlenmesini sağlamak” (Öznur, 1999: IV,458) olarak benimsenmesi halinde hareket daha büyük gelişmeler kazanacaktır. Bu nedenle çalışmanın üçüncü bölümünde ülkücüler tarafından bu hareketin güçlendirmesine yönelik hangi faaliyetlerin icra edildiği izah edilerek hareketin bugünü ve geleceği arasında bir köprü kurulmaya çalışılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜLKÜCÜ HAREKETİN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

1. ÜLKÜ OCAKLARI EĞİTİM ve KÜLTÜR VAKFI

1.1. Kuruluş Amacı

Ülkücüler, kendilerine göre milletleri adına gerçekleştirmek istedikleri gayeleri nedeniyle çalışmaktadır. Günümüzde bir eğitim ve kültür vakfı olarak faaliyet yürüten Ülkü Ocakları'nın ulaşmak istedikleri bir takım idealleri bulunmaktadır. İçerisinde büyük idealleri de barındıran Ülkü Ocakları'nın kuruluş amaçları şu şekilde ifade edilmiştir (Karabulut, 2017: 26):

- “Tarihsel bir gaye olarak Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresini gerçekleştirmek,
- Milletimizin ekonomik, siyasi ve sosyal meseleleri hakkında çözüm yolları üretmek,
- Emperyalist tehlike altında bulunan ve yok edilmek istenen gençliğimizi asli cevherine uygun olarak yetiştirmek ve geliştirmek,
- Gençliğimizi İslami ve manevi değerler ışığında sarsılmaz bir iman yapısına kavuşturarak milletin hizmetine sunmak,
- Tarihsel bağları koparılmaya çalışılan milletimizin tarihini gençlerimize aktararak geleceğin milliyetçi büyük Türkiye'sini kurmak”

Ülkücülerin varlık nedenini ifade etmeye çalışan Karabulut'a göre amaçlarından da anlaşıldığı üzere Ülkü Ocakları, “milletimizin ıstırapları karşısında çözüm yolları arayan, milli değerlerimize aykırı hareket eden unsurlara karşı gençliğimizi koruyan, milli şuurun oluşturulduğu yerler”dir. Bu nedenle, “Ülkü Ocakları'nda görev yapanlar, çağımızın Alperenleri olarak, dünyevi zevkleri ve nefsi arzuları bir kenara iterek, yaşamaktan çok yaşatmayı gaye edinen, tüm varlığını milletin istikbaline adanmış imanlı ve şuurlu kişiler olma ülküsü” (Karabulut, 2017: 27) taşımaktadır. Türklerin tarihsel bir özelliği olarak teşkilatlanmacı yapısını örnek alan Ülkü Ocakları, Karabulut'a göre gençliğe milli ve manevi değerleri aşlamayı amaç edinmiş, “ilim-ahlak-disiplin” şuuruyla bir neslin inşası için mücadele eden, “sadece ülkemizde değil, Türklerin yaşadığı tüm coğrafyalarda bu mücadeleyi sürdüren, mazlum milletlere ışık olma yolunda” (Karabulut, 2017: 24-25) faaliyetlerini sürdürmektedir.

Resmi olarak 5 Aralık 1995 tarihinde Ankara’da kurulan vakfın amacı kuruluş tüzüğünde şu şekilde ifade edilmiştir (Satılmış ve Turhan, 2002: 774-775) :

“Türk milliyetçiliği ülküsünün ilelebet yaşatılması, yüceltilmesi ve gelecek nesillerin en büyük istinadgahı kılınması, milli kültür, milli ahlak ve manevi değerlerin korunması ve inkişafı ile milli birlik ve içtimai ahengin sağlamaştırılması ve Türklüğün yüceltilmesi için; Müslüman, milliyetçi, vatansever, öz değerlerine bağlı, medeniyetçi, çalışkan, vasıflı ve fedakâr nesillerin yetiştirilmesi, eğitilmesi, korunması ve desteklenmesi; bu ölçülerle yetişmiş gençlerin ilim, fikir, sanat ve iş hayatlarında, milletimiz için faydalı birer mümtaz şahsiyet haline gelmelerinin teşviki onlar için iş ve faaliyet imkan sahalalarının yaratılması, maddi ve manevi her türlü destekle mücehhez kılınmaları; gelecek Türk nesillerinin vücut ve kafaca sıhhatli olmalarını temin edecek tedbirlerin alınması; devlet, millet ve vazife uğrunda şehit verilmiş muhtaç ailelere, aynı sebeple yaralanmış, sakat kalmış, işinden ve mesleğinden olmuş veya benzer imkansızlıklara düşer olmuş şahıslara maddi ve manevi yardımlarda bulunulması ve özellikle eğitim sahasında desteklenmeleri; milli düşünce, kültür, dil ve sanatın idaresi, tekamülü, korunması, yaygınlaştırılması ve her türlü vasıta ile neşri; Türkiye dışında yaşayan Türk toplulukları da dâhil bütün Türk dünyasının kültür varlıklarının araştırılıp geliştirilmesi ve tanıtılması; yukarıdan beri sayılan bütün sahalara gerekli teşebbüslerde bulunulması, müesseseler kurulması, kurulmuş bulunanlara iştirak edilmesi veya desteklenmesi”

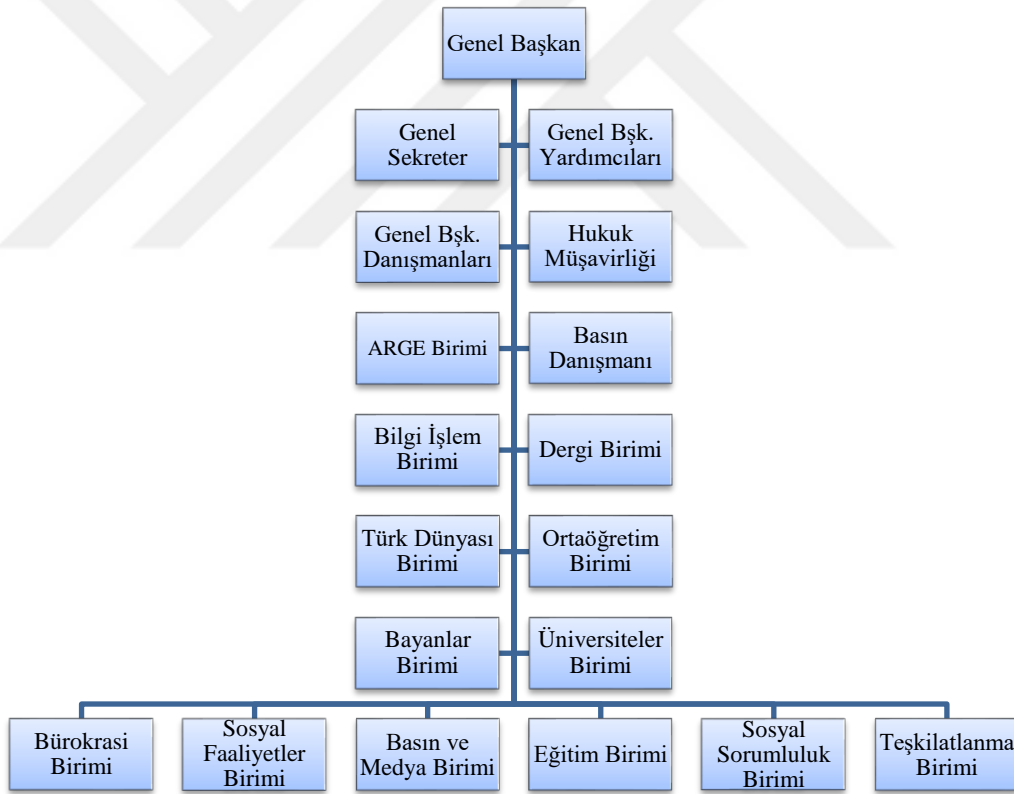
ÜOEKV açısından Alparslan Türkeş’in liderliği, tarihsel süreç içerisinde ülkücülerin amaçlarını belirlemeleri noktasında değişmeyen önemini korumaktadır. ÜOEKV, 4 Nisan 1997’de meydana gelen Alparslan Türkeş’in vefatını, “Ülkücü Hareketin Tarihi Dönemeçleri” başlığı altında ifade etmiştir. Alparslan Türkeş’in vasiyetini amaç olarak benimseyen ülkücüler, “ülküçü gençliğin başbuğuna cevabını” hazırlayarak, Lider-Teşkilat-Doktrin tezi ışığında bu vasiyeti yerine getirmeyi amaçlamıştır. Vasiyeti, “*Türk devletinin yükselişini ve ihtişamını sağlamak. Bunun için de bütün milletle barış içinde yaşamak, herkesi ayrımsız sevmek, İslamiyet’in ipine ihlâsla bağlanmak*” olan Alparslan Türkeş’in bu vasiyetine karşılık ülkücüler Türkeş’e şu cevabı vermiştir (ÜOEKV, 2018a):

“Ey Ulu kişi,
Sana söz veriyoruz. Açtığın yoldan bıraktığın Ülkü’de, bize gösterdiğin doğrultuda izinden bir an bile şaşmayacak, ahlaklı, faziletli, kalbi hak ve vatan aşkıyla çarpan ve bu uğurda hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan insanlar olacağız. Böylece emanet ettiğin ülküyü gergefte nakış işler gibi tüm neslimize işleyeceğiz.
Dün ATA’ya söz verdiğimiz gibi şimdi sana söz veriyoruz.”

1.2. Teşkilat Yapısı

Ülkü Ocakları, kuruluşundan itibaren hiyerarşik bir teşkilatlanmanın yanı sıra teşkilatın her kademesinin başka ilişki örtüsüyle kuşatıldığı, her pozisyon için birçok potansiyel aday bulunduğu ve birçok kanaldan bilgi almak üzerine kurgulanmış teşkilatlar yoluyla faaliyet yürütmüştür. Yönetici pozisyonunda bulunan “başkan” veya “reis” unvanı, görevden ayrıldıktan sonra da devam ediyormuş gibi saygı duyulmaya (Bora ve Can, 2016: 289) devam etmektedir. Ülkü Ocakları’nda teşkilatlanma yukarıdan aşağıya ve astlık-üstlük münasebetlerine benzer bir karakter yapısı taşımaktadır.

1.2.1. Genel Merkez Teşkilat Yapısı

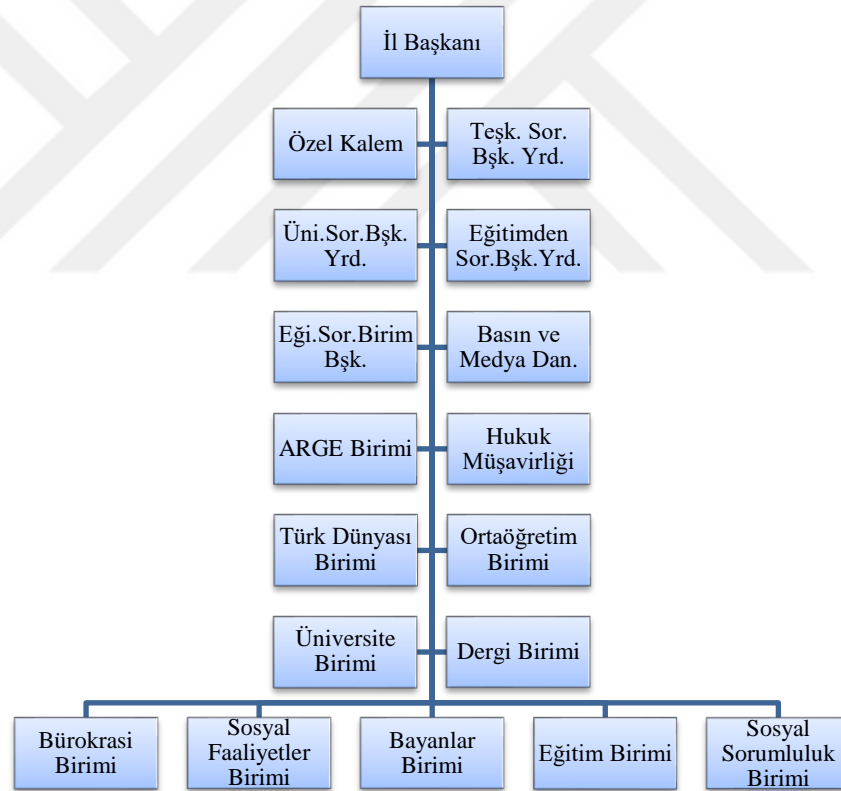

Şekil 1- Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı Genel Merkez Teşkilatı (ÜOEKV, 2017a).

Ülkücülerin üniversitelerdeki ve okullardaki teşkilatlarında “üniversite başkanı” ve “okul başkanı” olarak ifade edilen pozisyonlar bulunmaktadır. Onlara bağlı olarak

“fakülte başkanları, bölüm başkanları, sınıf başkanları, yurt başkanları” gibi birçok başkandan oluşan bir yönetici kadrosu ortaya bulunmaktadır. Bu çok başkanlı hiyerarşik yapının birkaç amacı vardır: Birincisi, farklı kanallar aracılığıyla denetim mekanizmasını güçlendirmek; ikincisi, disiplin ve otoriteden oluşan sorumluluk kavramını geliştirmek; üçüncü ve en önemlisi, “güçlü bir kimlik inşasına katkıda bulunmak” olarak ifade edilmiştir. Genç yaşta başkanlıkla onurlandırılan ülkücünün (Bora ve Can, 2016: 289-290) teşkilata duyduğu gönül bağı hiyerarşik pozisyonuyla kuvvetlendireceği ve teşkilatının hiyerarşik olarak daha üstünde yer alma konusunda motivasyon sağlayacağı savunulmuştur.

1.2.2. İl Teşkilat Yapısı

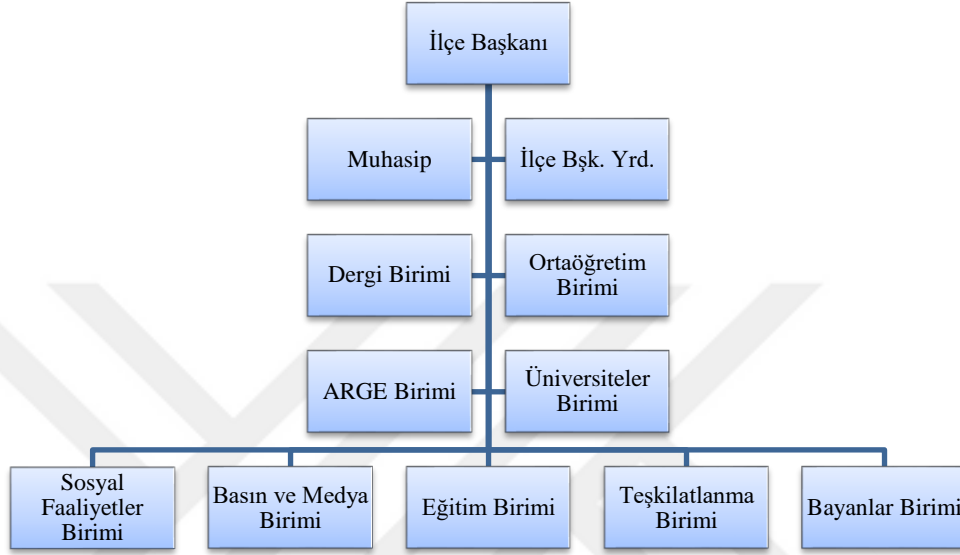
Şekil 2- Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı İl Teşkilat Yapısı

(Samsun Ülkü Ocakları, 2018)

İl düzeyinde temsilcilik kurması için yetki verilen kişi veya ekip kendi teşkilat yapısını oluşturur. Alt kademelerin oluşturulması bir üst birimin yetkisinde olmasına rağmen hiyerarşik pozisyondaki daha üst birimler tarafından müdahale edilmeye açıktır.

Normal olarak iki yılda bir teşkilatların her kademesinde atama yoluyla değişiklik yapılmaktadır.

1.2.3. İlçe Teşkilat Yapısı

Şekil 3- Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı İlçe Teşkilat Yapısı

Ülkü Ocakları 1960 ve 1970’li yıllardaki ilk dönemlerinde özellikle taşralı gençlerden oluşmuş okul, barınma ve iş imkânı sağlama gibi konularda bir “sosyalleşme rabıtası” olarak değerlendirilmiştir. 1970’li yılların ortalarından itibaren komünizmle mücadelenin önemli bir unsuru olarak görülen ülkücülerin bu dönemde “gözü peklilik, fedakârlık” gibi değerlerin öne çıktığı bir “ülküdaşlık” (Bora ve Can, 2016: 289) ilişkisiyle faaliyet yürüttüğü ifade edilmiştir.

2. SOSYAL SORUMLULUK PROJELERİ

Ülkü Ocakları kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içerisinde, devletin varlığını sürdürmesini amaç edinmenin yanında sosyal ve toplumsal meselelere karşı duyarlı davranışlar geliştirmeye çalışmıştır. Ülkücüler son yıllarda sosyal meselelere karşı kendilerini sorumlu hissederek ÜOEKV Genel Merkezi tarafından hazırlanan projeler vasıtasıyla toplumsal sorunlara çözüm üretmeye çalışmaktadır.

2.1. “Gelecek Okulla Başlar” Eğitim Projesi

ÜOEKV tarafından yürütülen bu projenin amacı, “Türkiye’de hiçbir köyün okulsuz kalmamasını sağlamak” (ÜOEKV, 2018b) olarak ifade edilmiştir. Proje ile okul eksiği olan köylerde Ülkü Ocakları tarafından okul inşa edilecek, sağlıklı koşullarda eğitim gören öğrencilerin daha iyi koşullarda eğitim faaliyetlerine devam edebilmeleri amacıyla mevcut şartları geliştirilecektir. Bu proje tarafından sonuçlandırılarak açılan ilk okul, Aksaray ilinin Dikmen köyünde bulunmaktadır. Öncelikle dokuz ilde yapılması planlanan okullar, 2023 yılının eğitim hedeflerine uygun olarak “Oğuz Ata İlköğretim Okulları Eğitim Konakları Projesi” adıyla ve “okulsuz her köye bir eğitim konağı” sloganıyla (ÜOEKV, 2018b) başlamıştır. Bu proje, ülkücüler tarafından bir eğitim ve kültür vakfı olan ÜOEKV’nın eğitime ve ülkenin geleceğine verdiği değer için bir göstergesi olarak ifade edilmektedir.

Proje kapsamında yapılan okullardan ilki, Aksaray ilinin Dikmen köyünde 16 Temmuz 2010 tarihinde ÜOEKV Genel Başkanlığı’nı yürüten Harun Öztürk’ün temelini attığı, 14 Şubat 2011 tarihinde tamamlanarak MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli tarafından açılışı gerçekleştirilen 163 öğrencinin eğitim gördüğü “Dikmen Oğuz Ata İlköğretim Okulu” olmuştur (Borhaber, 2018). ÜOEKV tarafından okulsuz köy kalmaması amacıyla yürütülen çalışmaların devam ettiği ifade edilmiştir.

2.2. Engelli Koordinasyon ve Projeler Merkezi

ÜOEKV tarafından yürütülen bu projenin amacı, “engelli vatandaşların günlük hayatta karşılaşacakları sorunları azaltmak amacıyla çeşitli çözümler yoluyla hayatlarını kolaylaştırmak” olarak belirlenmiştir. Basına yansıtılmayan bu proje kapsamında engelli vatandaşlara yardımlar yapılmakta ve ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bu proje kapsamında yürütülen faaliyetler sürekli faaliyetlerden olup yapılan yardımlar engellilerin ihtiyaçları ortaya çıktığında il ve ilçe temsilcilikleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu proje kapsamında ÜOEKV Sosyal Sorumluluklar Birim Başkanlığı aracılığıyla “her sene 10-16 Mayıs tarihleri arasında kutlanan” “Engelliler Haftası”nda, il ve ilçe temsilcilikleri aracılığıyla engellilere yönelik sosyal ve yardım faaliyetleri arttırılmaktadır.

2.3. “Bizim Sesimizden Sizin Yüreğinize” Sesli Kitap Projesi

ÜOEKV tarafından yürütülen ve görme engelli vatandaşlarımıza yönelik başlatılan bu proje kapsamında kitaplar ülkücüler tarafından sesli olarak okunarak kayıt altına alınmakta ve elektronik ortamda paylaşılmaktadır. Sosyal sorumluluk projeleri kapsamında 3 Kasım 2010 tarihinde başlatılan bu proje ile ilgili yürütülen çalışmaların devam ettiği (ÜOEKV, 2018c) ifade edilmiştir.

2.4. “Türkiye Nefes Alsın” Ağaç Dikme Projesi

ÜOEKV tarafından yürütülen bu projenin amacı, “toplumu çevresel sorunlara karşı daha duyarlı hale getirmek ve doğa dengesinin korunmasına katkı sağlamak” (ÜOEKV, 2018ç) olarak ifade edilmiştir. 2006 yılından başlayarak günümüze kadar geçen süre içerisinde yurdun dört bir yanında on binlerce fidanı toprakla buluşturan ülkücüler, oluşturulan hatıra ormanları vasıtasıyla ülkenin geleceğine katkı sağlamaya çalışmaktadır.

Bu faaliyetler kapsamında en yakın tarihli olarak *Kayseri Ülkü Ocakları* tarafından 8 Nisan 2018 tarihinde Kayseri Cumhuriyet Meydanı’nda, on bin adet fidanın dağıtımı gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyet sonrası Ülkü Ocakları Kayseri İl Başkanı Vedat Çolak, “Ülkücü hareket vatan topraklarının bölünmez bütünlüğünü savunmanın yanı sıra cennet vatanımızı daha yeşil hale getirmeyi de kendine düstur edinmiştir.” (Kayserigündem, 2018) şeklinde bir açıklamada bulunarak projenin amacını ifade etmiştir. Ülkücüler tarafından ÜOEKV’nin çevreye duyarlı nesiller yetiştirme amacının ve çevresel sorunlara duyarlılığının bir göstergesi olarak kabul edilebilecek bu proje ÜOEKV’nin sürekli faaliyetleri arasında olup bölgesel kampanyalar aracılığıyla sürdürülmektedir.

2.5. Ülkü Evleri Projesi

ÜOEKV tarafından yürütülen bu projenin amacı, “üniversitede okuyan ülkücü gençlerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması” (Ülkü Evleri Proje Yönergesi, 2016) olarak belirlenmiştir. Ülkücü gençleri üniversitede öğrenim gördükleri süre içerisinde karşılaşılabilecekleri bir takım tehlikelerden koruma amacı taşıyan proje, sadece

ülkemizdeki öğrencileri değil Türk Devletleri'nde yetişerek ülkemize okumaya gelen öğrencileri de kapsamaktadır.

ÜOEKV Senedi'nin 3. Maddesi'nde “*milliyetçi-ülkücü gençlerin eğitim sahalarında destekleneceği*” ifade edilmiştir. Vakıf senedinde bulunan gençleri himaye edici tedbirlerin alınması sorumluluğundan yola çıkarak geliştirilen sosyal sorumluluk projeleri içerisinde ÜOEKV tarafından eğitim faaliyetlerine ayrı bir önem verilmektedir.

ÜOEKV Ülkü Evleri Genel Koordinatörlüğü tarafından 2016 yılında hazırlanan yönergenin 4. Maddesi'nde projenin amacı şu şekilde ifade edilmiştir (Ülkü Evleri Proje Yönergesi, 2016: 3):

“Gelecekte daha güçlü ve lider bir Türkiye'nin mimarı olacak ülkücü öğrencilerimizin tüm bu sıkıntılarını biraz olsun gidererek, kendilerini bu görev çerçevesinde daha iyi yetiştirecekleri ortamı hazırlamak için ülkü evleri projesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Diğer yandan memleketimizin çeşitli bölgelerinden gelen öğrencilerimizin yanı sıra Türk Dünyası'ndan üniversite okumak amacıyla ülkemize gelen soydaşlarımızın da aynı sıkıntıya maruz kalacağı düşünüldüğünde, bu projenin onlar açısından da faydalı olacağı umulmaktadır. Yine bu vesile ile Türk Dünyası'nın çeşitli yerlerinden gelen öğrencilerle dil, kültür ve gönül bağı kurulacaktır.

Bu proje ile üniversite öğrencilerinin gelecekte milleti ve devletine yararlı olacak şekilde milli bir bilinç kazanması sağlanacaktır. Ayrıca üniversite öğrencisi olmaya aday orta öğretim öğrencilerinin de yine milli bir bilince sahip olması ve üniversiteye giriş sınavına yönelik olarak derslerine destek olunması da amaçlanmaktadır.”

Bu proje kapsamında ülkenin birçok bölgesinde Ülkü Evleri faaliyete geçirilmiştir. ÜOEKV'na göre ülkücü gençler, bu proje sayesinde maddi ve manevi sıkıntılardan kurtulacak böylelikle kendilerini daha iyi yetiştirme fırsatı bularak kariyer sahibi ülkücü bireylerin sayısı artacaktır. ÜOEKV Genel Başkanı Olcay Kılavuz, “herkesin az çok demeden projeyi desteklemesi” çağrısında bulunduğu açıklamasında Ülkü Evleri Projesi'yle ilgili şu ifadelerde bulunmuştur (ÜOEKV, 2018d):

“Bugüne kadar sosyal sorumluluk anlamında hazırladığımız en önemli projelerden birisidir. (...) Ülküdaşlarımız öğrenimlerini devam ettirme ve tahsillerini tamamlama anlamında daha rahat koşullara sahip olmaktadır. Ülküdaşlarımız öğrenciliğin sosyal anlamda zor koşullarından, özel yurt ve evlerin maddi külfetinden biraz olsun sıyrılacak ve kendilerini okullarına daha fazla verme imkânı bulmaktadır. (...) Ülkü evleri bu misyonu neticesinde Türkiye'de özellikle üniversitelerde yaratılmak istenen kaosun önüne geçilmiş

olacaktır. Ülkü Evleri adeta Türk-İslam ateşinin yandığı Ocaklar olacak, devletimiz ve milletimizin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde yetişen ve yönetme kabiliyetine sahip Türk Gençlerini bir çatı altında birleştiren müesseseler halini alacaktır...”

Ülkü Evleri Projesi kapsamında yürütülen faaliyetler günümüzde devam etmekle birlikte Ülkü Evleri MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin talimatıyla vakıf bünyesine alınmıştır. İstanbul merkezli olarak kurulan vakfın başkanlığına Sonay Tahmaz Kaleci getirilmiştir. Devlet Bahçeli himayesinde kurulan vakfın amacı, “*Türklük gurur ve şuuru ile İslam ahlak ve faziletine sahip, vicdanlı, izanlı, ferasetli, ilim irfan ehli, kavi imanlı, vatanına ve milletine muhabbetli nesiller yetiştirmek*” (Anadolu Ajansı, 2018) olarak belirtilmiştir. ÜOEKV tarafından bir proje olarak başlatılan Ülkü Evleri, günümüzde yeni kurulan bu vakıf bünyesinde faaliyetlerine devam edecektir.

2.6. Yardım Kampanyaları

ÜOEKV tarafından yürütülen sosyal sorumluluk projeleri kapsamında vatandaşlara bir takım yardımlar yapılmaktadır. Sınırlarımızın ötesini de kapsayan bu faaliyetlerde ülkücüler tarafından birlik beraberlik ve soydaşlık bilincinin arttırılması amaçlanmıştır. Ülkü Ocakları tarafından sıkça dile getirilen “mazlumun yanında olma” bilinci gereği ülkücüler tarafından ÜOEKV Genel Merkezi aracılığıyla yürütülen veya il ve ilçe temsilcilikleri aracılığıyla organize edilen birçok yardıma imza atıldığı ifade edilmiştir. Özellikle sınırlarımız dışında yaşayan Türk kökenli vatandaşlarımıza yapılan yardımlar büyük ülküsünü Turan olarak ifade eden Ülkü Ocakları'nın, ülküleri ışığında hareket etme çabalarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda günümüzde ÜOEKV tarafından yakın tarihte yapılan bazı yardım kampanyaları şu şekildedir:

- Türkmenlere Aynı Yardım Kampanyası, 22 Kasım 2016 (ÜOEKV, 2018e)
- Türkmenlere Gıda Yardımı Kampanyası, 27 Mayıs- 11 Haziran 2017 (ÜOEKV, 2018f)
- Suriye Türkmen Dağı Yardım Kampanyası, 30 Kasım 2015 (ÜOEKV, 2018g)
- Ülkemizde bulunan soydaşlarımıza yönelik Ramazan Kolisi Kampanyası, 22 Haziran 2015 (ÜOEKV, 2018h)
- “Çocuklar Üşümesin” Yardım Kampanyası, 10 Şubat 2018 (ÜOEKV, 2018ı)

- Ahmet Yesevi “Kardeş Aile Kampanyası”, 6 Şubat 2016 (ÜOEKV, 2018i)
- Dolabınızda Durmasın, Kardeşlerimizi Isıtsın Giyecek Yardım Kampanyası, 23 Ocak 2016 (ÜOEKV, 2018j)
- “Bir Çocuk da Sen Sevindir” Oyuncak Kampanyası, 11 Şubat 2015 (ÜOEKV, 2018k)
- Toplu Kan Bağışı Kampanyası, 8 Kasım 2014, (ÜOEKV, 2018l)

2.7. Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler

ÜOEKV tarafından gençleri zararlı alışkanlıklardan korumak amacıyla çeşitli kültürel ve sportif faaliyetler icra edilmektedir. ÜOEKV tarafından “sağlıklı bireyler ve nesiller yetiştirmek” amacıyla düzenlendiği ifade edilen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetler arasında sayılabilecek faaliyetler şu şekilde belirtilmiştir:

- ÜOEKV Genel Başkanı Olcay Kılavuz’un gençliğe çağrısı ve spora daveti
- İl temsilcilikleri tarafından düzenlenen tiyatro faaliyetleri
- Spor müsabakaları ve turnuvalar
- Doğa yürüyüşleri
- Kısa film yarışmaları
- İl temsilcilikleri tarafından yürütülen seminer ve konferans faaliyetleri
- Sosyal medya çalışmaları
- “Damarlarındaki Asil Kanı Kirletme” sloganıyla yapılan faaliyetler (gündem çalışmaları, video gösterimleri vb.)
- “Bağımlılıkla Mücadele” konulu beste ve güfte yarışması
- Kan bağışı faaliyetleri
- Afiş ve broşür çalışmaları
- Televizyon programları yoluyla yürütülen bilgilendirme faaliyetleri
- *Ülkü Ocakları Dergisi* aracılığıyla yürütülen bağımlılıkla mücadele hakkındaki çalışmalar
- Gençlik çalıştaylarında işlenen bağımlılıkla mücadele hakkındaki çalışmalar

2.8. Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı İle M¼cadele

¼OEKV'nın son zamanlarda sosyal sorumluluk projeleri kapsamındaki en yaygın faaliyet alanını “madde bağımlılığı ile m¼cadele” oluşturmuştur. 23 Ekim 2014 tarihinde ¼OEKV Genel Başkanı Olcay Kılavuz tarafından başlatılan m¼cadele il ve ilçe temsilciliklerince yapılan çeşitli sosyal ve k¼lt¼rel faaliyetler aracılığıyla desteklenmiştir. “Uyuşturucuya Hayır” sloganı ile başlayan m¼cadelenin “Damarlarındaki Asil Kanı Kirletme” çağrısıyla g¼n¼m¼zde toplumsal bilincin arttırılmasına y¼nelik y¼r¼t¼len çeşitli faaliyetler aracılığıyla s¼rd¼r¼ld¼ę¼ g¼r¼lmektedir.

¼OEKV tarafından bu m¼cadele sahasında çalışmaları y¼r¼tecek olan “Uyuşturucu ile M¼cadele Platformu” (¼OEKV, 2018m) kurulmuştur. Bu kapsamda ¼OEKV il ve ilçe temsilcilikleri tarafından emniyet m¼d¼r¼, sağlık m¼d¼r¼ ile kamu yararına çalışan vakıf ve derneklerle yapılan m¼řterek çalışmalar yoluyla toplumsal bilincin arttırılmasına y¼nelik çeşitli kampanyalar y¼r¼t¼ld¼ę¼ ifade edilmektedir.

3. ¼LK¼C¼ HAREKETİN GELECEğİ

¼lk¼c¼ hareketin geleceği hakkında bazı çıkarımlarda bulunmak ve ¼lk¼c¼lerin gelecek tasavvurlarını ortaya koymak amacıyla, hareket i¼erisinde daha ¼nce bulunmuş ve bulunmakta olan 2567 katılımcı ile istatistik analizleri Ek'te sunulan “¼lk¼c¼ Hareket Araştırması” icra edilmiştir. Bu sonu¼lardan yola çıkarak hareketin geleceği hakkında bazı çıkarımlarda bulunmak m¼mk¼n hale gelmiştir. Bu b¼l¼mde yapılan araştırmanın sonu¼larından yararlanarak ¼lk¼c¼ hareketin geleceği ile ilgili bazı tespit ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. ¼lk¼c¼l¼k Bilinci ve Temel G¼r¼řlere Bağlılık D¼zeyi

¼lk¼c¼lerin hareketin temel değerleri hakkındaki bilinç d¼zeylerini ortaya koymak ve hareketin temel değerlerini ne ¼lç¼de benimsediklerini ifade etmek üzere belirlenen 13 adet soru katılımcılar tarafından cevaplanmıştır. ¼lk¼c¼ hareketin temel değerleri, çalışmamız i¼erisinde yer alan “Dokuz Işık Doktrini”, “Turan ¼lk¼s¼”,

“Türk-İslam Ülküsü”, “Nizam-ı Âlem ve “İ’lay-ı Kelimetullah Ülküsü” ile “Milliyetçi Harekete Bağlılık ve Hizmet”, “Ahlaki Değerlere Bağlılık”, “Milli ve Manevi Değerlerin Geliştirilmesine Yönelik Çabalar” ve “Davaya Hizmet” olarak belirlenmiştir.

Ülkücüler tarafından Ülkü Ocakları’nın kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içerisinde sahiplenilmeye devam edilen bu ülküler hakkında verilen cevaplar, bu değerlerin ülkücü hareketin “bugününü ne şekilde anlamlandırdığı ve yarını için nasıl bir motivasyon sağlamakta olduğu” sorusunun cevabını ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır.

“Ülkücü harekete katılma amacım milli ve manevi değerlerimizi öğrenme amaçlıdır.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 80,2 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,4’tür. Bu sonuç bize ülkücü harekete katılanların büyük çoğunluğunun bu hareketin içinde bulunma nedenlerinin *“milli ve manevi değerler etrafında toplanmak”* olduğunu ortaya çıkarmıştır.

“Ülkücü hareket içerisinde bulunarak büyük bir davaya hizmet ettiğimi düşünüyorum.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 85,3 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,4’tür. Buradan çıkarılacak sonuç, ülkücü harekete katılanların, bu hareket içerisinde *“büyük bir davaya hizmet etme amacıyla”* buldukları şeklindedir.

“Ülkücü harekete katılmamdaki en büyük sebep İ’lay-ı Kelimetullah için Nizam-ı Âlemi tesis etmektir.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 75,5 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,9’dur. Buradan çıkarılacak sonuç, “Allah’ın kelamını yaymak için dünyada nizamın oluşturulması ülküsünün”, ülkücülerin büyük kısmı tarafından benimsenmeye devam edilen bir ülkü olduğu yönündedir.

“Milliyetçi Hareket’in Dokuz Işık Prensibi’ni benimsemekteyim.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 78,5 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,5’tur. Buradan çıkarılacak sonuç, Alparslan Türkeş tarafından bir parti programı olarak benimsenen Dokuz Işık Prensibi’nin geçmişte olduğu gibi günümüzde de ülkücülerin temel değerleri arasında yer almaya devam ettiği şeklindedir.

“Ülkücü hareketin en büyük ülküsü Turan Ülküsü'dür.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 80,1 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,6'dır. Buradan çıkarılacak sonuç, ülkücü hareketin benimsediği ve ülkücüler tarafından slogan haline getirilen; *“Rehber Kuran, Hedef Turan”, “Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan, vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan”* (Gökalp, 2017b: 7) anlayışlarının, geçmişte olduğu gibi günümüzde de benimsenmeye devam ettiği.

“Ülkücü harekete katılarak Türk-İslam Ülküsü bilinci kazandım.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 80,6 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 2,1'dir. Buradan çıkarılacak sonuç, ülkücü hareketin Türk-İslam Ülküsü'nü benimseyerek ve bu istikamette varlık göstermeye devam ettiği şeklindedir.

“Ülkücü harekette ahlaki vasıfların geliştirilmesine büyük önem verilmektedir.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 83,1 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,8'dir. Buradan çıkarılacak sonuç, Dokuz Işık Doktrini içerisinde yer alan ve önemi her fırsatta ortaya koyulan “Ahlakçılık” prensibinin ülkücüler tarafından temel değerlerin arasında kabul edildiğidir. Gençlerin milli ve manevi değerleri kazanması amacını benimsediklerini ifade eden ocaklarda verilen eğitim ve gerçekleştirilen projeler içerisinde ahlaki vurgulara sıkça yer verildiği görülmektedir.

“Ülkücü harekette kazandığım değerler ile milliyetçi hareket düşüncesine hizmet edeceğim/ etmekteyim.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 83,8 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,8'dir. Buradan çıkarılacak sonuç, Ülkü Ocakları içerisinde yer alan bir grubun her ne kadar kendilerini “ocaklı” tabiriyle milliyetçi hareketten ayrı bir unsur olarak değerlendirmekte olmalarına rağmen neredeyse tamamının milliyetçi harekete hizmet edenlerden oluşmakta olduğudur. Çalışmamızın temel tezini oluşturan Ülkü Ocakları ile milliyetçi hareket arasındaki ilişki bu soruya verilen yanıt ile birlikte somut bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Ülkücülerin, “Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi”ni ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu bölümde anlamlı çıkan sonuçlardan biri “Harekete Katılma Nedenleri” ile ilgilidir. Ülkücü harekete katılma nedeni katılımcılar tarafından

en yüksek oranda “Aile Büyükleri” olarak ifade edilmiştir. “Harekete Katılma Nedeni” ile “Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi” arasında kurulan ilişki sonucunda ülkücü harekete aile büyükleri vesilesiyle katılanların Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi” en yüksek oranda çıkmıştır. Bu durum, “Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi”nin gelişmesi üzerinde aile faktörünün önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Bu bölümle ilgili anlamlı çıkan sonuçlardan diğeri, harekete katılanların yaşı ile ilgilidir. Araştırma sonucu ortaya çıkan verilerden anlaşılacağı üzere harekete katılanları yaşı arttıkça “Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi” artış göstermektedir. Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi” en düşük olan yaş grubu “15-17” iken bu düzeyin en yüksek olduğu yaş grubu “27 Yaş ve Üzeri” olarak ortaya çıkmıştır.

Ülkücülerin yaşadığı yer ile “Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi” arasında kurulan ilişki sonucunda, “Ailesinin Yanında Yaşayan” ülkücülerin bu düzeyleri en yüksek oranda ortaya çıkmıştır. Harekete katılma nedenleri hakkında ifade ettiğimiz üzere aile faktörünün önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır.

“Aylık Gelir Durumu” ile “Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi” arasında kurulan ilişki sonucunda aylık geliri düşük olan ülkücülerin hareketin temel değerlerine bağlılık düzeylerinin de düşük oranda olduğu gözlenmiştir. Ülkücü hareket içerisindeki katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça “Ülkücülük Bilinci ve Temel Değerlere Bağlılık Düzeyi” artmaktadır. Bu sonuç geçim sıkıntısı çeken ülkücülerin harekete karşı bilinç düzeylerinin zayıf olduğu sonucunu ortaya çıkmıştır.

3.2. Örgütsel Bağlılık Düzeyi

Örgütsel bağlılık düzeyi, katılımcıların örgüte karşı olan hissiyatlarının ne ölçüde güçlü olduğunu (Doğan ve Kılıç, 2007: 38) gösteren bir kavramdır. İşletmelerin veya Ülkü Ocakları gibi gönüllü teşkilatların varlığı, çalışanların veya üyelerin örgütsel bağlılıklarının güçlü olması ile ilgilidir. Örgütsel bağlılıkları güçlü olan teşkilatlar varlığını uzun yıllar sürdürebilmektedir. Ülkü Ocakları, 1960’lı yılların ortalarından itibaren (Darbeler sonrasında yaşanan kısa süreli ve zorunlu kapatılmalar haricinde)

varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle ülkücü hareketin geleceğini ifade etmek istediğimizde üyelerinin örgütsel bağlılık düzeyini saptamamız gerekmektedir.

Ülkücü Hareket Araştırması kapsamında ülkücülerin “Örgütsel Bağlılık Düzeyi”ni ölçmeye yönelik katılımcılara 9 adet soru yöneltilmiştir. Örgütsel bağlılığın ölçülmesine yönelik Allen ve Mayer tarafından ortaya koyulan, tutumları ve davranışları birlikte değerlendiren “*Üç Boyutlu Örgütsel Bağlılık*” (Özutku, 2008: 82) modellemesi esas alınmıştır.

Katılımcılara, “*Ülkü Ocakları’nda kendimi ailenin bir parçası gibi hissediyorum*”, “*Bağlı olduğum ülkücü hareketin problemlerini kendi problemim gibi hissediyorum*” şeklinde örgütsel bağlılık düzeyini ölçen bazı sorular yöneltilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların örgütsel bağlılıklar hakkındaki sorulara verdikleri yanıtlar, harekete gönül veren yüzde seksenin üzerindeki katılımcının harekete olan örgütsel bağının kuvvetli olduğunu göstermiştir. Ayrıca örgütsel bağlılıkla ilgili ortaya çıkan diğer bir sonuç ülkücü harekete katılanların harekete olan bağlılıklarının “duygusal” yönde olduğudur.

Örgütsel bağlılık ile ilgili katılımcılara, “*Benim için ülkücü harekettten ayrılmamanın olumsuz sonuçlarından birisi de var olan alternatiflerin azlığıdır.*” şeklinde yöneltilen soruya katılımcıların % 50,4’ü “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vermişken, % 12,4’ü ise “Hiç Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Buradan elde edilen sonuç, ülkücü harekete katılanların harekete olan bağlılıklarının duygusal yönde olduğunu kuvvetlendirmiştir. “Devam Bağlılığı”ni ölçen bu soru, ülkücülerin devam zorunluluğundan ziyade duygusal bir bağ hissettikleri için ülkücü hareket içerisinde bulduklarını göstermektedir.

“Ülkücü Harekete Bağlılık” ile “Yaş” arasında kurulan ilişki sonucunda, yaş arttıkça ülkücülerin örgütsel bağlılıklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Harekete bağlılık düzeyi en düşük olan yaş grubu “15-17” iken harekete en yüksek düzeyde bağlılık duyan yaş grubu “27 Yaş ve Üzeri” olarak ortaya çıkmıştır. Bu durumu ülkücülük bilinci ile açıklamak mümkündür. İfade ettiğimiz üzere yaş arttıkça ülkücülük bilinci de artmaktadır. Ülkücülük bilinci yüksek olan bireylerin harekete olan bağlılıkları da yüksek düzeyde çıkmaktadır.

“Ülkücü Harekete Bağlılık” ile “Harekete Katılma Nedenleri” arasında kurulan ilişki sonucunda anlamlı değerler ortaya çıkmıştır. Ülkücü harekete katılma nedeni “Aile Büyükleri” olan ülkücüler, harekete bağlılık düzeyi en yüksek olan ülkücülerini oluşturmaktadır. Bu sonuç, ülkücü hareketin temel değerleri aile kurumu gibi geleneksel yapılar etrafında şekillendirildiğinde, ülkücülerin harekete olan bağlılık düzeylerinin artacak olduğunu ortaya çıkarmıştır.

3.3. Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru

Ülkücü hareketin geleceği ile ilgili bazı çıkarımlarda bulunabilmek için ülkücülerin bu harekete katılarak gelecekte ne beklediklerini tespit etme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde ülkücülerin gelecekteki beklentilerini ifade etmek amacıyla katılımcılara 11 adet soru yöneltilmiştir.

“Ülkücü hareketin Türkiye'nin geleceğinde önemli bir yer teşkil edeceğini düşünüyorum.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 84,5 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 1,7’dir. Buradan çıkarılacak sonuç, ülkücüler tarafından hareketin geleceği ile ilgili herhangi bir endişe duyulmadığı ve ülkenin geleceğinde bu hareketin önemli bir yer taşıyacak olduğuna inandıkları şeklindedir.

“Ülkücü hareketin gelecek yıllarda daha saygın bir konumda olacağına inanıyorum.” sorusuna “Tamamen Katılıyorum” cevabını verenlerin oranı % 82 iken “Hiç Katılmıyorum” cevabını verenlerin oranı % 2’dir. Buradan çıkarılacak sonuç, Ülkü Ocakları’nın günümüzde izlediği politikaların etkisiyle ülkücüler tarafından gelecekte daha iyi konumda olacağına olan inancın güçlü olduğudur. Hareketin gelecekte daha iyi konumda olacağına inanan ülkücülerin örgütsel bağlılığının kuvvetli olması, hareketin geleceği hakkındaki olumlu kanaatleri de pekiştirmiştir.

Bu bölümde ortaya çıkan enteresan sonuçlardan biri “Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” ile “Yaş” arasında kurulan ilişkide görülmektedir. Ülkücülük bilinci ve temel değerlere bağlılık düzeyi en düşük olan 15-17 yaş grubundaki ülkücülerin Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru hakkındaki düzeyleri en yüksek olarak saptanmıştır. Ülkücülük bilinci en az olan 15-17 yaş grubu ülkücüler, gelecek

beklentileri en yüksek olan grup olarak ortaya çıkmıştır. Hareketin temel değerlerini tam olarak kavramayan ülkücü gençler, geleceklere söz konusu olduğunda en yüksek beklentiye sahip olmaktadır. Bu sonuç bize geçmiş yıllarda hiçbir beklenti ve amaç gütmeyen benimsedikleri inançlar uğruna hayatlarını ortaya koyduklarını ifade eden ülkücülerden farklı olarak günümüzde hareketin temel değerlerini tam olarak benimsemeyen en genç grubunun gelecek beklentisi içerisinde girdiklerini göstermiştir.

“Aylık Gelir Durumu” ile “Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” arasında kurulan ilişkide anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Buna göre, “Aylık Gelir Durumu” arttıkça “Beklentiler” de artmakta buna karşın “Aylık Gelir Durumu” azaldıkça ülkücü hareket içerisinde “Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” düzeyi de azalmaktadır. Maslow’un ihtiyaçlar piramidinde (1987) ifade edilen hiyerarşiyle paralel olarak, yapılan araştırmada maddi geliri düşük olan ülkücülerin gelecek beklentilerinin de düşük oranda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Millet ve milliyetçilik kavramları, Avrupa'ya kıyasla ülkemizde geç ortaya çıkmış kavramlardır. Türk milletinin tarih öncesi çağlara uzanan geçmişine rağmen modern anlamda ortaya çıkan milletlere kıyasla geç bir şekilde ortaya çıkması (Zürcher, 2000: 188; Georgeon, 2006: 1) güçlü merkezi otoriteye sahip devlet geleneğinin varlığından kaynaklanmaktadır. İlk Türk topluluklarında benimsenen kutluk anlayışı, “gücünü ilahi bir kudretten alan hükümdarın sorgulanamaz varlığını” (Karakaş, 2009: 33-34) ortaya koymuştur. Osmanlı Devleti'nde hükümdara bakış açısı konusunda kutluk anlayışı kadar keskin bir anlayış olmasa da, İslam Halifesi olan padişahın “zillullah-i fil âlem” (Allah'ın yeryüzündeki gölgesi) olduğu anlayışı (Doğan ve İnankul, 2013: 69) benimsenmiştir.

Osmanlı Devleti'nin asırlarca süren dünya hâkimiyeti, fethettiği topraklarda uyguladığı iskân politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Osmanlı Devleti tarafından fethedilen topraklarda yaşayan gayrimüslimler genellikle vergiden muaf tutulmuş ve kendilerine ibadetlerine karışılmayan esnek bir politika uygulanmıştır. Osmanlı Devleti'nin topraklarında uzun yıllar süren bu kardeşçe yaşam anlayışı, fethedilen topraklardaki halkların tarihsel benliklerini korumalarını sağlamış, bu durum ise ortak milli ve manevi duygulara sahip tek bir Osmanlı milletinin oluşmasını engellemiştir.

Ülkemizde milliyetçilik düşüncesi Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ortaya çıkan ve bir kurtuluş reçetesi olarak görülen “Türkçülük” düşünceleri ekseninde gelişme göstermiştir. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ülke içinde ve devletin sınırları etrafında ortaya çıkan olumsuz gelişmelerin etkisiyle hükümdarın sorgulanamaz varlığı sorgulanabilir bir hale gelmiştir. Devletin ne şekilde ayakta kalacağı konusunda öne sürülen “Osmanlıcılık” ve “İslamcılık” fikirleri devleti ayakta tutmaya çare olamayınca devletin “Türkçülük” fikirlerinin etrafında toplanması gerektiği anlayışı hâkim olmuştur.

Yusuf Akçura tarafından kaleme alınan *Üç Tarz-ı Siyaset* adlı eser içerisinde tartışılan üç kurtuluş çaresi arasında ifade edilen “Türkçülük” düşüncesi, 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başlarında gizli cemiyet ve teşkilatlar ile Türkçü aydınların eserleri ışığında gelişme göstermiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile resmi olarak benimsenen ve

Atatürk tarafından Türk olmanın mensubiyet şuurundan başka hiçbir koşula bağlı olmadığı, “Ne mutlu Türk’üm Diyene!” şeklinde ifade ettiği Türk milliyetçiliği anlayışı, bu dönemde milletimizi en yüksek ve en ileri medeniyetler seviyesine çıkarmayı hedeflemiştir.

Atatürk’ün vefatından Çok Partili Dönem’e kadar geçen süre içerisinde Türk milliyetçiliğinin gelişimi, resmi ideoloji ile Türkçü düşüncedeki bazı gruplar arasında derinleşen ayrışmaları ortaya çıkmıştır. Bu ayrışmanın en büyük göstergesi olarak değerlendirilen 1944 Turancılık Davası, çalışma içerisinde “devletçi ve toplumcu milliyetçilik anlayışının çatışması” şeklinde değerlendirilmiştir. Bu süreç içerisinde amaçlarını “milleti zararlı akımlardan korumak” olarak ifade eden milliyetçiler, bu düşüncelerini mahkeme önünde savunmak durumunda kalmışlardır. Ortaya çıkan bu tablo, milliyetçiler arasında durumun hiç de kendilerinin sandığı gibi olmadığını idrak etmişlerini sağlamıştır. Devletçi ve toplumcu milliyetçilik olarak ifade edilen çatışmadan galip çıkan taraf olmamakla birlikte bu dönem, milliyetçi hareketin ideolojik yönünün ve milliyetçiliğin bir harekete dönüşmesi ihtimalinin kuvvetlendiği bir dönem olmuştur.

Çok Partili Dönem ile birlikte siyasi alanda temsil şansı bulan milliyetçi hareket, kurulan teşkilatlar yoluyla halkla buluşmasını gerçekleştirmeye başlamıştır. 1944 yılı Turancılık Davası’ndan 1960’lı yılların ortalarına kadar geçen süre içerisinde milliyetçi hareket, temkinli bir milliyetçilik anlayışını benimsemiştir. 1960 Darbesi’nde MBK üyesi olan 1944 yılı Turancılık Davası sanıklarından Albay Alparslan Türkeş ile MBK arasında Darbe sonrasında yaşanan gerilim, Türkeş’in siyasi kariyerinin de başlamasına vesile olmuştur.

Milliyetçi hareket, “Alparslan Türkeş’in başbuğ ilan edilmesiyle birlikte” yeni bir sürecin içerisine girmiştir. 1960’lı yılların ortalarından itibaren dönemin ülkücüleri açısından zararlı sayılan akımların yıkıcı etkilerinden gençleri korumak amacıyla teşkilatlandığı ifade edilen Ülkü Ocakları, bu dönemde milliyetçi hareketin sesi olarak varlık göstermiştir. 1970’li yılların başında dünya üzerinde artan gençlik hareketleri ülkemizde üniversite gençliği içerisinde farklı siyasi görüşlere sahip gençlik gruplarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dönem karşıt öğrenci grupları arasında çıkan bu çatışma ortamı, milliyetçi hareketlerin reaksiyoner bir yapıda seyretmesine neden

olmuştur. Üniversiteli gençler arasında ortaya çıkan bu kaos ortamı, 12 Eylül 1980 Darbesi'ne giden ortamı da hazırlamıştır.

1980'li yıllar ile birlikte Türk milliyetçiliği, tüm dünyada ortaya çıkan milliyetçi hareketlere paralel olarak yeni bir gelişme döneminin içerisine girmiştir. Bunun yanında 1980'li yılların ortasında ülkemizde özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da meydana gelen bölücü hareketler ve terör olayları, milliyetçi hareketleri tepkisel bir yaklaşımla yeniden yükselişe geçirmiştir. Terör örgütünün vatanın bölünmesine yönelik çabaları karşısında, ülkücü hareketin bir "beka hareketi" olarak varlık gösterdiği ifade edilmeye başlanmıştır. Terör faaliyetlerinin özellikle dış destekli olduğu hakkında toplum içinde oluşan kanaat (Turan, 2011: 145) bu dönemde milliyetçi hareketlere artan yönde ivme kazandırmıştır.

1980'li yıllar aynı zamanda ülkücüler tarafından hareketin temelini oluşturan Lider-Teşkilat-Doktrin tezinin hesaba çekildiği yıllar olmuştur. 1980 Darbesi ile hareketin siyasi elitleri tarafından yalnız bırakıldığı hissiyatına kapılan ülkücüler, bu dönemde İslami değerler etrafında birleşerek hareketin İslami unsurlar ekseninde kuvvetlenmesini sağlamıştır. 1980 Darbesi sonrasında Türkeş'in darbecilere yakın tavırlar sergilediği düşüncesi ülkücüler arasında büyük bir hayal kırıklığı yaratmış ve bu süreç, "Ülkücü Harekette Ayrışma" başlığıyla incelediğimiz 1992 yılında yaşanan kopmanın bir nedeni olarak değerlendirilmiştir.

Ülkü Ocakları, ülkemizde milliyetçi hareketin gelişim süreci içerisinde en aktif rol oynayan gençlik teşkilatı olmuştur. Harekete ruh veren ve toplumsal eylemleriyle ses getiren ülkücüler son dönemde 1970'li yıllardaki görüntülerinin aksine reaksiyoner yapıdan aksiyoner yapıya doğru bir geçiş göstermiştir. O yıllarda amaçlarını devletin bekasını sağlamak olarak ifade eden ülkücülerin son yıllarda bu amaçlarının dışında toplumun bilinçlenmesi, gençliğin zararlı alışkanlıklardan korunması ve toplumda birlik beraberliğin sağlanması amacıyla bazı sosyal sorumluluk projelerini üstlendikleri görülmektedir.

Ülkü Ocakları tarafından günümüzde yürütülen proje ve çalışmalar, hareketin bugününü yansıması açısından değer taşımaktadır. Ülkücülerin yürüttükleri bu projelerin yanında son yıllarda geçmiş yıllara kıyasla daha ılımlı politikalar sergilediği gözlenmektedir. Ülkücüler bunun dışında her fırsatta devlete zararlı olarak gördükleri

akımların karşısında olduklarını dile getirmiş ve yürüttükleri projeler vasıtasıyla da gençleri zararlı alışkanlıklardan koruma amaçlarını ifade etmişlerdir.

Kuruluşundan günümüze kadar ülkemizde meydana gelen siyasi gelişmelerin ve Darbeler'in etkisiyle zaman zaman teşkilatları dağıtılan ülkücüler, edindikleri tecrübelerden yola çıkarak "değiştirme mevzi" olarak belirledikleri başka bir teşkilat yoluyla düşüncelerini savunmaya devam etmiştir. Bunun yanında hareketin bugününü oluşturan ÜOEKV ile yapılan mülakatlarda teşkilatların güçlendirilmesi çalışmalarının devam ettiği ifade edilmiştir. Ülkücü hareketin günümüzde geleneksel değerlere olan bağlılıklarının bir ifadesi olarak geçmişte ortaya koyulan temel değerlerin bilincinde varlık göstermeye çalıştığı gözlenmiştir.

Ülkücü hareket son yıllarda geçmiş yıllara kıyasla olumlu olarak değerlendirilebilecek aksiyoner görüntülerine karşın sistemli ve kapsamlı bir gençlik hareketi olma noktasında bir takım noksanlıklara sahiptir. Bu noksanlıklardan biri olarak günümüzde Ülkü Ocakları'nın geçmişiyle bağ kurmasını sağlayacak kurumsal hafızasını oluşturacak gelişmişlikte bir arşiv sistemi bulunmadığı gösterilebilir. Bu durumun nedeni Darbeler'in etkisiyle teşkilatları dağıtılan her Darbe sonrasında kendilerini mahkeme karşısında bulan ülkücülerin günümüzde geçmiş yıllardaki benzer senaryoları yaşamamak ve bu harekete gönül verenlerin çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmalarını engellemek amacıyla bir arşiv sistemine sahip olmadıkları ifade edilebilir.

Ülkücü hareketin kurumsal hafızasını oluşturacak gelişmişlikte bir arşiv sistemine sahip olmayışı hareketin doğru ifade edilmesi noktasında bu alanda yapılan çalışmalarda bir takım çelişkileri de ortaya çıkarabilmektedir. Ülkücü hareketin en büyük arşivini yıllarını bu harekete adanmış birkaç araştırmacının oluşturması hareket içerisinde kurumsal bir hafıza oluşmadığının göstergesidir. Bu nedenle ülkücü hareket hakkında yürütülecek kapsamlı ve bilimsel araştırmalar, hareketle ilgili doğru bilgilerin ortaya çıkmasına katkı sağlayacak olduğundan önem taşıyacaktır.

Bunun yanında Ülkü Ocakları tarafından yürütülen sosyal sorumluluk projeleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da bulunan vatandaşlarımızı yönelik istenilen seviyede gelişme göstermemiştir. Bu bölgenin halkında oluşan yaygın kanaat, bugüne kadar devletin kendilerine yeterince ilgi göstermediğidir. Günümüzde bu bölge halkının

kalkınmasına ve daha müreffeh bir hayat sürmesine yönelik devlet eliyle yürütülen çok kapsamlı politikalar başarılı bir şekilde sürdürülmektedir. Ancak Ülkü Ocakları'nın bu bölgede yaşayan vatandaşlara yönelik yürüteceği kapsamlı projeler bölge halkının kazanılmasına bir nebze de olsa katkı sağlayacaktır. Bu nedenle Ülkü Ocakları tarafından bu bölge halkına yönelik yürütülen sosyal sorumluluk projelerinin geliştirilmeye muhtaç bir seviyede olduğunu ifade etmek mümkündür.

İlk kurulduğu günden bugüne kadar geçen süre içerisinde genel amaçlarını ve varlık nedenlerini devletin bekasını sağlamak olarak ifade eden ülkücüler, devlet aleyhinde faaliyet yürüten bölge halkı içerisindeki bölücü unsurlara karşı halkın kazanılmasına yönelik projeler üretme noktasında yeterli ölçüde varlık gösterememiştir. Ülkemizde Ülkü Ocağı teşkilatı ve temsilciliği bulunmayan beş ilimizin Batman, Mardin, Diyarbakır, Hakkâri ve Şırnak illerinden oluşması ulaştığımız bu sonucun bir göstergesidir.

Yapılan “*Ülkücü Hareket Araştırması*” yoluyla anlamlı birçok sonuca ulaşılmıştır. Bunlar arasında ülkücü hareketin geleceği ile ilgili anlam taşıyan önemli sonuçlardan biri, “Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” ile ilgili olmuştur. Ülkücü hareketin gelişimine en yüksek oranda katkı sağlayan alan, “Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ülkücü hareket tarafından ortaya koyulan “gelecek yıllarda daha saygın bir konumda olma amacı”na ulaşmak istendiğinde hareketin yöneticileri tarafından hareket içerisinde bulunanlara gelecekle ilgili ulaştırılması muhtemel hedeflerin belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkücülere göre hareketin özünü “Allah'ın kelamı ile dünyada nizamı tesis etmek” oluşturmaktadır. *Ülkücü Hareket Araştırması*'ndan elde edilen sonuca göre ülkücüler Ülkü Ocakları'nı, “*vatanına ve milletine gönülden bağlı, atalarından aldığı tarihi mirasa sahip çıkan, Allah'ın kelamını yaymayı kendisine görev bilen, bütün bunlar uğruna mücadele verirken canını esirgemekten kaçınmayan, Türk-İslam Ülküsü'nü benimsemiş, milli ve manevi duygular ekseninde hareket eden, davasında samimi neferlerden müteşekkil bir yuva*” olarak tanımlamaktadır.

Yapılan araştırma sonucunda ülkücülerin hareketin ortaya çıktığı günden bugüne kadar geçen süre içerisinde aynı temel değerleri (Lider-Teşkilat-Doktrin, Nizam-ı Âlem ve İ'lay-ı Kelimetullah, Turan Ülküsü gibi) yüksek bir oranda benimsemeye devam

ettikleri ortaya çıkmıştır. Bunun yanında ülkücüler ile yapılan mülakatlarda ülkücülerin toplumsal duyarlılığı yüksek, eğitime önem veren kadrolardan oluştuğu ve gelecek beklentileri yüksek olan gençlerden oluşan teşkilatlar aracılığıyla yollarına devam ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. *Ülkücü Hareket Araştırması*'nda, “*Ülkücü hareketin katılımcılar açısından neyi ifade ettiği*” şeklinde sorulan açık uçlu soruya⁹⁹ katılımcılar tarafından verilen 2567 yanıtın ortak noktası, ülkücüler tarafından bu hareketin “samimi bir dava” ve milliyetçi hareketi geleceğe taşıma yönünde “bir gönül hareketi” olduğu şeklinde ortaya çıkmıştır.

Ülkücülere göre vatanseverlik, milliyetçilik ve ülkücülük kavramları iç içe geçmiş daireler olarak belirtilmiştir. Buna göre millet fertlerinin sayısı kadar geniş daire vatanseverleri; Türk milletinin yeryüzünün en güçlü, en medeni milleti haline gelmesini isteyen ve inananların sayısı kadar daire milliyetçileri; bu idealleri gerçekleştirmek için mücadeleye girenlerin sayısı kadar daire de ülkücülerini ifade etmektedir. Bu nedenle çalışmamızda ülkücülerin ülkücülüğü milliyetçilikten öte bir düşünceyle “bir hayat ve eylem biçimi” olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bu sonuçlardan yola çıkarak çalışma içerisinde ülkücü hareketin, milliyetçilik kuramları arasında sembol, mit ve hatıralara olan bağlılıkları göz önüne alındığında “etno-sembolist” milliyetçilik kuramına yakın bunun yanında hareketin amaçları ve temel değerleri göz önüne alındığında pragmatist bir yaklaşımdan ziyade geçmişten gelen kendine özgü bir takım değerleri ve davranış kalıplarını benimsemeye devam eden ideolojik bir gençlik hareketi olduğunu ifade etmek mümkündür. Çalışmamızın çıkış noktasını teşkil eden ülkücü hareketin varlık nedenini ve milliyetçi hareketle olan ilişkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bu çalışma sonucunda ülkücülerin kendilerini “devletin devamlılığını sağlamak amacıyla bir araya gelen gençlerden oluşan bir beka hareketi” ve “milliyetçi hareketin gönüllü savunucuları” olarak gördükleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuçlar yapılan *Ülkücü Hareket Araştırması*'nda elde edilen istatistikî verilerle de doğrulanarak anlamlandırılmıştır. Son olarak yapılan bu çalışma ile birlikte ülkücüler hakkında ulaşılan veriler ışığında yeni bilimsel çalışmaların ortaya çıkmasının yolu açılmıştır.

⁹⁹ Söz konusu araştırma sorusu, ülkücüler tarafından hareketin kendileri açısından neyi ifade ettiğini ortaya koymak amacıyla ülkücülerin kendi ifadeleriyle boşluğu doldurması istenen; “Benim için ülkücü hareket ... ifade etmektedir” şeklindedir.

EK

ÜLKÜCÜ HAREKET ARAŞTIRMASI

1.Araştırmaya İlişkin Bilgiler

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın konusu, amacı, araştırmanın hipotezleri, araştırmanın yöntemi, modeli, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin istatistiksel analizi ve araştırmanın kısıtlılıkları açıklanmış olup son olarak araştırma sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ülkücü harekete gönül vermiş olanların, bu hareket hakkındaki bilinç düzeylerini, örgütsel bağlılıklarını ve gelecek tasavvurlarını anlamlandırmaktır.

1.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 76 ilde¹⁰⁰ örgütlenmesi olan Ülkü Ocakları'nın, milliyetçi harekete gönül verenleri oluşturmaktadır. Örneklemini ise, Türkiye'ye temsilen TÜİK'İN belirlediği NUTF-2 bölgelerini içeren 26 ilden 2567 kişi oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

- **H1.** Yaşa göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.
- **H2.** Yaşadığı yere göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.
- **H3.** Harekete katılma nedenlerine göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.
- **H4.** Eğitim durumuna göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.
- **H5.** Aylık gelir durumuna göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.

¹⁰⁰ Ülkemizde bulunan 81 il içerisinde Ülkü Ocağı teşkilatı bulunmayan iller: Batman, Mardin, Diyarbakır, Hakkâri ve Şırnak'tır.

- **H6.** Ülkücü hareket; Ülkücü Harekete Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru üzerine anlamlı bir etki göstermektedir.

2. Veri Toplama Araçları

2.1. Kişisel Özelliklere İlişkin Sorular

Anketin bu bölümü, katılımcıların yaşları, eğitim durumları, aylık gelirleri, yaşam yerleri, ülkücü harekete katılma nedenlerine ait verilerin toplanmasına yönelik bilgi sorularından oluşmaktadır.

2.2. Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği

Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği 5’li Likert Ölçeği tipinde olup, sorulara göre dağılımları aşağıdaki şekildedir:

Ülkücülük Bilinci: : Bu faktör grubu, 1-9 soru aralığı olmak üzere 9 maddeden oluşmaktadır.

Ülkücü Harekete Bağlılık: Bu faktör grubu, 10-18 soru aralığı olmak üzere 9 maddeden oluşmaktadır.

Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru: Bu faktör grubu, 19-29 soru aralığı olmak üzere 11 maddeden oluşmaktadır.

Tablo 1: Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

		HİÇ Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum	
Ülkücü harekete katılma amacım tamamen Milli ve Manevi değerlerimizi öğrenme amaçlıdır.	f	37	22	28	421	2059	4,73±0,67
	%	1,4	,9	1,1	16,4	80,2	
Ülkücü hareket içerisinde bulunarak büyük bir davaya hizmet ettiğimi düşünüyorum.	f	37	9	40	291	2190	4,79±0,63
	%	1,4	,4	1,6	11,3	85,3	
Ülkücü harekete katılmamdaki en büyük sebep İ’lay-ı Kelimetullah için Nizam-ı Âlemi tesis etmektir.	f	48	33	95	452	1939	4,64±0,78
	%	1,9	1,3	3,7	17,6	75,5	
Ülkücü harekete katıldıktan sonra milliyetçilik bilincim artmıştır.	f	46	32	39	323	2127	4,73±0,72
	%	1,8	1,2	1,5	12,6	82,9	
Milliyetçi Hareket’in Dokuz Işık Doktrini’ni benimsemekteyim.	f	39	13	73	427	2015	4,70±0,69
	%	1,5	,5	2,8	16,6	78,5	
Ülkücü hareketin en büyük ülküsü Turan ülküsüdür	f	42	39	48	382	2056	4,70±0,73
	%	1,6	1,5	1,9	14,9	80,1	
Ülkücü harekete katılarak Türk-İslam Ülküsü bilincini kazandım.	f	54	20	53	370	2070	4,71±0,74
	%	2,1	,8	2,1	14,4	80,6	

Ülkücü hareket içerisinde Ahlaki vasıfların geliştirilmesine büyük önem verilmektedir.	f	45	19	51	320	2132	4,74±0,7
	%	1,8	,7	2,0	12,5	83,1	
Ülkücü hareket içerisinde kazandığım değerler ile Milliyetçi Hareket düşüncesine hizmet edeceğim/ etmekteyim.	f	45	8	42	320	2152	4,76±0,67
	%	1,8	,3	1,6	12,5	83,8	
Ülkücü harekete karşı çok güçlü bir aidiyet duygusu hissediyorum.	f	36	16	41	361	2113	4,75±0,65
	%	1,4	,6	1,6	14,1	82,3	
Ülkücü hareket içerisinde kendimi “ailenin bir parçası” gibi hissediyorum.	f	45	19	55	316	2132	4,74±0,7
	%	1,8	,7	2,1	12,3	83,1	
Ülkücü harekete karşı duygusal bir bağ hissediyorum.	f	36	3	40	309	2179	4,79±0,61
	%	1,4	,1	1,6	12,0	84,9	
Ülkücü hareket içerisinde bulunmak benim için çok fazla kişisel anlam taşıyor.	f	39	16	62	383	2067	4,72±0,68
	%	1,5	,6	2,4	14,9	80,5	
Ülkücü hareket hakkında dışarıdaki insanlara gururla bahsediyorum.	f	42	10	38	279	2198	4,78±0,65
	%	1,6	,4	1,5	10,9	85,6	
Hayatımın geri kalanını ülkücü hareket içerisinde geçirmekten mutluluk duyarım.	f	41	9	55	284	2178	4,77±0,66
	%	1,6	,4	2,1	11,1	84,8	
Bağlı olduğum ülkücü hareketin problemlerini kendi problemim gibi hissediyorum.	f	38	8	49	342	2130	4,76±0,65
	%	1,5	,3	1,9	13,3	83,0	
Benim için ülkücü hareketten ayrılmanın olumsuz sonuçlarından birisi de var olan alternatiflerin azlığıdır.	f	318	140	236	580	1293	3,93±1,39
	%	12,4	5,5	9,2	22,6	50,4	
Ülkücü hareketten şimdi ayrılırsam suçluluk duygusu hissedirim.	f	76	54	106	431	1900	4,57±0,9
	%	3,0	2,1	4,1	16,8	74,0	
Ülkücü harekete katılarak mesleki kariyerime artı bir değer kattığımı düşünüyorum	f	197	130	230	590	1420	4,13±1,23
	%	7,7	5,1	9,0	23,0	55,3	
Ülkücü harekette bulunarak gelecekte devlet kademesinde iyi pozisyonlara geleceğime inanıyorum	f	231	174	289	547	1326	4,00±1,31
	%	9,0	6,8	11,3	21,3	51,7	
Ülkücü hareketin Türkiye'nin geleceğinde önemli bir yer teşkil edeceğini düşünüyorum.	f	44	13	64	277	2169	4,76±0,69
	%	1,7	,5	2,5	10,8	84,5	
Ülkücü harekette bulunmam nedeniyle Milliyetçi Hareket içerisinde Ülkücü olmayanlara kıyasla bir adım önde olduğumu düşünüyorum.	f	2	0	2530	6	29	3,02±0,22
	%	,1	,0	98,6	,2	1,1	
Ülkücü hareketin gelecek yıllarda daha saygın bir konumda olacağına inanıyorum.	f	51	29	83	300	2104	4,71±0,76
	%	2,0	1,1	3,2	11,7	82,0	
Ülkücü hareketin devletimiz var olduğu sürece ezele kadar varlığını devam ettireceğini düşünüyorum.	f	40	13	37	246	2231	4,8±0,64
	%	1,6	,5	1,4	9,6	86,9	
Ülkücü hareket içerisinde bulunan gençlerin sayısının her geçen gün artacağını düşünüyorum.	f	58	29	111	365	2004	4,65±0,81
	%	2,3	1,1	4,3	14,2	78,1	
Ülkücü hareketin devletimizin bekası için en önemli teminat olduğunu düşünüyorum.	f	39	10	26	276	2216	4,80±0,62
	%	1,5	,4	1,0	10,8	86,3	
Ülkücü hareketin icabında canlarını ortaya koyarak geçmişte verdikleri mücadelenin aynısını ihtiyaç olduğunda vermeye hazırım.	f	39	9	18	211	2290	4,83±0,6
	%	1,5	,4	,7	8,2	89,2	
Ülkücü harekete gönül veren gençlerin devletimizin bekası söz konusu olduğunda en ön safta yerlerini alacağına inanıyorum.	f	38	11	27	214	2277	4,82±0,61
	%	1,5	,4	1,1	8,3	88,7	
Ülkücü hareketin büyük ülküsü Turan'ın gelecekte gerçekleşeceğine inanıyorum.	f	59	21	99	306	2082	4,69±0,79
	%	2,3	,8	3,9	11,9	81,1	

Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler Tablo 1’de gösterilmiştir.

3. Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeğinin istatistiksel analizinde Açıklayıcı Faktör Analizi kullanılmıştır. Varimax rotasyonu ile faktör analizi uygulandığında 1 faktör altında sorularımızı toplayabileceğimizi görmekteyiz. Açıklayıcı Faktör Analizi'nin uygulanabilirliğinin ölçümü için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Yeterlilik Ölçümü'ne ve Bartlett's Küresellik Testi'ne bakılmıştır.

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Ölçümü 1'e ne kadar yakın ise eldeki veri grubuna faktör analizinin yapılmasının uygun olduğu kabul edilir.

KMO ölçütü

0.90-1.00 arasında olduğunda	mükemmel
0.80-0.89 arasında	oldukça iyi
0.70-0.79 arasında	iyi
0.60-0.69 arasında	orta
0.50-0.59 arasında	zayıf

<0.50 olduğunda ise kabul edilemez olduğu belirtilmektedir.

Tablo 2: KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü	0,972
Bartlett Küresellik Testi	
Ki Kare	92203,906
Serbestlik Derecesi	528
Anlamlılık	<0,001

Çalışmamızda KMO örneklem yeterlilik ölçümü değerinin **0,972** olduğu görülmektedir. Bu değer KMO için oldukça iyi bir değer olduğu ve ilgili veri gruba analiz yapılmasının uygun olduğunu söylemek mümkündür. Bartlett Küresellik Testi, korelasyon matrisinin benzer matris olup olmadığı hipotezini test etmek için kullanılmış olup ve bu hipotez $p < 0.001$ seviyesinde reddedilmiştir. Bu da bize maddeler arasında ilişkinin varlığını ortaya koyarak faktör analizi için verilerin uygunluğunu

göstermektedir. Tablo 3’de ölçeğe ait yapılan analiz sonuçlarına göre, özdeğerleri ve açıklanan toplam varyans sonuçları görülmektedir.

Tablo 3: Faktörlere İlişkin Veriler

	Sorular	Öz Değerler Toplamı	Varyansın %	Toplam Varyans %
Ülkücülük Bilinci	1,2,3,4,5,6,7,8,9	17,205	52,136	52,136
Ülkücü Harekete Bağlılık	10,11,12,13,14,15,16,17,18	4,466	13,534	65,670
Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru	19,20,21,22,23,24,25,26,27 28,29	1,763	5,343	71,012

4. Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Güvenilirlik Analizleri

Ölçeklerin güvenilirliğinin test edilmesinde **Alfa Katsayısından (Cronbach Alfa)** yararlanılmıştır. Alfa Katsayısı ölçekte yer alan k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır. Cronbach Alfa Katsayısı, bireysel puanların **k soru** içeren bir ölçekte sorulara verilen cevapların toplanması ile bulunduğu durumlarda soruların birbirleri ile benzerliğini, yakınlığını ortaya koyan bir katsayıdır. Alfa Katsayısı, ölçekte yer alan k sorunun türdeş bir yapıyı açıklamak ya da sorgulamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını sorgulamaya yarar.

Alfa Katsayısının değerlendirilmesi aşağıdaki ölçüte göre yapılır:

$0.0 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilirdir.

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Ölçeklerin güvenilirliğinin test edilmesinde Alfa Katsayısı'ndan (Cranbach Alfa) yararlanılmıştır. Yapılan analizlerde **2567** katılımcıdan elde edilen veriler kullanılmıştır. İç tutarlılığının incelenmesi sonrasında $\alpha = 0,957$ güvenilirlik değeri elde edilmiştir. Bu sonuç, ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Güvenilirlik Değeri

Cronbach Alfa	N
0,957	35

5. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde istatistiksel analizlerin yapılma aracı olan SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows Version 20.0 programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler analiz edilirken frekans, ortalama, yüzde alma gibi yöntemler kullanılmıştır. Ölçek hesaplamada Faktör analizi kullanılmıştır. Niceliksel verilerin normal dağılıma uygunlukları Kolmogorov Smirnov Testi ve grafiksel değerlendirmeler ile sınanmıştır. Normal dağılım gösteren niceliksel verilerin üç ve üzeri grup karşılaştırmalarında One-Way Anova Testi kullanıldı. Parametreler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Anlamlılık $p < 0.05$ ve $p < 0,01$ düzeylerinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Tablo 5: Demografik Bilgilere İlişkin Dağılımlar

	N	%	
<i>Öğrenim Durumu</i>	Lise Öğrencisi	584	22,8
	Lise Mezunu	346	13,5
	Üniversite Öğrencisi	1254	48,9
	Üniversite Mezunu	383	14,9
<i>Yaş</i>	15-17 Yaş	577	22,5
	18-20 Yaş	610	23,8
	21-23 Yaş	795	31,0
	24-26 Yaş	130	5,1
	27 Yaş ve Üzeri	455	17,7
<i>Aylık Gelir</i>	0-1000 TL	584	22,8
	1001-2000 TL	1600	62,3
	2001-3000 TL	350	13,6
	3001 TL ve Üzeri	33	1,3
<i>Yaşadığı Yer</i>	Aile ile Birlikte	1484	57,8
	Kendime Ait İkamet	208	8,1
	Kira	22	,9
	Öğrenci Evi	464	18,1
	Öğrenci Yurdu	389	15,2
<i>Harekete Katılma Nedenleri</i>	Aile Büyüklerim	1179	45,9
	Arkadaşlar ve Sosyal Çevre	974	37,9
	Kendi İsteğim	119	4,6
	Vatan Sevgisi	135	5,3
	Yazılı Yayınlar	160	6,2

Katılımcıların, % 22,8'si (n=584) lise öğrencisi, % 13,5'i (n=346) lise mezunu, % 48,9'u (n=1254) üniversitesi öğrencisi, % 14,9'u (n=383) ise üniversite mezunudur. Yaşları, % 22,5'inin (n=577) 15-17 yaş iken, % 23,8'inin (n=610) 18-20 yaş, % 31,0'inin (n=795) 21-23 yaş, % 5,1'inin (n=130) 24-26 yaş, % 17,7'inin (n=455) 27 yaş ve üzeridir. Aylık gelirleri, % 22,8'inin (n=584) 0-1000 TL, % 62,3'ünün (n=1600) 1001-2000 TL, % 13,6'sının (n=350) 2001-3000 TL, % 1,3'ünün (n=33) 3001 TL ve üzeridir. Katılımcıların, % 57,8'inin (n=1484) ailesi ile birlikte yaşıyor iken, % 8,1'i (n=208) kendisi ikamet ediyor, % 0,9'u (n=22) kiracı, % 18,1'i (n=464) öğrenci evi, % 15,2'si (n=389) ise öğrenci yurdudur. Harekete katılma nedeni olarak, % 45,9'u (n=1179) aile büyükleri etkili olduğunu söyler iken, % 37,9'u (n=974) arkadaşlar ve sosyal çevre, % 4,6'sı (n=119) kendi isteği, % 5,3'ü (n=135) vatan sevgisi, % 6,2'si (n=160) ise yazılı yayınlar demıştır.

ÜLKÜCÜ HAREKET ALGI VE BEKLENTİ ÖLÇEĞİ KARŞILAŞTIRMALARI

1. Yaşa Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki

H₁. Yaşa göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.

Hipotez kapsamında yaşa göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı arasında bir fark olup olmadığını belirlemede One-Way Anova testi kullanılmıştır.

Tablo 6: Yaşa Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi

		Yaş					
		15-17 Yaş (n=577)	18-20 Yaş (n=610)	21-23 Yaş (n=795)	24-26 Yaş (n=130)	27 Yaş ve Üzeri (n=455)	^a p
Ülkücülük Bilinci	<i>Ort±SD</i>	4,60±0,42	4,71±0,57	4,69±0,55	4,69±0,69	4,76±0,68	0,009**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,2)	1-5 (4,9)	1-5 (4,9)	1-5 (5)	1-5 (5)	
Ülkücü Harekete Bağlılık	<i>Ort±SD</i>	3,70±0,34	3,88±0,37	3,85±0,41	3,89±0,42	3,89±0,46	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,8-5 (3,8)	1,8-5 (4)	1-5 (3,9)	1,9-4,2 (4)	1,8-5 (4)	
Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru	<i>Ort±SD</i>	4,58±0,37	4,49±0,55	4,49±0,48	4,51±0,59	4,52±0,61	0,008**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,2-5 (4,7)	1,2-5 (4,7)	1-5 (4,7)	1,2-4,7 (4,7)	1,29-5 (4,7)	
Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı	<i>Ort±SD</i>	4,21±0,35	4,28±0,47	4,29±0,44	4,31±0,53	4,34±0,54	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,4-5 (4,5)	1,4-5 (4,4)	1-5 (4,4)	1,4-4,6 (4,4)	1,4-5 (4,5)	

^aOne-Way Anova Testi

**p<0,01

Yaş'a göre Ülkücülük Bilinci alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,009$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre 15-17 yaş grubu katılımcıların Ülkücülük Bilinci alt boyut puanının, 18-20 yaş ($p=0,001$), 21-23 yaş ($p=0,001$), 24-26 yaş ($p=0,001$) ve 27 yaş ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Yaş'a göre Ülkücü Harekete Bağlılık alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre 15-17 yaş grubu katılımcıların ülkücülük bilinci alt boyut puanının, 18-20 yaş ($p=0,001$), 21-23 yaş ($p=0,003$), 24-26 yaş ($p=0,001$) ve 27 yaş ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Yaş'a göre Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,008$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre 15-17 yaş grubu katılımcıların Ülkücülük Bilinci alt boyut puanının, 18-20 yaş ($p=0,001$), 21-23 yaş ($p=0,003$), 24-26 yaş ($p=0,001$) ve 27 yaş ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Yaş'a göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre 15-17 yaş grubu katılımcıların Ülkücülük Bilinci alt boyut puanının, 18-20 yaş ($p=0,017$), 21-23 yaş ($p=0,013$), 24-26 yaş ($p=0,001$) ve 27 yaş ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

2. Yaşadığı Yere Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki

H₂. Yaşadığı yere göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.

Hipotez kapsamında yaşadığı yere göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı arasında bir fark olup olmadığını belirlemede One-Way Anova testi kullanılmıştır.

Tablo 7: Yaşadığı Yere Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi

		Yaşadığı Yer					<i>^ap</i>
		<i>Aile ile Birlikte</i> (n=1484)	<i>Tek Başına</i> (n=208)	<i>Kira</i> (n=22)	<i>Öğrenci Evi</i> (n=464)	<i>Öğrenci Yurdu</i> (n=389)	
Ülkücülük Bilinci	<i>Ort±SD</i>	4,75±0,56	4,78±0,61	4,64±0,69	4,70±0,53	4,70±0,56	0,237
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,9)	1-5 (5)	2,31-5 (5)	1-5 (4,9)	1-5 (4,9)	
Ülkücü Harekete Bağlılık	<i>Ort±SD</i>	3,93±0,4	3,90±0,41	3,81±0,61	3,84±0,41	3,88±0,38	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,1)	1,8-5 (4,1)	2,1-4,2 (4,0)	1,8-5 (3,9)	1,8-5 (4)	
Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru	<i>Ort±SD</i>	4,53±0,51	4,56±0,51	4,53±0,46	4,46±0,51	4,5±0,52	0,081
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,71)	1,3-5 (4,7)	2,9-4,7 (4,7)	1,3-5 (4,7)	1,29-5 (4,7)	
Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı	<i>Ort±SD</i>	4,35±0,45	4,36±0,48	4,26±0,58	4,28±0,44	4,31±0,44	0,029*
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,51)	1,4-5 (4,5)	2,4-4,6 (4,5)	1,43-5 (4,4)	1,4-5 (4,4)	

^aOne-Way Anova Testi

***p*<0,01

**p*<0,05

Yaşadığı yere göre Ülkücülük Bilinci alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Yaşadığı yere göre Ülkücü Harekete Bağlılık Alt Boyut Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre aile birlikte yaşayanların Ülkücü Harekete Bağlılık Alt Boyut Puanı'nın, kira ($p=0,001$), öğrenci evi ($p=0,001$) ve öğrenci yurdunda ($p=0,001$) kalanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Yaşadığı yere göre Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Yaşa göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre aile birlikte yaşayanların Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı'nın, kira ($p=0,001$), öğrenci evi ($p=0,001$) ve öğrenci yurdunda ($p=0,001$) kalanlardan yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

3. Harekete Katılma Nedenlerine Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki

H₃. Harekete katılma nedenlerine göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.

Hipotez kapsamında harekete katılma nedenlerine göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı arasında bir fark olup olmadığını belirlemede One-Way Anova testi kullanılmıştır.

Tablo 8: Harekete Katılma Nedenlerine Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi

		Harekete Katılma Nedenleri					^a p
		<i>Aile Büyüklerim (n=1179)</i>	<i>Arkadaşlar (n=974)</i>	<i>Kendi İsteğim (n=119)</i>	<i>Vatan Sevgisi (n=135)</i>	<i>Yazılı Yayınlar (n=160)</i>	
Ülkücülük Bilinci	<i>Ort±SD</i>	4,78±0,49	4,71±0,57	4,71±0,49	4,66±0,73	4,59±0,8	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (5)	1-5 (4,9)	1,7-5 (4,9)	1-5 (5)	1-5 (4,8)	
Ülkücü Harekete Bağlılık	<i>Ort±SD</i>	3,94±0,38	3,89±0,4	3,86±0,42	3,90±0,46	3,77±0,5	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,1)	1,8-5 (4,0)	2,1-5 (3,9)	1,8-5 (4,1)	1,8-4,8 (3,9)	
Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru	<i>Ort±SD</i>	4,56±0,44	4,49±0,51	4,53±0,45	4,46±0,66	4,35±0,78	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,7)	1,3-5 (4,7)	1,3-5 (4,6)	1,3-5 (4,7)	1,29-5 (4,7)	
Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı	<i>Ort±SD</i>	4,38±0,4	4,31±0,46	4,31±0,41	4,29±0,57	4,19±0,63	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,51)	1,4-5 (4,4)	1,74-5 (4,4)	1,4-4,9 (4,5)	1,4-4,9 (4,4)	

^aOne-Way Anova Testi

**p<0,01

Harekete katılma nedenlerine göre Ülkücülük Bilinci alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,009$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre katılım nedeni yazılı yayınlar olan katılımcıların Ülkücülük Bilinci alt boyut puanının, Aile Büyüklerim ($p=0,001$), Arkadaşlar ($p=0,001$) ve Kendi İsteğim ($p=0,001$) ile katıldığını söyleyen katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Harekete katılma nedenlerine göre Ülkücü Harekete Bağlılık Alt Boyut Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre katılım nedeni yazılı yayınlar olan katılımcıların Ülkücü Harekete Bağlılık Alt Boyut Puanı'nın, Aile Büyüklerim ($p=0,001$), Arkadaşlar ($p=0,001$), Kendi İsteğim ($p=0,001$) ve Vatan Sevgisi ($p=0,001$) olduğunu söyleyen katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Harekete katılma nedenlerine göre Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,008$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre katılım nedeni Yazılı Yayınlar olan katılımcıların Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanının, Aile Büyüklerim ($p=0,001$), Arkadaşlar ($p=0,001$), Kendi İsteğim ($p=0,001$) ve Vatan Sevgisi ($p=0,001$) olduğunu söyleyen katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Harekete katılma nedenlerine göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre katılım nedeni Yazılı Yayınlar olan katılımcıların Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı'nın, Aile Büyüklerim ($p=0,001$), Arkadaşlar ($p=0,001$), Kendi İsteğim ($p=0,001$) ve Vatan Sevgisi ($p=0,001$) olduğunu söyleyen katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

4. Eğitim Durumuna Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki

H4. Eğitim durumuna göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.

Hipotez kapsamında eğitim durumuna göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı arasında bir fark olup olmadığını belirlemede One-Way Anova testi kullanılmıştır.

Tablo 9: Eğitim Durumuna Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi

		Eğitim Durumu				^a p
		Lise Öğrencisi (n=584)	Lise Mezunu (n=346)	Üniversite Öğrencisi (n=1254)	Üniversite Mezunu (n=383)	
Ülkücülük Bilinci	<i>Ort±SD</i>	4,70±0,42	4,70±0,70	4,79±0,55	4,73±0,63	0,006**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,6)	1-5 (4,7)	1-5 (4,9)	1-5 (5)	
Ülkücü Harekete Bağlılık	<i>Ort±SD</i>	3,93±0,34	3,94±0,46	4,00±0,4	3,86±0,43	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,8-5 (4,1)	1,8-5 (4,1)	1-5 (4,1)	2-5 (3,9)	
Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru	<i>Ort±SD</i>	4,48±0,37	4,53±0,63	4,49±0,5	4,58±0,58	0,002**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,3-5 (4,7)	1,3-5 (4,7)	1-5 (4,7)	1,3-5 (4,7)	
Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı	<i>Ort±SD</i>	4,31±0,35	4,36±0,56	4,40±0,44	4,31±0,5	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,4-5 (4,5)	1,4-5 (4,5)	1-5 (4,4)	1,5-5 (4,3)	

^aOne-Way Anova Testi

**p<0,01

Eğitim durumuna göre lkclk Bilinci alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,006$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre niversite ğrencilerinin lkclk Bilinci alt boyut puanının, Lise ğrencisi ($p=0,001$), Lise Mezunu ($p=0,009$) ve niversite Mezunu ($p=0,015$) ğrencilerden yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Eğitim durumuna göre lkc Harekete Bağlılık Alt Boyut Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre niversite ğrencilerinin lkc Harekete Bağlılık Puanı'nın, Lise ğrencisi ($p=0,001$), Lise Mezunu ($p=0,007$) ve niversite Mezunu ($p=0,011$) ğrencilerden yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Eğitim durumuna göre Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,002$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre niversite Mezunu katılımcıların Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanının, Lise ğrencisi ($p=0,006$), Lise Mezunu ($p=0,001$) ve niversite ğrencisi ($p=0,007$) ğrencilerden yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Eğitim durumuna göre lkc Hareket Algı ve Beklenti Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre niversite öğrencileri'nin lkc Hareket Algı ve Beklenti Puanı'nın, Lise ğrencisi ($p=0,001$), Lise Mezunu ($p=0,003$) ve niversite Mezunu ($p=0,001$) ğrencilerden yüksek olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

5. Aylık Gelir Durumuna Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki

H₅. Aylık gelir durumuna göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı farklılık göstermektedir.

Hipotez kapsamında aylık gelir durumuna göre ülkücü hareket algı ve beklenti ölçeği alt boyut ve toplam puanı arasında bir fark olup olmadığını belirlemede One-Way Anova testi kullanılmıştır.

Tablo 10: Aylık Gelir Durumuna Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Değerlendirilmesi

		Aylık Gelir Durumu				^a p
		0-1000 TL (n=584)	1001-2000 TL (n=1600)	2001-3000 TL (n=350)	3000 TL ve üzeri (n=33)	
Ülkücülük Bilinci	<i>Ort±SD</i>	4,71±0,42	4,79±0,59	4,73±0,65	4,79±0,43	0,024*
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1-5 (4,9)	1-5 (4,9)	1-5 (5)	2,92-5 (5)	
Ülkücü Harekete Bağlılık	<i>Ort±SD</i>	3,72±0,34	3,87±0,41	3,89±0,44	3,86±0,36	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,8-5 (3,9)	1-5 (4)	2-5 (3,9)	2,67-4,2 (4)	
Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru	<i>Ort±SD</i>	4,49±0,37	4,53±0,53	4,54±0,6	4,60±0,29	0,003**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,29-5 (4,7)	1-5 (4,7)	1,29-5 (4,7)	3, 7-4,71 (4,7)	
Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı	<i>Ort±SD</i>	4,30±0,35	4,31±0,47	4,31±0,51	4,37±0,34	0,001**
	<i>Min-Max (Medyan)</i>	1,4-5 (4,4)	1-5 (4,4)	1,54-5 (4,4)	2,94-4,6 (4,4)	

^aOne-Way Anova Testi

**p<0,01

*p<0,05

Aylık gelirine göre Ülkücülük Bilinci alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,024$; $p<0,05$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre aylık geliri 0-1000 TL olan katılımcıların ülkücülük bilinci alt boyut puanının, 1001-2000 TL ($p=0,001$), 2001-3000 TL ($p=0,008$) ve 3001 TL ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Aylık gelirine göre Ülkücü Harekete Bağlılık Alt Boyut Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre aylık geliri 0-1000 TL olan katılımcıların Ülkücü Harekete Bağlılık Alt Boyut Puanı'nın, 1001-2000 TL ($p=0,001$), 2001-3000 TL ($p=0,001$) ve 3001 TL ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Aylık gelirine göre Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,008$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre aylık geliri 0-1000 TL olan katılımcıların Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru alt boyut puanının, 1001-2000 TL ($p=0,009$), 2001-3000 TL ($p=0,011$) ve 3001 TL ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

Aylık gelirine göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,001$; $p<0,01$). Yapılan ikili karşılaştırmalara göre aylık geliri 0-1000 TL olan katılımcıların Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Puanı'nın, 1001-2000 TL ($p=0,014$), 2001-3000 TL ($p=0,015$) ve 3001 TL ve üzeri ($p=0,001$) katılımcılardan düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0,01$). Diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$).

6. Ülkücü Harekete Bağlılık, Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru'na Göre Ülkücü Hareket Algı ve Beklenti Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki

H₆. Ülkücü Hareket'in; Ülkücü Hareket'e Bağlılık ve Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru üzerine anlamlı bir etki göstermektedir.

Hipotez kapsamında Ülkücü Hareket'in; Ülkücü Hareket'e Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru üzerine anlamlı bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymak için regresyon analizi kullanılmıştır.

Tablo 11: Ülkücü Hareketin; Ülkücü Harekete Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru Etkisi Arasındaki Regresyon Analizi Sonuçları

Katsayı	B	SD.	t	p
Sabit	-0,092	0,049	-1,887	0,059
Ülkücü Harekete Bağlılık	0,389	0,019	20,869	0,001**
Siyasi Beklenti ve Gelecek Tasavvuru	0,732	0,015	49,454	0,001**

****p<0,01**

Bağımsız değişken olarak ele alınan “Ülkücü Harekete Bağlılık” ile “Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” bağımlı değişken olarak ele alınan “Ülkücülük Bilinci” arasındaki basit doğrusal regresyon modeli, anlamlı bulunmuştur (p=0,001; <0,001).

Ülkücülük Bilinci'nin, Ülkücü Harekete Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru arasındaki basit doğrusal regresyon modeli; $Y=a+bX_1+cX_2$ olarak belirlenmiştir. Ülkücülük Bilinci'nin Ülkücü Harekete Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru etkisi = $a + b \cdot \text{Ülkücü Harekete Bağlılık} + c \cdot \text{Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru} = -0,092 + 0,389 \times \text{Ülkücü Harekete Bağlılık} + 0,732 \times \text{Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru}$ olarak formüle edilmiştir.

“Ülkücü Harekete Bağlılık”ta 1 birim artış, Ülkücülük Bilinci'nin; “Ülkücü Harekete Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” etkisi üzerine 0,389 birim artış yaratacaktır. “Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru”nda 1 birim artış, Ülkücülük Bilinci'nin; “Ülkücü Harekete Bağlılık ile Siyasi Beklentiler ve Gelecek Tasavvuru” etkisi üzerine 0,732 birim artış yaratacağı anlamı taşımaktadır.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- ACTON Lord, "On Nationality", der: Gopal Balakrishnan, *Mapping The Nation*, Londra: Verso, 1996.
- AKÇURA Yusuf, *Üç Tarzı Siyaset*, haz. Hasan İlhan, Ankara: Alter Yayıncılık, 2017.
- AKPINAR Hakan, *Kurtların Kardeşliği CKMP'den MHP'ye Ülkücü Hareketin Kısa Tarihi*, İstanbul: Kamer Yayınları, 2016.
- ANDERSON Benedict, *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, çev: İskender Savaşır, İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- ARMSTRONG John, *Nations Before Nationalism*, Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1982.
- ARVASI Seyyid Ahmet, *Türk İslam Ülküsü II*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2009.
- ARVASI Seyyid Ahmet, *Türk İslam Ülküsü I*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2017.
- ATEŞ Sinan, *Hedef Turan: Türk Milliyetçiliği Üzerine Zor Zaman Yazıları*, Ankara: Kripto Yayınları, 2017.
- ATSIZ Nihal, *Turancılık Milli Değerler ve Gençlik*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2011.
- AYDIN Suavi, *Modernleşme ve Milliyetçilik*, İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2000.
- AYDIN Suavi, TAŞKIN Yüksel, *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- AYDINOĞLU Çağlar, *Yeniden Türk Milliyetçiliği: Sosyal Milliyetçi İdeoloji*, İstanbul: Bilge Karınca Yayınları, 2011.
- BAUER Otto, *The Question of Nationalities and Social Democracy*, ed: Ephraim J. Nimni, London: University of Minnesota Press, 2000.
- BERGHE Pierre Van, "Race And Ethnicity: A Sociobiological Perspective", ed: John Hutchinson and Anthony D. Smith, *Nationalism*, Oxford: Oxford University Press, 1994.
- BERİŞ Hamit Emrah, *Siyasal Düzenin Sınırları: Demokrasi, Demokratikleşme ve Katılımcı Siyaset*, İstanbul: Tezkire Yayıncılık, 2015.
- BEZERTINOV Rafael, *Tengrianizm- The Religion of Turks and Mongols*, Naberejnye Chelny, 2000.
- BİCE Hayati, *Ülkücü Hareket Üzerine Notlar*, Ankara: Panama Yayınları, 2016.
- BİLMEN Ömer Nasuhi, *Büyük İslam İlmihali*, İstanbul: Kahraman Yayıncılık, 2005.
- BORA Tanıl, *Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik Muhafazakârlık İslamcılık*, İstanbul: Birikim Yayınları, 2003.
- BORA Tanıl, CAN Kemal, *Devlet, Ocak, Dergâh, 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.

- BORA Tamıl, CAN Kemal, *Devlet ve Kuzgun, 1990'lerden 2000'lere MHP*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- BORA Tamıl, *Cereyanlar: Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- BRASS Paul, *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*, Newbury Park: Sage, 1991.
- BREUILLY John, *Nationalism and the State*, Chicago: University of Chicago Press, 1993.
- CAN Halit, *Milliyetçilik Din ve Laiklik*, İstanbul: Marifet Yayınları, 2004.
- CHATTERJEE Partha, *The Nation and its Fragments: Studies in Colonial and Post-Colonial Histories*, Princeton University Press: Princeton, 1994.
- CONNOR Walker, *Ethnonationalism: The Quest for Understanding*, New Jersey: Princeton University Press, 1994.
- ÇAYIR Remzi, *Onlar Diridirler*, Ankara: Panama Yayınları, 2016.
- ÇUBUKÇU İbrahim Ağâh, *Türk Düşünce Tarihinde Felsefe Hareketleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1986.
- DAYI Hüseyin, *Batı'dan İthal Milliyetçilik ve Ötekileştirdikleri*, İstanbul: Akis Yayınları, 2013.
- DEUTSCH Karl W., *Nationalism and Social Communication: An Inquiry Into The Foundations of Nationality*, London: Chapman ve Hall, 1966.
- DİLİPAK Abdurrahman, *Türkiye Nereye Gidiyor?*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998.
- DUMAN Doğan, YORGANCILAR Serkan, *Türkçülükten İslamcılığa Milli Türk Talebe Birliği*, Ankara: Vadi Yayınları, 2007.
- DURGUN Şenol, *Ulus İnşaatı ve Milliyetçilik*, Ankara: Binyıl Yayınevi, 2014.
- DURMUŞ Mehmet Ali, *Sızı: Ülkücü Harekette Öncü Şehitler*, İstanbul: Yılmaz Kitabevi, 2015.
- ERDEM Galip, *Ülkücünün Çilesi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017.
- FEYİZOĞLU Turhan, *Fikir Kulüpleri Federasyonu: Demokrasi Mücadelesinde Sosyalist Bir Öğrenci Hareketi*, İstanbul: Ozan Yayıncılık, 2015.
- GELLNER Ernest, *Nations and Nationalism*, Oxford: Blackwell, 1983.
- GELLNER Ernest, *Milliyetçiliğe Bakmak*, çev: Simten Coşar, Saltuk Özertürk, Nalan Soyarik, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- GEORGEON François, *Osmanlı Türk Modernleşmesi 1900-1930*, çev: Ali Berktaş, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006.
- GÖKALP Ziya, *Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*, haz: Mustafa Özşarı, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1918.
- GÖKALP Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, haz: Salim Çonoğlu, Ankara: Ötüken Neşriyat, 2014.
- GÖKALP Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, Ankara: Gece Kitaplığı, 2017a.

- GÖKALP Ziya, *Kızılma*, haz: Mahir Ünlü, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2017b.
- GÜLER Kadir Kaan, *Alparslan Türkeş, Türk Milliyetçiliği Fikri ve CKMP*, Sivas: Deli Dumrul Kitap, 2017.
- GÜLTEPE Necati, *Kızılma'nın İzinde*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016.
- GÜNER Agâh Oktay, SOMUNCUOĞLU Sadi, ER Ahmet, *Milliyetçi Hareket Partisi ve Ülkücü Kuruluşlar Davası: Sorgu*, Ankara: Mayaş Yayıncılık, 1982.
- HAYES Carlton J.H., *The Historical Evolution of Modern Nationalism*, New York: Macmillan, 1948.
- HAYES Carlton J.H., *Milliyetçilik Bir Din*, İstanbul: İz Yayınları, 2010.
- HEKİMOV Mürsel, *Efsaneden Gerçeğe Mitolojiden Kültüre Bozkurt*, haz. Sebahattin Şimşir, İstanbul: Doğu Kütüphanesi Yayınevi, 2012.
- HERDER Johann Gottfried, *İnsanlık Tarihi Felsefesi Üzerine Düşünceler*, çev: Doğan Özlem, der: Doğan Özlem ve Güçlü Ateşoğlu, *Tarih Felsefesi: Seçme Metinler*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2014, içinde ss. 24-30.
- HOBBSAWM Eric J., *1780'den Günümüze Miletler ve Milliyetçilik: Program, Mit, Gerçeklik*, çev: Osman Akınhay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.
- HROCH Miroslav, "Real and Constructed: The Nature of the Nation", ed: Stuart, A. Hall, *The State of the Nation: Ernest Gellner and the Theory of Nationalism*, Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- HUTCHINSON John, *The Dynamics of Cultural Nationalism: Gaelic Revival and The Creation of The Irish Nation State*, London: Allen & Unwin, 1987.
- İNAN Afet, *Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2000.
- KAFESOĞLU İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2003.
- KAFESOĞLU İbrahim, *Türk-İslam Sentezi*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017.
- KARABULAK Ozan, *Atsız ve Türkçülüğün Yarım Asrı: Süreli Yayınlarda Türk Milliyetçiliğinin Seyri (1931-1975)*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017.
- KARABULUT Gazi, *Ülkücü Türk Milliyetçiliği*, Ankara: Kripto Yayınları, 2017.
- KEDOURIE Elie, *Avrupa'da Milliyetçilik*, çev: Haluk Timurtaş, İstanbul: Köprü Kitapları, 2017.
- KESKİN Mustafa, *Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1999.
- KOHN Hans, *Nationalism: Its Meaning and History*, Malabar: Krieger Publishing, 1982.
- KÖKTÜRK Milay, *Millet ve Milliyetçilik*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016.
- KÖSOĞLU Nevzat, *Dündar Taşer*, Ankara: Ötüken Neşriyat, 2015.
- KÖSOĞLU Nevzat, *Galip Erdem*, Ankara: Ötüken Neşriyat, 2016.
- KUZU Ali, *Alparslan Türkeş Dokuz Işık: Ülkücü Hareketin Tarihi*, Ankara: Kariyer Yayıncılık, 2015.

- KÜÇÜKALP Derda, *Siyaset Felsefesi*, Bursa: Dora Yayıncılık, 2016.
- KÜRŞAT Mehmet, *12 Eylül Zindanlarında Ülkücü Olmak*, İstanbul: Hoşgörü Yayınları, 2012.
- LÜKÜSLÜ Demet, *Türkiye'nin 68'i: Bir Kuşağın Sosyolojik Analizi*", Ankara: Dipnot Yayınları, 2015.
- MASLOW Abraham, *Motivation and Personality*, Delhi: Pearson Education, 1987.
- MEŞE Ertuğrul, *Komünizmle Mücadele Dernekleri: Türk Sağında Anti-Komünizmin İnşası*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2016.
- MILL John Stuart, "Nationality", der: Stuart Wolf, *Nationalism in Europe 1815 to Present: A Reader*, Londra: Routledge Press, 1996.
- MINOGUE Kenneth R., *Nationalism*, New York: Basic Books, 1967.
- NAIRN Tom, *Faces of Nationalism: Janus Revisted*, Londra: Verso, 1997.
- NIMTZ Christian, KOMPA Nikola, SUHM Christian, *The A Priori and Its Role in Philosophy*, Paderborn: Mentis, 2009.
- ORKUN Hüseyin Namık, *Türkçülüğün Tarihi*, Ankara: Kömen Yayınları, 1977.
- ORUÇ Zülküf, *Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği*, İstanbul: Pınar Yayıncılık, 2005.
- ÖGEL Bahaeddin, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2001.
- ÖĞÜN Süleyman Seyfi, *Mukayeseli Sosyal Teori ve Tarih Bağlamında Milliyetçilik*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2000.
- ÖKSÜZ İskender, *Millet ve Milliyetçilik*, Ankara: Panama Yayınları, 2017a.
- ÖKSÜZ İskender, *Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemi*, Ankara: Panama Yayınları, 2017b.
- ÖZKIRIMLI Umut, *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*, Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2017.
- ÖZNUR Hakkı, *Ülkücü Hareket (6 Cilt)*, Ankara: Alternatif Yayınları, 1999.
- ÖZTEKİN Ali, *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2016.
- ÖZTEPE Mehmet, *Ölümsüz Bozkurtlar, İdam Edilen Ülkücü Şehitler*, Ankara: Kripto Yayınları, 2017.
- PARLA Suat, *Kontrgerillanın İşgal Kuvvetleri-16 Mart 1978 Katliamı*, İstanbul: Bağdat Yayınları, 2006.
- RENAN Ernest, *Ulus Nedir?*, çev: Gökçe Yavaş, İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2016.
- SAID Edward W., *Şarkiyatçılık: Batı'nı Şark Arayışları*, çev: Berna Ülner, 10. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2017.
- SALMAN Tuğrul, *Türk İslam Ülküsünün Temel Meseleleri*, Ankara: Kripto Yayınları, 2016.
- SARI İbrahim, *Ülkücü'nün Başucu Kitabı*, E- Kitap, 2017.

- SARIBAY Ali Yaşar, ÖĞÜN, Süleyman Seyfi, *Politikbilim*, Ankara: Sentez Yayıncılık, 2013.
- SARIBAY Ali Yaşar, *Demokrasinin Sosyolojisi*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- SATILMIŞ Alişan, TURHAN Metin, *Ülkücü Hareketin ABC'si*, Ankara: Altinküre Yayınları, 2002.
- SAYIN Mehmet, *Ülkücü Hafıza*, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2015.
- SEFERCİOĞLU Necmeddin, *3 Mayıs 1944 ve Türkçülük Davası*, Ankara: Türk Ocakları Ankara Şubesi Yayınları, 2009.
- SEVİM Acar, *Halk Milliyetçiliğinin Öncüsü Herder*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2008.
- SIEYES Emmanuel Joseph, *Qu'est-ce que le Tiers état?*, ed: Andre Breton, Paris: Le Boucher, 1789.
- SMITH Anthony D, *Milli Kimlik*, çev: Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları, 2010.
- SMITH Anthony D., *Milliyetçilik: Kuram, İdeoloji, Tarih*, çev: Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara: Atif Yayınları, 2013.
- SMITH Anthony D., *Etno-Sembolizm ve Milliyetçilik*, çev: Bilge Firuze Çallı, İstanbul: Alfa Araştırma Yayınları, 2017.
- TAŞAĞIL Ahmet, *Kök Tengri'nin Çocukları: Avrasya Bozkırlarında İslam Öncesi Türk Tarihi*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2018.
- TURAN Osman, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi: Türk Dünya Nizamının Milli, İslami ve İnsani Esasları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2017.
- TURHAN Metin, *Ülkü Ocakları 1966-1980*, Ankara: Panama Yayınları, 2016a.
- TURHAN Metin, *Alparslan Türkeş 1963-1980*, Ankara: Panama Yayınları, 2016b.
- UĞUR Hüseyin Hüsni, *Başbuğlu Yıllar: Türkeş'in Bilinmeyen Yönleri 1978-1997*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2017.
- ÜSTEL Füsün, *İmparatorluktan Ulus-Devlete Türk Milliyetçiliği: Türk Ocakları 1912-1931*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.
- WATSON Hugh Seton, *Nations and State: An Enquiry Into The Origins of Nations and The Politics of Nationalism*, London: Methuen Publishing, 1977.
- WILLIAMS Haydn, *Turquerie: 18. Yüzyılda Avrupa'da Türk Modası*, çev: Nurettin Elhüseyni, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2015.
- YILDIRIM Ergün, *Akif'in Leylası Bu Millet Nasıl Kurtulur?*, İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2014.
- YİĞİT Kadir, ÖZKAYNAR Kür Şad, *Ülkücü Hareketin Kronolojisi*, Sivas: Deli Dumrul Kitap, 2017.
- ZÜRCHER Eric Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, çev: Yasemin Saner Gönen, İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2000.

Makaleler

- AKINCI Abdulvahap, “Osmanlı-Türk Milli Kimliğinin Oluşmasında Rusya Türkleri, Göçler ve Türkoloji Çalışmalarının Rolü”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 38, 2013, ss. 1-18.
- AKINCI Abdulvahap, “Milliyetçilik Kuramları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, 2014, ss. 131-150.
- AKTAN Ali, “Osmanlı Hanedanı İçinde Saltanat Mücadelesi ve Kardeş Katli”, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, Sayı:10, 1987, ss. 45-56.
- AKTÜRK Şener, “Etnik Kategori ve Milliyetçilik: Tek-Etnili, Çok-Etnili ve Gayri-Etnik Rejimler”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Milliyetçilik-I, Sayı: 38, 2006, ss. 23-53.
- AKTÜRK Şener, “Türk Siyasetinde Etnik Hareketler: 1920-2007”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Sayı: 44, 2008, ss. 43-75.
- ALTINDAĞ Nuray, “Türk Milliyetçiliğinin Siyasallaşması ve Batılılaşması Algısı”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2016, ss. 43-64.
- ALVER Köksal, “Anadoluculuk ve Hilmi Ziya Ülken”, *AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1, 2001, ss.133-138.
- ARIKAN Mustafa, DENİZ Ahmet, “Türk Ocakları'nın Kapatılışı, Borçları ve Emlakinin Tasfiyesi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 15, 2004, ss. 401-432.
- ASLAN Seyfettin, ALKIŞ Mehmet, “Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçişte Türkiye'nin Modernleşme Süreci: Laikleşme ve Ulusal Kimlik İnşası”, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, 2015, ss. 18-33.
- AYDEMİR Sefa Salih, “12 mart 1971 Askeri Muhtırasına Giden Süreçte Üniversite Olayları”, *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 5, 2014.
- AYTEPE Mahsum, “Doğuşundan Günümüze İslamcılığın Türkiye Seyri: Bir Sınıflandırma Denemesi”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 1, 2016, ss. 169-200.
- BALIBAR Etienne, “The Nation Form: History and Ideology”, *New Left Review*, XIII, (3), pp. 329-361.
- BASKARA Benny, “Islamic Puritanism Movements in Indonesia as Transnational Movements”, *DINIKA Academic Journal of Islamic Studies*, Volume: 2, Number: 1, 2017.
- BASSIN Mark, “Klasik ve Yeni Avrasyacılık: Geçmişten Gelen Devamlılık (Eurasianism ‘Classical’ and ‘Neo’: The Lines of Continuity)”, çev: Özgür Tüfekçi, *Bilge Strateji*, Cilt: 2, Sayı: 4, 2011, ss. 117-135.
- BAYRAKTAR Özgür, “Lider, Teşkilat, Doktrin'in İflası: Ülkücü Harekette 1980 Sonrası Dönüşüm, Bölünme ve İç Çatışma”, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 28, 2015, ss. 35-40.

- BEŞİRLİ Mehmet, “Osmanlı’da Modernleşme ve Aydınlar”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt:2, Sayı: 5, 1999, ss. 131-158.
- BİLGE Muhittin, “Verili Olandan İcat Edilmişliğe Millet ve Milliyetçilik”, *Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 2, 2017, ss. 475-485.
- BİLGİÇ M. Sadi, “Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım ve Türkiye’ye Etkileri”, *Bilgesam Analiz/ Rusya*, No: 1317, 2016, ss. 1-13.
- BİNGÖL Yılmaz, PAKIŞ Ahmet, “Milliyetçiliğin Anadolu Söyleminde Yeniden Üretimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 49, Sayı: 1, ss. 1-27.
- BULUT Feryat, “68 Kuşağı Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye’de 68 Kuşağına Göre Atatürk ve Atatürkçülük Anlayışı”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: XI, Sayı: 23, 2011, ss. 123-149.
- BÜTÜNER Zübeyir, “3 Mayıs 1944 Olayları Işığında İç-Dış Politikada Siyasi Dengeler”, *International Journal of Social Science*, Volume: 5, Issue: 6, 2012, p. 91-103.
- CREANZA Nicole, KOLODNY Oren, FELDMAN Marcus W., “Cultural evolutionary theory: How culture evolves and why it matters”, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America (PNAS)*, Vol: 114, No: 30, 2017, p. 7782-7789.
- ÇAĞ Galip, “II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülük Yansımaları: Mehmet Tevfik (Bilge) Bey’in ‘Manastır Vilayetinin Tarihçesi’ Adlı Eseri”, *Tarih Okulu*, Sayı: X, 2011, ss.73-85.
- ÇAĞLAYAN Ercan, “Türk Ocakları’nın Vilayet-ı Şarkiyeye’de Teşkilatlanması ve Kurultaylarda Şark ile İlgili Tartışmalar (1924-1928)”, *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 2(16), ss. 785-799.
- ÇALEN Mehmet Kaan, “Bir Kimlik Siyaseti Olarak Osmanlıcılık”, *Türk Yurdu Dergisi*, Cilt: 33, Sayı: 308, 2013, ss. 88-91.
- ÇİLLİLER Yavuz, “Modern Milliyetçilik Kuramları Açısından 19. Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu Fikir Akımları”, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:10, Sayı: 2, 2015, ss. 45-65.
- ÇOLAK Çağrı D., “Türk Siyasal Hayatında Türkçülük Fikrinin Gelişmesine Yol Açan Etkenler”, *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 29, 2016, ss. 63-71.
- DAYI Hüseyin, “Millet Teorilerinin Tutarsızlığı ve Türk Kavramının Gerçek Muhtevası”, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, Sayı: 1, 2014, ss. 8-43.
- DEMİR Şerif, “Tanzimat Döneminde Bir Devlet Politikası Olarak Osmanlıcılık”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 29, 2011, ss. 311-348.
- DEMİREL Demokaan, “Osmanlı Devleti’nde Modernleşme ve Milliyetçilik: 19. yy’da Balkan Milliyetçiliği Üzerine Bir İnceleme”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, Cilt:7, Sayı: 18, 2016, ss. 136-149.
- DERBİL Süheyy, “Ayrıcalıklar Üzerine Deneme ve "Tiers Etat Nedir’in Bibliyografyası”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 1, 1951, ss. 136-207.

- DOĞAN Selen, KILIÇ Selçuk, “Örgütsel Bağlılığın Sağlanmasında Personel Güçlendirmenin Yeri ve Önemi”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 29, ss. 37-61.
- DOĞAN Kadir Caner, İNANKUL Hakan, Genel Hatlarıyla Osmanlı Devleti’nde Orhan Gazi ve Çelebi (I.) Mehmet Dönemlerinde Merkez Çevre İlişkileri, *Global Journal of Economics and Business Studies Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 4, 2013, ss. 68-79.
- ERKEN Ali, “Örgüt ve Strateji: 1965-1980 Arasında Milliyetçi Hareket Partisi”, *İnsan ve Toplum Dergisi*, 4 (7), 2014, ss. 135-163.
- ERYILMAZ Banu, “Bir Söylem Olarak Milliyetçilik”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, 2010, ss. 177-202.
- EŞEL Gökhan, “Yusuf Akçura’nın ‘Üç Tarz-ı Siyaset’ Adlı Eserinin Türk Siyasal Hayatına Yansımaları: Milliyetçi Hareket Partisi Örneği”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 58, 2017, p. 421-435.
- GENÇ Ernur, “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kimlik, Misyon ve Vizyonu Bağlamında Türk Aydını”, *Akademik İncelemeler*, Cilt: 2, Sayı: 1, 2007, ss. 133-147.
- GÖKALP Emre, “Milliyetçilik: Kuramsal Bir Değerlendirme”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1, 2007, ss. 279-298.
- İPLİKÇİ Alper, “Johann Gottfried Herder’de Milliyetçilik Düşüncesi”, *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2017, ss. 126-135.
- KALAYCI İrfan, AYTEKİN Barış, “Türkiye-Balkan İlişkileri Üzerine (Geçmişten Geleceğe) Ekonomi-Politik Notlar”, *Avrasya Etüdüleri*, 50, 2016-2, ss. 99-126.
- KARAKAŞ Selim (2009). “Kut-Tanrı İlişkisi Bağlamında Türklerde Yönetim Erkinin İlahi Temelleri”, *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (4), ss. 29-44.
- KARAKURT Gökhan, “Siyasi Partilerin Doğuş Teorileri, Parti Tipolojileri ve Kuramsallaşmaları Bağlamında Milliyetçi Hareket Partisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 2016, ss. 41-50.
- KARATAŞ Murat, “François Georgeon, Türk Milliyetçiliğinin Kökenleri: Yusuf Akçura (1876-1935), 4.Baskı Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005”, *Tarih Okulu*, Sayı: III, 2009, ss. 203-214.
- KARATAŞ Cengiz, “Turancılık Mefkûresi Bağlamında Halide Edip’in Yeni Turan’ına Dair”, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 1, 2013, ss. 39-52.
- KARSAN Gökhan, “Türkiye’de Marsist Sol Popülizm-Milliyetçilik”, *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: XXVI, Sayı: 2, 2007, ss. 39-59.
- KAYSILI Ahmet, ACAR Tuğba, “Türk Milliyetçisi Üniversite Öğrencilerinde Milliyetçiliğin Oluşumu, Gelişimi ve Karşıtlıklar Üzerinden Sürdürülme Biçimi”, *Zeitschrift für die Welt der Türken (Journal of World of Turks)*, Vol: 6, No: 3, 2014, p. 203-227.

- KILIÇ Murat, “Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Milliyetçiliğın Tipolojisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 16, 2007, ss. 113-140.
- KİRİŞ Hakan Mehmet, “Türkiye’de Rekabetçi Siyasal Partilerin Dönüşümü: Post-80 Sisteminde Eski Yeni Partilerin Yükseliş ve Düşüşü”, *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 13-14, ss. 25-53.
- KURTARAN Uğur, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Millet Sistemi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:8, 2011, ss. 57-71.
- KÜÇÜK-DURUR Elif, “Milliyetçilik Söylemi ve Medya”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2, 2011, ss. 35-50.
- ÖĞUZ Ahmet, “Türk Demokrasi Tarihinde Muhalefet Geleneğinin Oluşması Açısında Sultan II. Abdülhamid ve Dönemi”, *Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, 2013, ss. 109-120.
- ÖKTEM Ülker, “David Hume ve İmmanuel Kant’ın Kesin Bilgi Anlayışı”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44 (2), 2004, ss. 29-55.
- ÖZDEMİR Fatih, “Kızıl Elma’yı Arayan Üç Yazar: Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ragıp Şevki Yeşim”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/5, 2008, 503-515.
- ÖZEL Merve Suna, “Stalin Dönemi Rus Milliyetçiliği ve Politikaları”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 2014, ss. 99-122.
- ÖZKAN Asaf, “Millet-Milliyetçilik-Milli Tarih Oluşturma Bağlamında Türk Yurdu Dergisi’nde Tarih Oluşturma Çabaları”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 37, 2008, ss. 289-309.
- ÖZTEKİN Hülya, “1944 Irkçılık-Turancılık Davası ve Basındaki Tartışmalar”, *Selçuk İletişim Dergisi*, 11 (1), 2018, ss. 212-236.
- ÖZTÜRK Emine, “Milli Türk Talebe Birliğinde Değişen Milliyetçilik Anlayışı ve Anti-Komünizm (1965-1971)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 25, 2016, ss. 103-126.
- ÖZUTKU Hatice, “Örgüte Duygusal, Devamlılık ve Normatif Bağlılık ile İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, *İşletme Üniversite İşletme Fakültesi Dergisi*, Cilt: 37, Sayı: 2, 2008, ss. 79-97.
- PINAR Mehmet, “Adana Türk Ocağı ve Faaliyetleri (1923-1931)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 41, 2015, ss. 537-552.
- SAATÇI Meltem Begüm, “Balkan Ulusçuluklarına Dair Bir Değerlendirme: Farklı Uluslar Farklı Usuller”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 23, 2009, ss. 13-28.
- SADOĞLU Hüseyin, “Balkanlar’da Milliyetçilik ve Din”, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, 2016, ss. 1-10.
- SAKLI Ali Rıza, “Türkiye Cumhuriyeti Ulus Devleti ve Milliyetçilik Anlayışının Uygunluğu Sorunu”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 1, 2011, ss. 1-22.

- SAKLI Ali Rıza, “Osmanlı Döneminde Türk Milliyetçiliği”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 33, 2012, ss. 1-16.
- SHILS Edward, “Primordial, Personal, Sacred and Civil Ties: Some Particular Observations on the Relationships of Sociological Research and Theory”, *The British Journal of Sociology*, 8 (2), 1957, p.130-145.
- SOLAK Mehmet, TARHAN Murat, KILIÇ Fahri, “Bolu Türk Ocağı'nın Faaliyetlerinden Bir Kesit”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 3, 2016, ss. 211-230.
- ŞİMŞEK Ufuk, ILGAZ Selçuk, “Küreselleşme ve Ulusal Kimlik”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, 2007, ss. 189-199.
- TOPRAK Zafer, "Dünden Bugüne Popülizm ve Demokrasi Paradoksu", *Politus- Politik Kültür Dergisi*, Sayı: 10, 2014, ss. 22-27.
- TUNCEL Gökhan, “Küreselleşme ve Yerelleşme Sürecinde Altmışsekiz Olayları”, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, 2010, ss. 82-98.
- TURAN Erol, “Milliyetçilik Teorisinin Gelişimi ve Türk Milliyetçiliği”, *Selçuk Üniversitesi Kadınhanı Faik İçil Meslek Yüksekokulu Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 1, 2011, ss. 135-147.
- UCA Alaattin, “Atatürk İlkeleri Türk Milletine Neler Kazandırdı?”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19 (33), 2017, ss. 151-162.
- UZUN Turgay, “Osmanlı Devleti'nde Milliyetçilik Hareketleri”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Sayı: IV, 2000, ss. 257-275.
- ÜLGER İrfan Kaya, “Müslüman Kardeşler Teşkilatının İdeolojisi ve Mısır Siyaseti Üzerindeki Etkileri”, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 6 Sayı: 2, 2016, ss. 131-151.
- VURAL Mithat Kadri, “En Büyük Tehlike Broşürü ve Buna Bağlı Olarak Turancı Akımların Kamuoyunda Tartışılması”, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Cilt: VIII, Sayı: 18-19, 2009, ss. 39-53.
- WEBER Max, “Millet”, çev: Ebru Çerezcioglu, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Milliyetçilik-II, Sayı: 39, 2006, ss. 181-188.
- XYPOLIA Ilia, “Racist Aspects of Modern Turkish Nationalism”, *Journal Of Balkan and Near Eastern Studies*, Vol: 18, No: 2, p. 111-124.
- YAHŞİ Faruk, “Modernleşme Kavramı Çerçevesinde Ernest Gellner'in Milliyetçilik Kuramına Bakış”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, Cilt: 6, Sayı: 18, 2017, ss. 699-709.
- YESEVİ Çağla Gül, “Türk Milliyetçiliğinin Evrimi”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt:4, No:2, 2012, ss. 75-85.
- YILDIRIM Ergün, “Küreselleşen Dünyada Milliyetçilik”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Milliyetçilik I, Sayı: 38, 2006, ss. 181-199.
- YILDIRIM Emre, “Türkiye’de Milliyetçiliğin Arka Planı: Osmanlı’da Modernlik ve Milliyetçilik”, *History Studies*, 6 (6), 2014a, ss. 231-252.

- YILDIRIM Emre, “Türkiye’de Milliyetçilik ve Milli Kimlik: Türkçülüğün Keşfi ve Ulus Devletleşme Sürecinde Türk Milli Kimliği”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 28, 2014b, p.73-95.
- YILDIRIM Emre, “Modernitenin Eleştirisi ve ‘Milliyetçi Söylem’ Bağlamında Milliyetçiliğe Yeniden Bakmak”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 48, Sayı: 1, 2015, ss. 1-33.

Elektronik Kaynaklar

- ANADOLU AJANSI, 2018, Yayınlama Tarihi: 23 Şubat 2018,
<https://aa.com.tr/tr/turkiye/mhp-genel-baskani-bahcelinin-himayesinde-ulku-evleri-vakfi-kuruldu/1071984>, (12.04.2018) .
- AYDINLIK, 2018, Yayınlanma Tarihi: 1 Aralık 2016,
<https://www.aydinlik.com.tr/kose-yazilari/kerem-yildirim/2016-aralik/turkiye-de-avrasyacilig-in-kokenleri>, (13.06.2018).
- ATATÜRK SİTESİ, Turhan Feyzioğlu, “Atatürk ve Milliyetçilik”, 2018,
<http://www.ata.tsk.tr/content/media/01/makaleler/4.pdf>, (16.05.2018).
- BARİKAT, 2018, Yayınlanma Tarihi: Nisan 2000, Sayı: 5, “Türk Milliyetçiliği”, haz: Derya Güneşli, <http://www.barikat-lar.de/barikat/ozgurbarikat/5/milliyet.htm>, (16.05.2018).
- BAŞBAKANLIK, 14. Hükümet Kabinesi, 2018,
https://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/Global/Government/pg_CabinetHistory.aspx, (19.05.2018).
- BİLGESAM, 2009, “Rus Emperyalizmi İçin Yeni Bir İdeoloji: Neo-Avrasyacılık”, haz: Mehmet Karabağ, Yayınlanma Tarihi: 20 Mayıs 2009,
<http://www.bilgesam.org/incele/1071/-rus-emperyalizmi-icin-yeni-bir-ideoloji--neo-avrasyacilik/#.WyDcy-6FPIU>, (13.06.2018).
- BORHABER, 2018, Yayınlanma Tarihi: 28 Eylül 2011,
<http://www.borhaber.net/siyaset/bahceli-oguzata-okulunu-acti-h3191.html>, (12.04.2018).
- CUMHURİYET GAZETESİ, Yayınlanma Tarihi: 16 Mart 2017,
http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/699922/16_Mart_katliami_39_yildir_karanlikta.html, (22.02.2018).
- FELSEFE, 2018, http://www.felsefe.gen.tr/lucien_levy_bruhl_kimdir.asp, (22.02.2018).
- HABERHERGÜN, “Ülkücünün El Kitabı (Üsküdar Ülkü Ocakları)”, Yayınlanma Tarihi: 29 Şubat 2016,
http://www.haberhergun.com/images/dosyalarim/ulkucunun_el_kitabi/ulkucunun_El_Kitab.pdf, (16.03.2018).
- HÜRRIYET, 2008, Yayınlanma Tarihi: 18 Temmuz 2018,
<http://www.hurriyet.com.tr/ergenekon-ulusalcilik-neo-ittihatcilik-9465471>, (14.06.2018).

- İSLAM DÜŞÜNCEİ ARAŞTIRMA MERKEZİ, 2018, <http://www.islamdusuncesi.net/milli-genclik-dergisi-1965-1967-402h.htm>, (21.05.2018).
- KAYSERİGÜNDEM, 2018, Yayınlanma Tarihi: 07.04.2018, <http://www.kayserigundem.com.tr/aktuel/ulku-ocaklari-10-bin-adet-fidan-dagitacak-h36406.html>, (12.04.2018).
- KURAN MEALİ, 2018a, Bakara Suresi, http://www.kuranmeali.org/2/bakara_suresi/154.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx, (11.01.2018).
- KURAN MEALİ, 2018b, Ahzab Suresi, http://www.kuranmeali.org/33/ahzab_suresi/23.ayet/kurani_kerim_mealleri.aspx, (05.03.2018).
- MHP, 2010a, http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/879/index.html, (28.02.2018).
- MHP, 2010b, http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/879/index.html, (28.02.2018).
- MHP, 2018, https://www.mhp.org.tr/htmldocs/basbug/ozlu/mhp/basbugumuzun_ozlu_sozleri.html, (21.05.2018).
- ODATV, 2018, <https://odatv.com/tengricilik-de-yukseliste-09041815.html>, (13.06.2018).
- ONTURK, 2018, <https://onturk.org/tengricilik>, (13.06.2018).
- SAMSUN ÜLKÜ OCAKLARI, 2018, <https://www.samsunulkuocaklari.com/teskilat-semasi>, (11.04.2018).
- SÖZCE, ultramonten, 2018, <http://www.sozce.com/nedir/324936-ultramonten>, (19.05.2018).
- TASAM, 2018, “Türk Avrasyası ve Avrasyacılığı Üzerine”, haz: Reha Yılmaz, http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/turk_avrasyasi_ve_avrasyaciligi_uzerine_4c8cf535-6db9-4ab8-87ab-6e00f2f1e8ce.pdf, (13.06.2018).
- TBMM, 2018a, 1924 Anayasası, <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa24.htm>, (02.04.2018).
- TBMM, 2018b, Milliyetçi Çalışma Partisi Programı, https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/SIYASI%20PARTI%20YAYINLARI/199501865%20MHP%20PROGRAMI%201988/199501865%20MHP%20PROGRAMI%201988%200000_0080.pdf, (21.05.2018).
- TBMM, 2018c, Büyük Birlik Partisi Programı, 1993, <https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/SIYASI%20PARTI%20YAYINLARI/199600983%20BBP%20PROGRAM%201993/199600983%20BBP%20PROGRAM%201993.pdf>, (21.05.2018).

- TBMM, 2018ç, Cumhuriyetin 50'nci Yılı Nedeniyle Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc057/kanuntbmmc057/kanuntbmmc05701803.pdf, (21.05.2016).
- TDK, 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5aa59fc7394810.05326720, (20.12.2017).
- TDK, 2018a, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5aa59fc7394810.05326720, (23.01.2018).
- TDK, 2018b, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C5%9EEHADET, (05.03.2018).
- TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, (16.03.2018).
- TÜRK SOLU, 2018, <http://www.turksolu.com.tr/turkiyede-ulusalcilik>, (13.06.2018).
- ÜOEKV, 2017, <https://www.ulkuocaklari.org.tr/bize-ulasin>, (10.12.2017).
- ÜOEKV, 2018a, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/ulkucuhareket/tarihi-donemecler/4-nisan-1997-basbug-alparslan-turkesin-vefati>, (10.04.2018).
- ÜOEKV, 2018b, <https://www.ulkuocaklari.org.tr/kultur-sanat/sosyal-ve-kulturel-projeler>, (11.04.2018).
- ÜOEKV, 2018c, <https://www.ulkuocaklari.org.tr/kultur-sanat/sosyal-ve-kulturel-projeler>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018ç, <https://www.ulkuocaklari.org.tr/kultur-sanat/sosyal-ve-kulturel-projeler>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018d, <https://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-evleri-projesi.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018e, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-turkmenlere-ayni-yardim-kampanyasi-22-kasim-2016.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018f, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/turkmenlere-gida-yardimi-kampanyasi.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018g, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/turkmenlaginda-yasanan-gelismelerle-iliskin-yardim-kampanyamiz.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018h, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/ulkemizde-bulunan-soydaslarimiz-ramazan-kolisi-yardim-kampanyasi.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018ı, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/ulkemizde-bulunan-soydaslarimiz-ramazan-kolisi-yardim-kampanyasi.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018i, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/ahmet-yesevi-kardes-aile-kampanyasi.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018j, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/sanliurfa-ulku-ocaklarindan-dolabinizda-kalmasin-kardeslerimizi-isitsin-kampanyasi.html>, (12.04.2018).

- ÜOEKV, 2018k, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/elazig-ulku-ocaklarindan-bir-cocuk-sevindir-kampanyasi.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018l, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/bolu-ulku-ocaklarindan-kan-bagisi-kampanyasi.html>, (12.04.2018).
- ÜOEKV, 2018m, <http://www.ulkuocaklari.org.tr/ulku-ocaklari-genel-merkezi-uyusturucuya-hayir-kampanyasi.html>, (12.04.2018).
- YENİÇAĞ, 2011, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/milliyetcilik-ve-ulusalcilik-arasindaki-farklar-17124yy.htm>, (14.06.2018).
- YENİDENERGENEKON, 2018, <http://www.yenidenergenekon.com/254-turklerin-eski-dini-tengricilikgoktanri>, (13.06.2018).

Diğer Kaynaklar

- BAYRAKTAR Özgür, *Ülkücü Harekette Bölünme: Milliyetçi Hareket Partisi ve Büyük Birlik Partisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- COĞİTO, *Üç Aylık Düşünce Dergisi*, Sayı: 14, Mayıs-1968, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ETE Hatem, TAŞDELEN Hamza, ERSAY Sami Orçun, “Ülkücülükten Tepkisel Milliyetçiliğe: MHP’nin İdeolojisi ve Seçmen Eğilimleri”, Ankara: SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2014.
- İNCEOĞLU Efecan, *Türkiye’de Siyasal İslamcılığın Evrimi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- KÖÇER Mehmet, “Osmanlı Devleti’nde Türkçülük Akımının Ortaya Çıkması”, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları-3*, ed: M.N. Gömleksiz ve Y. Yüksel, 2003, ss. 10-13.
- KÜÇÜK-SEVİL Hülya, *İttihat ve Terakki Döneminde İslamcılık Hareketi (1908-1914)*, (Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- MATHUR Nita, “Diffusion of Culture: British, German-Austrian, and American Schools”, Indira Gandhi National Open University, 2015.
- ODABAŞI İsmail Arda, *II. Meşrutiyet Dönemi Basın ve Fikir Dünyasında Genç Kalemler Dergisi*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.
- ORTAYLI İlber, “Osmanlı İmparatorluğu’nda Milliyetçilik (En Kalıcı Miras)”, *XIII. Türk Tarih Kongresi (Ankara, 4-8 Ekim 1999)*, II. Cilt, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2002.
- ÖZÇELİK Şeyda, *Türk Ocakları ve Eğitim*, (Yüksek Lisans Tezi), Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- SAYGILI İlhan, *Balkanlardaki Milliyetçilik Hareketlerinin Osmanlı Devleti’nin Dağılması Üzerindeki Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

ŞEVKLİ Selma, *Resmi Söylemden Kültürel Kimliğe: Türkiye’de Seküler Milliyetçilik*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

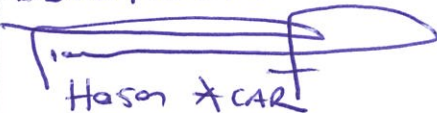
TUNA Ezgi, *Batı Anadolu Türk Ocakları 1923-1931*,(Yüksek Lisans Tezi), Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

TURAN Erol, *Türk Siyasal Toplum ve Yaşamında MHP’nin Yeri ve Kimliği*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.

ULUGÖL Mehmet Cem, *Osmanlı ve Türkiye’de Vatandaşlık Kavramı, Azınlıklar Üzerinde Etkisi ve Uygulamaları*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

ÜLKÜ EVLERİ PROJE YÖNERGESİ, Ankara, 2016.

ÖZGEÇMİŞ			
Adı-Soyadı	Hasan ACAR		
Doğum Yeri ve Yılı	Bursa- 1987		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce, İtalyanca		
Eğitim Durumu	Başlama-Bitirme Yılı	Kurum Adı	
Lise	2002	2006	İşıklar Askeri Lisesi, Bursa
Lisans	2006	2010	Kara Harp Okulu, Ankara
Yüksek Lisans	2011	2013	İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Doktora	2014	2018	Uludağ Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Çalıştığı Kurumlar	Başlama-Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı	
1. Jandarma Genel Komutanlığı	2011 2012	2012 2014	Kırklareli İl Jandarma Komutanlığı, İlçe J.K. Yrd. Bitlis İl Jandarma Komutanlığı, Komando Tim K.
2. Jandarma Genel Komutanlığı	2014 2016	2016 2017	Bilecik J.Eğt.Tug. K.İlği, Özel Asayiş Bölük K. Ankara, Beypazarı İlçe Jandarma Komutanı
3. Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi	2017 2018	2018 Halen	Huk.Bil.Böl.Bşk.İlği, İdare Hukuku Öğr.Gör. JSGA, Astsubay Eğitim Bölük Komutanı
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayımlar:	1."Kamu Güvenliğinin Sağlanmasında Weberyen Bürokrasi ve Hiyerarşi Kavramı", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi 2. "Küresel Kapitalizmin Finansallaşması ve Devlet", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi		
Diğer:			
İletişim(e-posta):	hasanacar.uludag@gmail.com		
Tarih İmza Adı-Soyadı	03.07.2018 Hasan ACAR		

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Hasan ACAR
Tez Adı	Türkiye’de Milliyetçi Hareket Düşüncesinin Gençlik Teşkilatlarına Etkisi: Ülkü Ocakları Örneği
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Tez Türü	Doktora
Tez Danışmanı	Dr. Öğr.Üyesi Sertaç SERDAR
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☒ Tezimden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezimden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin Veriyorum

Hazırlamış olduğum tezin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih: 10-07-2018

İmza:

